

શ્રી ગણેશ પૂજન વિધિ

(વિદ્યાર્થ અને શ્રમજીવિઓ માટે)

અસિદ્ધિ

મોહનલાલ શેઠ ગ્રાંથકલાલ વિજયભણદાસ દાણવાળા

કિંમત રૂ. ૩-૦૦

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૩૭૭ ચર્મીક

પુસ્તકનું નામ ઝાહુશ પૂજન વિધિ

વિષય 7/૨૪ : ૬૬૪

શ્રી ગણેશ પૂજન વિધિ

(વેદોક્ત તથા પુરાણોક્ત)

પ્રકાશક:—

મોદવણિક શેઠ માણેકલાલ વિજયભણુદાસ
દાણાવાળા.

૬૦ ધર નં. ૯. સી. પી. ટેન્ક રોડ—મુંબઈ.

(સર્વ હક્ક પ્રકાશકે સ્વાધીન રાખ્યા છે.)

વિક્રમાર્ક ૧૯૮૪.] પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રત ૧૦૦૦ [સને ૧૯૨૭

કિંમત રૂ. ૨-૦-૦

PRINTED BY MANILAL ITCHARAM DESAI AT
THE NEWS PRINTING PRESS OF THE GUJARATI
NO. 20-24 BAKE HOUSE LANE, FORT, BOMBAY.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
સંગ્રહ
ગુજરાતી કાવ્યકાન્ડ-સંગ્રહ

PUBLISHED BY SHAH MANEKLAL VIJBHUKHANDAS DANAWALA,
HOUSE NO. 9, C. P. TANK ROAD, BOMBAY.

(સને ૧૯૧૪ ના રજીસ્ટરના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર કરેલું છે).

પ્રયોજન

અન્નાદ ભવન્તિ ભૂતાનિ પર્જન્યાદન્નસભવઃ ।

યજ્ઞાદ ભવતિ પર્જન્યો યજ્ઞઃકર્મસમુદ્ભવઃ ॥૧૧॥

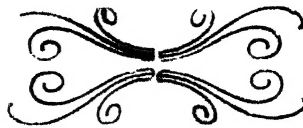
અર્થ:-અન્નમાંથી સર્વ પ્રાણી માત્રની ઉત્પત્તિ છે, વૃષ્ટિવડે અન્ન થાય છે, યજ્ઞવડે વૃષ્ટિ થાય છે તથા યજ્ઞની ઉત્પત્તિ કર્મમાંથી છે.

આ રીતે કર્મને લઈ આખું વિશ્વ રચાયતું છે. કર્મ બે પ્રકારનાં છે:-નિષ્કામ કર્મ તથા સકામ કર્મ. નિષ્કામ કર્મથી ચિત્ત શુદ્ધ થાય છે ત્યારે સકામ કર્મવડે પ્રાણી જન્મમરણના ફેરામાં અટવાયા કરે છે. આવા દેવયજ્ઞનાદિરૂપ કર્મ બ્રાહ્મણ કરાવે છે, પણ બ્રાહ્મણનું વચન સફળ ક્યારે થાય? તેનાં પોતાનાં કર્મ શુદ્ધ હોય ત્યારે. જો બ્રાહ્મણ પોતે નૈષ્ઠિક ન હોય તો પછી તેના વચનથી કાર્યસિદ્ધિ કદી પણ થઈ શકશે નહિ. હાલમાં જે રીતે યજ્ઞમાનની શ્રદ્ધા ઉઠી ગઈ છે, તે જ પ્રમાણે બ્રાહ્મણવર્ગ પણ એવો થઈ ગયો છે કે, જેથી યજ્ઞમાનની શ્રદ્ધા તેનાપર ચોંટતી નથી. જો કે આ આશ્લેષ બધાને વાસ્તે નથી, પણ સામાન્ય સ્થિતિ હાલમાં આવા પ્રકારની છે. હવે યજ્ઞમાનને કર્મપર શ્રદ્ધા ચોંટે તથા બ્રાહ્મણ પણ પુસ્તક વાંચી અવિચિન્ન કર્મ કરાવી શકે, એવા હેતુને લઈ આ લઘુ પુસ્તકની રચના કરવામાં આવી છે. આમાં વેદોક્ત મંત્રો આપેલા છે; તે જ પ્રમાણે પુરાણોક્ત મંત્ર પણ આપેલા છે. જેને જે મંત્રો સુગમ લાગે તે લઈ શકે. વેદોક્ત મંત્રો કેવળ એક ગણપાતને ઉદ્દેશીને જ બોલાતા નથી, પણ સર્વ દેવના પૂજનવિધિમાં પણ તે મંત્રોનો પ્રયોગ કરવામાં આવે છે. દરેક માંગલિક કાર્યમાં ગણપતિનું પૂજન પ્રથમ કરવામાં આવે છે. પ્રથમ શિખાબંધન કહી, ગણપતિસ્મરણ એમ કહેવામાં આવે છે. આનો અર્થ એ છે કે, શરીરને વિશે જે જઠર અગ્નિ બળે છે તેની શિખા બ્રહ્મરંધ્રને વિશે છે તેનું બંધન કરવું. આ વિધિનું કારણ એ છે કે, વ્યાવહારિક વિષયમાં યજ્ઞમાનનું મગજ દોડી જાય નહિ. ગણપતિ સ્મરણ કહેતાં આત્મા સંબંધી વિષયને

વિશે પૂજનવિધિ કરનારે મનને પરોવવું. કારણ, ચિત્તની વૃત્તિઓ અનેક છે અને તેના લોકતા જૂદી જૂદી ઇન્દ્રિયો છે અને ગણુનો અર્થ ઇન્દ્રિયો છે તથા તેનો પતિ આત્મા છે. આ જીવાત્માને સુષકરૂપી વાહન છે. હવે સુષકનો અર્થ અહંકાર છે. કારણ સુષ્ણાતીતિ સુષકઃ અર્થાત્ સાત્વિક બુદ્ધિનું હરણ કરે તે. આ અહંકારરૂપી વાહન જીવનું છે. પણ જ્યારે અહંકારરૂપી વાહન બદલાઈ વૃષભ અર્થાત્ સાત્વિક વૃત્તિરૂપ વાહન થાય છે ત્યારે જીવનો શિવ થાય છે અર્થાત્ પુત્ર પિતારૂપે થાય છે. હવે ન્યાસ કરવાનું કારણ એ છે કે, જે દેવનું પૂજન કરવાનું હોય તે સ્વરૂપે પોતે થવું. પછી દેવના ન્યાસ કરવાનું કારણ એ કે, તે જ દેવના સ્વરૂપનો આવિર્ભાવ તેને વિશે કરવો. પછી “દેવો ભૂત્વા દેવં યજેત્” પોતે અમુક દેવસ્વરૂપે થઈ તે જ દેવનું પૂજન કરવું. પણ અમુક દેવસ્વરૂપે થઈ તેથી બીજા દેવનું પૂજન કરવું નહિ. હવે બ્રાહ્મણને જો પોતાને મંત્રાદિ વિધિ મોઢે ન હોય તથા પોતાથી કરાવી શકાય એમ ન હોય તો આ પુસ્તક જોઈ અવિચિત્ર કર્મ કરાવી શકે, એવા હેતુને લઈ આ પુસ્તકની યોજના કરવામાં આવી છે. વિધિ કરાવનારા અને કરનારા વર્ગને મારી વિજ્ઞપ્તિ એ છે કે, આ નાનું પુસ્તક વાંચી હંસ ક્ષીરની માફક સારને ગ્રહણ કરે તથા જે ભૂલ રહેલી હોય તે સુધારી પોતે અવિચિત્ર કર્મ કરાવે.

લી. શ્રી ગણપતિના ઉપાસક

માણેકલાલ વિજયભાણુદાસ દાણુવાળા.

મોદવણીક માણેકલાલ વિજયભંજીદાસ દાણાવાલા

જન્મ સંવત ૧૯૧૦ પોષ વદ ૨. સોમ.

શેઠ માણેકલાલ વિજભુખણદાસ દાણવાલાનું

જીવન ચરિત્ર

શ્રીમાન્ શેઠ માણેકલાલના દાદા જેઠાભાઈ સુરતમાં કરીઆણાનો વેપાર કરતા હતા. પોતે પ્રમાણિકપણાથી ઘણી સારી રીતે ધંધો ચલાવતા હતા. તેઓશ્રીનું યુવાવસ્થામાં જ અવસાન આવ્યું. જ્યારે તેમનું અવસાન થયું, તે સમયે તેમના પુત્ર વિજભુખણદાસની ઉંમર કેવળ બાર વર્ષની જ હતી. તેઓશ્રીનો જન્મ સંવત ૧૮૭૬ ની સાલમાં થયો હતો. શેઠ વિજભુખણદાસથી વિદ્યાભ્યાસમાં ઘણો સમય કાઢી શક્યો નહિ. કારણ નાનપણમાંથી ઘરનો ખટલો તેમના શિરપર પડ્યો. શેઠ વિજભુખણદાસની ઉંમર સોળ વર્ષની થઈ, તેવામાં તેમનાં માતૃશ્રી બાઈ વીચકોર પરલોકવાસી થયાં પોતાની માતૃશ્રી ગુજરતા પહેલાં તેમનાં લગ્ન ભરુચમાં શેઠ પરશોત્તમદાસ વેણીલાલ તેલીવાળાના પૌત્ર અમરતલાલની છોકરી બાઈ મંછાની સાથે થયાં હતાં. શેઠ વિજભુખણદાસ તેર વર્ષની નાની વયમાંથી જ ધંધે રોજગારે લાગેલા. સંવત ૧૯૧૩ માં મુંબઈમાં કોઈ એક વેપારી જે આડતનો ધંધો કરતો હતો તે ગુજરી ગયો. આ આડતીયાને પુત્ર નહિ હોવાથી તેનો એક ભાઈ વહિવટ ચલાવતો હતો. ચોપડાઓ બરોબર ચોખ્યા નહિ હોવાથી આ આડતીઆએ સુરત આવી શેઠ વિજભુખણદાસને મુંબઈ આવવા કહ્યું. પ્રથમ મુંબઈ આવવા ના પાડી, છતાં ઘણા કાલાવાલા કરવાથી તેમજ શેઠ વિજભુખણદાસના સસરાના સગા હોવાથી આખરે છ માસ માટે હા પાડી. શેઠ આગબોટમાં બેસી મુંબઈ આવ્યા. મુંબઈ આવી એક બે દિવસમાં મુંબઈમાં ફરી સઘળું જોયા પછી તેઓએ ચોપડાતપાસવાનું કામ શરૂ કર્યું. ચોપડામાં તારોજ આદિ નાંખેલ નહિ હોવાથી તેનું બારીક અવલોકન કરી છ માસનું કામ માત્ર એક જ અઠવાડીઆમાં તેમણે પૂરું કર્યું. આ રીતે વ્યાપારી હિસાબને વિશે ઘણા જ કુશળ હતા. મહેતાઓને તેમણે સૂચના આપી કે, અમુક રોત પ્રમાણે ભરતીઆં ઉતારી તેપછી આડતીઆઓને ખીડજો. ત્યારબાદ

ચોમાસામાં ખોટ ચાલે નહિ, તેથી ચોમાસુ બેસતાં પહેલાં તેઓ શ્રી સુરત પાછા ચાલ્યા આવ્યા. તેઓ કેટલોક વખત સુરત રહેતા તથા કેટલોક વખત મુંબઈ આ પેહડીને મદદ કરવા માટે આવતા હતા. સુરતમાં રહેવા છતાં મુંબઈની પેહડીને વહિવટ પોતે જ કરતા હતા. શેઠ વિજલુખણદાસ સંવત ૧૯૧૬ માં બૈરાં છોકરાં સાથે મુંબઈ આવ્યા અને એ પેહડીમાં ભાગીઆ તરીકે બેઠાયા. સંવત ૧૯૧૯ માં જૂની પેહડીમાંથી જૂદા પડી તેમણે વિજલુખણદાસ જેઠાભાઈ નામની પેહડી કાઢી. એમનો ધંધો ઘણા સારા પાયાપર ચાલતો તથા વ્યાપારમાં દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ થવા લાગી.

સંવત ૧૯૨૫ માં પોતાની ઉંમર આશરે ૫૦ ની થવાથી તથા પોતાને માણેકલાલ નામે એકનો એક છોકરો હોવાથી તે છોકરાને પોતાની હયાતીમાં વેપારનો અનુભવ મેળવવા સ્કુલમાંથી ઉઠાડી પોતા સાથે વેપારમાં નાખ્યા. તે વખતે માણેકલાલની ઉંમર ૧૫ વરસની હતી. તેણે અંગ્રેજી ચોથા ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરેલો હતો. તેમનો સ્કુલમાં અભ્યાસ સારો હતો ને નંબર પણ પેહેલો-બીજો રાખતા હતા. તેઓ હિસાબમાં ઘણા પ્રવીણ હતા. તેઓ દરરોજ સવારે ચાર વાગે ઉઠતા, પછી પોતાનું નિત્ય કર્મ આટોપતા તથા ૬ વાગે પોતે પેહડીના કામપર બેઠાતા હતા. સંવત ૧૯૨૭ માં શેઠ માણેકલાલનાં પૂજ્ય માતૃશ્રી બાઈ મંછા ગુજરી ગયાં. આ સમયે શેઠ માણેકલાલની માત્ર ઉંમર સત્તર વર્ષની હતી. સંવત ૧૯૩૬ માં શેઠ વિજલુખણદાસ પોતાના પુત્રને પેહડીનો વહીવટ સોંપી પોતે શ્રીજી આદિ અનેક સ્થળે ગયા હતા તથા ત્યાં સારું દાનપુણ્ય કરેલું. જ્યારે શેઠ વિજલુખણદાસ સંવત ૧૯૪૨ ના મહા વદ ૯ ને દિવસે ગુજરી ગયા ત્યારે તેમના પુત્ર શેઠ માણેકલાલની ઉંમર ૩૨ વર્ષની હતી. શેઠ માણેકલાલ પોતાના પિતાની રીતિને અનુસરી સંવત ૧૯૫૫ માં ગોકુલ, મથુરા, વૃંદાવન, કાશી, ગયા, પ્રયાગ, અયોધ્યા તથા શ્રીજી આદિ સ્થળે ગયેલા. શ્રીજીમાં પણ રાજભોગ આપી ધ્વજ ચઢાવી હતી. દરેક ગામમાં ગોર આદિનો તેમણે સારો સત્કાર કરેલો. કાશીમાં તેમણે પોતાની છોકરી બેન કમળાને નામે તથા

પોતાની પત્નીને નામે ગોરને ગાયોનું દાન આપેલું. તેમણે ડાકોર તથા સુરતમાં પણ શણગાર સહિત ગાયનું દાન આપ્યું હતું. મરકીના તથા હુકાળફંડમાં પણ એમણે સારી મદદ કરેલી. તેમણે અનેક સ્થળે ધર્માદામાં ટીપમાં નાણાં ભર્યાં. પારડી તાલુકે ગામ ચીમડ કચ્છમાં કુવો, હવાડો, વીસામાનું છાપડું, સરકાર મારફતે સાર્વજનિક લોકના ઉપયોગ માટે બંધાવી આપ્યું. તેઓશ્રીએ સાતે ગાદીને ચાંદીના કોરોરા કર્યા હતા. સુરતના મોઢવણિકના રામજીના મંદિરમાં ચાંદીનો કોરોરો તથા સોનેરી લખાના વાઘાકરાવી આપ્યા હતા. કાલ્વા મધ્યે ક્ષયની સેનીટરીઅમમાં પણ તેમણે સારી રકમ ભરી આપેલી અને હિંદુ એજ્યુકેશન ફંડમાં સારી રકમ ભરી હતી. તેઓશ્રી સુરત મહાજન બાલાશ્રમમાં મુંબઈની કમીટીના મેમ્બર છે. (એમણે મહેનત લઈ મુંબઈમાં સારા પૈસા ઉઘરાવી આપ્યા હતા) તેમણે સંવત ૧૯૬૩ માં મુંબઈનું શ્રી મોઢ શુભેચ્છક ફંડ ઘણી મહેનત કરી ઉભું કર્યું. તેમાં પણ પોતે સારી રકમ ભરી, એટલું જ નહિ પણ ઘેરઘેર જઈ ફંડમાં રૂપીઆ ઉઘરાવ્યા હતા, જેથી તે ફંડ હાલમાં સારી સ્થિતિપર આવ્યું છે. જ્યારથી ફંડ ઉત્પન્ન થયું ત્યારથી તેઓ એ ફંડના ટ્રસ્ટી હતા અને છે. તેમણે સંવત ૧૯૭૬ સૂધી ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકેનું ઘણી ખંતથી કામ કર્યું. સંવત ૧૯૭૬ માં તેમણે સેક્રેટરી તરીકેનું રાજીનામું આપ્યું. તેઓ પોતાની તબીબીયેત સુધારવા સુરત ગયા. સંવત ૧૯૭૬ માં તેઓ ઘણાજ માંદા પડ્યા. તેમણે પોતાના એકના એક છોકરા નામે રા. ઇશ્વરલાલને ત્રીજા ધોરણમાંથી ઉઠાડી લઈ પોતાના વહીવટની સમજૂતી આપવા માટે પોતાની સાથે રાખ્યા છે. શ્રીમાન્ શેઠ માણેકલાલનો જન્મ સંવત ૧૯૧૦ પોષ વદ ૨ ને દિવસે થયો છે. હાલમાં તેઓશ્રી ૭૩ વર્ષનો ઉમરના છે. તેઓ અત્યંત દાનશીલ છે. તેઓશ્રીનું દીર્ઘાયુષ થાઓ તથા તેમના પુત્ર ભાઈ ઇશ્વરલાલ પણ પોતાના પિતાના રીતરિવાજને અનુસરી તેમને પગત્રે ચાત્રે, એવી હું આશા રાખું છું.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પૃષ્ઠ	વિષય	પૃષ્ઠ
ગણેશપૂજા પદ્ધતિ ...	૧	સ્નાન ...	૧૨
સિદ્ધિવિનાયક વ્રત ...	૧	કુંચસ્નાન... ..	૧૨
નામ	૧	દ્વિસ્નાન... ..	૧૨
સમય	૧	ધૃતસ્નાન	૧૩
પૂજન માટે આવશ્યક સાહિત્યની		મધુસ્નાન	૧૩
ચાદિ	૧	શર્કરાસ્નાન	૧૩
એકવીશ જાતનાં પત્રો ...	૨	માંગલિક સ્નાન	૧૩
એકવીશ જાતનાં પુષ્પો ...	૨	અગ્રોદ્ગર્તન સ્નાન	૧૪
વ્રતવિધિ	૨	ઉષ્ણોદક સ્નાન	૧૪
સિદ્ધિવિનાયક પૂજા	૩	ગંધાદકસ્નાન	૧૪
પ્રાણાયામ... ..	૩	અભિષેક	૧૫
શાંતિ પાઠ	૪	ગણેશાયર્વશીર્ષ	૧૬
સંકલ્પ	૫	સ્થાપન	૧૯
દિફ્ફરક્ષણ	૬	વસ્ત્રોપવસ્ત્ર	૧૯
કલશપૂજન	૭	ચંદ્રાપવીત... ..	૧૯
પવિત્રીકરણ	૮	અલંકાર	૧૯
દીપનું પૂજન	૮	ચંદન	૨૦
શંખપૂજન	૮	અક્ષત	૨૦
ઘંટાપૂજન	૮	સિંદૂર	૨૦
ગણેશપૂજન	૯	અખીર ગુલાલ આદિ ...	૨૦
પ્રાણપ્રતિષ્ઠા	૯	પુષ્પાણિ	૨૦
નેત્રોન્મીલન	૧૦	આવરણપૂજા	૨૧
ન્યાસ	૧૦	અંગપૂજા	૨૨
ધ્યાન	૧૦	એકવીશ પત્રપૂજા	૨૩
આવાહન	૧૧	,, પુષ્પપૂજા	૨૪
આસન	૧૧	હજાર દૂર્વાપંક્તિ	૨૪
પાદ	૧૧	સહસ્ર નામાવળી	૨૫
અર્ધ્ય	૧૧	ધૂપ	૪૪
મધુપર્ક	૧૨	દીપ	૪૪
આચમન	૧૨	નૈવેદ્ય	૪૫

અનુક્રમણિકા

૯

વિષય	પૃષ્ઠ	વિષય	પૃષ્ઠ
કરોદ્ધર્તન	૪૫	પૃથ્વીપ્રાર્થના	૮૯
દૂર્વાર્પણ	૪૬	કલશાદિ અર્ચન	૯૦
એકવીશ મોહક અર્પણ	૪૬	દીપપૂજન	૯૦
પૂગીફલ તાંબૂલ	૪૬	શંખપૂજન	૯૦
ઢક્ષિણા	૪૭	ઘંટાપૂજન... ..	૯૦
અલંકાર	૪૭	ધ્યાન	૯૧
નીરાંજન	૪૮	ન્યાસ	૯૧
(૧) જયદેવ જયમંગલમૂર્તે	૪૮	આવાહન	૯૧
(૨) સુખકર્તા	૪૮	આસન	૯૧
(૩) નાના પરિમલ... ..	૪૮	પાદ	૯૧
(૪) શૅફુરલાલ	૪૯	અર્ધ્ય	૯૨
(૫) સ્થાપિત	૪૯	મધુપર્ક	૯૨
(૬) જયદેવસિદ્ધીશ	૪૯	આચમન	૯૨
(૭) જયદેવ મંગલમૂર્તે	૫૦	સ્નાન	૯૨
મંત્ર પુષ્પાંજલિ	૫૧	કુંઘ સ્નાન	૯૨
નમસ્કાર	૫૨	કધિ સ્નાન	૯૨
પ્રઢક્ષિણા	૫૩	ધૃત સ્નાન... ..	૯૩
પ્રાર્થના	૫૩	મધુસ્નાન	૯૩
નામમંત્ર જપ	૫૩	શર્કરાસ્નાન	૯૩
છત્ર આમર	૫૪	શુદ્ધોઢકસ્નાન	૯૩
વિશેષાર્ધ	૫૪	ગણેશાયર્વશીર્ષ	૯૩
ઉત્તર સંકલ્પ	૫૪	વસ્ત્ર	૯૫
વાચનદાન... ..	૫૪	મજ્જોપવીત	૯૫
વાચન સંકલ્પ	૫૪	ગંધ	૯૫
ગણેશ પ્રતિમા દાન... ..	૫૫	અક્ષત	૯૬
વિસર્જન	૫૫	પુષ્પ	૯૬
સિદ્ધિવિનાયક કથા	૫૬	દૂર્વાર્પણ	૯૬
સંકલ્પચતુર્થી પૂજા	૮૭	અગ પૂજા... ..	૯૬
પ્રાણાયામ... ..	૮૭	આવરણ પૂજા	૯૬
મંગલાચરણ	૮૯	અખીલ ગુલાલ	૯૮
સંકલ્પ	૮૯	ધૂપ	૯૮
ઢિં રક્ષણ... ..	૮૯	દીપ	૯૮

વિષય	પૃષ્ઠ	વિષય	પૃષ્ઠ
નૈવેદ્ય	૯૮	પડંગન્યાસ... ..	૧૩૦
તાંબૂલ	૯૯	હુદ્યાદિન્યાસ	૧૩૧
ફળ	૯૯	ધ્યાન	૧૩૧
હક્ષિણા	૯૯	ગંધ	૧૩૧
આરતી	૯૯	પુષ્પ	૧૩૧
આર્તિવંદન	૧૦૦	ધૂપ	૧૩૧
મંત્રપુષ્પાંજલિ	૧૦૦	દીપ	૧૩૧
રાત્રોપચાર	૧૦૧	નૈવેદ્ય	૧૩૧
પ્રહક્ષિણા	૧૦૧	તાંબૂલ	૧૩૧
ચંદ્રપૂજન આવાહન... ..	૧૦૨	નમસ્કાર	૧૩૧
સંકટચતુર્થી કથા	૧૦૪	મંત્રજપ	૧૩૨
અથર્વશીર્ષના અર્થ	૧૧૭	ઉત્તર પડંગન્યાસ	૧૩૩
ગણેશ એકાક્ષર મંત્ર... ..	૧૨૯	ઉત્તર સંકલ્પ	૧૩૩
સંકલ્પ	૧૩૦	વિસર્જન	૧૩૩
ન્યાસ	૧૩૦		

જાહેર ખબર

—:૦:—

	રૂ.આ.પા.
ગણેશ પૂજનવિધિ (વેદોક્ત તથા પુરાણોક્ત)	૨-૦-૦
ગણેશ સહસ્ર નામાવલી (ગુજરાતી લીપીમાં)	
લોકને સરળ તથા શુદ્ધ	૦-૩-૦
અથર્વશીર્ષ (ગુજરાતી અર્થ સહિત)...	૦-૬-૦
શ્રી ગણપતિનું અધ્યાત્મજ્ઞાન	૦-૨-૦
ગણપતિ એકાક્ષર મંત્રકવચ	૦-૧-૬

આ સઘળા પુસ્તકોનું પોસ્ટેજ જુદું પડશે.

પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું:—

શેઠ માણેકલાલ વિજયભાણુદાસ
દાણાવાળા

ધર નં ૯, પહેલે માળે-કાવસજી પોલ
ટેન્કરોડ—મુ'બઈ નં. ૪.

श्री गणेशाय नमः

श्री गणपति स्तोत्र

—:—

श्री गणेशाय नमः ॥ नारद उवाच ॥ प्रणम्य शिरसा देवं
गौरीपुत्रं विनायकम् ॥ लक्तावासं स्मरेन्नित्यमायुष्कार्थसिद्धये ॥१॥
प्रथमं वक्तुं य एकदंतं द्वितीयकम् ॥ तृतीयं कृष्णपिंगाक्षं गजवक्त्रं
चतुर्थकम् ॥२॥ लंबोदरं पंचमं य षष्ठं विष्टमेव य ॥ सप्तमं विघ्न-
राजेंद्रं धूम्रवर्णं तथाष्टमम् ॥३॥ नवमं लालयंद्रं य दशमं तु विना-
यकम् ॥ एकादशं गणपति द्वादशं तु गजननम् ॥४॥ द्वादशैतानि
नामानि त्रिसंध्यं यः पठेन्नरः ॥ न य विघ्नभयं तस्य सर्वसिद्धिकरं
प्रभो ॥५॥ विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी लभते धनम् ॥ पुत्रार्थी
लभते पुत्रान्मोक्षार्थी लभते गतिम् ॥६॥ जपेद्गणपतिस्तोत्रं षड्भि-
र्भासैः इदं लभेत् ॥ संवत्सरेण सिद्धिं च लभते नात्र संशयः ॥७॥
अष्टब्यो ब्राह्मणैर्ब्यश्च य लिपित्वा यः समर्पयेत् ॥ तस्य विद्या
लभेत्सर्वा गणेशस्य प्रसादतः ॥८॥ धृति श्रीनारदपुराणे संकष्टनाशनं
नाम गणपतिस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

સ્વ. અ. સૌ. ચંચલલક્ષ્મી મધ્યરત્નાલ માણિકલાલ દાણાવાલા.

જન્મ સં. ૧૯૬૬ પોષ શુદ્ધ ૬ સોમ.

સ્વ. સં. ૧૯૮૪ ચૈત્ર વદ ૧૦ રવેર

અ. સૌ. સ્વ. ચંચળલક્ષ્મી ઈશ્વરલાલ દાણાવાળાનું સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર

અ. સૌ. ચંચળલક્ષ્મી (ઉર્ફે મંગલી)નો જન્મસં. ૧૯૬૬ના પોષ સુદ ૬ ને વાર સોમે ધરણુગામવાળા નગીનદાસ ક્રીસનદાસ ઠાકોરલાલને ઘેર થયો. હતો. આ બાઈનાં માતૃશ્રી બાઈ જડાવ એમને આઠ વર્ષનાં મૂકી ગુજરી ગયાં હતાં. માતૃશ્રીના મરણ બાદ તે પોતાના ભોભઈ ગંગા-સ્વરૂપ માણેકના હાથ હેઠળ ઉછરી મોટાં થયાં હતાં. તેઓશ્રીએ પોતાના પિતા સાથે શ્રીનાથજી, કાશી, અયોધ્યા, એકલિંગી, ગોકુળ, મથુરા, વંદ્રાવન વગેરે અનેક સ્થળે જાત્રા કરી હતી. તેઓ મરાઠી ચાર ચોપડી ભણેલાં હતાં. એમના કાકા દેવચંદદાસે મુંબઈ આવી એમના વિવાહની ગોઠવણ કરી હતી. રા. રા. દેવચંદદાસે રા. રા. માણેકલાલ વિજભૂખણદાસ દાણાવાળાને કહ્યું કે, તમે તમારા છોકરાને લઈ ધરણુગામ જળગામને રસ્તે થઈ આવજો. તેમના કહ્યા પ્રમાણે રા. માણેકલાલ પોતાના છોકરા ઈશ્વરલાલને લઈ સં. ૧૯૭૮ ના કારતક વદ ૬ ને વાર બુધે નીકળી ગુરુવારને દિવસે પહોંચ્યા. તે સમયે રા. દેવચંદદાસને વૃદ્ધાશૌચ પડ્યું હતું, જેથી તેઓએ એમ કહ્યું કે, અમે કોઈથી પૂજામાં બેસી શકાશે નહીં. માટે અમારા જમાઈ ચંદુલાલને બેસાડો. રા. માણેકલાલે કહ્યું કે, વધારે ઉતાવળ કરવાની જરૂર નથી. અમે તો છોકરીને જોવા આવ્યા છીએ. વૃદ્ધાશૌચ ઉતર્યા પછી વાકુદાન થશે. તેમ છતાં રા. દેવચંદદાસે માન્યું નહીં. તેમણે લગ્ન સં. ૧૯૭૮ માગસર વદ ૫ ને વાર સોમે લીધાં. ત્યાર બાદ વરકન્યા બેઠેને માગસર વદ ૧૦ ને વાર શનેઉએ ધરણુગામથી વિદાય કર્યાં.

પોષ સુદ ૧૪ ને ગુરુવારે ચિ. ઈશ્વરલાલ તથા ચંચળલક્ષ્મીએ ઘણા જ હર્ષથી પોતાને મુકામે આવી શ્રી સત્યનારાયણની પૂજા કરી.

૨ સૌ. સ્વ. ચંચળલક્ષ્મી ધંધરલાલ દ્વાણાવાળાનું સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર

બાઈ ચંચળલક્ષ્મીના આપનો માણસ ગોરધનદાસ પોષ વદ ૫ ને વાર બુધે તેને ધરણુગામ તેડી ગયો. આ વખતે કેટલીક મુંબઈની નવાઈની ચીજો વાપરવા પૈસા તથા પોસ્ટકાર્ડો વગેરે પોતાની પુત્રવધૂને રા. માણેકલાલે આપેલા. ફાગણ સુદ ૧૦ ને વાર બુધે જનાબાઈ સાથે આવી અ. સૌ. ચંચળલક્ષ્મી આવ્યાં. સંવત્ ૧૯૭૬ ના શ્રાવણ સુદ ૨ ઉપર સુરત આવ્યાં. સંવત્ ૧૯૮૨ ના આસો વદ ૧૦ ને વાર રવેઉએ તેઓ મુંબઈ આવ્યાં. તેઓ ગુજરાતીમાં ધરનો સઘળો ખર્ચ પોતે જ લખતાં હતાં તથા દર મહીને મેળ કાઢી પોતે જાતે તપાસી જોતાં હતાં. ગુજરાતી અક્ષર એમના એવા સારા હતા કે, સારું નામું લખનારને પણ કોરણે બેસાડે. તેઓશ્રી બાપકર્મી નહતાં, પણ આપકર્મી હતાં. પોતે પારકાના પર આધાર રાખનાર ન હતાં, પણ પોતાના પર જ પોતે ઝંઝુમતાં હતાં. સુરતથી એમના સીમંતનો બોળો ભરવા માટે એમના પિયરીઆંને ઘણા કાગળો લખ્યા, પણ તેના જવાબ આવેલા નહી. મુંબઈમાં સં. ૧૯૮૩ ના કારતક સુદ ૬ ને વાર ગુરેઉ તા. ૧૧ મી નવેમ્બર ૧૯૨૬ ને દિવસે સીમંતનો બોળો ભરવામાં આવ્યો. એમના પિયરનું તેવેળા કોઈ આવ્યું ન હતું. તેમ સુવાવડ માટે પણ તેડાવેલી નહી. કારતક વદ ૨ તા. ૨૨ મી નવેમ્બરે ૧૯૨૬ ને રોજ પુત્રી પ્રસવ થયો હતો. પણ તે પુત્રી કારતક વદ ૦) ને વાર રવેઉ તા. ૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૬ ને રોજ સ્વર્ગવાસ થઈ હતી. એમની સુવાવડ ડાકટર પુરંધરની હોસ્પિટાલમાં કરવામાં આવી હતી. સંવત્ ૧૯૮૩ ના ભાદરવા સુદમાં એમનો કાકો દેવચંદદાસ મુંબઈમાં આવેલો. તેઓને ઘેર બોલાવી મંગાવ્યા. રા. માણેકલાલે કહ્યું કે, અ. સૌ. ચંચળલક્ષ્મી બે જીવવાળાં છે. તેથી તમે એને તમારે ત્યાં ધરણુગામ તેડી જાઓ. કુદરતી સર્વેને પીએર જવાનું મન થાય, માટે તમે ચંચળલક્ષ્મીને લઈ જાઓ તો તેને સારું લાગશે. મારે ત્રીજી બેરીએ એકનો એક છોકરો છે ને તમે બાઈને નહિ તેડી જાઓ તો ઉલટો મને તથા મારા છોકરાને નિસાસો પડશે. આના ઉત્તરમાં રા. દેવચંદદાસે કહ્યું કે, હમણું નહિ, પછી થઈ રહેશે. એમના આડતીઆ રા. ગંગા-

રામ છબીલદાસના માણસ પાસે કહેવડાવ્યું. તેને એમ કહેવામાં આવ્યું કે, મુંબઈમાં શું દુઃખ છે. અમારા ગામડાં કરતાં અહીં સારું છે. પછી હશે તો થઈ રહેશે. સંવત ૧૯૮૪ ના માગસર વદ ૧૪ પર પુરંધરની હોસ્પિટાલમાં પુત્રપ્રસવ થયો. પણ બીજે દિવસે પુત્ર દેવલોક પામ્યો. બાઈ ચંચળલક્ષ્મી તે વખતથી ઘણી માંદી પડી. તાવ તથા ઉધરસ દિવસે દિવસે વધતો ગયો. એક ઘાટણને ચંચળના સસરાએ હોસ્પિટાલમાં માવજત માટે રાખી હતી. તેને રોજ તરીકે રૂ. ૧૧ આપવામાં આવતો હતો. તે ઉપરાંત હોસ્પિટાલની નરસો માવજત રાખતીતે જૂદી. દિવસ જતાં સુવારોગનું જોર વધતું ગયું. પોષ સુદ ૬ ને શુકર તા. ૩૦ મી ડીસેમ્બર સને ૧૯૨૭ ને રોજ એના આપને તાર મૂક્યો કે ચંચળ હોસ્પિટાલમાં ઘણી માંદી છે. પણ પિયરથી કોઈ આવ્યું નહિ. તેમ તારનો કશો જવાબ પણ મળ્યો નહિ. પછી બાઈના સસરા બાઈને મ્યુનીસીપાલ્ટીની એમ્બ્યુલન્સ-બસ ગાડીમાં ઘેર લઈ આવ્યા. બાઈ સંપૂર્ણ રીતે શ્રીગણપતિમાં શ્રદ્ધાળુ હતાં. તેઓ દર મહિને સંકષ્ટી ચોથ કરતાં હતાં. ગર્ભયુક્ત હતાં, છતાં ચોથ તેઓ મૂકતાં નહિ. જો કે પોતાને ક્ષયરોગ હતો, છતાં સંકષ્ટી ચોથને દિવસે તેઓ પૂર્ણ પ્રેમથી ગણપતિની પૂજા કરતાં હતાં. તેમણે પોતાને હાથે સોનાની દાઝડીમાં છેવટની વખતે પણ ગણપતિની મૂર્તિની પૂજા કરી સુવાડી હતી. મરણના છ દિવસ આગમજ સંકષ્ટી ચોથને દિવસે પોતાને હાથે પાંચ દિવેટ કરી રાતના ચોથની પૂજામાં, પોતે સૂતાં સૂતાં ગણપતિની આરતિ ઉતારી. તેઓ શ્રી ગણપતિને પગે લાગ્યાં, પોતાની પથારીની ચારે બાજુએ શ્રી ગણેશની મૂર્તિ રાખી નિરંતર ધ્યાન તેનું જ કરતાં હતાં. તે નિરંતર ગણપતિનું ધ્યાન કરતાં હતાં. એક સેકન્ડ પણ મરણ સુધી તે ગણપતિના ધ્યાનમાંથી ચૂક્યાં ન હતાં. તેમને ધર્મપર અત્યંત પ્રીતિ હતી. જ્યારે જ્યારે દર્શન કરવા જાય ત્યારે ત્યારે ઉદાર હાથે ગરીબોને દક્ષિણ તથા મેવો વગેરે દાન આપતાં હતાં. એમના સસરાએ એમની તરફથી રૂ. ૫૦૦) ધર્માદા કાઢ્યા હતા. પોતાના ગોર આદિતરામને બોલાવી સંવત ૧૯૮૪ ના ચૈત્ર સુદ ૧૦ ને વાર શનેઉએ

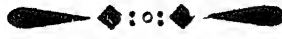
૪ સૌ. સ્વ. ચંચળલક્ષ્મી ઇશ્વરલાલ દાણાવાળાનું સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર તેમની પાસે સવારના પહોરમાં રૂ. ૫૦૧)નો સંકલ્પ કરાવ્યો હતો. તે જ વેળા જર્મનના થાળાનું પદ ઉપસ્કર સહિત બ્રાહ્મણને દાનમાં આપ્યું હતું. મરણ પહેલાં છ દિવસ આગમજ એમના સસરાએ કહ્યું કે, તને શ્રીમંતમાં રૂ. બે હજાર ખોળામાં મૂકીને બક્ષીસ આપેલા છે. સદરહુ પૈસા મારા છોકરાને વારસામાં જોઈતા નથી. પણ તે પૈસા તારે ધર્મ કરવાના છે. આ પરથી અ. સૌ. ચંચળલક્ષ્મીએ કહ્યું કે, એમાંથી રૂ. ૧૦૦૦)ની નોટ આપણા ઘરના ઠાકોરજી શ્રીગણેશને ભેટ કરવી. આમાંથી જે કાંઈ બ્યાજ આવે, તે ગણપતિના કામમાં વાપરવું. બીજા પૈસા તમારી ધ્યાનમાં આવે તેમ વાપરવા. તેમણે પોતાને હાથે રૂ. ૧૦) ફાગણ સુદ ૨ ને વાર ગુરેઉએ ધન્વંતરિ આરોગ્ય મંદિર કાર્યાલય, કે જે કોટમાં છે તેમાં આપ્યા હતા. રૂ. ૫) શાસ્ત્રી છોટાલાલને ધર્માદામાં આપ્યા હતા. બ્રાહ્મણોને ધોતીઆં તથા બ્રાહ્મણીઓને સાડીઓ આપી હતી. ચૈત્ર વદ ૧૦ ને વાર રવેઉ તા. ૧૫ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૮ સ્વર્ગવાસ પામ્યાં હતાં. મરણને દિવસે પણ પોતાને હાથે ત્રણ જણને ધોતીઆં તથા સાડી આપ્યાં હતાં. તેઓ પોતાના સસરાની તરફ ઘણી માનની દૃષ્ટિથી જોતાં હતાં. તેઓને પોતાના પિતા સમાન ગણી અનેક પ્રકારે તેમની સેવા વગેરે ઉઠાવતાં હતાં અને ‘બાપા’ના નામથી સંબોધતાં હતાં. લગ્ન વખતે કન્યાદાનમાં સોનારૂપાના મોતીના દાગીના, લુગડાં તથા રોકડ રૂ. મળેલા છે. તેમને રીતમાં એના સસરાજી તરફથી લુગડાં વગેરે મળેલાં છે. આ સર્વે એના પીયરીઆં પાસે છે. તે સર્વની વ્યવસ્થા એના સસરાજીને કરવા કહેલી છે. હોસ્પિટાલમાંથી ઘેર લાવ્યા, તે દિવસથી સારવાર માટે બે ત્રણ બાઈ ઘાટણો, ભટ, ચાકર તથા બાપદીકરા એની સારવારમાં રહેતા હતા. ડાકટરો અવારનવાર ઘેર આવતા હતા. બહીના ખાસ ડાકટર બીલીમોરીઆને પણ બોલાવ્યો હતો. આ રીતે ડાકટરની દવા વગેરેમાં આસરે રૂ. એક હજાર એમના સસરાએ ખર્ચ્યા હતા. તેમ ધર્મમાં પણ રૂ. ૨૫૦૧) અંકે પચીસો એક સૂધી કર્યો હતો. પરમાત્મા એમના આત્માને એમની શ્રદ્ધા પ્રમાણે સર્વદા સુખમાં રાખે, એટલી સૌની યાચના છે. લી.

છોટાલાલ ચંદ્રશંકર શાસ્ત્રી.

॥ श्रीगणेशायनमः ॥

अथ गणेशपूजा पद्धतिः

तत्रभाद्रपदशुक्लचतुर्थ्या सिद्धिविनायकव्रतम् ॥

नाम-आ व्रतनुं नाम सिद्धिविनायक व्रत.

समय-એ વ્રત ભાદ્રપદ શુદ્ધ ચતુર્થીને દિવસે કરવું. આ વ્રત કરવામાં મધ્યાહ્ન કાળનું માહાત્મ્ય વધારે હોય છે. અર્થાત્ આ વ્રત કરવામાં મધ્યાહ્ન કાળે ભેસતી ચતુર્થી હોવી જોમએ. જે દિવસે જે પ્રહરની ચતુર્થી હોય, તે દિવસે આ વ્રત કરવું. ફાખલા તરીકે-બુધવારે સવારે ત્રીજ હોય અને નવ વાગતા પછી જે ચતુર્થી લાગતી હોય તો બુધવારેજ આ વ્રત કરવું જોઈએ. હવે કોઈ વાર એવું બને છે કે જે પ્રહર-વાળી ચતુર્થી કદી આવતીજ નથી. ફાખલા તરીકે બુધવારે જે વાગ્યાને સુમારે ત્રીજ સંપૂર્ણ થઈ ચતુર્થી લાગે અને ગુરુવારે સવારે નવ વાગ્યાનાં સુમારે ચતુર્થી સંપૂર્ણ થઈ પંચમી લાગે તો એવે પ્રસંગે બીજે દિવસે એટલે ગુરુવારે ચતુર્થી વ્રત કરવું.

પૂજન માટે આવશ્યક સાહિત્યની યાદિ.

૪ લાકડાના પાટલા	કપૂર.	સુકાં મેવો નૈવેદ્ય માટે	દક્ષિણા માટે દ્રવ્ય.
૨ શ્રીફલ.	ખીજા સર્પવ.	લીલો મેવો.	નાના પ્રકારનાં ફળો.
કંકુ. સોપારી.	નાડાછડી. (ખભા-નાડું)	બરરી પેંડા વગેરે.	નાનાવિધ પુષ્પો.
રતાંજલીનું રક્તચંદન		ધીનો દીવો.	પુષ્પના હાર
સુખડનું ચંદન	સપેત સરસવ	પત્ર. ઉપવત્ર.	નાગરવેલનાં પાન.
અખીલ. ગુલાલ.	લવિંગ. એલચી.	ચણોપવીત.	આંખાનાં પાંદડાં
સિંદૂર.	અક્ષત (ચોખા)	અત્તર.	કેશર, કર્કરુરી
હળદ્ર દળેલી	ગોળ અને ધી નૈવેદ્ય	દૂધ. ફાહિં.	લાલ વસ્ત્ર ગણપતિ
અગરબત્તી	શાકેર	ધી. મધ.	માટે

દુર્વા ત્રણ પાંખડીવાળી અખંડિત નંગ ૧૫૦૦

સિદ્ધિવિનાયકના પૂજન માટે એકવિંશ જાતનાં પત્રો.

૧ માલતી પત્ર.	૭ તુલસીપત્ર.	૧૩ આંકડાનું પત્ર.	૧૯ કમલપત્ર.
૨ ભાંગડાનું પત્ર.	૮ અથેડાનું પત્ર.	૧૪ સાદડાનું પત્ર.	૨૦ ગાંધારીપત્ર.
૩ બિંદીપત્ર.	૯ ડોરડીનું પત્ર.	૧૫ વિંછુકાંતપત્ર.	૨૧ બદનું પત્ર.
૪ શ્વેત દૂર્વા.	૧૦ શમીપત્ર.	૧૬ દાડેમનું પત્ર.	પીપળો.
૫ બોરડીનું પત્ર.	૧૧ કરૈણું પત્ર.	૧૭ દેવદારનું પત્ર.	કેવડો.
૬ થંતુરાનું પત્ર.	૧૨ અરમંત પત્ર.	૧૮ ગરૂપત્ર.	અગરતીઓ.

સિદ્ધિવિનાયકના પૂજન માટે એકવિંશ જાતનાં પુષ્પો.

૧ બદનું પુષ્પ.	૮ નાગકેશરનું પુષ્પ.	૧૫ શન પુષ્પ.	થરી તેના પર
૨ કરૈણું પુષ્પ.	૯ કમળ.	૧૬ માલતિનું પુષ્પ.	ધડે શેર ૧૧ નું
૩ કેવડો.	૧૦ મલ્લિકાપુષ્પ.	૧૭ ચંપાનું પુષ્પ.	અષ્ટ દલ કરવું.
૪ બોરસડીનું પુષ્પ.	૧૧ કલ્હારનું પુષ્પ.	૧૮ પોયણીનું પુષ્પ.	તેનાં આઠ
૫ નાગચંપાનું પુષ્પ.	૧૨ ગોટાકરૈણું પુષ્પ.	૧૯ જવા પુષ્પ.	ખાનાં કરવાં.
૬ પીળી કરૈણું પુષ્પ.	૧૩ ગોવિન્દ પુષ્પ.	૨૦ ગુલાબનું પુષ્પ.	તેના પર પાન
૭ પારિજાતકનું પુષ્પ.	૧૪ અગથીયાનું પુષ્પ.	૨૧ મુચકુંડનું પુષ્પ.	મૂકી તેપર મૂર્તિ
		૨૨ પાટલાના ઉપર	બેસાડવી.
		રાતો કકડો પા-	

પ્રતિવિધિ-પ્રાતઃકાળે સફેદ તલ શરીરે લગાડી સ્નાન કરવું. ત્યાર પછી પોતાનું સંધ્યાદિનિત્ય-કર્મ કરી લઈ, મધ્યાહ્નકાળનાં સુમારે પૂજનો આરંભ કરવો. પ્રથમ આચમન કરવું. ત્યારપછી ‘શ્રિમન્મહાગણાધિપતયેનમઃ’ ઐમ કહી ગણપતિને નમસ્કાર કરવો અને ઉત્તર અથવા પૂર્વ દિશા તરફ બેસી દેશકાલાદિકનો ઉચ્ચાર કરી,

“મમ इह जन्मजन्मान्तरे च स्त्रीपुत्रपौत्रधनविद्याजययश
आयुरातोम्यादि अभीष्टकामनासिद्धिपूर्वकं श्रीसिद्धिविनायक-
प्रीत्यर्थं प्रतिवार्षिकविहितं यथाशक्ति यथाज्ञानेन यथाधिकारेण
यथामोलितोपचारद्रव्यैः ध्यानवाहनाद्युपचारैः पार्थिव गणपति-
पूजनमहं करिष्ये ॥”

એ પ્રમાણે બોલી હાથમાં પાણી લઈ શ્રી ગણપતિસ્મરણપૂર્વક સંકલ્પ મૂકવો. દેહ શુદ્ધિ માટે ન્યાસ ૧૦મા પાનામાં આપેલ છે, તેથી અહીં આપ્યા નથી.

“अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थांगतोपि वा
यः स्मरेत्पुंडरीकाक्षं स बाह्याभ्यंतरः शुचिः”

એ પ્રમાણે બોલી શ્રી ભગવાનનું સ્મરણ કરી સર્વ પૂનઃકલ્પ પર પ્રાક્ષણ કરવું અને આપણા પે તાના શરીર ઉપર પણ ભગવાનનું સ્મરણ કરતાં પાણી શિંપવું.

શ્રીગણેશાય નમઃ

શ્રીસિદ્ધિવિનાયક પૂજા

—૧૦:—

ગુજરાતી ભાષામાં

શ્રીગણેશાય નમઃ ॥ ઐ કૃશ્ણાય નમઃ ॥ ઐ માધવાય નમઃ ॥
ઐ ગોવિન્દાય નમઃ ॥ એ પ્રમાણે બોલી ત્રણ આચમન કરવાં. હાથ
ધોઈ પછી—

ઐ નમો ભગવત વાસુદેવાય ॥

એમ બોલી પૂરક (પહેલાં નાકના ડાબા છિદ્રથી વાયુ ખેંચવો),
કુમ્ભક (મનમાં મન્ત્ર બોલતા સુધી ખેંચેલો વાયુ વચમાં રોકી
રાખવો), રેચક (મનમાં મન્ત્ર બોલી રોકેલો વાયુ નાકના જમણા
છિદ્રથી હળવે હળવે ઉતારવો). એ ત્રણ ક્રમથી એક પ્રાણાયામ
થાય છે. એવા ત્રણ અથવા નવ પ્રાણાયામ કરવા. પછી—

સ્વસ્તિસ્તુયાવિનાશાખ્યા પુણ્યકલ્યાણવૃદ્ધિદા ॥

વિનાયકપ્રિયા નિત્યં તાં ચ સ્વસ્તિ ધ્રુવન્તુ નઃ ॥

ઐ સ્વસ્તિનુ-ડ-ઈનદ્રો મૃદ્ધશ્રવાઃ સ્વતિનુ-પૂખા વિશ્વવેદાઃ
સ્વસ્તિનુ સ્તાક્ષ્યો-ડ-અરિષ્ટનેમિઃ સ્વસ્તિ નો બૃહસ્પતિર્દધાતુ ॥

(એમ બોલી યજમાનના કપાલે કંકુનું તિલક કરવું. પછી બે હાથ બોડી (નમસ્કાર કરી)ને નીચે પ્રમાણે ઇષ્ટદેવતાઓનું સ્મરણ કરવું.)

ૐ આનો ભદ્રાઃ કૃતવો યન્તુ વિશ્વતોદંબધાસો-૬-અપરી-
તાસ-૬-ઉદ્ભિદં. દેવાનોયથાસદ્મિદ્વધે-૬-અસન્નપ્રાયુવોરક્ષિ-
તારો દિવે દિવે ॥૧॥ દેવાનાંભદ્રા સુમતિર્ઋયતાન્દેવાનાં ૨ રા તિ
ર ભિનો નિવર્તતામ્ ॥ દેવાનાં ૨ અખ્યસુપસંદિમા વ્યન્દેવાન આયુઃ
પ્રતિરન્તુ જીવસે' ॥ ૨ ॥

તાન્પૂર્વયાનિવિદાહુ મહેવયમ્ભર્ગમિત્ર મહિતિન્દક્ષ મસિધમ્ ॥
અ યમણું વરુણ ડ સોમ મધિના સરસ્વતીનઃ સુભગા મયસ્કન્ત્ ॥૩॥
તન્નોવાતો મયો ભુવાતુમેષજન્તન્માતા પૃથિવીતત્પિતાદ્યોઃ ॥
તદ્ગ્રાવાણઃ સોમ સુતો મયો ભુવસ્તદધિના શૃણુતન્ધિષ્યાયુવમ્ ॥૪॥

તમીશાનુજગતસ્તુસ્થુપસ્પતિન્ધિયા િજન્વલવસેહમહેવયમ્ ॥
પૂષાનો યથા વેદસા મસદ્વૃધે રક્ષિતા પ્રાયુ રહેન્ધઃ સ્વસ્તયે ॥ ૫ ॥
સ્વસ્તિન ઇન્દ્રો વૃદ્ધશ્રવાઃ સ્વસ્તિનઃ પુષા વિશ્વવેદાઃ ॥ સ્વ-
સ્તિનસ્તાક્ષર્યોઽઅરિષ્ટનેમિઃ સ્વસ્તિનો બૃહસ્પતિર્દધાતુ ॥ ૬ ॥

પૃષ્ઠશ્વામરુતઃ પૃશ્નિ'માતરઃ શુભંયાવા'નો વિદ્યથેષ જગમયઃ
અગ્નિ જિહ્વા મનવઃ સૂરઃ ચક્ષસો વિશ્વે'નો દેવા અવસાર્ગ-
મન્નિહુ ॥ ૭ ॥

ભદ્રં કર્ણેભિઃ શૃણુયામ દેવા ભદ્રમ્પશ્યે માક્ષભિર્યજત્રાઃ ॥
સ્થિરૈ રંગૈ'સ્તુષ્ઠુ વા ૨ સસ્તનૂ ભિવ્યશેમહિ દેવહિતં યદાયુઃ' ॥ ૮ ॥

શત મિન્નુ શરદોઽ અન્તિદેવાયત્રાનશ્ચક્રાજરસન્તનૂ ના'મ
પુત્રાસો યત્ર પિતરો ભવંતિ માનો મધ્યારી'રિષ્તાયુર્ગતોઃ ॥ ૯ ॥

અદિ'તિ ધૌરદિ'તિરન્તરિ'ક્ષમદિ'તિર્માતાસપિતાસપુત્રઃ(વિશ્વ-
દેવાઽઅદિતિઃ પૃચ્છન્નાઽઅદિતિર્જાતમદિતિર્જનિત્વમ્ ॥ ૧૦ ॥

ધૌઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ સુશાન્તિર્ભવતુ ॥

શ્રીમન્મહાગણપતયે નમઃ ॥ ઇષ્ટદેવતાભ્યો નમઃ ॥ કુલદેવતા-
ભ્યો નમઃ ॥ ગ્રામદેવતાભ્યો નમઃ ॥ સ્થાનદેવતાભ્યો નમઃ ॥ વાણીહિ-

રણ્યગર્ભાભ્યાં નમઃ ॥ શ્રીલક્ષ્મીનારાયણાભ્યાં નમઃ ॥ શ્રીઉમામહે-
શ્વરાભ્યાં નમઃ ॥ શચીપુરન્દરાભ્યાં નમઃ ॥ માતૃપિતૃચરણકમલેભ્યો
નમઃ ॥ સર્વેભ્યો દેવેભ્યો નમઃ ॥ સર્વેભ્યો પ્રાક્ષણેભ્યો નમઃ ॥ સ્તોત્ર ॥
સુમુખશ્યૈકદન્તશ્ચ કપિલો ગજકર્ણક ॥ લમ્બોદરશ્ચ વિકટો વિઘ્નનાશો
ગણાધિપઃ ॥ ધ્વજકેતુર્ગણાધ્યક્ષો ભાલચન્દ્રો ગજનનઃ ॥ દ્વાદશૈતાનિ
નામાનિ યઃ પઠેદ્ધૃણુયાદપિ ॥ વિદ્યારંભે વિવાહે ચ પ્રવેશે નિર્ગમે
તથા ॥ સંગ્રામે સંકટે ચૈવ વિઘ્નસ્તસ્ય ન જાયતે ॥ શુકલામ્બરધરંદેવં
શશિવર્ણં ચતુર્ભુજમ્ ॥ પ્રસન્નવદનં ધ્યાયેત્સર્વવિઘ્નોપશાન્તયે ॥
લાભસ્તેષાં જયસ્તેષાં કુતસ્તેષાં પરાજયઃ ॥ યેષામિન્દીવરશ્યામો
હૃદયસ્થો જનાર્હનઃ ॥ યત્રયોગેશ્વરઃ કૃષ્ણો યત્ર પાર્થો ધનુર્ધરઃ ॥ તત્ર
શ્રીર્વિજયો ભૂતિર્ધુવાનીતિમંતિર્મમ ॥ સર્વેભ્યારબ્ધકાર્યેષુ ત્રયસ્ત્રિભુવ-
નેશ્વરાઃ ॥ દેવા દિશંતુ નઃ સિદ્ધિ પ્રદેશાન જનાર્હનાઃ ॥ વિનાયકં ગુરું
ભાનું પ્રહ્લવિષ્ણુમહેશ્વરાન્ ॥ સરસ્વતીં પ્રણમ્યાદૌ સર્વકાર્યાર્થસિદ્ધયે ॥

સંકલ્પઃ—(હાથમાં જલ લઈ સંકલ્પ કરવો)—શ્રીવિષ્ણુવિષ્ણુ-
વિષ્ણુઃ શ્રીમદ્ભગવતો મહાપુરુષસ્ય વિષ્ણો રાસયા પ્રવર્તમાનસ્ય
અથ શ્રી પ્રદ્યક્ષો દ્વિતીયે પરાર્ધે શ્રીશ્વેતવારાહકલ્પે વૈવસ્વતમન્વન્તરે
આપ્તાવિંશતિતમે કલિયુગે કલિપ્રથમચરણે ભૂલોકે ભારતવર્ષે જમ્બુ-
દ્વીપે રામક્ષેત્રે પરશુરામાશ્રમે દણ્ડકારણ્યદેશે શ્રી ગોદાવર્યા ઉત્તરે
તીરે શાલિવાહનશક બૌદ્ધાવતારે અમુકનામસંવત્સરે અમુકઅયને
અમુકઋતૌ અમુકમાસે^૧ અમુકપક્ષે^૨ અમુકતિથૌ^૩ અમુકવાસરે^૪ અ-
મુકનક્ષત્રે અમુકયોગે અમુકકરણે અમુકરાશિસ્થિતે ચન્દ્રે અમુકરા-
શિસ્થિતે સૂર્યે અમુકરાશિસ્થિતે દેવગુરૌ શેષેષુ ગ્રહેષુ યથાયથારાશિ
સ્થાનસ્થિતેષુ સત્સુ એવંગ્રહગણુવિશેષણુવિશિષ્ટાયાં શુભપુણ્યતિથૌ
મમ આત્મનઃ શ્રુતિસ્મૃતિપુરાણોક્ત ફલપ્રાપ્ત્યર્થ મમ આયુરારોગ્ય
ઐશ્વર્યાધિભિવૃદ્ધ્યર્થ અપ્રાપ્તલક્ષ્મીપ્રાપ્ત્યર્થ પ્રાપ્તલક્ષ્મ્યાઃ ચિરકાલ-
સંરક્ષણાર્થ સકલમનેષિસતંકામનાસંસિદ્ધ્યર્થ મમ ઇહજન્મનિ જન્મ-

૧-ભાદ્રપદમાસે. ૨-શુક્લપક્ષે. ૩-ચતુર્થ્યામ્. ૪-જે વાર હોય તેની સાથે
વાસરે એ રાખ્ઠ જોડવો એટલે આખો રાખ્ઠ થશે, જેમકે ભૌમવાસરે.

જન્માન્તરે ચ સ્ત્રી પુત્રપૌત્ર ધન વિદ્યા જય યશ આદિ અલીપ્ત-
પ્રાપ્ત્યર્થ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકપ્રીત્યર્થ પ્રતિવાર્ષિકવિહિતં યથાશક્તિ
યથાજ્ઞાનેન યથામિલિતોપચારદ્રવ્યૈઃ ધ્યાનઆવાહુનાદિષોડશોપચારૈઃ
પાર્થિવગણુપતિપૂજનમહું કરિષ્યે ॥ (જલ તરભાણામાં મૂકવું. ફરીથી
જલ હાથમાં લેવું)-તત્રાદૌ દિવ્યક્ષણં કલશારાધનં શંખ ઘંટા પૂજનં
મૂર્તીં પ્રાણુપ્રતિષ્ઠાં ચ કરિષ્યે ॥ (એમ બોલી તે મૂર્તી દેવું).

દિક્ રક્ષણુઃ-ડાબા હાથમાં શ્વેત સર્પપના દાણા (તે ન હોય
તો ચોખા) લઇને તે ઉપર જમણા હાથ ઢાંકી નીચે પ્રમાણે ભણવું):-

ૐ કૃણુગુપ્તવપાનુઃ પ્રસિતિન્નપૃથ્વીજ્જહિરાગ્નેવામૃતૌ રક્ષભેન ॥ ૧ ॥
તુગ્ધવીમનુપ્રસિતિન્દ્રુણાનોસ્તામિવિધ્વન્નરક્ષમસ્તપિષ્ઠૌ:

તવભ્રમાસંઆશુચાપંતન્યનુસ્પૃશધૃપ્તાશોશુચાનઃ ॥ તપ્સ્વ્યગ્ને
ભુડ્વાપતંગાનસન્દિતોવિઘ્નૃવિધ્વન્નુલ્લકાઃ ॥ ૨ ॥

પ્રતિસ્પશોવિસૃજતૃણિંતમોભવોપાયુર્વિશોઅસ્યાઅદંબ્ધઃ ॥ યોનો
દ્વેઅધશસ્ત્રોયો અન્યગ્નેમાકિંબ્યથિરાદંધર્ષીત્ ॥ ૩ ॥

ઉદગ્નેતિષ્ઠપ્રત્યાતનુષ્વન્યમિત્રારિઓષતાત્તિગ્મહેતે ॥ યોનો
અરાતિઃ સમિધાનચક્રેનીચાતન્ધક્ષતસન્નશુષ્કમ્ ॥ ૪ ॥

ઉધ્વોભવપ્રતિવિદ્વ્યાદ્યયસ્મદ્દાવિષ્ઠૃણુષ્વદૈવ્યાન્યગ્ને ॥ અવસ્થિ-
રાતનુહિયાતુજ્વનાઞ્જમિપ્રમૃણીહિ શત્રુન્ ॥ અગ્નેદ્વા તેજસા સા-
ધ્યામિ ॥ ૫ ॥

॥ અપસર્પન્તુ તે ભૂતા યે ભૂતા ભૂમિસંસ્થિતાઃ । યે ભૂતા વિદ્વ-
ક્તારસ્તે નશ્યન્તુ શિવાજ્ઞયા ॥ અપકામન્તુ ભૂતાનિ પિશાચાઃ સર્વતો
દિશમ્ । સર્વેષામવિરોધેન પૂજકર્મ સમારભે ॥ યદત્ર સંસ્થિતં ભૂતં
સ્થાનમાશ્રિત્ય સર્વદા । સ્થાનં ત્યક્ત્વાતુ તત્સર્વં યત્રસ્થં તત્ર ગચ્છતુ ॥
ભૂતાનિ રાક્ષાસાવાપિ યેઽત્ર તિષ્ઠન્તિ કુચન ॥ તે સર્વેઽપ્યપગચ્છન્તુ
પૂજકર્મ કરોમ્યહમ્ ॥

(એ પ્રમાણે બોલીને તે બધી દિશાઓમાં વધાવી દેવા. ડાબા
પગ પૃથ્વી ઉપર ત્રણ વાર ઢોકવો. નેત્રે પાણી અડકાડવું).

કલશપૂજન:- (ત્યાર પછી પોતાના ડાબા હાથ તરફ થોડા ચોખા પૃથ્વી ઉપર મૂકી તે ઉપર પૂજનના પાણીનો કલશ મૂકવો. આચમનીમાં જળ લઈ નીચે પ્રમાણે ભણીને પછી તે કલશમાં મૂકવું).

ૐ તત્વાયામિ ઋષિદ્વાણાં વવન્દનમાનસ્તદાશાસ્ત્રે યજમાનો હુવિ-
ર્ભક્ષન્નાઃ ॥ અહં ઉમાનો વવરુણે હૃદયોદ્યુક્રુશઃ સમાનઽ-આયુઃ પ્રમોષીઃ ॥

નમો નમસ્તે સ્ફટિકપ્રભાય સુશ્વેતહારાય સુમંગલાય ।

સુપાશહસ્તાય ઝવાસનાય જલાધિનાથાય નમો નમસ્તે ॥

અસ્મિન્કલશે વરુણં સાંગં સપરિવારં સાયુધં સશક્તિકમાવાહયામિ ॥

(પછી એજ કલશમાં તીર્થોનું આવાહન કરવું.)

બ્રહ્માંડોદરતીર્થાનિ દ્વૈરેઃ સ્પૃષ્ટાનિ તે રવે ।

તેન સત્યેન મે દેવ તીર્થં દેહિ દિવાકર ॥ ૐ દિવાકરાય નમઃ ॥

(એમ બોલી સૂર્યને નમસ્કાર કરવો. પછી ચંક્રુશ મુદ્રાવડે

સૂર્યમંડલથી તીર્થોનું આવાહન કરી ધેનુમુદ્રાવડે અમૃતીકરણ કરી,

॥ ૐ હું ॥ એમ બોલી કવચથી અવગુંડન કરી ॥ ૬૬ ॥ એમ બોલી,

ચપટી વગાડીને અસ્થથી તેનું સંરક્ષણ કરી, પછી મત્સ્યમુદ્રાકલશ

ઉપર રાખી ॥ ૐ વં ॥ એ બીજ, આડ વાર બોલી જવું. પછી)-

પૂર્વે ઋગ્વેદાય નમઃ ॥ દક્ષિણે યજુર્વેદાય નમઃ ॥ પશ્ચિમે સામ-

વેદાય નમઃ ॥ ઉત્તરે અથર્વવેદાય નમઃ ૐ કલશસ્થ વરુણાય નમઃ

સર્વોપચારાર્થે ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥

એમ બોલી કલશના ઉપર ચાર બાજુએ તથા અન્દર ગંધ, અક્ષત,

પુષ્પ આદિથી પૂજન કરવું. પછી બે હાથ જોડી

ત્વત્તોયે સર્વતીર્થાનિ દેવાઃ સર્વે ત્વયિ સ્થિતાઃ ।

ત્વયિ તિષ્ઠન્તિ ભૂતાનિ ત્વયિ પ્રાણાઃ પ્રતિષ્ઠિતાઃ ॥

ત્વત્પ્રસાદાદિમાં પૂજ્ઞં કર્તુમીહિ જલોદ્ભવ ।

સાનિધ્યં કુરુ મે દેવ પ્રસન્નો ભવ સર્વદા ॥

(એ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરીને)

અનેન પૂજનેન સપરિવારઃ વરુણઃ પ્રીયતામ્ ॥

એમ બોલી એક આચમની જલ તરભાણામાં મૂકવું.

પવિત્રીકરણ:-પછી પૂજન કરેલા કલશમાંથી પંચપાત્રમાં જલ લઈ તેમાંથી થોડું ડાબા હાથમાં લઈ નીચે પ્રમાણે બોલી પોતાના શરીર ઉપર અને પૂજન કરવાની વસ્તુઓ ઉપર તે પાણી છાંટવું.

ૐ આપો હિષ્ટા મંયો ભુવસ્તાન-ડ-ગુર્જે દધાતન ॥ મહે-
રણાય ચક્ષુસે ॥ જ્યેષ્ઠશિવતમો રસસ્તસ્ય ભાજ્યતેહનન્ ॥ ઉ-
શુતીરિવમાતરન્ ॥ તસ્મા-ડ-અરંજીમામયો જસ્યક્ષયાય જીન્વથ ॥
આપોજનયથાચનન્ ॥

અપવિત્રઃ પવિત્રો વા સર્વાવસ્થાં ગતોપિ વા ।

યઃ સ્મરેત્પુંડરીકાક્ષં સખાહ્યાભ્યંતરઃ શુચિઃ ॥

દીપનું પૂજન:-અગ્નિર્જ્યોતિર્જ્યોતિ, રગ્નિઃસ્વાહા સૂર્જ્યો
ર્જ્યોતિર્જ્યોતિર્જ્યોતિ, સૂર્જ્યો સ્વાહા, ॥ અગ્નિર્વચ્ચર્જ્યોર્જ્યોતિ
ર્વચ્ચર્જ્યો સ્વાહા સૂર્જ્યોર્વચ્ચર્જ્યોર્જ્યોતિર્વચ્ચર્જ્યો સ્વાહા ॥ જ્યોતિઃ
સૂર્જ્યો સૂર્જ્યોર્જ્યોતિર્જ્યોતિ સ્વાહા ॥ ભક્ત્યા દીપં પ્રચચ્છામિ દેવાય
પરમાત્મને । ત્રાહિ માં નરકાદ્ધૌરા દીપજ્યોતિર્નમોડસ્તુતે ॥ ૐ દીપ-
સ્થદેવતાયૈ નમઃ આવાહયામિ ॥ સર્વોપચારાર્થે ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ
સમર્પયામિ ॥

(એ ભણી દીવાને ચન્દનપુષ્પ ચઢાવવું.)

શંખપૂજન:-ૐ અગ્નિર્ઋતિર્પર્વમાનુ પાગચજન્ય પુરોહિતઃ ॥
તમીમહે મહાગયમ ॥ ઉપયામગૃહીતોસ્યગ્નયૈ ત્વા વચ્ચસ-ડ-
એપ તે જોતિર્ગ્નયૈ ત્વા વચ્ચસે ॥ ૐ પાગચજન્યાય વિદ્મહે
પાવમાનાય ધીમહિ ॥ તન્નઃ શંખઃ પ્રચોદયાત્ ॥ ત્વંપુરા સાગરા-
ત્પન્નો વિષ્ણુના વિધૃતઃ કરે । નિર્મિતઃ સર્વદેવૈશ્ચ પાન્યજન્ય નમોડ
સ્તુતે ॥ ૐ શંખસ્થ દેવતાયૈ નમઃ સર્વોપચારાર્થે ગન્ધપુષ્પાણિ
સમર્પયામિ ॥

(એમ ભણી શંખને સ્નાન કરાવી, તેમાં જલ ભરી તેના ઉપર
ચન્દનપુષ્પ ચઢાવવું.)

ધંરાપૂજન-ૐ સુપુર્ણોસિ ગુરુ સ્મૃતિસ્ત્રવૃત્તે શિરોગાયત્ર-
ગચ્છુર્મુદ્રથન્તરે પ્રસૌ ॥ સ્તોત્ર-ડ-આત્માચન્દનાં સ્યજ્ઞાનિ જન્તાંપિ

નામ ॥ સામંતે તનુર્વામહેભ્યં જસાજસિયમ્પુરુષ્ચન્દિયમ્પુરુષાં શુક્ષ્મ
સુપુણેસિગરુત્માન્દિવંજીચ્છસ્વપત ॥ આગમાર્થ તુ દેવાનાં ગમનાર્થ
તુ રક્ષસામ્ । ઘંટાનાદં પ્રકુર્વાતિ પશ્ચાદ્ઘંટાં પ્રપૂજયેત ॥ ૐ ઘંટાસ્થ
ગરૂડાય નમઃ સર્વોપચારાર્થે ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥

(ઉપરપ્રમાણે ભણી ઘંટાને સ્નાન કરાવી ચન્દનપુષ્પ ચઢાવવું.)

શ્રી સિદ્ધિવિનાયક ગણેશપૂજન-મૃત્તિકાની મૂર્તિમાં ગણેશનું
સ્થાપન કરવું. પ્રથમ ૐ હિરંભાય નમઃ ॥ એમ ભણી હાથમાં માટી
લેવી. ૐ સુમુખાય નમઃ ॥ એમ બોલીને તેની સુન્દર મૂર્તિ કરવી. ॥
ૐ ગૌરીસુતાય નમઃ ॥ કલીને તે મૂર્તિની સ્થાપના કરવી. પછી તે
મૂર્તિમાં દેવત્વ લાવવા માટે નીચે પ્રમાણે પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરવી.

પ્રાણપ્રતિષ્ઠા--(હાથમાં જલ લઈને નીચે પ્રમાણે ભણી વિનિ-
યોગ (સંકલ્પ) કરવો.)

॥ અસ્ય શ્રી પ્રાણપ્રતિષ્ઠા મન્ત્રસ્ય બ્રહ્મવિષ્ણુમહેશ્વરાક્ષયઃ
ઋગ્ યજુઃ સામાથર્વાણિ છન્દાંસિ પરાપ્રાણશક્તિર્દેવતા આંખીજં
હીંશકિતઃ કૌંક્રીક્કં અસ્યાં મૂર્તી પ્રાણપ્રતિષ્ઠાપને વિનિયોગઃ ॥

(એપ્રમાણે ભણી મૂર્તિ દેવું. પછી તે ગણેશની મૂર્તિને પુષ્પથી
સ્પર્શ કરી રાખી નીચે પ્રમાણે ભણવું.)

ૐ આં હ્રીં કૌં અં યં રં લં વં શં પં સં હં ઘં અઃ કૌં હ્રીં આં હંસઃ
સોહમ્ ॥ અસ્યાં મૂર્તી પ્રાણા ઠાહ પ્રાણાઃ ॥ (ફરીથી) ૐ આં હ્રીં કૌં
અં યં રં લં વં શં પં સં હં ઘં અઃ કૌં હ્રીં આં હંસઃ સોહમ્ ॥ અસ્યાં મૂર્તી
જીવહૃદસ્થિતઃ ॥ ૐ આં હ્રીં કૌં અં યં રં લં વં શં પં સં હં ઘં અઃ કૌં
હ્રીં આં હંસઃ સોહમ્ ॥ અસ્યાં મૂર્તી સર્વેન્દ્રિયાણિ વાઙ્મનસ્ત્વકચક્ષુઃ
શ્રોત્રગ્રિહ્વા ઘ્રાણ પાણિ પાદ પાદ્યૂપસ્થાની હૃદયગત્ય સુખં ચિરં તિષ્ઠંતુ
સ્વાહા ॥

ૐ અસુનીતે પુનરસ્માસુચક્ષુઃ પુનઃ પ્રાણમિહનો વેહિ ભોગમ્ ॥
જ્યોઃ પર્યેમસૂર્ય મુચ્યંતે મનુષ્યે મૃગયાનઃ સ્વસ્તિ ॥ ગર્ભાધાનાદિ
પંચદશ સંસ્કાર સિદ્ધયર્થ પંચદશ પ્રણવાવૃત્તિઃ કરિષ્યે ॥

ૐ પંદર વખત બોલી જવો. પછી નીચેનો શ્લોક ભણીને મૂર્તિમાં આવનાર પ્રાણશક્તિની પ્રાર્થના કરવી.

રક્તાંભોધિસ્થપોતોલ્લસદરણુસરોજધિસ્પંદકરાબ્જૈઃ

પાશં ક્રોઢંડમિક્ષુબ્ધવમથગુણમખ્યંકુશં પંચબાણાન્ ॥

ખિબ્રાણુ સ્ફૂકપાલં ત્રિનયનવિલસત્ પીનવદ્ધોરુહાલ્યા

દેવી બાલાર્કવર્ણા ભવતુ સુખકરી પ્રાણશક્તિઃ પરા નઃ ॥

નેત્રોન્મીલન—ૐ તચ્ચક્ષુર્દેવાહિતં પુરસ્તાચ્છુક્રમુચ્ચરંત ॥ પશ્યેમ

શરદ્ઃ શતં જીવેમ શરદ્ઃ શતં શૃણુયામ શરદ્ઃ શતં પ્રપ્રવામ શરદ્ઃ

શત મદીનાઃ સ્યામ શરદ્ઃ શતં ભૂયશ્ચ શરદ્ઃ શતાત્

(થોડું હાથમાં ધી લઈ, ઉપર પ્રમાણે ભણી ગણપતિની આંખે લગાડવું). (તરભાણામાં ગણપતિને બેસાડવા.)

ન્યાસ—સુમુખાય નમઃ વામ કરે, એકહંતાય નમઃ દક્ષિણ કરે, કપિલાય નમઃ વામ પાદે, ગજકર્ણકાય નમઃ દક્ષિણ પાદે, લંબોદરાય નમઃ વામગ્જનો, વિકટાય નમઃ દક્ષિણગ્જનો, વિઘ્નનાશાય નમઃ વામ કટયાં, વિનાયકાય નમઃ દક્ષિણ કટયાં, ધુમ્રકેતવે નમઃ નાભૌ, ગણાધ્યક્ષાય નમઃ હૃદયે, ભાલચંદ્રાય નમઃ કંઠે, ગજનનાય નમઃ વામબાહુ મૂલે, ગણપતયે નમઃ દક્ષિણબાહુ મૂલે, ગણનાયકાય નમઃ મુખે, ગજવક્ત્રાય નમઃ નેત્રયોઃ, ગજનનાય નમઃ નાસિકાયાં, એકશુંડાય નમઃ લલાટે, ગજમુખાય નમઃ શિખાયામ્, ગણાધિપાય નમઃ સર્વાંગે ન્યસામિ ॥ યથા દેહે તથા દેવે ન્યાસં કુર્યાત્

ધ્યાન—એકહંતં^૧ શૂર્પકર્ણ ગજવક્ત્રં ચતુર્ભુજમ્ ॥

પાશાંકુશધરં દેવં ધ્યાયેત્સિદ્ધિવિનાયકમ્ ॥

ધ્યાયેત્દેવં મહાકાયં તપ્તકાંચનસંનિભમ્ ॥

દંતાક્ષમાલાપરશું પૂર્ણમોદકહસ્તકમ્ ॥

મોદકાસક્તં શુંડાગ્ર મેકહંતં વિનાયકમ્ ॥

૧ એક હાંતવાળા, સુપડાના જેવા કાન અને હાથીના મુખથી શોભાયમાન, ચાર ભુજવારી, તપાવેલા સુવર્ણ જેવા કાન્તિમાન, પાશ, અંકુશ, દંત, રૂદ્રાક્ષ માલા અને પરશુ જેણે હાથોમાં ધારણ કરેલા છે, એક હાથમાં ધારણ કરેલા લાઠીને ખાવામાટે તેના ઉપર જેણે શુંડ રાખી છે એવા શ્રીગણેશદેવનું ધ્યાન કરવું.

ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ધ્યાયામિ । ધ્યાનાર્થે ગન્ધાક્ષત-
પુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥

(એ ભણી ગણેશસ્વરૂપનું ધ્યાન કરી ચન્દનપુષ્પ ચઢાવવું.)

આવાહનમ-ૐ સહસ્રશીર્ષાપુરુષસહસ્રાક્ષઃ સહસ્રપાત્ ॥
સભૂમિઃ સુર્વતઃસ્પૃત્વાત્યતિષ્ઠદશાઙ્ગુલમ્ ॥ આવાહયામિ વિઘ્નેશ
સુરરાજાયિતેશ્વર ॥ અનાથનાથ સર્વજ્ઞ પૂજાર્થે ગણુનાયક ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિ-
વિનાયકાય નમઃ આવાહયામિ ॥

(એમ ભણીને આવાહન માટે ચોખા, ગંધ, પુષ્પ ચઢાવવાં.)

આસનમ-ૐ પુરુષ-૬-એવેદઃ સર્વજ્ઞહૃદયં જગદ્વિભાવ્યમ્ ॥
ઉતામૃત્વ સ્યેશાનો જદન્નેનાતિરોહતિ ॥ વિચિત્રરત્નરચિતં દિવ્યા
સ્તરણસંયુતમ્ ॥ સ્વાર્ણસિંહાસનં ચારુ ગૃહાણુ સુરપૂજિત ॥ ૐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ આસનાર્થે અક્ષતાન્ સમર્પયામિ ॥

(એ ભણી જ્યાં દેવનું આસન બેસવાનું રાખ્યું હોય ત્યાં
ચોખા વધાવવા.)

(ઘઉંનું અષ્ટદલ કરી તે પર આસન મૂકવું.)

(પગ ધોવા માટે આચમનીમાં જળ લેવું)

પાદમ-ૐ એતાવાનસ્ય મહિમાતોજ્જયાયંશ્ચ પૂરુષઃ ॥
પાદો-૬-સ્યવિશ્વાભૂતાનિત્રિપાદસ્યા મૃતન્દિવિ ॥ ઉણ્ણોદકં નિર્મલં
ચ સર્વ સૌગન્ધ્યસંયુતમ્ ॥ પાદપ્રક્ષાલનાર્થાય દત્તં તે પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥

ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પાદં સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને ગંધપુષ્પવાળું જળ શ્રીગણેશના પગે ચઢાવવું.)

અર્ધ્યમ-ૐ ત્રિપાદુર્ધ્વ-૬-ઉદૈતપુરુષઃ પાદોસ્યેહાલંવતપુત્રઃ ॥ તતો-
વિષ્ણુ-૦૫-કામત્સાશનાનશને અભિ ॥ અર્ધ્ય ચ ફલસંયુક્તં ગંધ-
પુષ્પાક્ષતૈર્યુતમ્ ॥ ગણાધ્યક્ષ નમસ્તેઽસ્તુ ગૃહાણુ કરુણાનિધે ॥ ૐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ અર્ધ્યં સમર્પયામિ ॥

(એ ભણી ગંધ, પુષ્પ, ફળ તથા દક્ષિણા સાથે જલ શ્રીગણેશના
હાથ ઉપર ચઢાવવું.)

મધુપર્કઃ—દધ્યાન્નયમધુસંયુક્તં મધુપર્કં મયાહુતં ॥ ગૃહાણુ સર્વ-
લોકેશ ગણુનાથ નમોસ્તુ તે ॥ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ મધુપર્કં
સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને દહીં, ઘી, મધ એક આચમનીમાં લઈને શ્રી
ગણેશના હાથમાં આપવું.)

આચમનમ—ૐ તતોવિવરાડન્નયત વિવરાન્ને-ડ-અધિપૂરુષઃ॥
સન્નતોડઅત્યરિચ્ચયતપુશ્ચાદ્ભૂમિમથો પુરઃ ॥ વિનાયક નમસ્તુભ્યં
ત્રિદશૈરલિવંદિત ॥ ગંગાહુતેન તોયેન શીઘ્રમાચમનં કુરુ ॥ ૐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ આચમનં સમર્પયામિ.

એમ ભણીને આચમન માટે શ્રીગણેશને જલ અર્પણ કરવું.

સ્નાનમ—ૐ તસ્માદ્ધિસાત્સર્વહુતઃ સમ્ભૃતમ્પૃષદાન્નયમ્ ॥ પશું-
સ્તૌશ્ચકંઠ્વાયઽઽઽ નારણ્યયા ગ્રામ્મ્યાશ્ચયે ॥ ગંગાદિ સર્વતીર્થેભ્ય
આનીતં તોયમુત્તમમ્ ॥ ભક્ત્યા સમર્પિતં તુભ્યં સ્નાનાયાભીષ્ટહાયક ॥

ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ સ્નાનં સમર્પયામિ ॥

(એમ ભણીને શ્રીગણેશને સ્નાન માટે જલ અર્પણ કરવું.)

દુગ્ધસ્નાનમ—ૐ આખ્યાયસ્વસમેતુતે વિશ્વતઃ સામ વૃષણ્યે ॥
ભવાવાજસ્ય સંગૃથે ॥ કામધેનુસમુદ્ભૂતં પરમં પાવનં પયઃ ॥ તેન
સ્નાનં કુરુષ્વ ત્વં દેવં ગણુનાયક ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
પયઃસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને શ્રી ગણેશને સ્નાન માટે દુધ ચઢાવવું.)

પછી બે આચમની જળ ચઢાવવું.

દધિસ્નાનમ—ૐ દધિકાઽઽઽણો-ડ-અકારિષઙ્ગિપ્ણોડ-રશ્ચસ્ય
ઽઽઽણનં ॥ મુરલિનોમુખાકરપ્રણડઆયુઃ ૬ ષિ તારિષત્ ॥ ચંદ્રમંડલ-
સંકાશં સર્વદેવપ્રિયં દધિ ॥ સ્નાનાર્થં તે પ્રયચ્છામિ ગૃહાણુ ગણુનાયક ॥

ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ દધિસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને શ્રીગણેશને સ્નાન માટે દહીં ચઢાવવું.) પછી બે
આચમની ભરીને જલ ચઢાવવું.

ધૃતસ્નાનમ-ૐ ધૃતર્ષિમિદ્ધે । ધૃતમસ્ય યોનિર્ધૃતે શ્રિતે ।
ધૃતમ્ભવસ્યધામ ॥ અનુપ્વધમાવહ માદયેસ્વ સ્વાહા કૃતં વૃષભ વૃક્ષિ
હૃવ્યમ્ ॥ આજ્યં સુરાણામાહારમાજ્યં યજ્ઞે પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥ આજ્યં
પવિત્રં પરમં સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
ધૃતસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને શ્રીગણેશને સ્નાન માટે ધૃત ચઢાવવું અને
પછી જે આચમની જલ ચઢાવવું.)

મધુસ્નાનમ-ૐ મધુન્વાતા ડ-ઋતાયતે મધુક્ષરન્તિ સિન્ધવહ ॥
માધ્વીર્નઃ સન્તવો પંધીઃ ॥ મધુનકર્તમુતાપસો મધુમરપાર્થિવઃ રજઃ ॥
મધુઘૌરસ્તુતઃ પિતા મધુમાન્તોવન્સ્પતિર્મધુર્મા અસ્તુ સૂર્યઃ ॥
માધ્વીર્ગાવો ભવન્તુ નઃ ॥ સર્વોષધિસમુદ્ભૂતં પીયૂષમધુરં મધુ ॥
સ્નાનાર્થં તે પ્રચચ્છામિ ગૃહાણુ ગિરિજસુત ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય
નમઃ મધુસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને શ્રીગણેશને સ્નાન માટે મધ અર્પણ કરવું અને
પછી જે આચમની જલ ચઢાવવું.)

શર્કરાસ્નાનમ-ૐ અપાઃ ફ રસમુદ્રયમ્ ફ સૂર્યે સંતઃ ફ સુમાઃ
હિતમ્ ॥ અપાઃ ફ રસસ્ય જ્ઞે રસસ્તમ્ભવો ગૃહણામ્મ્યુત્તમમુપયામ-
ગૃહીતોસીન્દ્રાયત્વા બુદ્ધૈ ગૃહણામ્મ્યેષ તેજોનિરિન્દ્રાયત્વા બુદ્ધૈત-
મમ્ ॥ ઇન્દ્રદંભમુદ્ભૂતં દિવ્યશર્કરાયુતમ્ ॥ સ્નાપયામિ મહા-
ભક્ત્યા પ્રીતા ભવ શિવાત્મજ ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
શર્કરાસ્નાનં સમર્પયામિ ॥ (ફ તથા આ નિશાની ગુંકારની છે)

(એ ભણીને શ્રી ગણેશને સ્નાન માટે શર્કરા અર્પણ કરવી.
પછી જે આચમની જલ અર્પણ કરવું.)

માંગલિક સ્નાનમ-ૐ કર્નિકદન્જનુષં પ્રપ્તુવાણુ ઇયંતિ વાયં
મરિતે વુનાવં ॥ સુમંલશ્ચશકુનેભવાસિમત્વાકાર્યિદ્ભિભાવિશ્યાવિદત ॥
માત્વાશ્યેન ઉદ્ધૃધીન્માસુપર્ણોમાત્વા વિદ્દિષુમાન્વીરો અસ્તા ॥
પિત્ર્યામનુપ્રદિશંકનિકદત્સુમંગલોભદ્રવાદીવદેહ ॥ અવંકદદક્ષિણતો
ગૃહાણાં સુમંગલોભદ્રવાદી શંકુ તે ॥ માનસ્તેન ઇશતમાધશંસો-
ર્વુદ્ભદ્દેમવિદ્યે સુવીરઃ ॥ તૈલે લક્ષ્મીર્જલે ગંગા યતસ્તિષ્ઠતિ વૈ

પ્રભો । તન્માંગલિકસ્નાનાર્થે જલતૈલં સમર્પયે ॥ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ માંગલિકસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને સુગંધયુક્ત તેલ અને જલ સ્નાનમાટે અર્પણ કરવું. પછી એ આચમની જલ અર્પણ કરવું.)

અંગોદ્ધર્તનસ્નાનમ્-અંગોદ્ધર્તનકં દેવ કસ્તુર્યાદિવિમિશ્રિતમ્ । લેપનાર્થે ગૃહાણેદં હરિદ્રાકુંકુમૈર્યુતમ્ ॥ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ અંગોદ્ધર્તનં સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને કસ્તુરી વગેરે સુગંધયુક્ત પદાર્થો સાથે હળદર અને કુંકુ શ્રી ગણેશને અર્પણ કરવા.)

ઉષ્ણોદકસ્નાનમ્-નાનાતીર્થાદાહુતં ચ તોયમુષ્ણં મયા કૃતમ્ ! સ્નાનાર્થે તે પ્રયચ્છામિ સ્વીકુરૂષ્વ દયાનિધે । ઐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ઉષ્ણોદકસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

એ લણીને શ્રી ગણેશને સ્નાન માટે ઉનું જલ અર્પણ કરવું.

ગંધોદકસ્નાનમ્-(ચંદન તથા જલ)-ઐ આપોહિષ્ઠા મયે ભુવસ્નાનં-ડ-કુર્મે દ્વેષાતન ॥ મહેરાગાય ચક્ષુસે ॥ જ્ઞેવઃશિવતમે રસસ્તસ્યભાજયતે હનઃ ॥ ઉશ્તીરિવ માતરઃ ॥ તસ્મૈ-ડ-અરૂણ મામવો જસ્યક્ષયાયજીન્વથ ॥ આપો જનયથાચનઃ ॥ ગંધદ્રારાં-દુરાધર્ષા નિત્યપુંઠાં કરોષિણીં ॥ ઇશ્વરી સર્વમન્નાનાં તામિહોપહૃવ-યેશ્રિયમ્ ॥ કૃપૂરૈલાસમાયુક્તં સુગંધિ દ્રવ્યસંયુતમ્ । ગંધોદકં ગણા-ધ્યક્ષ સ્નાનાર્થે પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥

ઐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ગંધોદકસ્નાનં સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને ગંધવાળું જલ સ્નાન માટે અર્પણ કરવું. પછી એ આચમની જલ અર્પણ કરવું.)

ઐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃવસ્ત્રાપવસ્ત્રાર્થે અક્ષતાન્સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને વસ્ત્ર અને ઉપવસ્ત્રને માટે શ્રી ગણેશને ચોખ્ખા ચઢાવવા.)

ઐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ચંદનં સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને શ્રી ગણેશને ચંદન ચઢાવવું.)

ઐશ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃઅલંકરણાર્થે અલંકારાન્સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને અલંકારને માટે શ્રી ગણેશને ચોખ્ખા ચઢાવવા.)

ઐ શ્રી ગણેશાય નમઃ દ્વર્વાદ્રુરપુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને શ્રી ગણેશને દૂર્વા અને પુષ્પો ચઢાવવાં.)

ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ધૂપં આધ્રાપયામિ ॥ દીપં દર્શ-
યામિ ॥ નૈવેદ્યં નિવેદયામિ ॥

(એ ભણીને શ્રી ગણેશના આગળ ધૂપ અને દીવો કરવો. પછી
શ્રીગણેના આગળ થોડું ઘીગોળનું નૈવેદ્ય મૂકી તેના ઉપર દૂર્વા
રાખીને તે નૈવેદ્ય શ્રી ગણેશને નીચે પ્રમાણે બોલીને ધરાવવું.)

ૐ પ્રાણાય સ્વાહા ॥ ૐ અપાનાય સ્વાહા ॥ ૐ વ્યાનાય
સ્વાહા ॥ ૐ સમાનાય સ્વાહા ॥ ૐ ઉદાનાય સ્વાહા ॥

(પછી)

ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ હસ્તમુખપ્રક્ષાલનાર્થમુદકં સમર્પયામિ ॥

(એ ભણીને બે આચમની જલ હાથ મોં ધોવા શ્રી ગણેશને
અર્પણ કરવું)

ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ કરોદ્વર્તનાર્થે ચંદનં સમર્પયામિ ॥

મુખવાસાર્થે પૂગિક્લતાંશ્વલં સમર્પયામિ ॥ હિરણ્યગર્ભદક્ષિણાં
સમર્પયામિ ॥ શેષોપચારાર્થે નમસ્કરોમિ ॥

એ ભણીને શ્રી ગણેશના હાથ ઉપર ચંદન ચઢાવવું. મુખવાસ
માટે સોપારી તથા પાન અર્પણ કરવાં તથા દક્ષિણાં અર્પણ કરીને પછી
બાકી રહેલી પૂજાને બદલે નમસ્કાર કરવા.

અનેન પૂર્વારાધનેન શ્રી સિદ્ધિવિનાયકઃ પ્રિયતામ્ નમમ્ ॥

એમ ભણી એક આચમની જલ શ્રી ગણેશ આગળ મૂકવું.

અભિષેકઃ—પછી શ્રી ગણેશના ઉપર ચઢાવેલાં પુષ્પો ઉત્તર
દિશામાં કહાડી નાંખી ફરીથી નવાં ચંદન પુષ્પ ચઢાવી પછી શ્રી ગણેશના
ઉપર જલથી વા હુધથી અથવા તેા શેલડીના રસથી અભિષેક^૧ કરવો.
અભિષેક કરતી વખતે નીચેનું શ્રી ગણેશાથર્વશીર્ષ ભણવું.

૧ આ અથર્વશીર્ષ વડે શ્રીગણેશના ઉપર અભિષેક કરવો. તે ધાંજા શ્રેયસ્કર
માનેલો છે. અભિષેકનાં ત્રણ સ્વરૂપો પ્રયાગરત્નમાં બતાવ્યાં છે. જેમકે—ગણેશાથર્વ-
શીર્ષેણ ગણેશસ્યામિષિશ્ચત્તમ્ । એકવિંશતિવારં સ્યાદભિષેકસ્તુ સા સ્મૃતઃ ॥ ૬૦ ॥
એકવિંશ વાર અથર્વશીર્ષેણ ભણીને શ્રીગણેશના ઉપર અભિષેક કરવાથી એક અભિ-
ષેક થાય છે. તેવા એકવિંશ અભિષેક કરવાથી એક લઘુ અભિષેક થાય છે અને
એકસોને આઠ અભિષેક કરવાથી એક મહાઅભિષેક થાય છે. કામના પરત્વે અથર્વજી
ઋષિએ સહસ્રાવર્તનથી અભિષેક વગેરે પ્રજારો વર્ણવ્યા છે.

श्री गणेशार्थवशीर्षम्—श्री गणेशाय नमः । ॐ नमस्ते गण-
पतये । त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि । त्वमेव केवलं कर्तासि । त्वमेव
केवलं धर्तासि । त्वमेव केवलं हर्तासि । त्वमेव सर्वं भद्रिदं ब्रह्मासि ।
त्वं साक्षादात्मासि नित्यम् ॥ १ ॥ ऋतं वस्मि । सत्यं वस्मि ॥ २ ॥
अव त्वं माम् । अव वक्तारम् । अव श्रोतारम् । अव दातारम् ।
अव धातारम् । अवानूयानमव शिष्यम् । अव पश्चात्तात् ॥ अव
पुरस्तात् । अवोत्तरात्तात् । अव दक्षिणात्तात् । अव योर्ध्वात्तात् ।
अवाधरात्तात् । सर्वतो मां पाहि पाहि समन्तात् ॥ ३ ॥ त्वं वाङ्म-
यस्त्वं चिन्मयः । त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः । त्वंसन्निधानन्दाद्द्वि-
तीयोऽसि । त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि । त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि ॥ ४ ॥
सर्वं जगद्दिदं त्वत्तो जयते । सर्वं जगद्दिदं त्वत्तरितवति । सर्वं जग-
द्दिदं त्वयि लयमेष्यति । सर्वं जगद्दिदं त्वयि प्रत्येति । त्वं भूमिरापो-
नलोनिवो यमः । त्वं अत्वारि वाक्पदानि ॥ ५ ॥ त्वं गुणुत्रयातीतः ।
त्वमवस्थात्रयातीतः । त्वं हेतुत्रयातीतः । त्वं कालत्रयातीतः । त्वं
भूलाधारस्थितोऽसि नित्यम् । त्वं शक्तित्रयात्मकः । त्वां योगिने
ध्यायन्ति नित्यम् । त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वमिन्द्रस्त्व
मग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं अन्द्रमास्त्वं ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् ॥ ६ ॥
गणुर्हि पूर्वमुच्यार्थं वर्णादींस्तदनन्तरम् । अनुस्वारः परतरः ।
अर्धेन्दुलसितम् । तारेण रुद्धम् । ऐतत्तव मनुस्वरूपम् । गकारः
पूर्वरूपम् । अकारो मध्यमरूपम् । अनुस्वारश्चान्त्यरूपम् । गिन्दु-
रुत्तररूपम् । नादः सन्धानम् । सङ्छिता सन्धिः सैषा गणेशविद्या ।
गणुकृष्णिः । निर्व्यूहगायत्री छन्दः । गणुपति देवता ॥ ॐ गं
गणुपतये नमः ॥ ७ ॥ ऐकहन्ताय विद्महे वक्तुंदाय धीमहि । तन्नो
हन्ती प्रयोदयात् ॥ ८ ॥ ऐकहन्तं यतुर्हस्तं पाशमकुशधारिणम् । रदं
य वरदं हस्तैर्बिभ्राणुं भूषकध्वजम् ॥ रक्तं लणोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवा-
ससम् । रक्तगन्धानुलिप्ताङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम् ॥ लकतानुकम्पिनं
देवं जगत्कारणमव्युतम् । आविर्भूतं यस्मिन्धातौ प्रकृतेः पुरुषात्परम् ॥
एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः ॥ ९ ॥ नमो प्रात-
पतये नमो गणुपतये नमः प्रथमपतये नमस्तेऽस्तु लणोदरायैकहन्ताय

विघ्ननाशिने शिवसुताय वरदभूतये नमः ॥ १० ॥ ऐतद्वर्षशी
योऽधीते स ब्रह्मभूयाय कल्पते । स सर्वविघ्नैर्न आध्यते । स सर्वत्र
सुखमेधते । स पृथु महापापात्प्रमुच्यते । सायमधीयानो द्विष-
कृतं पापं नाशयति । प्रातरधीयानो रात्रिकृतं पापं नाशयति ।
सायम्प्रातः प्रयुञ्जानो अपापो भवति । सर्वत्राधीयानोऽपविघ्नो
भवति । धर्मार्थकामभोक्षं च विन्दति । छंदमथर्वशीर्षमशिष्याय न
द्वेयम् । यो यद्वि भोहात् दास्यति स पापीयान् भवति । सहस्रा-
वर्तनाद्यं यं काममधीते तं तमनेन साधयेत् ॥ ११ ॥ अनेन गणु-
पतिमलिषिष्यति स वाग्मी भवति । यतुर्थ्यामिनशन् नृपति स
विद्यावान्भवति । ब्रह्माद्यावरणं विद्यान् णिमेति कदाचनेति ॥ १२ ॥
यो दूर्वाङ्कुशैर्यजति स वै श्रवणोपभो भवति ! यो दानैर्यजति स
यशोवान्भवति स भेधावान्भवति । यो भोदकसहस्रेषु यजति स
वाग्निष्ठतद्ब्रह्मवाप्नोति । यः सान्ध्यसमिद्भिर्यजति स सर्वं लभते
स सर्वं लभते ॥ १३ ॥ अष्टौ ब्राह्मणान्सम्यक्प्राहुयित्वा सूर्यवर्चस्वी
भवति । सूर्यग्रहणेषु महानद्यां प्रतिभासन्निधौ वा नृत्वा सिद्धमंत्रो
भवति । महाविघ्नात्प्रमुच्यते । महादोषात्प्रमुच्यते । महाप्रत्यवाया-
त्प्रमुच्यते । स सर्वविद्भवति स सर्वविद्भवति य एवं वेद ॥ १४ ॥
धृत्युपनिषत् ।

ॐ सुहृन्नावतु ॥ सुहृन्नौ' लुनक्तु ॥ सह वीर्यं' कुरवावहे ॥
तेनृस्विनावधीतमस्तु ॥ मा विद्विषावहे ॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

अथ गणपत्यथर्वशीर्षप्रारंभः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ नमस्तेगणपतये ॥ त्वमेवप्रत्यक्षंतत्त्वमसि ॥ त्वमेवकेवलंकर्तासि ॥
त्वमेवकेवलंधर्तासि ॥ त्वमेवकेवलंहर्तासि ॥ त्वमेवसर्वंखल्विदं ब्रह्मासि ॥
त्वंसाक्षादात्मासिनित्यं ॥ ऋतंवच्मि ॥ सत्यंवच्मि ॥ अवत्वंमां ॥ अव-
वक्तारं ॥ अवश्रोतारं ॥ अवदातारं ॥ अवधातारं ॥ अवानूचानमव-
शिष्यं ॥ अवपश्चात्तात् ॥ अवपुरस्तात् ॥ अवोत्तरात्तात् ॥ अवदक्षिणा-
त्तात् ॥ अवचोर्ध्वात्तात् ॥ अवाधरात्तात् ॥ सर्वतोमां पाहि पाहिसमंतात् ॥
त्वंवाङ्मयस्त्वंचिन्मयः ॥ त्वमानंदमयस्त्वंब्रह्ममयः ॥ त्वंसच्चिदानंदादि-

तीयोसि ॥ त्वंप्रत्यक्षंब्रह्मासि ॥ त्वंज्ञानमयोविज्ञानमयोसि ॥ सर्वजग-
 दिदंत्वत्तोजायते ॥ सर्वजगदिदंत्वत्तस्तिष्ठति ॥ सर्वजगदिदं त्वयिलयमे-
 ष्यति ॥ सर्वजगदिदंत्वयिप्रत्येति ॥ त्वंभूमिरापोनलोनिलोनभः ॥ त्वंच-
 त्वारिवाक्पदानि ॥ त्वंगुणत्रयातीतः ॥ त्वंकालत्रयातीतः ॥ त्वंदेहत्रया-
 तीतः ॥ त्वंमूलाधारस्थितोसिनित्यं ॥ त्वंशक्तित्रयात्मकः ॥ त्वांयोगि-
 नोध्यायंतिनित्यं ॥ त्वंब्रह्मात्वंविष्णुस्त्वंरुद्रस्त्वमिन्द्रस्त्वमग्निस्त्वंवायुस्त्वं
 सूर्यस्त्वंचंद्रमास्त्वंब्रह्मभूर्भुवः सुवरोम् ॥ गणादिपूर्वमुच्चार्यवर्णादितदनं-
 तरं ॥ अनुस्वारः परतरः ॥ अर्धंदुलसितं ॥ तारेणरुद्धं ॥ एतत्तवमनुस्व-
 रूपं ॥ गकारःपूर्वरूपं ॥ अकारोमध्यमरूपं ॥ अनुस्वारश्चांत्यरूपं ॥ बिंदु-
 रुत्तररूपं ॥ नादःसंधानं ॥ संहितासंधिः ॥ सैषागणेशविद्या ॥ गणक
 ऋषिः ॥ निच्युद्गायत्रीछंदः ॥ गणपतिदेवता ॥ ॐ गंगणपतयेनमः ॥ एक-
 दंतायविद्महे वक्रतुंडायधीमहि ॥ तन्नोदंतीःप्रचोदयात् ॥ एकदंतंचतु-
 र्हस्तंपाशमंकुशधारिणम् ॥ रदंचवरदंहस्तैर्विभ्राणंमूषकध्वजम् ॥ रक्तंलं-
 बोदंरंशूर्पकर्णकंरक्तवाससं ॥ रक्तगंधानुलिप्तांगं रक्तपुष्पैःसुपूजितम् ॥
 भक्तानुकंपितंदेवंजगत्कारणमच्युतं ॥ आविर्भूतंचसृष्ट्यादौप्रकृतेःपुरुषा-
 त्परं ॥ एवंध्यायतियोनित्यंसयोगीयोगिनांवरः ॥ नमोब्रातपतयेनमोगण-
 पतये नमःप्रमथपतये नमस्तेअस्तुलंबोदरायैकदंतायविघ्ननाशिनेशिवसु-
 तायवरदमूर्तयेनमः ॥ एतदथर्वशीर्षयोधीते ॥ सब्रह्मभूयायकल्पते ॥
 ससर्वविघ्नैर्नवाध्यते ॥ ससर्वतःसुखमेधते ॥ सपंचमहापापात्प्रमुच्यते ॥
 सायमधीयानोदिवसकृतं पापंनाशयति ॥ प्रातरधीयानोरात्रिकृतंपापं
 नाशयति ॥ सायंप्रातःप्रयुंजानोअपापोभवति ॥ सर्वत्राधीयानोपविघ्नो
 भवति ॥ धर्मार्थकाममोक्षंचविंदति ॥ इदमथर्वशीर्षमशिष्यायनदेयं ॥
 योयदिमोहाद्दास्यति ॥ सपापीयान्भवति ॥ सहस्रावर्तनात् ॥ यंयंकाम-
 मधीते ॥ तंतमनेनसाधयेत् ॥ अनेनगणपतिमभिषिंचति ॥ सवाग्मीभ-
 वति ॥ चतुर्थ्यामनश्नन्जपति ॥ सविद्यावान्भवति ॥ इत्यथर्वणवाक्यं ॥
 ब्रह्माद्याचरणंविद्यात् ॥ नविभेतिकदाचनेति ॥ योदूर्वांकुरैर्यजति ॥ सवै-
 श्रवणोपमोभवति ॥ योलाजैर्यजति ॥ सयशोवान्भवतिसमेधावान्भवति ॥
 योमोदकसहस्रेणयजति ॥ सवांछितफलमवाप्नोति ॥ यःसाज्यसमिद्भि-
 र्यजति ॥ ससर्वलभतेससर्वलभते ॥ अष्टौब्राह्मणानसम्यग्राहयित्वासूर्य-
 वर्चस्वीभवति ॥ सूर्यग्रहेमहानद्यांप्रतिमासंनिधौवाजस्वा ॥ सिद्धमंत्रो

મવતિ ॥ મહાવિઘ્નાત્પ્રમુચ્યતે ॥ મહાદોષાત્પ્રમુચ્યતે ॥ મહાપાપાત્પ્રમુ-
ચ્યતે ॥ સસર્વવિદ્ભવતિસસર્વવિદ્ભવતિ ॥ યપવંવેદ ॥ ઇત્યુપનિષત્ ॥
સહનાવવતુ ॥ સહનૌભુનક્તુ ॥ સહવીર્યકરવાવહૈ ॥ તેજસ્વિનાવધીતમ-
સ્તુમાર્વિદ્વિષાવહૈ ॥ ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इति गणपत्यथर्वशीर्ष समाप्तम् ॥

ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ અભિષેકસ્નાનં સમર્પયામિ ॥ અભિ-
ષેક સ્નાનાન્તે શુદ્ધોદકસ્નાનં સમર્પયામિ ॥ આચમનીયં સમર્પયામિ ॥

(એ પ્રમાણે લાણીને અભિષેક કર્યા પછી એ આચમની જલ
ચઢાવીને પછી નીચે પ્રમાણે લાણીને તૈયાર કરેલા આસન (સ્થાન)
ઉપર શ્રી ગણેશને સ્થાપન કરવા.)

સ્થાપનમઃ-ૐ તદ્દસ્તુ મિત્રા વરુણાતદ્દગ્ને શંયોરસ્મચ્ચમિ-
દમસ્તુશસ્તં ॥ અશીમહિગાધમુત પ્રતિષ્ઠં ॥ નમોદિવેષ્ણુહુતે સાદનાય ॥
ગૃહાવૈપ્રતિષ્ઠા સૂક્તં તત્પ્રતિષ્ઠિતતમયા વાચાશંસ્તવ્યં તસ્માદ્ધધિ
દ્વર ધ્રુવ પશુલ્લભતે ગૃહાનેવૈનાના ભગમિષતિ ગૃહાહિ પશુનાં પ્રતિષ્ઠા
પ્રતિષ્ઠા ॥ નર્યપ્રજ્ઞોમગોપાય ॥ અમૃતવાયુવસે ॥ જુતાંજનિષ્ય-
માણું ચ ॥ અમૃતેસ્ય પ્રતિષ્ઠિતાં ॥ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
સુપ્રતિષ્ઠતમસ્તુ ॥

વસ્ત્રોપવસ્ત્રે-ૐ તંજ્ઞમ્બર્હિષિ પ્રૌક્ષન્નપુરૂષગ્જાતમગ્રતઃ ॥
તેનદેવાઽઅંયજન્ત સાદ્વ્યાઽન્નર્ધયશ્ચ્યેયે ॥ રક્તવસ્ત્રયુગં દેવ દિવ્યં
કાંચનસંભવમ્ ॥ સર્વપદ ગૃહાણેદં લંબોદર હરાત્મજ ॥ ૐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ વસ્ત્રોપવસ્ત્રે સમર્પયામિ ॥ (એ લાણીને શ્રી
ગણેશને એક પહેરવાને અને એક ઓઢવાને વસ્ત્ર અર્પણ કરવા.)

યજ્ઞોપવીતમ્-ૐ તસ્માદ્વિજ્ઞાત્સંવૃહુતૈ સમ્ભૂતમૃષદ્ભાજ્યમ્ ॥
પુશૂસ્તૌશ્ચ્યંક વ્વાયુઽઽનારણ્યાગ્ગ્રામ્યાશ્ચ્યેયે ॥ રાજતં બ્રહ્મસૂત્રં
ચ કાંચનં ચોત્તરીયકમ્ ॥ ગૃહાણુ સર્વજ ચારુ ભક્તાનાં વરદો ભવ ॥ ૐ
શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ યજ્ઞોપવીતં સમર્પયામિ ॥

અલંકારમ્-નાનાવિધાનિ દિવ્યાનિ નાનારત્નોભવલાનિ ચ ॥
ભૂષણાનિ ગૃહાણેશ પાર્વતીપ્રિયનંદન ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ

આભરણાનિ સમર્પયામિ ॥ (એ ભણીને અલંકારો શ્રી ગણેશને અર્પણ કરવાં.)

ચંદન-ૐ તસ્માદ્ધ્યાત્સર્વવૃહતઃક્રયઃસામાનિ જજિરે ॥ છન્દાઃ
સિ જજિરે તસ્મદ્ધ્યાત્સર્વવૃહતઃક્રયઃસામાનિ જજિરે ॥ કસ્તુરીરોચનાચંદ્રકુંભૈશ્ચ
સમન્વિતમ્ । વિલેપનં સુરશ્રેષ્ઠ ચંદનં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ચંદનં સમર્પયામિ ॥ (એ ભણીને શ્રી ગણેશને
ચંદન કુંકુ ચઢાવવું.)

અક્ષતઃ-ૐ અક્ષત્તર્મીમદન્તુહ્યવપ્રિયાડઅધૃષત ॥ અસ્તૌષત
સ્વભાનવોવિપ્રાનવિષ્ટ્યામતીજેભુન્વિન્દતેહરી ॥ રક્તાક્ષતાંશ્ચ દેવેશ
ગૃહાણુ દ્વિરદાનન । લલાટપટલે ચંદ્રસ્તસ્યોપરિ વિધારય ॥ ૐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ અક્ષતાન્ સમર્પયામિ (એ ભણીને શ્રી ગણેશને
ચોખા ચઢાવવા.)

સિંદૂરમ-ઉદ્યદ્ભાસ્કરસંકાશં સંધ્યાવદરુણં પ્રભો । વીરાલંકરણં
દિવ્યં સિંદૂરં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ સિંદૂરં
સમર્પયામિ ॥ (એ ભણીને શ્રી ગણેશને સિંદૂર ચઢાવવું.)

અબીલ ગુલાલાદિ-ૐ અહિરિવભોગૈઃ પન્નૈર્જાત બાહુ-
ગ્ન્યાયાહુતિર્મર્પિણાર્ધમાનઃ ॥ હસ્તગ્ધનોવિશ્વાવ્યુનાનિ વિવદ્ધા-
ન્યુમાન્યુમા ॥ સ્પર્શપાતુ વિશ્વતઃ ॥ જ્યોત્સ્નાયતે નમસ્તુભ્યં
નમસ્તે વિશ્વરૂપિણે । નાનાપરિમલદ્રવ્યં ગૃહાણુ પરમેશ્વર ॥ ૐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પરિમલદ્રવ્યાણિ સમર્પયામિ ॥ (એ ભણીને
અબીલ વગેરે સુગંધી દ્રવ્યો શ્રીગણેશને ચઢાવવા.)

પુષ્પાણિ-ૐ તસ્માદ્દેવા-ડ-અભયન્તુ યે કે ચોભ્યાહતઃ ॥
ગાવોહ જજિરે તસ્મદ્ધ્યાત્સર્વવૃહતઃક્રયઃસામાનિ જજિરે ॥ ૐ યત્પુરુષ
વ્યદ્ધુઃ કતિધાવ્યકલ્પયન્ । મુખંકિમંસ્યાસીત્કિમ્બાહુ કિમ્ રૂપા-
દાડઉચ્ચેતે ॥ માલ્યાદીનિ સુગંધીનિ માલ્યાદીનિ વૈ પ્રભો ॥ મયા
દત્તાનિ પૂજર્થં પુષ્પાણિ પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ કરવીરૈર્જંતિકુસુમૈશ્ચ-
પકૈર્બકુલૈઃ શુભૈઃ । શતપત્રૈશ્ચ કલ્હરૈર્યથેત્પરમેશ્વરમ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિ-
વિનાયકાય નમઃ પુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને શ્રી ગણેશને પુષ્પો ચઢાવવાં. ત્યાર પછી ડાબા હાથમાં ગંધાક્ષતને લઈ તે નીચે લખેલાં નામોમાંથી એક એક નામ બોલી શ્રી ગણેશના ઉપર આવરણ પૂજા નિમિત્તે ચઢાવવાં અને જ્યારે છેલ્લો શ્લોક આવે ત્યારે આચમનીમાં જલ, ગંધ, પુષ્પ, અક્ષત, પાન, સોપારી અને હિરણ્ય દક્ષિણા લઈને તે શ્લોક લણીને શ્રીગણેશના ચરણકમલ પાસે તે મૂકવું. એવી રીતે નીચે આપેલી પાંચ આવરણ પૂજા શ્રીગણેશની કરવી).

અથાવરણપૂજા—ૐ ગણાધિપાય નમઃ ॥ ૐ ઉમાપુત્રાય નમઃ ॥
અનઘાય નમઃ ॥ ૐ હેરંભાયનમઃ ॥ ૐ ગજવક્રત્રાય નમઃ ॥
ૐ સુમુખાય નમઃ ॥ ૐ એકહંતાય નમઃ ॥ ૐ કપિલાય નમઃ ॥
ૐ વિકટાય નમઃ ॥ ૐ વિઘ્નનાશિને નમઃ ॥ ૐ ધ્વજકેતવે નમઃ ॥
ૐ ગણાધ્યક્ષાય નમઃ ૐ ભાલચંદ્રાય નમઃ ॥ ૐ ઇશ્વરપુત્રાય નમઃ ॥
ૐ ઇલવક્રત્રાય નમઃ ॥ ૐ મૂષકવાહનાય નમઃ ॥ ૐ કુમારગુરવે
નમઃ ॥ ૐ સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ॥ શ્લોકઃ—દયાબ્ધે ત્રાહિ સંસાર-
સર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે ત્વાહું પ્રથમાવરણાર્ચનમ્ ॥
ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પ્રથમાવરણાર્ચનં સમર્પયામિ ॥ ઇતિ
પ્રથમાવરણમ્ ॥ ૐ અવિઘ્નગણપતયે નમઃ ૐ વીરગણપતયે નમઃ ॥
ૐ શ્રી શૂરગણપતયે નમઃ ॥ ૐ વિનાયકગણપતયે નમઃ ॥ ૐ
વરદગણપતયે નમઃ ॥ ૐ સિદ્ધગણપતયે નમઃ ॥ શ્લોકઃ—દયાબ્ધે
ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે ત્વાહું દ્વિતીયા-
વરણાર્ચનમ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ દ્વિતીયાવરણાર્ચનમ્
સમર્પયામિ ॥ ઇતિ દ્વિતીયાવરણમ્ ॥ ૐ રમાયૈ નમઃ ॥ ૐ રમે-
શ્વરાય નમઃ ॥ ૐ ગિરિજાયૈ નમઃ ॥ ૐ શંકરાય નમઃ ॥ ૐ વૃષાંકાય
નમઃ ॥ ૐ રત્નૈ નમઃ ॥ ૐ મત્તૈ નમઃ ૐ પુષ્પબાણાય નમઃ ॥
ૐ વરાત્યાય નમઃ ॥ ૐ સદાશિવાય નમઃ ॥ શ્લોકઃ—દયાબ્ધે
ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે ત્વાહું તૃતીયા-
વરણાર્ચનમ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ તૃતીયાવરણાર્ચનં
સમર્પયામિ ॥ ઇતિ તૃતીયાવરણમ્ ॥ ૐ સિદ્ધયૈ નમઃ ॥ ૐ સમૃદ્ધયૈ

નમઃ ॥ ઐ કાંત્યૈ નમઃ ॥ ઐ મદ્વત્યૈ નમઃ ॥ ઐ મદ્દ્રાવિણ્યૈ નમઃ ॥
 ઐ સુધાયૈ નમઃ ॥ ઐ વસુમત્યૈ નમઃ ॥ ઐ સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ॥
 શ્લોકઃ—દયાબ્ધે ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમ-
 ર્પયે તુભ્યં ચતુર્થાવરણાર્ચનમ્ ॥ ઐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
 ચતુર્થાવરણાર્ચનં સમર્પયામિ ॥ ઇતિ ચતુર્થાવરણમ્ ॥ ઐ અવિઘ્ન-
 ગણપતયે નમઃ ॥ ઐ ઇન્દ્રાય નમઃ ॥ ઐ તેજોધિપતયે નમઃ ॥ ઐ
 અગ્નયે નમઃ ॥ ઐ પ્રેતાધિપતયે નમઃ ॥ ઐ રક્ષોધિપતયે નમઃ ॥
 ઐ નીરતાય નમઃ ॥ ઐ જલાધિપતયે નમઃ ॥ ઐ વરૂણાય નમઃ ॥
 ઐ બ્રાહ્માધિપતયે નમઃ ॥ ઐ વાયવે નમઃ ॥ ઐ યજ્ઞાધિપતયે નમઃ ॥
 ઐ કુબેરાય નમઃ ॥ ઐ વિશ્વાધિપતયે નમઃ ॥ ઐ ઇશાનાય નમઃ ॥
 શ્લોકઃ—દયાબ્ધે ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે
 તુભ્યં પંચમાવરણાર્ચનમ્ ॥ ઐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પંચમા-
 વરણાર્ચનં સમર્પયામિ ॥ ઇતિ પંચમાવરણમ્ ॥ (એ ભણીને શ્રી
 ગણેશને પુષ્પો ચઢાવવાં. પછી હાથમાં ચંદન યુક્ત અક્ષત લઇને નીચે
 પ્રમાણે એક એક નામ બોલી, તે શ્રીગણેશના અંગો ઉપર ચઢાવવા.)

અર્ચાંગપૂજન—

- ઐ ગણેશ્વરાય નમઃ પાદૌ પૂજયામિ ॥
- „ વિઘ્નરાજાય નમઃ જાનુની પૂજયામિ ॥
- „ આબુવાહુનાય નમઃ ઊરૂ પૂજયામિ ॥
- „ હેરંભાય નમઃ કટી પૂજયામિ ॥
- „ કામારિસૂનવે નમઃ નાભિં પૂજયામિ ॥
- „ લંબોદરાય નમઃ ઉદરં પૂજયામિ ॥
- „ ગૌરીસુતાય નમઃ સ્તનૌ પૂજયામિ ॥
- „ ગણુનાયકાય નમઃ હૃદયં પૂજયામિ ॥
- „ સ્થૂલકર્ણાય નમઃ કંઠં પૂજયામિ ॥
- „ સ્કંદાગ્રજાય નમઃ સ્કંધૌ પૂજયામિ ॥
- „ પાશહસ્તાય નમઃ હસ્તૌ પૂજયામિ ॥
- „ ગજવકત્રાય નમઃ વકત્રં પૂજયામિ ॥

- ૐ વિઘ્નહર્ત્રે નમઃ લલાટ પૂજ્યામિ ॥
 ,, સર્વેશ્વરાય નમઃ શિરઃ પૂજ્યામિ ॥
 ,, ગણાધિપાય નમઃ સર્વાંગ પૂજ્યામિ ॥

અથ એકવિંશતિ પત્રપૂજા-(નીચેના નામોમાંથી એક એક નામ બોલી શ્રી ગણેશને તે તે વનસ્પતિનાં પત્રો ચઢાવવાં).

- ૐ સુમુખાય નમઃ માલતીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧ ॥
 ,, ગણાધિપાય નમઃ ભુંગરાજપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૨ ॥
 ,, ઉમાપુત્રાય નમઃ બિલ્વપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૩ ॥
 ,, ગજનનાય નમઃ શ્વેતદ્વર્વાપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૪ ॥
 ,, લંબોદરાય નમઃ બદરીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૫ ॥
 ,, હરસૂનવે નમઃ ધતુરપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૬ ॥
 ,, ગજકર્ણાય નમઃ તુલસીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૭ ॥
 ,, વક્રતુંડાય નમઃ શમીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૮ ॥
 ,, ગુહાગ્રજાય નમઃ અપામાર્ગપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૯ ॥
 ,, એકહંતાય નમઃ બૃહતીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૦ ॥
 ,, વિકટાય નમઃ કરવીરપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૧ ॥
 ,, કપિલાય નમઃ અર્કપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૨ ॥
 ,, ગજહંતાય નમઃ અર્જુનપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૩ ॥
 ,, વિઘ્નરાજાય નમઃ વિષ્ણુકાંતપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૪ ॥
 ,, બટવે નમઃ દાડિમીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૫ ॥
 ,, સુરાગ્રજાય નમઃ દેવદારપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૬ ॥
 ,, લાલચંદ્રાય નમઃ મરૂપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૭ ॥
 ,, હેરંભાય નમઃ અશ્વત્થપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૮ ॥
 ,, ચતુર્ભુજાય નમઃ જાતીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૧૯ ॥

૧ માલતી. ૨ ભાંગડો. ૩ બીજ. ૪ શ્વેતદ્વર્વા. ૫ બેરડી. ૬ ધંતુરો.
 ૭ તુલસી. ૮ શમી. ૯ અધેડો. ૧૦ ડોરલી. ૧૧ કરૈણા. ૧૨ આંકડો.
 ૧૩ અર્જુન. ૧૪ વિષ્ણુકાંત. ૧૫ દાડિમ. ૧૬ દેવદાર. ૧૭ પાંદરામરવા.
 ૧૮ પિંપળ. ૧૯ જાંઘી.

ૐ વિનાયકાય નમઃ કેતકીપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૨૦ ॥

,, સર્વેશ્વરાય નમઃ અગસ્તિપત્રં સમર્પયામિ ॥ ૨૧ ॥

અથ એકવિંશતિ પુષ્પપૂજન—(નીચે લખેલાં નામોમાંથી એક એક નામ બોલી તે તે પુષ્પ શ્રીગણેશને ચઢાવવું.)

ૐ સુમુખાય નમઃ જાતીપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧ ॥

,, લંબોદરાય નમઃ કર્ણિકાપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૨ ॥

,, વિકટાય નમઃ કેતકીપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૩ ॥

,, વિનાયકાય નમઃ બકુલપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૪ ॥

,, વિઘ્નહર્ત્રે નમઃ શતપત્રપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૫ ॥

,, ધ્વજકેતવે નમઃ પુન્નાગપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૬ ॥

,, ગજકર્ણાય નમઃ કરવીરપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૭ ॥

,, ઉમાપુત્રાય નમઃ પરિજાતકપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૮ ॥

,, અઘનાશિને નમઃ નાગકેશરપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૯ ॥

,, ઇશપુત્રાય નમઃ પદ્મપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૦ ॥

,, સર્વસિદ્ધિપ્રદાયકાય નમઃ મલ્લિકાપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૧ ॥

,, મૂષકવાહુનાય નમઃ કંઠહારપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૨ ॥

,, ઇલવકત્રાય નમઃ ગિરિકર્ણિકાપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૩ ॥

,, કુમારગુરવે નમઃ ગોવિન્દપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૪ ॥

,, દીર્ઘતુંડાય નમઃ મુનિપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૫ ॥

,, ભાલચંદ્રાય નમઃ પાટલપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૬ ॥

,, એકહંતાય નમઃ અર્કપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૭ ॥

,, ગણાધ્યક્ષાય નમઃ દાડિમીપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૮ ॥

,, ગણુપતયે નમઃ જાસુકીપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૧૯ ॥

,, સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ મધુમાલતીપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૨૦ ॥

,, વિઘ્નરાજાય નમઃ શ્વેતકર્ણિકાપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ ૨૧ ॥

(તદનંતર સહસ્રનામથી અથવા એકસો આઠ નામથી શ્રી ગણેશને એક હજાર દ્વાર ચઢાવવી. તે નીચે પ્રમાણે)

શ્રી ગણેશ સહસ્ર નામાવલી પ્રારંભ

હાથમાં ગંધાક્ષત પુષ્પયુક્તજળ લઈ નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.
શ્રી ગણેશાયનમઃ । અદેત્યાદિ પૂર્વોચ્ચરિતમાસોત્તમેમાસે
અમુકપક્ષે અમુકવાસરે મમ આત્મનઃ શ્રુતિ સ્મૃતિ પુરાણોક્તાક્લ
પ્રાપ્ત્યર્થ તથા ચ મમઐહિકામુષ્મિકસકલસદ્વિષયોપભોગપૂર્વકં સહ-
સ્રનામભિઃ સહસ્રદ્ધર્વાપૂજન કલ્પોક્તા ક્લપ્રાપ્તિદ્વારા સિદ્ધિ બુદ્ધિ
સહિત શ્રી મહાગણપતિપ્રીત્યર્થ સહસ્રનામભિઃ સહસ્રદ્ધર્વાકુરૈઃ
પૂજનમહં કરિષ્યે ॥

ગંધાક્ષત પુષ્પ લઈ નીચે પ્રમાણે ધ્યાન કરવું.

ધ્યાયેન્નિત્યં ગણેશં પરમગુણયુતં ધ્યાનસંસ્થં ત્રિનેત્રમેકં દેવં
ત્વનેકં પરમસુખયુતં દેવદેવં પ્રસન્નમ્ ॥ શુંડાદંડાલ્યગંડોર્જ્જલિતમદ-
જલોલ્લોલમત્તાલિમાલં શ્રીમંતં વિઘ્નરાજં સકલસુખકરં શ્રી ગણેશં
નમામિ ॥ ઇતિ ધ્યાનમ્ ॥

તદનંતર ગંધયુક્ત દુર્વા લઈને નીચેના એક એક નામો યોલી એક
એક દ્ધર્વાચઢાવવી. અને દરેક નામ સાથે ઐ શબ્દ પ્રથમ યોલવો.

૧ ઐ ગણેશ્વરાય નમઃ	૧૪ ઐ ગણક્રીડાય નમઃ
૨ ,, ગણાધ્યક્ષાય નમઃ	૧૫ ,, ગણદેવાય નમઃ
૩ ,, ગણારાધ્યાય નમઃ	૧૬ ,, ગણાધિપાય નમઃ
૪ ,, ગણપ્રિયાય નમઃ	૧૭ ,, ગણજ્યેષ્ઠાય નમઃ
૫ ,, ગણનાથાય નમઃ	૧૮ ,, ગણશ્રેષ્ઠાય નમઃ
૬ ,, ગણસ્વામિને નમઃ	૧૯ ,, ગણપ્રેષ્ઠાય નમઃ
૭ ,, ગણેશાય નમઃ	૨૦ ,, ગણાધિરાજાય નમઃ
૮ ,, ગણનાયકાય નમઃ	૨૧ ,, ગણુરાજે નમઃ
૯ ,, ગણમૂર્તયે નમઃ	૨૨ ,, ગણુગોપત્રે નમઃ
૧૦ ,, ગણુપતયે નમઃ	૨૩ ,, ગણાંગાય નમઃ
૧૧ ,, ગણુત્રાત્રે નમઃ	૨૪ ,, ગણુદેવતાય નમઃ
૧૨ ,, ગણુજયાય નમઃ	૨૫ ,, ગણુબંધવે નમઃ
૧૩ ,, ગણુપાય નમઃ	૨૬ ,, ગણુસુહૃદે નમઃ

૨૭ ઐ ગણાધીશાય નમઃ	૫૫ ઐ ગણુપાલનતત્પરાય નમઃ
૨૮ ,, ગણુપ્રથાય નમઃ	૫૬ ,, ગણુજિતે નમઃ
૨૯ ,, ગણુપ્રિયસખાય નમઃ	૫૭ ,, ગણુગર્ભસ્થાય નમઃ
૩૦ ,, ગણુપ્રિયસુહૃદે નમઃ	૫૮ ,, ગણુપ્રવણુમાનસાય નમઃ
૩૧ ,, ગણુપ્રિયરતોનિત્યાય નમઃ	૫૯ ,, ગણુગર્વપરિહૃત્રે નમઃ
૩૨ ,, ગણુપ્રીતિવિવર્ધનાય નમઃ	૬૦ ,, ગણુાય નમઃ
૩૩ ,, ગણુમંડલમધ્યમાય નમઃ	૬૧ ,, ગણુનમસ્કૃતાય નમઃ
૩૪ ,, ગણુકેલિપરાયણાય નમઃ	૬૨ ,, ગણુચિતાંદ્રિયુગલાય નમઃ
૩૫ ,, ગણુઅણ્યે નમઃ	૬૩ ,, ગણુરક્ષણુકૃતે નમઃ
૩૬ ,, ગણેશાય નમઃ	૬૪ ,, ગણુધ્યાતાય નમઃ
૩૭ ,, ગણુગીતાય નમઃ	૬૫ ,, ગણુગુરવે નમઃ
૩૮ ,, ગણોચ્છ્રયાય નમઃ	૬૬ ,, ગણુપ્રણયતત્પરાય નમઃ
૩૯ ,, ગણ્યાય નમઃ	૬૭ ,, ગણુગણુ પરિત્રાત્રે નમઃ
૪૦ ,, ગણુહિતાય નમઃ	૬૮ ,, ગણુદિહુરણોદ્ધરાય નમઃ
૪૧ ,, ગર્જ્જુણસેનાય નમઃ	૬૯ ,, ગણુસેતવે નમઃ
૪૨ ,, ગણોઘતાય નમઃ	૭૦ ,, ગણુનતાય નમઃ
૪૩ ,, ગણુપ્રીતિપ્રમથનાય નમઃ	૭૧ ,, ગણુકેતવે નમઃ
૪૪ ,, ગણુભિલ્પપહારકાય નમઃ	૭૨ ,, ગણુઅગાય નમઃ
૪૫ ,, ગણુનાહ્યાય નમઃ	૭૩ ,, ગણુહેતવે નમઃ
૪૬ ,, ગણુપ્રૌઢાય નમઃ	૭૪ ,, ગણુઆહિણે નમઃ
૪૭ ,, ગણુભર્ત્રે નમઃ	૭૫ ,, ગણુઅનુગ્રહકારકાય નમઃ
૪૮ ,, ગણુપ્રભવે નમઃ	૭૬ ,, ગણુગણુઅનુગ્રહભુવે નમઃ
૪૯ ,, ગણુસેનાય નમઃ	૭૭ ,, ગણુગણુવરપ્રદાય નમઃ
૫૦ ,, ગણુચરાય નમઃ	૭૮ ,, ગણુસ્તુતાય નમઃ
૫૧ ,, ગણુપ્રાણાય નમઃ	૭૯ ,, ગણુપ્રાણાય નમઃ
૫૨ ,, ગણૈકરાજે નમઃ	૮૦ ,, ગણુસર્વસ્વદાયકાય નમઃ
૫૩ ,, ગણુઆયાય નમઃ	૮૧ ,, ગણુવલ્લભમૂર્તયે નમઃ
૫૪ ,, ગણુચનામ્ને નમઃ	૮૨ ,, ગણુભૂતયે નમઃ

८३ ॐ गणेशाय नमः	१११ ॐ गुणलान्ते नमः
८४ ,, गणसौख्यप्रदाय नमः	११२ ,, गुणहरगाय नमः
८५ ,, गणदुःखप्रणाशनाय नमः	११३ ,, गुणगुणवपुषे नमः
८६ ,, गणप्रथितनाम्ने नमः	११४ ,, गुणशरीराय नमः
८७ ,, गणालीष्टकराय नमः	११५ ,, गुणमंडिताय नमः
८८ ,, गणमान्याय नमः	११६ ,, गुणसङ्गे नमः
८९ ,, गणभ्याताय नमः	११७ ,, गुणेशाय नमः
९० ,, गणवीताय नमः	११८ ,, गुणेशानाय नमः
९१ ,, गणोत्कटाय नमः	११९ ,, गुणेश्वराय नमः
९२ ,, गणपालाय नमः	१२० ,, गुणसृष्टजगत्संधाय नमः
९३ ,, गणवराय नमः	१२१ ,, गुणसंधाय नमः
९४ ,, गणगौरवदाय नमः	१२२ ,, गुणैकरान्ते नमः
९५ ,, गणगार्जितसंतुष्टाय नमः	१२३ ,, गुणप्रविष्टाय नमः
९६ ,, गणस्वच्छंदगाय नमः	१२४ ,, गुणबुधे नमः
९७ ,, गणरामाय नमः	१२५ ,, गुणीकृतचराचराय नमः
९८ ,, गणश्रीदाय नमः	१२६ ,, गुणप्रवणसंतुष्टाय नमः
९९ ,, गणलीतिहाराय नमः	१२७ ,, गुणहीनपराङ्मुखाय न.
१०० ,, गणमूर्धाभिषिक्ताय नमः	१२८ ,, गुणैकबुधे नमः
१०१ ,, गणसैन्यपुरःसराय नमः	१२९ ,, गुणश्रेष्ठाय नमः
१०२ ,, गुणातीताय नमः	१३० ,, गुणन्येष्टाय नमः
१०३ ,, गुणभयाय नमः	१३१ ,, गुणप्रलये नमः
१०४ ,, गुणत्रयविलागकृते नमः	१३२ ,, गुणज्ञाय नमः
१०५ ,, गुणिने नमः	१३३ ,, गुणसंपूज्याय नमः
१०६ ,, गुणाकृतिधराय नमः	१३४ ,, गुणप्रणतपादाब्जनाय न.
१०७ ,, गुणशालिने नमः	१३५ ,, गुणिगीताय नमः
१०८ ,, गुणप्रियाय नमः	१३६ ,, गुणोर्व्विदाय नमः
१०९ ,, गुणपूज्याय नमः	१३७ ,, गुणवते नमः
११० ,, गुणलोधाये नमः	१३८ ,, गुणसंपन्नाय नमः

૧૩૯ ॐ ગુણાનંદિતમાનસાય નમઃ	૧૬૬ ॐ ગૌણસુખદુઃખોદયાય નમઃ
૧૪૦ ,, ગુણસંચારચતુરાય નમઃ	૧૬૭ ,, ગુણાય નમઃ
૧૪૧ ,, ગુણસંચયસુંદરાય નમઃ	૧૬૮ ,, ગુણાધીશાય નમઃ
૧૪૨ ,, ગુણગૌરાય નમઃ	૧૬૯ ,, ગુણાલયાય નમઃ
૧૪૩ ,, ગુણાધારાય નમઃ	૧૭૦ ,, ગુણવીક્ષણલાલસાય નમઃ
૧૪૪ ,, ગુણસંવૃતચેતનાય નમઃ	૧૭૧ ,, ગુણગૌરવિદાત્રે નમઃ
૧૪૫ ,, ગુણકૃતે નમઃ	૧૭૨ ,, ગુણદાત્રે નમઃ
૧૪૬ ,, ગુણભૂતે નમઃ	૧૭૩ ,, ગુણપ્રભવે નમઃ
૧૪૭ ,, ગુણયાય નમઃ	૧૭૪ ,, ગુણકૃતે નમઃ
૧૪૮ ,, ગુણાત્રયાય નમઃ	૧૭૫ ,, ગુણસંખોધાય નમઃ
૧૪૯ ,, ગુણપારદ્દશે નમઃ	૧૭૬ ,, ગુણભુજે નમઃ
૧૫૦ ,, ગુણપ્રચારિણે નમઃ	૧૭૭ ,, ગુણબંધનાય નમઃ
૧૫૧ ,, ગુણયુજે નમઃ	૧૭૮ ,, ગુણહૃદયાય નમઃ
૧૫૨ ,, ગુણાગુણવિવેકકૃતે નમઃ	૧૭૯ ,, ગુણસ્થાયિને નમઃ
૧૫૩ ,, ગુણાકરાય નમઃ	૧૮૦ ,, ગુણદાયિને નમઃ
૧૫૪ ,, ગુણકરાય નમઃ	૧૮૧ ,, ગુણોત્કટાય નમઃ
૧૫૫ ,, ગુણપ્રવણવર્ધનાય નમઃ	૧૮૨ ,, ગુણચક્રચરાય નમઃ
૧૫૬ ,, ગુણગૂઢચરાય નમઃ	૧૮૩ ,, ગુણાવતારાય નમઃ
૧૫૭ ,, ગૌણસર્વસંસાર	૧૮૪ ,, ગુણબાંધવાય નમઃ
ચેષ્ટિતાય નમઃ	૧૮૫ ,, ગુણબંધવે નમઃ
૧૫૮ ,, ગુણદક્ષિણસૌહાર્દાય નમઃ	૧૮૬ ,, ગુણપ્રજ્ઞાય નમઃ
૧૫૯ ,, ગુણદક્ષિણતત્ત્વવિદે નમઃ	૧૮૭ ,, ગુણપ્રાજ્ઞાય નમઃ
૧૬૦ ,, ગુણહારિણે નમઃ	૧૮૮ ,, ગુણાલયાય નમઃ
૧૬૧ ,, ગુણકલાય નમઃ	૧૮૯ ,, ગુણદાત્રે નમઃ
૧૬૨ ,, ગુણસંઘસખાય નમઃ	૧૯૦ ,, ગુણપ્રાણાય નમઃ
૧૬૩ ,, ગુણસંસ્કૃતસંસારાય નમઃ	૧૯૧ ,, ગુણગોપાય નમઃ
૧૬૪ ,, ગુણતત્ત્વવિવેકાય નમઃ	૧૯૨ ,, ગુણાશ્રયાય નમઃ
૧૬૫ ,, ગુણગર્વધરાય નમઃ	૧૯૩ ,, ગુણયાયિને નમઃ

१८४ ॐ गुणुधायिने नमः	२२२ ॐ गुणुवत्कुलविद्वेषीविना-
१८५ ,, गुणुपाय नमः	शकरगुणुक्षमाय नमः
१८६ ,, गुणुपालकाय नमः	२२३ ,, गुणुस्तुतगुणाय नमः
१८७ ,, गुणुहृततनये नमः	२२४ ,, गर्जत्प्रलयांशुहनिस्वनाय
१८८ ,, गौणाय नमः	नमः
१८९ ,, गीर्वाणाय नमः	२२५ ,, गणाय नमः
२०० ,, गुणुगौरवाय नमः	२२६ ,, गणननाय नमः
२०१ ,, गुणुवत्पूजितपदाय नमः	२२७ ,, गणपतये नमः
२०२ ,, गुणुवत्प्रीतिदाय नमः	२२८ ,, गर्जन्नागशुद्ध विशारदाय
२०३ ,, गुणुवते नमः	नमः
२०४ ,, गीतकीर्तये नमः	२२९ ,, गणकुणाय नमः
२०५ ,, गुणुवद्भूषणसौहृदाय नमः	२३० ,, गणराज्याय नमः
२०६ ,, गुणुवद्भरदाय नमः	२३१ ,, गणननाय नमः
२०७ ,, गुणुवत्प्रतिपालकाय नमः	२३२ ,, गणरूपधराय नमः
२०८ ,, गुणुवद्गुणुसंतुष्टाय नमः	२३३ ,, गर्जते नमः
२०९ ,, गुणुवद्रचितद्रवाय नमः	२३४ ,, गणयूथोद्गुरध्वनये नमः
२१० ,, गुणुवद्रक्षणपराय नमः	२३५ ,, गणधीशाय नमः
२११ ,, गुणुवत्प्रणयप्रियाय नमः	२३६ ,, गणधाराय नमः
२१२ ,, गुणुवच्चक्रसंयाराय नमः	२३७ ,, गणसुरज्योद्गुणराय
२१३ ,, गुणुवत्कीर्तिवर्धनाय नमः	नमः
२१४ ,, गुणुवद्गुणुचितस्थाय नमः	२३८ ,, गणहंताय नमः
२१५ ,, गुणुवद्गुणुरक्षणाय नमः	२३९ ,, गणवराय नमः
२१६ ,, गुणुवत्पोषणकराय नमः	२४० ,, गणकुंभाय नमः
२१७ ,, गुणुवच्छत्रुसूदनाय नमः	२४१ ,, गणध्वनये नमः
२१८ ,, गुणुवत्सिद्धिदात्रे नमः	२४२ ,, गणमायाय नमः
२१९ ,, गुणुवद्गौरवप्रदाय नमः	२४३ ,, गणभयाय नमः
२२० ,, गुणुवत्प्रवणुस्वाताय नमः	२४४ ,, गणश्रिये नमः
२२१ ,, गुणुवद्गुणुभूषणाय नमः	२४५ ,, गणगर्जिताय नमः

૨૪૬ ઐ ગજમયહુરાય નમઃ	૨૭૪ ઐ ગજરાજે નમઃ
૨૪૭ ,, ગજપુષ્ટિપ્રદાયકાય નમઃ	૨૭૫ ,, ગજચૂથસ્થાય નમઃ
૨૪૮ ,, ગજોત્પત્તયે નમઃ	૨૭૬ ,, ગજગંજકલંજકાય નમઃ
૨૪૯ ,, ગજત્રાત્રે નમઃ	૨૭૭ ,, ગર્જીતોન્નિઝતઢૈત્યાસિને નમઃ
૨૫૦ ,, ગજહૃતવે નમઃ	૨૭૮ ,, ગર્જીતત્રાત્રવિષ્ટપાય નમઃ
૨૫૧ ,, ગજધિપાય નમઃ	૨૭૯ ,, ગાનજ્ઞાય નમઃ
૨૫૨ ,, ગજમુખ્યાય નમઃ	૨૮૦ ,, ગાનકુશલાય નમઃ
૨૫૩ ,, ગજકુલપ્રવરાય નમઃ	૨૮૧ ,, ગાનતત્ત્વવિવેચકાય નમઃ
૨૫૪ ,, ગજદૈત્યઘ્ને નમઃ	૨૮૨ ,, ગાનશ્લાઘિને નમઃ
૨૫૫ ,, ગજકેતવે નમઃ	૨૮૩ ,, ગાનરસાય નમઃ
૨૫૬ ,, ગજધ્યક્ષાય નમઃ	૨૮૪ ,, ગાનજ્ઞાનપરાયણાય નમઃ
૨૫૭ ,, ગજસેતવે નમઃ	૨૮૫ ,, ગાનાગમજ્ઞાય નમઃ
૨૫૮ ,, ગજકૃતયે નમઃ	૨૮૬ ,, ગાનાંગાય નમઃ
૨૫૯ ,, ગજવંદાય નમઃ	૨૮૭ ,, ગાનપ્રણવચેતનાય નમઃ
૨૬૦ ,, ગજપ્રાણાય નમઃ	૨૮૮ ,, ગાનધ્યેયાય નમઃ
૨૬૧ ,, ગજસેવ્યાય નમઃ	૨૮૯ ,, ગાનગમ્યાય નમઃ
૨૬૨ ,, ગજપ્રભવે નમઃ	૨૯૦ ,, ગાનધ્યાનપરાયણાય નમઃ
૨૬૩ ,, ગજમતાય નમઃ	૨૯૧ ,, ગાનભુવે નમઃ
૨૬૪ ,, ગજેશાનાય નમઃ	૨૯૨ ,, ગાનકૃતે નમઃ
૨૬૫ ,, ગજેશાય નમઃ	૨૯૩ ,, ગાનચતુરાય નમઃ
૨૬૬ ,, ગજપુંગવાય નમઃ	૨૯૪ ,, ગાનવિદ્યાવિશારદાય નમઃ
૨૬૭ ,, ગજદંતધરાય નમઃ	૨૯૫ ,, ગાનશીલાય નમઃ
૨૬૮ ,, ગર્જન્મધુપાય નમઃ	૨૯૬ ,, ગાનશાલિને નમઃ
૨૬૯ ,, ગજવેષભૂતે નમઃ	૨૯૭ ,, ગતશ્રમાય નમઃ
૨૭૦ ,, ગજચ્છન્નયે નમઃ	૨૯૮ ,, ગાનવિજ્ઞાનસંપન્નાય નમઃ
૨૭૧ ,, ગજઅસ્થાય નમઃ	૨૯૯ ,, ગાનશ્રવણુલાલસાય નમઃ
૨૭૨ ,, ગજયાયિને નમઃ	
૨૭૩ ,, ગજજયાય નમઃ	

३०० ॐ गानायत्ताय नमः	३२८ ॐ गानांतरात्मने नमः
३०१ ,, गानभयाय नमः	३२९ ,, गानाढ्याय नमः
३०२ ,, गानप्रणयवते नमः	३३० ,, गानभ्राजत्स्वलाय नमः
३०३ ,, गानध्यात्रे नमः	३३१ ,, गानमायाय नमः
३०४ ,, गानभुद्धये नमः	३३२ ,, गानधराय नमः
३०५ ,, गानोत्सुभमनसे नमः	३३३ ,, गानविद्याविशोधकाय
३०६ ,, गानोत्सुकाय नमः	नमः
३०७ ,, गानभूमये नमः	३३४ ,, गानाहितघ्नाय नमः
३०८ ,, गानसीम्ने नमः	३३५ ,, गानैन्द्राय नमः
३०९ ,, गुणोर्व्वलाय नमः	३३६ ,, गानदीनाय नमः
३१० ,, गानांगज्ञानवते नमः	३३७ ,, गतिप्रियाय नमः
३११ ,, गानमानवते नमः	३३८ ,, गानाधीशाय नमः
३१२ ,, गानपेशलाय नमः	३३९ ,, गानक्षयाय नमः
३१३ ,, गानवत्प्रणयाय नमः	३४० ,, गानाधाराय नमः
३१४ ,, गानसमुद्राय नमः	३४१ ,, गतीश्वराय नमः
३१५ ,, गानभूषणाय नमः	३४२ ,, गानवन्मानदाय नमः
३१६ ,, गानसिंधवे नमः	३४३ ,, गानभूतये नमः
३१७ ,, गानपराय नमः	३४४ ,, गानैकभूतिमते नमः
३१८ ,, गानप्राणाय नमः	३४५ ,, गानताननताय नमः
३१९ ,, गानाश्रयाय नमः	३४६ ,, गानतानहानविमोहि-
३२० ,, गानैकभुवे नमः	ताय नमः
३२१ ,, गानहृष्टाय नमः	३४७ ,, गुरवे नमः
३२२ ,, गानयक्षुषे नमः	३४८ ,, गुरुहरश्रेष्ठये नमः
३२३ ,, गणैकदृशि नमः	३४९ ,, गुरुत्त्वार्थदर्शनाय नमः
३२४ ,, गानभक्ताय नमः	३५० ,, गुरुस्तुताय नमः
३२५ ,, गानज्ञयये नमः	३५१ ,, गुरुगुणाय नमः
३२६ ,, गानविद्दे नमः	३५२ ,, गुरुमायाय नमः
३२७ ,, गानवित्प्रियाय नमः	३५३ ,, गुरुप्रियाय नमः

३५४ ॐ गुरुकीर्तये नमः	३८१ ॐ गुरुमुण्याय नमः
३५५ ,, गुरुभुजाय नमः	३८२ ,, गुरुकुलस्थायिने नमः
३५६ ,, गुरुवक्षसे नमः	३८३ ,, गुरुगुरवे नमः
३५७ ,, गुरुप्रभाय नमः	३८४ ,, गुरुसंशयक्षेत्रे नमः
३५८ ,, गुरुलक्षणसंपन्नाय नमः	३८५ ,, गुरुमान्यप्रदायकाय नमः
३५९ ,, गुरुद्रोहपराङ्मुखाय नमः	३८६ ,, गुरुधर्मसंहाराध्याय नमः
३६० ,, गुरुविधाय नमः	३८७ ,, गुरुधर्मनिकेतनाय नमः
३६१ ,, गुरुप्राणाय नमः	३८८ ,, गुरुहैन्यगलछेत्रे नमः
३६२ ,, गुरुभाहुभलोत्थयाय	३८९ ,, गुरुसैन्याय नमः
नमः	३९० ,, गुरुद्युतये नमः
३६३ ,, गुरुहैन्यप्राणहाराय नमः	३९१ ,, गुरुधर्माग्निगण्याय नमः
३६४ ,, गुरुहैन्यापहारकाय नमः	३९२ ,, गुरुधर्मधुरंधराय नमः
३६५ ,, गुरुगर्वहाराय नमः	३९३ ,, गरिष्ठाय नमः
३६६ ,, गुरुप्रवराय नमः	३९४ ,, गुरुसंतापशमनाय नमः
३६७ ,, गुरुद्वर्धने नमः	३९५ ,, गुरुपूजिताय नमः
३६८ ,, गुरुगौरवदायिने नमः	३९६ ,, गुरुधर्मधराय नमः
३६९ ,, गुरुभीत्यापहारकाय नमः	३९७ ,, गौरधर्मधराय नमः
३७० ,, गुरुशुंठाय नमः	३९८ ,, गदापहाय नमः
३७१ ,, गुरुस्कुंधाय नमः	३९९ ,, गुरुशास्त्रविचारज्ञाय नमः
३७२ ,, गुरुजंघाय नमः	४०० ,, गुरुशास्त्रकृतोद्यमाय नमः
३७३ ,, गुरुप्रथाय नमः	४०१ ,, गुरुशास्त्रार्थनिलयाय
३७४ ,, गुरुलालाय नमः	नमः
३७५ ,, गुरुगलाय नमः	४०२ ,, गुरुशास्त्रालयाय नमः
३७६ ,, गुरुश्रिये नमः	४०३ ,, गुरुमंत्राय नमः
३७७ ,, गुरुगर्वनुद्धे नमः	४०४ ,, गुरुश्रेष्ठाय नमः
३७८ ,, गुरवे नमः	४०५ ,, गुरुमंत्रद्वलप्रदाय नमः
३७९ ,, गुरुपीनांसाय नमः	४०६ ,, गुरुस्त्रीगमनेदोषप्राय-
३८० ,, गुरुप्रणयलालसाय नमः	श्चित्तनिवारकाय नमः

४०७ ॐ गुडसंसारसुभदाय नमः	४३३ ॐ गुडपुत्राधिनाशनाय नमः
४०८ ,, गुडसंसारदुःखलिहने नमः	४३४ ,, गुडपुत्रप्राणुदाय नमः
४०९ ,, गुडसंलाघापराय नमः	४३५ ,, गुडलक्ष्मिपरायणाय नमः
४१० ,, गौरभानुभंडावतंसलृते नमः	४३६ ,, गुडविज्ञानविलवाय नमः
४११ ,, गुडप्रसन्नभूतये नमः	४३७ ,, गौरभानुवरप्रदाय नमः
४१२ ,, गुडशापविमोचकाय नमः	४३८ ,, गौरभानुसुताय नमः
४१३ ,, गुडकातये नमः	४३९ ,, गौरभानुत्रासापहारकाय नमः
४१४ ,, गुडमहुते नमः	४४० ,, गौरभानुप्रियाय नमः
४१५ ,, गुडशासनपालकाय नमः	४४१ ,, गौरभानवे नमः
४१६ ,, गुडतंत्राय नमः	४४२ ,, गौरववर्धनाय नमः
४१७ ,, गुडप्रज्ञाय नमः	४४३ ,, गौरभानुपरित्रात्रे नमः
४१८ ,, गुडभाय नमः	४४४ ,, गौरभानुसभाय नमः
४१९ ,, गुडहैवनाय नमः	४४५ ,, गौरभानुप्रलवे नमः
४२० ,, गुडविक्रमसंयाराय नमः	४४६ ,, गौरभानुमत्प्राणुनाश- नाय नमः
४२१ ,, गुडदृशे नमः	४४७ ,, गौरीतेजः समुत्पन्नाय नमः
४२२ ,, गुडविक्रमाय नमः	४४८ ,, गौरीहृदयनंदनाय नमः
४२३ ,, गुडकुमाय नमः	४४९ ,, गौरीस्तनंधयाय नमः
४२४ ,, गुडप्रेष्ठाय नमः	४५० ,, गौरीमनोवांछितसिद्धि- कृते नमः
४२५ ,, गुडपाण्डुपंडकाय नमः	
४२६ ,, गुडगर्जितसंपूर्णश्रद्धांडाय नमः	
४२७ ,, गुडगर्जिताय नमः	४५१ ,, गौराय नमः
४२८ ,, गुडपुत्रप्रियसभाय नमः	४५२ ,, गौरगुणाय नमः
४२९ ,, गुडपुत्रलयापहाय नमः	४५३ ,, गौरप्रकाशाय नमः
४३० ,, गुडपुत्रपरित्रात्रे नमः	४५४ ,, गौरलैरवाय नमः
४३१ ,, गुडपुत्रवरप्रदाय नमः	४५५ ,, गौरीशनंदनाय नमः
४३२ ,, गुडपुत्रार्तिशमनाय नमः	४५६ ,, गौरीप्रियपुत्राय नमः

૪૫૭ ઐં ગદાધરાય નમઃ	૪૮૧ ઐં ગોપાય નમઃ
૪૫૮ ,, ગૌરીવરપ્રદાય નમઃ	૪૮૨ ,, ગોપાલપ્રિયદર્શનાય નમઃ
૪૫૯ ,, ગૌરીપ્રણયાય નમઃ	૪૮૩ ,, ગોપાલાય નમઃ
૪૬૦ ,, ગૌરવચ્છવયે નમઃ	૪૮૪ ,, ગોગણાધીશાય નમઃ
૪૬૧ ,, ગૌરીગણેશ્વરાય નમઃ	૪૮૫ ,, ગોકૃષ્મલનિવર્તકાય નમઃ
૪૬૨ ,, ગૌરીપ્રણયાય નમઃ	૪૮૬ ,, ગોસહસાય નમઃ
૪૬૩ ,, ગૌરભાવનાય નમઃ	૪૮૭ ,, ગોપવરાય નમઃ
૪૬૪ ,, ગૌરાત્મને નમઃ	૪૮૮ ,, ગોપગોપીસુખાવહાય
૪૬૫ ,, ગૌરકીર્તયે નમઃ	નમઃ
૪૬૬ ,, ગૌરભાવાય નમઃ	૪૮૯ ,, ગોવર્ધનાય નમઃ
૪૬૭ ,, ગરિષ્ઠદેશે નમઃ	૪૯૦ ,, ગોપગોપાય નમઃ
૪૬૮ ,, ગૌતમાય નમઃ	૪૯૧ ,, ગોપતે નમઃ
૪૬૯ ,, ગૌતમીનાથાય નમઃ	૪૯૨ ,, ગોકુલવર્ધનાય નમઃ
૪૭૦ ,, ગૌતમીપ્રાણુવદ્ભાયા	૪૯૩ ,, ગોચરાય નમઃ
નમઃ	૪૯૪ ,, ગોચરાધ્યક્ષાય નમઃ
૪૭૧ ,, ગૌતમાલીપ્તવરદાયનમઃ	૪૯૫ ,, ગોચરપ્રીતિવૃદ્ધિકૃતે
૪૭૨ ,, ગૌતમાલયદાયકાય નમઃ	નમઃ
૪૭૩ ,, ગૌતમપ્રણુવપ્રબ્ધાય નમઃ	૪૯૬ ,, ગોમિને નમઃ
૪૭૪ ,, ગૌતમાશ્રમદુઃખધ્નેનમઃ	૪૯૭ ,, ગોકૃષ્ણસંત્રાત્રે નમઃ
૪૭૫ ,, ગૌતમીતીરસંચારિણે	૪૯૮ ,, ગોસંતાપનિવર્તકાય નમઃ
નમઃ	૪૯૯ ,, ગોષ્ઠાય નમઃ
૪૭૬ ,, ગૌતમીતીર્થદાયકાય નમઃ	૫૦૦ ,, ગોષ્ઠાશ્રયાય નમઃ
૪૭૭ ,, ગૌતમાપત્પરિહુરાય	૫૦૧ ,, ગોષ્ઠપતયે નમઃ
નમઃ	૫૦૨ ,, ગોધનવર્ધનાય નમઃ
૪૭૮ ,, ગૌતમાધિવિનાશનાય	૫૦૩ ,, ગોષ્ઠપ્રિયાય નમઃ
નમઃ	૫૦૪ ,, ગોષ્ઠમયાય નમઃ
૪૭૯ ,, ગોપતયે નમઃ	૫૦૫ ,, ગોષ્ઠામયનિવર્તકાય નમઃ
૪૮૦ ,, ગોધનાય નમઃ	૫૦૬ ,, ગોલોકાય નમઃ

५०७ ॐ गोलकाय नमः	५३५ ॐ गोत्रविद्दे नमः
५०८ ,, गोभृते नमः	५३६ ,, गोत्रलित्रात्रे नमः
५०९ ,, गोभर्त्रे नमः	५३७ ,, गोत्रलिद्वरदायकाय नमः
५१० ,, गोसुभावहाय नमः	५३८ ,, गोत्रलित्पूजितपदाय
५११ ,, गोदुडे नमः	नमः
५१२ ,, गोधुग्गणुप्रेक्षाय नमः	५३९ ,, गोत्रलिच्छत्रुसूदनाय
५१३ ,, गोदोग्धे नमः	नमः
५१४ ,, गोपयः प्रियाय नमः	५४० ,, गोत्रलित्प्रीतिदाय नमः
५१५ ,, गोत्राय नमः	५४१ ,, गोत्रलिद्दे नमः
५१६ ,, गोत्रपतये नमः	५४२ ,, गोत्रपालकाय नमः
५१७ ,, गोत्रलवे नमः	५४३ ,, गोत्रलिङ्गीतचरिताय
५१८ ,, गोत्रलयापहाय नमः	नमः
५१९ ,, गोत्रवृद्धिकराय नमः	५४४ ,, गोत्रलिद्रान्यरक्षकाय
५२० ,, गोत्रप्रियाय नमः	नमः
५२१ ,, गोत्रार्तिनाशनाय नमः	५४५ ,, गोत्रलिद्वरदायिने नमः
५२२ ,, गोत्रोद्धारपराय नमः	५४६ ,, गोत्रलित्राणुनिलयाय
५२३ ,, गोत्रप्रलवाय नमः	नमः
५२४ ,, गोत्रदेवतनायै नमः	५४७ ,, गोत्रलिहृलयसंहर्त्रे नमः
५२५ ,, गोत्रविज्यातनाम्ने नमः	५४८ ,, गोत्रलिन्मानदायकाय
५२६ ,, गोत्रिण्डे नमः	नमः
५२७ ,, गोत्रप्रपालकाय नमः	५४९ ,, गोत्रलिहृगोपनपराय
५२८ ,, गोत्रसेतवे नमः	नमः
५२९ ,, गोत्रकेतवे नमः	५५० ,, गोत्रलित्सैन्यनायकाय
५३० ,, गोत्रहेतवे नमः	नमः
५३१ ,, गतकुलमाय नमः	५५१ ,, गोत्राधिपप्रियाय नमः
५३२ ,, गोत्रत्राणुकराय नमः	५५२ ,, गोत्रेपुत्रपित्रे नमः
५३३ ,, गोत्रापतये नमः	५५३ ,, गिरिप्रियाय नमः
५३४ ,, गोत्रेशपूजिताय नमः	५५४ ,, ग्रंथज्ञाय नमः

૫૫૫ ઐ અંથકૃતે નમઃ	૫૮૩ ઐ અંથકૃદ્અંથવંદિતાય નમઃ
૫૫૬ ,, અંથઅંથિદાય નમઃ	૫૮૪ ,, અંથાનુરક્તાય નમઃ
૫૫૭ ,, અંથવિદ્મને નમઃ	૫૮૫ ,, અંથજ્ઞાય નમઃ
૫૫૮ ,, અંથાદયે નમઃ	૫૮૬ ,, અંથાનુગ્રહદાયકાય નમઃ
૫૫૯ ,, અંથસંચારાય નમઃ	૫૮૭ ,, અંથાંતરાત્મને નમઃ
૫૬૦ ,, અંથશ્રવણલોલુપાય નમઃ	૫૮૮ ,, અંથાર્થપંડિતાય નમઃ
૫૬૧ ,, અંથાધીનક્રિયાય નમઃ	૫૮૯ ,, અંથસૌહૃદાય નમઃ
૫૬૨ ,, અંથપ્રિયાય નમઃ	૫૯૦ ,, અંથપારંગમાય નમઃ
૫૬૩ ,, અંથાર્થતત્ત્વવિદે નમઃ	૫૯૧ ,, અંથગુણુવિદે નમઃ
૫૬૪ ,, અંથસંશયસંછેદિને નમઃ	૫૯૨ ,, અંથવિગ્રહાય નમઃ
૫૬૫ ,, અંથવક્ત્રાય નમઃ	૫૯૩ ,, અંથસેતવે નમઃ
૫૬૬ ,, ગ્રહાગ્રણ્યે નમઃ	૫૯૪ ,, અંથહેતવે નમઃ
૫૬૭ ,, અંથગીતગુણાય નમઃ	૫૯૫ ,, અંથકેતવે નમઃ
૫૬૮ ,, અંથગીતાય નમઃ	૫૯૬ ,, ગ્રહાગ્રગાય નમઃ
૫૬૯ ,, અંથાદિપૂજિતાય નમઃ	૫૯૭ ,, અંથપૂજ્યાય નમઃ
૫૭૦ ,, અંથારંભસ્તુતાય નમઃ	૫૯૮ ,, અંથગેયાય નમઃ
૫૭૧ ,, અંથઆહિણે નમઃ	૫૯૯ ,, અંથઅથનલાલસાય નમઃ
૫૭૨ ,, અંથાર્થપારદ્દશે નમઃ	૬૦૦ ,, અંથભૂમયે નમઃ
૫૭૩ ,, અંથદ્દશે નમઃ	૬૦૧ ,, ગ્રહશ્રેષ્ઠાય નમઃ
૫૭૪ ,, અંથવિજ્ઞાનાય નમઃ	૬૦૨ ,, ગ્રહકેતવે નમઃ
૫૭૫ ,, અંથસંદર્શશોધકાય નમઃ	૬૦૩ ,, ગ્રહાશ્રયાય નમઃ
૫૭૬ ,, અંથકૃતપૂજિતાય નમઃ	૬૦૪ ,, અંથકારાય નમઃ
૫૭૭ ,, અંથકરાય નમઃ	૬૦૫ ,, અંથકારમાન્યાય નમઃ
૫૭૮ ,, અંથપરાયણાય નમઃ	૬૦૬ ,, અંથપ્રસારકાય નમઃ
૫૭૯ ,, અંથપરાયણુપરાય નમઃ	૬૦૭ ,, અંથશ્રમજ્ઞાય નમઃ
૫૮૦ ,, અંથસંદેહભંજકાય નમઃ	૬૦૮ ,, અંથાંગાય નમઃ
૫૮૧ ,, અંથકૃદ્વરદાત્રે નમઃ	૬૦૯ ,, અંથભ્રમનિવારકાય નમઃ
૫૮૨ ,, અંથકૃતે નમઃ	૬૧૦ ,, અંથપ્રવણુસર્વાંગાય નમઃ

६११ ॐ ग्रंथप्रणयतत्पराय नमः	६३८ ॐ गीतैकदृशे नमः
६१२ ,, गीताय नमः	६३९ ,, गीतभूतये नमः
६१३ ,, गीतगुणाय नमः	६४० ,, गीताप्रीताय नमः
६१४ ,, गीतकीर्तये नमः	६४१ ,, गीतालसाय नमः
६१५ ,, गीतविशारदाय नमः	६४२ ,, गीतवाद्यपटवे नमः
६१६ ,, गीतस्मृतये नमः	६४३ ,, गीतप्रभवे नमः
६१७ ,, गीतप्रणयिने नमः	६४४ ,, गीतार्थतत्त्वविद्वे नमः
६१८ ,, गीतचंचुराय नमः	६४५ ,, गीतागीतविवेकज्ञाय
६१९ ,, गीतप्रसन्नाय नमः	नमः
६२० ,, गीतात्मने नमः	६४६ ,, गीतप्रवणुचेतनाय नमः
६२१ ,, गीतदोलाय नमः	६४७ ,, गतलिये नमः
६२२ ,, गीतस्पृष्टाय नमः	६४८ ,, गतविद्वेष्टाय नमः
६२३ ,, गीताश्रयाय नमः	६४९ ,, गतसंसारबंधनाय नमः
६२४ ,, गीतलयाय नमः	६५० ,, गतमायाय नमः
६२५ ,, गीततत्त्वार्थकोविदाय नमः	६५१ ,, गतत्रासाय नमः
६२६ ,, गीतसंशयसंछेत्रे नमः	६५२ ,, गतदुःभाय नमः
६२७ ,, गीतसंगीतशासनाय नमः	६५३ ,, गतज्वराय नमः
६२८ ,, गीतार्थज्ञाय नमः	६५४ ,, गतासुहृदे नमः
६२९ ,, गीततत्त्वाय नमः	६५५ ,, गताज्ञानाय नमः
६३० ,, गीतातत्त्वाय नमः	६५६ ,, गतदुष्टाशयाय नमः
६३१ ,, गीताश्रयाय नमः	६५७ ,, गतायनमः
६३२ ,, गीतासाराय नमः	६५८ ,, गतार्तये नमः
६३३ ,, गीताकृतये नमः	६५९ ,, गतसंकटपाय नमः
६३४ ,, गीतविघ्नविनाशनाय नमः	६६० ,, गतदुष्टविघ्नेष्टिताय नमः
६३५ ,, गीतासुकृताय नमः	६६१ ,, गताहुंकारसंचाराय नमः
६३६ ,, गीतलीनाय नमः	६६२ ,, गतदुर्पाय नमः
६३७ ,, गीताविगतसंज्वराय	६६३ ,, गताहिताय नमः
नमः	६६४ ,, गतविधाय नमः

६६५ ॐ गतलयाय नमः	६६२ ॐ गयातीर्थक्षलाध्यक्षाय
६६६ ,, गतागतनिवारकाय नमः	नमः
६६७ ,, गतव्यथाय नमः	६६३ ,, गयायात्राक्षलप्रदाय नमः
६६८ ,, गतापायाय नमः	६६४ ,, गयामयाय नमः
६६९ ,, गतहोषाय नमः	६६५ ,, गयाक्षेत्राय नमः
६७० ,, गतेःपराय नमः	६६६ ,, गयाक्षेत्रनिवासकृते
६७१ ,, गतसर्वविकाराय नमः	नमः
६७२ ,, गतगर्जितकुंजराय नमः	६६७ ,, गयावासिस्तुताय नमः
६७३ ,, गतकंपितभूपृष्ठाय नमः	६६८ ,, गायन्मधुम्रतलसत्कटाय
६७४ ,, गतरुषे नमः	नमः
६७५ ,, गतकुट्टमषाय नमः	६६९ ,, गायकाय नमः
६७६ ,, गतहैन्याय नमः	७०० ,, गायकवराय नमः
६७७ ,, गतस्तैन्याय नमः	७०१ ,, गायकुष्ठक्षलप्रदाय नमः
६७८ ,, गतमानाय नमः	७०२ ,, गायकप्रणुयिने नमः
६७९ ,, गतश्रमाय नमः	७०३ ,, गात्रे नमः
६८० ,, गतक्रोधाय नमः	७०४ ,, गायकालय दायकाय नमः
६८१ ,, गतग्लानये नमः	७०५ ,, गायकप्रणुवस्वाताय
६८२ ,, गतग्लानये नमः	नमः
६८३ ,, गतभ्रमाय नमः	७०६ ,, गायकप्रथमाय नमः
६८४ ,, गतालावाय नमः	७०७ ,, गायकोद्गीतसंप्रीताय
६८५ ,, गतालवाय नमः	नमः
६८६ ,, गततत्त्वार्थसंशयाय नमः	७०८ ,, गायकोत्कट विघ्नघ्ने नमः
६८७ ,, गयासुरशिरच्छेत्रे नमः	७०९ ,, गानगेयाय नमः
६८८ ,, गयासुरवरप्रदाय नमः	७१० ,, गायकुशाय नमः
६८९ ,, गयावासाय नमः	७११ ,, गायकांतरसंन्याराय नमः
६९० ,, गयानाथाय नमः	७१२ ,, गायकप्रियदाय नमः
६९१ ,, गयावासिनमस्कृताय	७१३ ,, गायकाधीनविग्रहाय
नमः	नमः

૭૧૪ ઐ ગેયાય નમઃ	૭૩૯ ઐ ગંગાધરાય નમઃ
૭૧૫ ,, ગેયગુણાય નમઃ	૭૪૦ ,, ગંગાંબુસુંદરાય નમઃ
૭૧૬ ,, ગેયચરિતાય નમઃ	૭૪૧ ,, ગંગાજલરસાસ્વાદયતુ- રાય નમઃ
૭૧૭ ,, ગેયતત્ત્વવિદે નમઃ	
૭૧૮ ,, ગાયકત્રાસધ્ને નમઃ	૭૪૨ ,, ગંગાનિરતાય નમઃ
૭૧૯ ,, ગ્રંથાય નમઃ	૭૪૩ ,, ગંગાજલપ્રણયવતે નમઃ
૭૨૦ ,, ગ્રંથતત્ત્વવિવેચકાય નમઃ	૭૪૪ ,, ગંગાતીરવિહારાય નમઃ
૭૨૧ ,, ગાઢાનુરાગાય નમઃ	૭૪૫ ,, ગંગાપ્રિયાય નમઃ
૭૨૨ ,, ગાઢાંગાય નમઃ	૭૪૬ ,, ગંગાજલાવગાહનપરાય નમઃ
૭૨૩ ,, ગાઢગંગાજલોદ્વહાય નમઃ	૭૪૭ ,, ગંધમાદનસંવાસાય નમઃ
૭૨૪ ,, ગાઢાવગાહ જલધયે નમઃ	૭૪૮ ,, ગંધમાદનકેલિકૃતે નમઃ
૭૨૫ ,, ગાઢપ્રજ્ઞાય નમઃ	૭૪૯ ,, ગંધાનુલિપ્તસર્વાંગાય નમઃ
૭૨૬ ,, ગતામયાય નમઃ	૭૫૦ ,, ગંધલુભ્યન્મધુવ્રતાય નમઃ
૭૨૭ ,, ગાઢપ્રત્યર્થિસૈન્યાય નમઃ	૭૫૧ ,, ગંધાય નમઃ
૭૨૮ ,, ગાઢાનુગ્રહુતરપરાય નમઃ	૭૫૨ ,, ગંધર્વરાજાય નમઃ
૭૨૯ ,, ગાઢાશ્લેષરસાભિજ્ઞાય નમઃ	૭૫૩ ,, ગંધર્વપ્રિયકૃતે નમઃ
૭૩૦ ,, ગાઢનિર્વૃત્તિસાધકાય નમઃ	૭૫૪ ,, ગંધર્વવિદ્યાતત્ત્વજ્ઞાય નમઃ
૭૩૧ ,, ગંગાધરેષ્ઠવરદાય નમઃ	૭૫૫ ,, ગંધર્વપ્રીતિવર્ધનાય નમઃ
૭૩૨ ,, ગંગાધરભયાપહાય નમઃ	૭૫૬ ,, ગકારબીજનિલયાય નમઃ
૭૩૩ ,, ગંગાધરગુરવે નમઃ	૭૫૭ ,, ગંધકાય નમઃ
૭૩૪ ,, ગંગાધરધ્યાનપરાય નમઃ	૭૫૮ ,, ગર્વિગર્વનુદે નમઃ
૭૩૫ ,, ગંગાધરસ્તુતાય નમઃ	૭૫૯ ,, ગંધર્વગણસંસેવ્યાય નમઃ
૭૩૬ ,, ગંગાધરાશ્લધ્યાય નમઃ	૭૬૦ ,, ગંધર્વવરદાયકાય નમઃ
૭૩૭ ,, ગતસ્મયાય નમઃ	૭૬૧ ,, ગંધર્વાય નમઃ
૭૩૮ ,, ગંગાધરપ્રિયાય નમઃ	૭૬૨ ,, ગંધમાતંગાય નમઃ
	૭૬૩ ,, ગંધર્વકુલદૈવતાય નમઃ

૭૬૪ ઐ ગંધર્વસંછેત્રે નમઃ	૭૮૮ ઐ ગચ્છપ્રિયાય નમઃ
૭૬૫ , ગંધર્વવરદર્પદને નમઃ	૭૮૯ , ગચ્છશુરવે નમઃ
૭૬૬ , ગંધર્વપ્રવણસ્વાતાય નમઃ	૭૯૦ , ગચ્છત્રાણુકૃતોદમાય નમઃ
૭૬૭ , ગંધર્વગણસંસ્તુતાય નમઃ	
૭૬૮ , ગંધર્વાચ્ચિતપાદાબ્જાય નમઃ	૭૯૧ , ગચ્છપ્રભવે નમઃ
	૭૯૨ , ગચ્છચરાય નમઃ
૭૬૯ , ગંધર્વભયહારકાય નમઃ	૭૯૩ , ગચ્છપ્રિયકૃતોદમાય નમઃ
૭૭૦ , ગંધર્વાભયદાય નમઃ	
૭૭૧ , ગંધર્વપ્રીતિપાલકાય નમઃ	૭૯૪ , ગચ્છાતીતગુણાય નમઃ
૭૭૨ , ગંધર્વગીતચરિતાય નમઃ	૭૯૫ , ગચ્છમર્યાદાપ્રતિપાલકાય નમઃ
૭૭૩ , ગંધર્વપ્રણયોત્સુકાય નમઃ	
૭૭૪ , ગંધર્વગાનશ્રવણપ્રણયિને નમઃ	૭૯૬ , ગચ્છધાત્રે નમઃ
	૭૯૭ , ગચ્છભર્ત્રે નમઃ
૭૭૫ , ગંધર્વભાજનાય નમઃ	૭૯૮ , ગચ્છવંદાય નમઃ
૭૭૬ , ગંધર્વત્રાણુસન્નદ્ધાય નમઃ	૭૯૯ , શુરોર્ગુરવે નમઃ
૭૭૭ , ગંધર્વસમરક્ષમાય નમઃ	૮૦૦ , ગૃત્સાય નમઃ
૭૭૮ , ગંધર્વસ્ત્રીભિરાધ્યાય નમઃ	૮૦૧ , ગૃત્સમદાય નમઃ
	૮૦૨ , ગૃત્સમદાભીષ્ટવરદાય નમઃ
૭૭૯ , ગાનાય નમઃ	
૭૮૦ , ગાનપટવે નમઃ	૮૦૩ , ગીર્વાણુગીતચરિતાય નમઃ
૭૮૧ , ગચ્છાય નમઃ	
૭૮૨ , ગચ્છપતયે નમઃ	૮૦૪ , ગીર્વાણુગણુસેવિતાય નમઃ
૭૮૩ , ગચ્છનાયકાય નમઃ	
૭૮૪ , ગચ્છગર્વદને નમઃ	૮૦૫ , ગીર્વાણુવરદાત્રે નમઃ
૭૮૫ , ગચ્છરાબ્જાય નમઃ	૮૦૬ , ગીર્વાણુભયનાશકૃતે નમઃ
૭૮૬ , ગચ્છેશાય નમઃ	૮૦૭ , ગીર્વાણુગણુસંવીતાય નમઃ
૭૮૭ , ગચ્છરાજનમસ્કૃતાય નમઃ	૮૦૮ , ગીર્વાણુરાતિસૂદનાય નમઃ

૮૦૬ ॐ ગીર્વાણુધામ્ને નમઃ	૮૩૬ ॐ ગીતગ્રહણોત્સુકમાનસાય
૮૧૦ ,, ગીર્વાણુગોત્રે નમઃ	નમઃ
૮૧૧ ,, ગીર્વાણુગર્વનુદે નમઃ	૮૩૭ ,, ગીર્વાણુમદસંહર્ત્રે નમઃ
૮૧૨ ,, ગીર્વાણુતિહરાય નમઃ	૮૩૮ ,, ગીર્વાણુગુણપાલકાય નમઃ
૮૧૩ ,, ગીર્વાણુવરદાયકાય નમઃ	૮૩૯ ,, ગ્રહાય નમઃ
૮૧૪ ,, ગીર્વાણુશરણાય નમઃ	૮૪૦ ,, ગ્રહપતયે નમઃ
૮૧૫ ,, ગીતનામ્ને નમઃ	૮૪૧ ,, ગ્રાહાય નમઃ
૮૧૬ ,, ગીર્વાણુસુદરાય નમઃ	૮૪૨ ,, ગ્રહપીડાગ્રણાશનાય નમઃ
૮૧૭ ,, ગીર્વાણુપ્રાણુદાય નમઃ	૮૪૩ ,, ગ્રહસ્તુતાય નમઃ
૮૧૮ ,, ગંત્રે નમઃ	૮૪૪ ,, ગ્રહાધ્યક્ષાય નમઃ
૮૧૯ ,, ગીર્વાણુનીકરક્ષકાય નમઃ	૮૪૫ ,, ગ્રહેશાય નમઃ
૮૨૦ ,, ગુહેહાપૂરકાય નમઃ	૮૪૬ ,, ગ્રહદૈવતાય નમઃ
૮૨૧ ,, ગંધમત્તાય નમઃ	૮૪૭ ,, ગ્રહકૃતે નમઃ
૮૨૨ ,, ગીર્વાણુપુષ્ટિદાય નમઃ	૮૪૮ ,, ગ્રહભર્ત્રે નમઃ
૮૨૩ ,, ગીર્વાણુપ્રચુતત્રાત્રે નમઃ	૮૪૯ ,, ગ્રહેશાનાય નમઃ
૮૪૨ ,, ગીતગોત્રાય નમઃ	૮૫૦ ,, ગ્રહેશ્વરાય નમઃ
૮૨૫ ,, ગતાહિતાય નમઃ	૮૫૧ ,, ગ્રહારાધ્યાય નમઃ
૮૨૬ ,, ગીર્વાણુસેવિતપદાય નમઃ	૮૫૨ ,, ગ્રહત્રાત્રે નમઃ
૮૨૭ ,, ગીર્વાણુપ્રથિતાય નમઃ	૮૫૩ ,, ગ્રહગોત્રે નમઃ
૮૨૮ ,, ગલતે નમઃ	૮૫૪ ,, ગ્રહોત્કટાય નમઃ
૮૨૯ ,, ગીર્વાણુગોત્રપ્રવરાય નમઃ	૮૫૫ ,, ગ્રહગીતગુણાય નમઃ
૮૩૦ ,, ગીર્વાણુબલદાય નમઃ	૮૫૬ ,, ગ્રંથપ્રણેત્રે નમઃ
૮૩૧ ,, ગીર્વાણુપ્રિયકર્ત્રે નમઃ	૮૫૭ ,, ગ્રહવંદિતાય નમઃ
૮૩૨ ,, ગીર્વાણુગમસારવિદે	૮૫૮ ,, ગવિને નામઃ
નમઃ	૮૫૯ ,, ગવીશ્વરાય નમઃ
૮૩૩ ,, ગીર્વાણુગણસંપત્તયે નમઃ	૮૬૦ ,, ગર્વિણે નમઃ
૮૩૪ ,, ગીર્વાણુવ્યસનાપદ્મે નમઃ	૮૬૧ ,, ગર્વિષ્ઠાય નમઃ
૮૩૫ ,, ગીર્વાણુપ્રણયાય નમઃ	૮૬૨ ,, ગર્વિગર્વદ્મે નમઃ

૮૬૩ ઐ ગવાંપ્રિયાય નમઃ	૮૯૦ ઐ ગુડાકેશસખાય નમઃ
૮૬૪ ,, ગવાંનાથાય નમઃ	૮૯૧ ,, ગદાધરાર્ચિતપદાયનમઃ
૮૬૫ ,, ગવીશાનાય નમઃ	૮૯૨ ,, ગદાધર જ્યપ્રદાય નમઃ
૮૬૬ ,, ગવાંપતયે નમઃ	૮૯૩ ,, ગદાયુધાય નમઃ
૮૬૭ ,, ગવ્યપ્રિયાય નમઃ	૮૯૪ ,, ગદાપાણુયે નમઃ
૮૬૮ ,, ગવાંગોપ્ત્રે નમઃ	૮૯૫ ,, ગદાયુદ્ધવિશારદાયનમઃ
૮૬૯ ,, ગવિસંપત્તિસાધકાય નમઃ	૮૯૬ ,, ગદદ્વને નમઃ
૮૭૦ ,, ગવીરક્ષણુસન્નદ્ધાય નમઃ	૮૯૭ ,, ગદદર્પદાય નમઃ
૮૭૧ ,, ગવીભયહુરાય નમઃ	૮૯૮ ,, ગદગર્વપ્રણાશનાય નમઃ
૮૭૨ ,, ગવીગર્વહુરાય નમઃ	૮૯૯ ,, ગદઅસ્તપરિત્રાત્રે નમઃ
૮૭૩ ,, ગોદાય નમઃ	૯૦૦ ,, ગદાડંબરખંડકાય નમઃ
૮૭૪ ,, ગોપ્રદાય નમઃ	૯૦૧ ,, ગુહાય નમઃ
૮૭૫ ,, ગોજ્યપ્રદાય નમઃ	૯૦૨ ,, ગુહાઅભય નમઃ
૮૭૬ ,, ગોભયુતભલાય નમઃ	૯૦૩ ,, ગુપ્તાય નમઃ
૮૭૭ ,, ગંડગુંજન્મધુવ્રતાય નમઃ	૯૦૪ ,, ગુહાશાયિને નમઃ
૮૭૮ ,, ગંડસ્છલગલદાનમિ-	૯૦૫ ,, ગુહાશયાય નમઃ
લન્મત્તાલિમંડિતાય નમઃ	૯૦૬ ,, ગુહપ્રીતિકરાય નમઃ
૮૭૯ ,, ગુંડાય નમઃ	૯૦૭ ,, ગૂઢાય નમઃ
૮૮૦ ,, ગુંડપ્રિયાય નમઃ	૯૦૮ ,, ગૂઢગુદ્ધાય નમઃ
૮૮૧ ,, ગંડગલદાનાય નમઃ	૯૦૯ ,, ગુણૈકદશે નમઃ
૮૮૨ ,, ગુડાશનાય નમઃ	૯૧૦ ,, ગિરે નમઃ
૮૮૩ ,, ગુડાકેશાય નમઃ	૯૧૧ ,, ગીર્ણપતયે નમઃ
૮૮૪ ,, ગુડાકેશસહ્યાય નમઃ	૯૧૨ ,, ગિરીશાનાય નમઃ
૮૮૫ ,, ગુડલર્દુભુજે નમઃ	૯૧૩ ,, ગીર્દેવીગીતસદ્ગુણાય
૮૮૬ ,, ગુડભુજે નમઃ	નમઃ
૮૮૭ ,, ગુડભુગ્ગણ્યાય નમઃ	૯૧૪ ,, ગીર્દેવાય નમઃ
૮૮૮ ,, ગુડાકેશવરપ્રદાય નમઃ	૯૧૫ ,, ગીર્ણપ્રિયાય નમઃ
૮૮૯ ,, ગુડાકેશાર્ચિતપદાયનમઃ	૯૧૬ ,, ગીર્ણવે નમઃ

૯૧૭ ઐ ગીરાત્મને નમઃ	૯૩૯ ઐ ગર્ગનમસ્કૃતાય નમઃ
૯૧૮ ,, ગીષ્પ્રિયંકરાય નમઃ	૯૪૦ ,, ગર્ગભીતિહરાય નમઃ
૯૧૯ ,, ગીર્ભૂમયે નમઃ	૯૪૧ ,, ગર્ગવરદાય નમઃ
૯૨૦ ,, ગીરસજ્ઞાય નમઃ	૯૪૨ ,, ગર્ગસંસ્તુતાય નમઃ
૯૨૧ ,, ગીઃપ્રસન્નાય નમઃ	૯૪૩ ,, ગર્ગગીતપ્રસન્નાત્મને
૯૨૨ ,, ગિરીશ્વરાય નમઃ	નમઃ
૯૨૩ ,, ગીરીશબ્ધાય નમઃ	૯૪૪ ,, ગર્ગાનંદકરાય નમઃ
૯૨૪ ,, ગીરૌશાયિને નમઃ	૯૪૫ ,, ગર્ગપ્રિયાય નમઃ
૯૨૫ ,, ગિરિરાજસુખાવહાય	૯૪૬ ,, ગર્ગમાનપ્રદાય નમઃ
નમઃ	૯૪૭ ,, ગર્ગારિલંબકાય નમઃ
૯૨૬ ,, ગિરિરાજચિંતપદાય	૯૪૮ ,, ગર્ગવર્ગપરિત્રાત્રે નમઃ
નમઃ	૯૪૯ ,, ગર્ગસિદ્ધિપ્રદાયકાય નમઃ
૯૨૭ ,, ગિરિરાજનમસ્કૃતાય	૯૫૦ ,, ગર્ગગ્દાનિહરાય નમઃ
નમઃ	૯૫૧ ,, ગર્ગશ્રમનુદે નમઃ
૯૨૮ “ ગિરિરાજગુહાવિષ્ટાય	૯૫૨ ,, ગર્ગસંગતાય નમઃ
નમઃ	૯૫૩ ,, ગર્ગાચાર્યાય નમઃ
૯૨૯ “ ગિરિરાજભયપ્રદાય નમઃ	૯૫૪ ,, ગર્ગઋષયે નમઃ
૯૩૦ ,, ગિરિરાજેષ્ટવરદાય નમઃ	૯૫૫ ,, ગર્ગસન્માનભાજનાય
૯૩૧ ,, ગિરિરાજપ્રપાલકાય	નમઃ
નમઃ	૯૫૬ ,, ગંભીરાય નમઃ
૯૩૨ ,, ગિરિરાજસુતાસૂનવે નમઃ	૯૫૭ ,, ગણિતપ્રજ્ઞાય નમઃ
૯૩૩ ,, ગિરિરાજજયપ્રદાય નમઃ	૯૫૮ ,, ગણિતાગમસારવિદે નમઃ
૯૩૪ ,, ગિરિરજવનસ્થાયિને	૯૫૯ ,, ગણુકાય નમઃ
નમઃ	૯૬૦ ,, ગણુકૃશ્લાધ્યાય નમઃ
૯૩૫ ,, ગિરિરજચરાય નમઃ	૯૬૧ ,, ગણુકપ્રણયોત્સુકાય નમઃ
૯૩૬ ,, ગર્ગાય નમઃ	૯૬૨ ,, ગણુકપ્રવણુસ્વાંતાય નમઃ
૯૩૭ ,, ગર્ગપ્રિયાય નમઃ	૯૬૩ ,, ગણિતાય નમઃ
૯૩૮ ,, ગર્ગદેવાય નમઃ	૯૬૪ ,, ગણિતાગમાય નમઃ

૯૬૫ ઐ ગદાય નમઃ	૯૮૩ ઐ ગર્ભશોકનુદે નમઃ
૯૬૬ ,, ગદમયાય નમઃ	૯૮૪ ,, ગર્ભત્રાત્રે નમઃ
૯૬૭ ,, ગદપદવિદ્યાવિવેચકાય નમઃ	૯૮૫ ,, ગર્ભગોપૂત્રે નમઃ
૯૬૮ ,, ગલલમ્ભમહાનાગાય નમઃ	૯૮૬ ,, ગર્ભપુષ્ટિકરાય નમઃ
૯૬૯ ,, ગલદર્શિષે નમઃ	૯૮૭ ,, ગર્ભગૌરવસાધનાય નમઃ
૯૭૦ ,, ગલન્મદાય નમઃ	૯૮૮ ,, ગર્ભગર્વનુદે નમઃ
૯૭૧ ,, ગલત્કુષ્ઠિવ્યથાહંત્રે નમઃ	૯૮૯ ,, ગરીયસે નમઃ
૯૭૨ ,, ગલત્કુષ્ઠિસુખપ્રદાય નમઃ	૯૯૦ ,, ગર્વનુદે નમઃ
૯૭૩ ,, ગંભીરનાભયે નમઃ	૯૯૧ ,, ગર્વમર્દિને નમઃ
૯૭૪ ,, ગંભીરસ્વરાય નમઃ	૯૯૨ ,, ગરદમર્દકાય નમઃ
૯૭૫ ,, ગંભીર લોચનાય નમઃ	૯૯૩ ,, ગરસંતાપશમનાય નમઃ
૯૭૬ ,, ગંભીરગુણસંપન્નાય નમઃ	૯૯૪ ,, ગુરૂરાજ સુખપ્રદાય નમઃ
૯૭૭ ,, ગંભીરગતિશોભનાય નમઃ	૯૯૫ ,, ગર્ભાશ્રયાય નમઃ
૯૭૮ ,, ગર્ભપ્રદાય નમઃ	૯૯૬ ,, ગર્ભમયાય નમઃ
૯૭૯ ,, ગર્ભરૂપાય નમઃ	૯૯૭ ,, ગર્ભાભયનિવારકાય નમઃ
૯૮૦ ,, ગર્ભાપદ્ધિનિવારકાય નમઃ	૯૯૮ ,, ગર્ભધારાય નમઃ
૯૮૧ ,, ગર્ભાગમનસંભાવાય નમઃ	૯૯૯ ,, ગર્ભધરાય નમઃ
૯૮૨ ,, ગર્ભદાય નમઃ	૧૦૦૦ ,, ગર્ભસંતાપસાધકાય નમઃ

છત્રિશ્રી ગણપતિ સહસ્ર નામાવલી
સમાપ્તા.

પછી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો. ॥ અનેનસહસ્રનામભિઃ
સહ સહસ્રદ્ધર્વાર્પણકૃતેન ભગવાન્ શ્રી ગણેશઃ પ્રીયતાં નમમઃ ॥

ધૂપઃ—ઐ બ્રાહ્મણોસ્ત્યુભમાસીદ્ બ્રાહ્મરાજન્યઃ કૃતઃ ॥ ઉન્ન-
તદસ્ય યદ્દૈશ્યઃ પૂર્ણયાં શૂદ્રોઅન્નયત ॥ દશાંગં ગુગુલં ધૂપં સુગંધં
ચ મનોહરમ્ ॥ ગૃહાણુ સર્વદેવેશ ઉમાપુત્ર નમોઽસ્તુ તે ॥ ઐ શ્રીસિદ્ધિ-
વિનાયકાય નમઃ ધૂપં આધ્રાપયામિ ॥ (એ ભણીને શ્રી ગણેશ
આગળ ધૂપ કરવો.)

દીપઃ—સર્વજ્ઞ સર્વલોકેશ ત્રૈલોક્યતિભિરાપહ ॥ ગૃહાણુ મંગલં
દીપં રૂદ્રપ્રિય નમોઽસ્તુ તે ॥ ઐ ચંદ્રમા મનસોન્નતશ્યક્ષોઃ સૂર્યો અન્ન-

યત ॥ શ્રીત્રાઢાશુચ્યં પ્રાણુચ્ય મુખાદ્દશિરઃજયત ॥ ઐ શ્રી સિદ્ધિ-
વિનાયકાય નમઃ દીપં દર્શયામિ ॥ (એ લણીને શ્રી ગણેશ આગળ
દીપ કરવો.)

નૈવેદ્યમ-નૈવેદ્યં ગૃહ્યતાં દેવ ભક્તિં મે હ્યયલાં કુરૂ ॥ ઇષિસતં મે
વરં દેહિ પરત્ર ચ પરાં ગતિમ્ ॥ નાનાખાદ્યમયં દિવ્યં નૈવેદ્યં તે
નિવેદિતમ્ ॥ મયા ભક્ત્યા શિવાયુત્ર ગૃહાણુ ગણુનાયક ॥ ઐ શ્રી
સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ નૈવેદ્યં સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને શ્રીગણેશ
આગળ ઘી, ગોળ, લાડુઓ, ધાણીચણા, લીલોમેવો, સુકોમેવો
વગેરે ઉત્તમ પદાર્થો ધરાવવા. તે બધા ઉપર દૂર્વા મૂકવી.)

ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ નૈવેદ્યંનિવેદયામિ ॥ (એ લણી
નીચે જલ મૂકી ૐ નાભ્યાઽઆસીદંતરિક્ષશ્ચ શીર્ષ્ણોઽધોઃ સમંવર્તત ॥
પૃથ્વ્યામ્ ભૂમિર્દિશઃ શ્રેત્રાત્તથા લોકૌરુઽચ્ચકલ્પયન્ ॥ એ મંત્રથી
તેનું (તે પદાર્થોનું) સંપ્રોક્ષણ કરી ધેનુમુદ્રા બતાવી, પછી નીચે
પ્રમાણે લણી ગ્રાસમુદ્રાથી શ્રીગણેશને જમાડવા.)

ૐ પ્રાણાય સ્વાહા ॥ ૐ અપાનાય સ્વાહા ॥ ૐ વ્યાનાય
સ્વાહા ॥ ૐ ઉદાનાય સ્વાહા ॥ ૐ સમાનાય સ્વાહા ॥

(એ પ્રકારે જમાડ્યા પછી)

ઐલોશીરલવંગાદિકર્પૂરપરિવાસિતમ્ ॥ પાનાર્થં ચ કૃતં તોયં
ગૃહાણુ ગણુનાયક ॥ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ નૈવેદ્યમધ્યે
પાનીયં સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને શ્રીગણેશને પીવા માટે જળ
અર્પણ કરવું. પછી ફરીથી ૐ પ્રાણાય સ્વાહા, વ્યાનાય સ્વાહા, અપા-
નાય સ્વાહા, ઉદાનાય સ્વાહા, સમાનાય સ્વાહા, એ બોલી પાંચ ગ્રાસ-
મુદ્રાઓ બતાવવી.) ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ઉત્તરાપોશનં સમ-
ર્પયામિ ॥ હસ્તપ્રક્ષાલનાર્થે જલં સમર્પયામિ ॥ મુખપ્રક્ષાલનાર્થે જલં
સમર્પયામિ ॥ આચમનં સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને ચાર આચમની
જલ શ્રીગણેશને હાથ વગેરે ધોવાને અર્પણ કરવું.)

કરોદ્ધર્તનમ્-મલયાચલસંભૂતં કર્પૂરેણ સમન્વિતમ્ ॥ કરોદ્ધર્તનકં
ચાઙ્ ગૃહ્યતાં જગતઃ પતે ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ કરોદ્ધર્ત-
નાર્થે ચંદનપુષ્પં સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને શ્રીગણેશને કરોદ્ધર્તન
(હાથને સુગંધવાળા કરવા માટે) ચંદનપુષ્પ અર્પણ કરવાં.)

ફલાર્પણમ્-ળીજપૂરાઅપનસ ખર્જુરી કદલી ફલમ્ । નારી-
કેરફલં દિવ્યં ગૃહાણુ ગણુનાયક ॥ ઇદં ફલં મયા દેવ સ્થાપિતં પુર-
તસ્તવ । તેન મે સુફલાવાસિભવેજ્જન્મનિ જન્મનિ ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિ-
વિનાયકાય નમઃ ॥ નારિકેરાદિ ફલો નિ સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને
શ્રીગણેશને નારીયેલ વગેરે ફલો અર્પણ કરવાં.)

એકવિંશતિ મોદકાર્પણમ્-એકવિંશતિ સંખ્યાકાન્મોદકાન્ઘૃત-
પાચિતાન્ ॥ નૈવેદ્યં સફલં દધાન્નમસ્તે વિઘ્નનાશિને ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિ-
વિનાયકાય નમઃ એકવિંશતિ મોદકાન્સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને
શ્રીગણેશને એકવિંશ લાડુ અર્પણ કરવા.)

ૐ પ્રાણાય સ્વાહા ॥ ૐ અપાનાય સ્વાહા ॥ ૐ વ્યાનાય
સ્વાહા ॥ ૐ ઉદ્દાનાય સ્વાહા ॥ ૐ સમાનાય સ્વાહા ॥

(એ પ્રકારે જમાડ્યા પછી)

ઐલોશીરલવંગાદિકર્પૂરપરિવાસિતમ્ । પાનાર્થં ચ કૃત્ત તોયં
ગૃહાણુ ગણુનાયક ॥ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ નૈવેદ્યમધ્યે પાનીયં
સમર્પયામિ ॥ એ લણીને શ્રીગણેશને પીવા માટે જળ અર્પણ કરવું.
પછી ફરીથી ૐ પ્રાણાય સ્વાહા, વ્યાનાય સ્વાહા, અપાનાય સ્વાહા,
ઉદ્દાનાય સ્વાહા, સમાનાય સ્વાહા, એ બોલી પાંચ ગ્રાસ મુદ્રાઓ
ખતાવવી. ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ઉત્તરાપોશનં સમર્પયામિ ॥
હસ્તપ્રક્ષાલનાર્થે જલં સમર્પયામિ ॥ મુખપ્રક્ષાલનાર્થે જલં સમર્પયામિ ॥
આચમનં સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને ચાર આચમની જલ શ્રીગણેશને
હાથ વગેરે ધોવાને અર્પણ કરવું.)

પૂગીફલતાંબુલમ્-

પૂગીફલં મહુદિવ્યં નાગવલ્યા સમન્વિતં । કર્પૂરૈલાસમાયુકતં
તાંબુલં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ મુખવાસાર્થે
પૂગીફલતાંબુલં સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને શ્રી ગણેશને સોપારી, પાન, એલચી વગેરે મુખ-
વાસને માટે આપવાં).

દક્ષિણા-હિરણ્યગર્ભગર્ભસ્થં હૃમખીજં વિભાવસોઃ । અનંત
પુણ્ય ફલદ મતઃ શાંતિં પ્રચચ્છ મે ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
દક્ષિણાં સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને શ્રી ગણેશના આગળ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે
દક્ષિણા મૂકવી).

અલંકારઃ—

વજ્રમાણિક્યવૈદ્યં મુક્તા વિદ્રુમમંડિતમ્ । પુષ્પરાગ સમા-
યુક્તં ભૂષણં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ભૂષણં
સમર્પયામિ ॥ —

(એ લણીને શ્રી ગણેશને વિશેષ અલંકારો અર્પણ કરવાં.)
યુગ્મદ્વર્ષણમ્

(પછી એકવિશ દ્વર્ષા ચંદન, પુષ્પ, ચોખા સાથે ડાખા હાથમાં
લઈ તેમાંથી બળ્ખે સાથે દ્વર્ષા નીચે પ્રમાણે એક એક નામ બોલી
શ્રી ગણેશને ચઢાવવી.)

ૐ ગણાધિપાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૧ ॥

,, ઉમાપુત્રાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૨ ॥

,, અઘનાશનાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૩ ॥

,, વિનાયકાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૪ ॥

,, ઇશપુત્રાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૫ ॥

,, સિદ્ધિપ્રદાયકાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૬ ॥

,, એકદંતાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૭ ॥

,, ઇલવક્રત્રાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૮ ॥

,, આખુવાહનાય નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૯ ॥

,, કુમારગુરવે નમઃ દ્વર્ષાયુગ્મં સમર્પયામિ ॥ ૧૦ ॥

બાકીની એક દ્વર્ષા નીચેના બે શ્લોકો લણીને ચઢાવવી.
ગણાધિપ નમસ્તેઽસ્તુ ઉમાપુત્રાઘનાશન । એકદંટેભવક્રત્રેતિ તથા
ભૂષકવાહન ॥ વિનાયકેશપુત્રેતિ સર્વસિદ્ધિપ્રદાયક ॥ કુમારગુરવે
નિત્યં પૂજનીયઃ પ્રચત્નતઃ ॥ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ એકૈકાં દ્વર્ષા
સમર્પયામિ.

આરતિમાં ધીનો દીવો કરી પછી તેના ઉપર ચંદનપુષ્પ ચઢાવી નીચે પ્રમાણે ભણીને શ્રી ગણેશની આરતિ કરવી.

નીરાંજન—ૐ શ્રિયેન્નતઃ શ્રિયઆનિરિયાયશ્રિયં વદીજસ્તિ-
ભ્યોદધાતિ ॥ શ્રિયંવસાના અમૃતત્વમાયન્ ભવંતિસુત્યાસંમિથામિ-
તદ્રૌ ॥ ચંદ્રાદિત્યૌ ચ ધરણી વિદ્યુદગ્નિસ્તથૈવ ચ । ત્વમેવ સર્વતેજસિ
આર્તિક્યં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥

(૧) જયદેવ જયદેવ જય મંગલમૂર્તે, શ્રી મંગલમૂર્તે, સિન્દૂર
વદનવિરાજીત (૨) વરદં ત્વાં વન્દે જય દેવ જય દેવ ॥ રક્તાંબર
ધર શ્રીકર, પાશાંકુશધારિન્ (૨) મુક્તાહાર વ્યલંકૃત (૨)
વિલસિતશુન્ડાગ્રમ્ ॥ જય દેવ જય દેવ જય મંગળ ॥ મૂષકવાહ-
નમવિરત, કૃપયા પરિપૂર્ણ (૨) સિદ્ધિ બુદ્ધિ સમન્વિત (૨) મધ-
નાશન દક્ષમ્ ॥ જયદેવ જયદેવ જય મંગળ ॥ વિદ્યારણ્ય હુતાશં,
કૃતભવભય નાશં (૨) અગમનનપદ્માર્ક (૨) હૃયર્ક તમનાશં ॥ જયદેવ
જયદેવ જય મંગળ ॥ દ્વાપૂજિત ચરણં, મણિ રત્નાભરણં (૨)
શરણં દેહિદયાલો (૨) સર્વાપદહરણમ્ ॥ જયદેવ જયદેવ જયમંગળ ॥
(કર્પૂરથી નીચે પ્રમાણે ભણીને આરતિ કરવી).

(૨) સુખકર્તા દુઃખહર્તા વાર્તા વિદ્યાચી ॥ નુરવી પુરવી પ્રેમ
કૃપા જયાચી ॥ સર્વાંગી સુંદર ઉટિ શૈદ્ધરાચી ॥ કંઠી ગળકે માળ
મુક્તાકાંચી ॥ ૧ ॥ જય દેવ જય દેવ જય મંગળ મૂર્તિ ॥
દર્શનમાત્રે મનકામના પુરતી ॥ ધ્રુવ ॥ રત્નખચિત ક્રૂરા તુજ ગૌરી-
કુમરા ॥ ચંદનાચી ઉટી કુંકુમકેશરા ॥ હિરેજડિત મુગુટ શોભતો
બરા ॥ રુણગુણુતી નૂપૂરં ચરણી ઘાગરિયા ॥ જય ॥ ૨ ॥ લંબોદર
પીતાંબર ક્ષણિવરબંધના ॥ સરળ સૌંડ વકતુંડ ત્રિનયના ॥ દાસ રામાચા
વાટ પાહે સદના ॥ સંકષ્ટીં પાવાવેં નિર્વાણીં રક્ષાવેં સુરવરવંદના ॥ જય
દેવ જય દેવ જય મંગળમૂર્તી ॥ દર્શનમાત્રે ॥ ૩ ॥

(૩) નાનાપરિમલ દ્વાપ શૈદ્ધર શમિપત્રે ॥ લાડ મોદક અન્ને
પરિપૂરતી પાત્રે ॥ ઐસેં પૂજન કેલ્યા બીજક્ષરમંત્રે ॥ અષ્ટહિ સિદ્ધો
નવનિધિ દેસી ક્ષણમાત્રે ॥ ૧ ॥ જય દેવ જય દેવ જય મંગળમૂર્તી ॥
તૂઝે ગુણુ વર્ણાયા મઝ કૈચી સ્ફૂર્તી ॥ જય ॥ ધ્રુવ ॥ તૂઝેં ધ્યાન
નિરંતર જે કોણી કરિતી ॥ ત્યાંચી સકલહિ પાપેં વિઘ્નેહી હરતી ॥

વાળુ વારણુ શિખિકા સેવક સુત યુવતી ॥ સર્વહિ પાવુનિ અંતી
ભવસાગર તરતી ॥ જય દેવ ॥ ૨ ॥ શરણાગત સર્વસ્વે ભજતી
તવ ચરણી ॥ કીર્તિ તયાંચી રાહે જૈવર શશિતરણી ॥ ત્રૈલોકી તે
વિજયી અદ્ભુત હે કરણી ॥ માણેકલાલ રત નામસ્મરણી ॥ જય
દેવ જય દેવ ॥ ૩ ॥

(૪) શૈંદુર લાલ ચઢાયો અચ્છા ગજમુખકો ॥ દોંદિલ લાલ બિરાજે
સુત ગૌરીહરકો ॥ હાત લિયે ગુડલદ્ધ સાંઈ સુરવરકો ॥ મહિમા કહે
ન જય લાગત હું પદકો ॥ ૧ ॥ જય જય જી ગણુરાજ વિદ્યાસુખ-
દાતા ॥ ધન્ય તુમારા દર્શન મેરા મન રમતા ॥ ધ્રુ ॥ અપ્ટૌ સિદ્ધિ
દાસી સંકટકો જૈરી ॥ બિઘનબિનાશન મંગલમૂરત અધિકારી ॥ કોટી
સુરજપ્રકાશ ઐસી છબતેરી ॥ ગંડસ્થલમહમસ્તકજૂલે શશિબિહારી ॥
જય ॥ ૨ ॥ ભાવભગતસે કોઈ શરણાગત આવે ॥ સંતત સંપત
સખહી ભરપૂર પાવે ॥ ઐસે તુમ મહારાજ મોકો અતિભાવે ॥ માણેક-
લાલ નંદન નિશદિન ગુણુ ગાવે ॥ જય ॥ ૩ ॥

(૫) સ્થાપિત પ્રથમારંભી તુજ મંગલમૂર્તી ॥ વિઘ્ને વારુનિ કરિસી
દિનેચ્છા પુરતી ॥ બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ તીથે સ્તુતિ કરિતી ॥ સુરવર
મુનિવર ગાતી તુજિયા ગુણુકીર્તી ॥ જય દેવ જય દેવ જય જય ગણુ-
રાજ ॥ આરતી ઓવાળું તુજલા મહારાજ ॥ ૧ ॥ એકદંતા સ્વામી
હે વક્રતુંડા ॥ સર્વાઆદિ તુઝા ફડકતસે ઝેડા ॥ લપ લપ લપ લપ
લપ લપ હાલવિં ગજશુંડા ॥ ગપ ગપ મોહક ભક્ષિસી ઘેઉની કરી
ઉડા ॥ જય ॥ ૨ ॥ શૈંદુર અંગી ચર્ચિત શોભત વેદભુજ ॥ કણી
કુંડલ ઝળકે દિનમણિ ઉદય તુજ ॥ ફરશાંકુશ કરિં તળપે મૂષક વાહન
હુઝા ॥ નાભી કમલાવર તે ખેળત ફણિરાજ ॥ જય ॥ ૩ ॥ ભાળી
કેશરિ ગંધાવર કસ્તૂરીટીળા ॥ હિરેજડિત કંઠી મુક્તાક્ષમાળા ॥
માણિકદાસ શરણુ તુજ પાર્વતિબાળા ॥ પ્રેમે આરતિ ઓવાળિન
વેળોવેળાં ॥ જય ॥ ૪ ॥

(૬) જયદેવ જયદેવ વંદે સિદ્ધીશં વંદે પુદ્ધીશં ॥ કૃતશકલેન્દુલલાટ
સુરગણુપતિમીશમ્ ॥ ધ્રુ ॥ ગજવક્રં ગણુનાથં વિકટં હેરંબમ્ ॥ ભીમ

શૂરં વીરં વિદ્યાનિધિગહનં । સર્વાંગે સિંદૂરં મુક્તાફલમાલં । પરમેશ્વર
 મતિસુખદં તેજોમયકાયં ॥ ૧ ॥ જયદેવ ॥ મૂલાધારસ્થાનં શક્તીચ્છા-
 સહિતં । તુર્યે પદ્મકલ્પિતા-વ-શ-ષ-સ'મિતિબીજં । હસ્તેકુશવરદા-
 ભયપાશાન્નિબ્રાણું । મુંદરવાસનિવાસં ભુવનત્રયપાલં ॥ ૨ ॥ જય-
 દેવ ॥ પીતાંબરપરિધાનં પંકજમધ્યસ્થં । પ્રાણુમઃ સતતં વરદં મૂષ-
 કપૃષ્ઠસ્થં । પક્ષવિપક્ષક્ષપણું ક્ષિણિભૂષણુવદનં । કમનીયાનનહિમકર-
 કસ્તૂરીતિલકં ॥ ૩ ॥ જયદેવ ॥ મંત્ર સ્વબીજયુક્તં મૂલાક્ષરયુક્તં ।
 ગંડેસ્થલમદ્દમિશ્રં ગુડમોદકભુક્તં । યંત્રં પદ્મદલપંકજમંબીજયુક્તં
 લકારલક્ષ્મીમાયા તારં પુનરુક્તં ॥ ૪ ॥ જયદેવ ॥ તદ્દુપરિ વસુ-
 દલપદ્મ રચિતામલમેત્રં । તદ્દુપરિ ભૂપુરરચિતં કૃતકારણયંત્રં । વસુ-
 દલકમલે રચિતં વસુવિંશતિવર્ણું । એતદ્વારાસ્વવશીકૃતચાતુર્વર્ણ્ય ॥ ૫ ॥
 જયદેવ ॥ મંત્રદ્વિતીયે રચિતં પ્રણવાક્ષરમાઘં । યચ્ચ ક્વર્ગતૃતીયં
 બીજં સ્વયમુક્તં । 'ગં' તં ગણુપતિનામ્ના વરશબ્દં વરદં । કુંજરવદનં
 ધ્યાયે નિતરામેકરદં ॥ ૬ ॥ જયદેવ ॥ 'સર્વજનમેવશમાનય' ઇતિ
 કૃતશબ્દં ॥ ઉક્ત્વા સર્વસ્થાંતેસ્વાહેતિચ શબ્દં । કલ્લોલસ્થલદર્શનકૃત-
 લોકાકાનંદં । શૈવાલજલાવાસં તારિતજનવૃંદં ॥ ૭ ॥ જયદેવ ॥ શુભ-
 રદનં । ગજવદનં લંબોદરસુગુણું । મૂષકવાહનમાઘં ધૃતભૂષણુલલનં
 ખાલાકાર્કણુશોભિતદ્વાડિમકુસુમાલં । દાસાનુગ્રહકારં નેત્રત્રયધારં ॥ ૮ ॥
 જયદેવ ॥ નિર્ગુણુ સગુણુકારં ભવજલપરિવારં । કૃપયા પારાવારં
 હૃદિનિર્મલહારં । ગિરિજરુદ્રકુમારં સંભૃતભૂભારં । પ્રેમણા શિરસા વંદે
 વેદત્રયસારં ॥ ૯ ॥ જયદેવ ॥

(૭) જયદેવ જયદેવજય મંગલમૂર્તે શ્રી મંગલ મૂર્તે, જયદેવ. જયદેવ.
 સિન્દૂર વદન વિરાજીત (૨) વરદ ત્વાં વંદેશ જયદેવ જયદેવ.
 રક્તાંબરધર શ્રીકર, પાશાંકુશધારિન (૨)
 મુક્તાહાર વ્યલંકૃત, સુરવર સુખકારિન્ । ૨ । જયદેવ જયદેવ.
 મૂષક વાહન ભગવન્, સર્વાત્મન્ શ્રીશ. (૨)
 સિદ્ધિ બુદ્ધિ સમન્વિત, જય જગતામીશ । ૩ । જયદેવ જયદેવ.
 વિદ્યારણ્ય હૃતાશન, ભવનાશન દક્ષ (૨)
 લંબોદર ગણુરાજન્, હે અમરાધ્યક્ષ । ૪ । જયદેવ જયદેવ.

દ્વાપૂજીત ચરણ, મણિ રત્નાભરણ (૨)

શરણું દેહિ દયાલો, સર્વાપદ્ધરણમ । ૫ । જયદેવ જયદેવ.

પાર્વત્યાનન સરસિજ સંબોધન સૂર્ય ।

મયૂરાસન કરુણાલય, સંવિદ્વિદ્યર્થ । ૬ । જયદેવ જયદેવ.

પાર્વતી નંદન વરદ, દત્વાસંસિદ્ધિમ્ (૨)

દારિદ્ર્ય મમનાશય, સ્થાપય ત્વદ્ભક્તિમ્ । ૭ । જયદેવ જયદેવ.

કર્પૂરપૂરેણ મનોહરેણ સુવર્ણપાત્રાન્તરસંસ્થિતેન । પ્રદીપ્તવાસા-
સહસ્રકૃતેન નીરાજનં તે જગદીશ કુર્વે । ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
નીરાજનં સમર્પયામિ ॥ પ્રદક્ષિણામ્ સમર્પયામિ ॥ પુષ્પૈર્દેવવંદનમ્ ॥

આત્મવંદનમ્ ॥ હસ્તપ્રક્ષાલનમ્ ॥

(આરતિ નીચે મૂકી દેવી.)

જલેન પ્રદક્ષિણાં સમર્પયામિ ॥ પુષ્પૈર્દેવવંદનમ્ ॥ આત્મવંદન-
મ્ ॥ હસ્તપ્રક્ષાલનમ્ ॥

(તદનંતર તે આરતીની આગળ પાછળ (ચોતરફ) પાણીથી પ્રદ-
ક્ષિણા કરવી. આરતી ઉપર પુષ્પો ધરી તે ગણેશને ચઢાવવાં. આરતી
ઉપર હાથધરી તે હાથ નેત્રોએ અડકાવવા. પછી બે હાથ ધોઈ
નાંખી ચંદન, અક્ષત અને પુષ્પો હાથમાં લઈ નીચે પ્રમાણે ભણી
શ્રી ગણેશના ચરણકમલ ઉપર તે ચઢાવવાં.)

॥ શ્રી હૃદિરાજાષ્ટકમ્ ॥

મંત્રપુષ્પાંજલિ:-

ઉમાગર્ભજં કુમ્ભિવકત્ર ગણેશં ભુજકંકણૈઃ શોભનં ધ્વમ્નકેતુમ્ ।

ગલે હારમુકતાક્લૈઃ શોભિતં તં નુમો જ્ઞાનરૂપં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૧ ॥

ગણેશં વદેત્તં સ્મરેત્સર્વકાર્યે સ્મૃતઃ સંમુખે જ્ઞાનદઃ સર્વસિદ્ધિઃ ॥

મનશ્ચિન્તિતં કાર્યમેવાશુ સિદ્ધ્યેત્ નુમો બુદ્ધિકાન્તં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૨ ॥

મહાસુન્દરં વકત્રચિન્દુ વિરાજં ચતુર્ધાભુજં ચૈકદન્તૈકવર્ણમ્ ॥

ઇભં દેવરૂપં ગણું સિદ્ધિનાથં નુમો ભાલચંદ્રં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૩ ॥

સ સિન્દૂરસત્કુંકુમૈસ્તુલ્યવર્ણ સ્તુતૈર્મોદકૈઃ પ્રીયતે વિઘ્નરાજઃ

મહાસંકટછેદિનં ધ્વમ્નકેતું નુમો ગૌર્યપત્યં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૪ ॥

यथा पातकच्छेदकं विष्णुनाम तथा ध्यायतां शंकरः पापनाशः
 यथा पूजितः षड्भुजः शोकनाशो नुमो विघ्नराजं गणेशं नमस्ते ॥ ५ ॥
 सदा सर्वदं ध्यायतामेकदन्तं सुसिन्दूरकं पूजितं रक्तपुष्पैः ।
 सदा यच्चित्तं यन्दनैः कुङ्कुमेकतं नुमो ज्ञानरूपं गणेशं नमस्ते ॥ ६ ॥
 नमो गौरिकागर्भजपत्य तुल्यं नमो ज्ञानरूपिन् नमः सिद्धिकान्त
 नमो ध्येय पूज्याय हेतुद्विनाथ सुराः सर्वे लज्जन्ते गणेशं नमस्ते ॥ ७ ॥
 लुङ्गं प्रयातं पठेद्यस्तु लज्जया प्रभाते जपेन्नित्यमेकाग्रचित्तः
 क्षयं यान्ति विघ्ना द्विशः शोभयन्ते नुमो ज्ञानरूपं गणेशं नमस्ते ॥ ८ ॥

॥ धृति हुंहराज स्तोत्रं संपूर्णम् ॥

ॐ यज्ञेन यज्ञमयजन्तद्देवा स्तानि धर्माणि अथमान्या-
 सन् ॥ तेहुनाकम्भलिमानं सयन्त्यत्र पूर्वे साध्याः सन्तिद्देवाः ।
 ॐ राज्ञधिराजयं प्रसह्यसायिने । नमो वयं वै श्रवणाय कुर्महे। सम-
 कामान्कामकामाय भवं । कामेश्वरो वै श्रवणोदधातु । कुण्डराय वै श्रव-
 णाय । महाराजय नमः ॥ ॐ स्वस्ति । साम्राज्यं लोक्यं स्वा-
 राज्यं वैराज्यं पारमेश्वर्यं राज्यं माहाराज्यमाधिपत्यमयं समन्त-
 पर्यायी स्यात्सार्वभौमः । सार्वभूष आन्ताहापरार्धात् । पृथिव्यै
 समुद्रपर्यन्ताया ऐकराडिति तद्व्येष श्लोकोऽल्लिगीतः ॥ मरुतः
 परिवेष्टारो मरुतस्यावसन्गृहे । आविक्षितस्य कामप्रविश्वेद्देवाः
 सभासद् धृति ॥ ॐ विश्वतश्चक्षुर्देवविश्वतो मुषोऽविविश्वतो
 आहुर्देवविश्वतस्थ्यात् ॥ सम्भ्राहुर्ब्रह्मान्धमन्तिसम्पतत्रेद्यावाभूमी-
 जन्यन्द्देव-ऽ-ऐकं ॥ विनायकेशपुत्रत्वं गणुराजसुरोत्तम ॥ देहि मे
 सकलान्कामान्वन्दे सिद्धिविनायका । विघ्नेश्वराय वरदाय सुरप्रियाय
 लम्बोदराय सकलाय जगद्धिताय ॥ नागाननाय श्रुति यज्ञ विभूषि-
 ताय गौरीसुताय गणुनाथ नमो नमस्ते ॥ ॐ मंत्र लक्ष्मी गणु-
 पतिने कूल यदाववां. ॐ श्रीसिद्धिविनायकाय नमः । मंत्रपुष्पां-
 जलिं समर्पयामि ॥

नमस्कार-ॐ नाभ्या-ऽ-आसीद्वन्तरिक्षः शीर्ष्णोद्यौः समवत्तत ।
 प्रहृष्याम्भुमिद्विशुः श्रान्तात्तथा । लोकैर्ऽअकल्पयन् ॥ नमस्तेविघ्न-

સંહુત્રે નમસ્તે ઇન્દ્રિયપ્રદ । નમસ્તે દેવદેવેશ નમસ્તે ગણનાયક ॥
ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ નમસ્કારાન્સમર્પયામિ । (એ લણીને
શ્રીગણેશને નમસ્કાર કરવા.)

ત્વમેવ માતા ચ પિતા ત્વમેવ, ત્વમેવ ગંધુશ્ચ સખા ત્વમેવ ॥
ત્વમેવ વિદ્યા દ્રવિણું ત્વમેવ, ત્વમેવ સર્વ મમ દેવદેવ ॥૧॥ કાચેન
વાચા મનસૈદ્રિયૈર્વા, બુદ્ધ્યાત્મના વા પ્રકૃતિસ્વભાવાત્ ॥ કરોમિ
યદ્યત્ સકલં પરસ્મૈ, નારાયણાયેતિ સમર્પયામિ ॥ ૨ ॥

પ્રદક્ષિણા-ૐ સુખસ્યાસન્પ્રરિધયસ્તિ? સુખસ્યુભયં- દૃતા? ।
દેવા યદ્યન્તન્વાન ।-૬-અર્ચ્યુદ્ધુર્ધ્વમ્પુશુમ્ ॥ વિઘ્નેશ્વર વિશાલાક્ષ
સર્વાભીષ્ટફલપ્રદ । પ્રદક્ષિણું કરોમિ ત્વાં સર્વાન્કામાન્પ્રયચ્છ મે ॥ પાપોહં
પાપકર્માહં પાપાત્મા પાપસંભવઃ ॥ ત્રાહિ માં પુંડરિકાક્ષ સર્વ-
પાપ હરો હરિઃ ॥ યાનિ કાનિ ચ પાપાનિ બ્રહ્મહૃત્યા સમાનિ ચ ॥
તાનિ સર્વાણિ વિનશ્યન્તિ પ્રદક્ષિણા પદે પદે ॥ એમ કહી ગણ-
પતિને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરવી. ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પ્રદ-
ક્ષિણાં સમર્પયામિ ॥ (એ લણીને શ્રીગણેશની પ્રદક્ષિણા કરવી.)

પ્રાર્થના:-

યન્મયાચરિતં દેવ વ્રતમેતત્સુહૃલભમ્ ॥ ગણેશ ત્વં પ્રસન્નઃ સન્સ-
ફલં કુરુ સર્વદા ॥ વિનાયક ગણેશાન સર્વદેવનમસ્કૃતા પાર્વતીપ્રિયવિ-
દ્દેશ મમવિદ્વાન્નિવારય ॥ આવાહનં ન જ્ઞનામિ ન જ્ઞનામિ વિસ-
ર્જનમ્ ॥ પૂજાં ચૈવ ન જ્ઞનામિ ક્ષમ્યતાં પરમેશ્વર ॥ મંત્રહીનં ક્રિયા-
હીનં લક્ષ્મિહીનં સુરેશ્વર । યત્પૂજિતં મયા દેવ પરિપૂર્ણં સ્તદસ્તુ મે ॥
અન્યથા શરણું નાસ્તિ ત્વમેવ શરણું મમ । તસ્માત્કારણ્યભાવેન
રક્ષ માં પરમેશ્વર ॥ રૂપંદેહિ જયંદેહિ યશોદેહિ દ્વિષો જહિ । પુત્રા-
ન્દેહિ ધનંદેહિ સર્વાન્કામાંશચ દેહિ મે ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય
નમઃ પ્રાર્થનાપૂર્વકં નમસ્કારાન્સમર્પયામિ ॥

(એ લણીને શ્રી ગણેશની પ્રાર્થના કરી સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરવા.)

નામ મંત્રજપઃ-ૐ ગંગાણુપતયેનમઃ ॥

(એ મંત્રનો એકવિશવાર જપ કરવો.)

છત્ર ચામરાદીનિઃ—છત્રં ચ ચામરં ચૈવ વ્યજનં દર્પણં તથા ।
પાદુકાનિ ચ સર્વાણિ ગૃહ્યતાં પરમેશ્વર ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય
નમઃ રાત્રેપચારાન્સમર્પયામિ ॥

(એ લાણીને શ્રી ગણેશને છત્ર, ચામર, પંખો, દર્પણ તથા
પાદુકા એ સર્વ રાત્રેપચાર યોગ્ય વસ્તુઓ શ્રી ગણેશને પોતાની
શક્તિ પ્રમાણે અર્પણ કરવી.)

વિશેષાર્થઃ—

નમસ્તે દેવદેવેશ નમસ્તે ધરણીધર ॥ નમસ્તે જગદાધાર
અર્ધં નઃ પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ વિશેષાર્થ
સમર્પયામિ ॥

(એ લાણીને એક ફલ, દક્ષિણા અને ચંદનપુષ્પયુક્તજલ શ્રી
ગણેશને અર્પણ કરવાં.)

સંકલ્પઃ—અનેન યથાજ્ઞાનેન યથામિલિતોપચારદ્રવ્યઃ ધ્યાના-
વાહનાસનપાદ્યાધ્યાચમનીયસ્નાનવસ્ત્રોપવીત ગન્ધપુષ્પ ધૂપદીપનૈવેદ્ય-
ફલતામ્બુલદક્ષિણાપ્રદક્ષિણા મન્ત્રપુષ્પાદિહિઃ અન્યોપચારૈસ્ચ કૃતેન
પૂજનેન શ્રીસિદ્ધિવિનાયકઃ પ્રીયતાં નમમ્ ॥ ૐ તત્સદ્ગ્રહ્યાર્પણમસ્તુ ॥

(એ લાણીને સંકલ્પ કરવો.)

વાયનદાનમ્—(શ્રી ગણેશ આગળ મૂકેલા એકવિશ લાડુ-
માંથી એક લાડુ શ્રી ગણેશના હાથમાં આપી બાકીનામાંથી દશ
લાડુ પોતાને માટે રાખી બાકી રહેલા દશ લાડુને એક છાબડીમાં
વસ્ત્રદક્ષિણા સાથે મૂકી પૂજન કરાવનાર આચાર્ય બ્રાહ્મણની પૂજા
કરી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરી તે દાન તે બ્રાહ્મણને આપવું.)

સંકલ્પઃ—અથ અમુકમાસે અમુકપક્ષે અમુકતિથૌ અમુકવાસરે
બ્રાહ્મણાય દશમોદકાત્મકવાયનદાનમહું કરિષ્યે ॥

(એમ સંકલ્પ કરી તે દાન હાથમાં લઈ નીચે પ્રમાણે લાણીને
આપવું.)

સઘૃતાન્ગુડસંમિશ્રાન્મોદકાન્ધૃતપાચિતાન્ ॥ વાયનં મે ગૃહાણેહં
વરંદેહિ વિનાયક ॥ દશાનાં મોદકાનાં ચ ફલદક્ષિણયાયુતમ્ । વિપ્રાય-
ફલસિદ્ધયર્થં વાયનં તે દદામ્યહમ્ ॥ ઇહંવાયનદાનં સોપસ્કરં અમુક

શર્મણે બ્રાહ્મણાય તુલ્યમહં સંપ્રદદે ॥ તેન શ્રી સિદ્ધિવિનાયકઃ પ્રિયતાં નમમ ॥

(એમ બોલીને બ્રાહ્મણને આપવું. બ્રાહ્મણે પ્રતિગૃહ્ણામિ ॥ એમ કહેવું).

અનેન વાયનદાનેન શ્રી સિદ્ધિવિનાયકઃ પ્રીયતાં નમમ ॥

(એ ભણીને શ્રી ગણેશ આગળ જળ મૂકવું. જો ગણેશની પ્રતિમાનું દાન કરવું હોય તો સુવર્ણની ગણેશની મૂર્તિ બનાવી તેને બે વસ્ત્ર ગંધ પુષ્પ અને યોગ્ય દક્ષિણા સાથે હાથમાં રાખી નીચે પ્રમાણે ભણીને તે બ્રાહ્મણને આપવી.)

ગણેશ પ્રતિમાદાન મંત્રઃ—

વિનાયકસ્ય પ્રતિમાં વસ્ત્રયુગ્મેન વેષ્ટિતામ્ । તુલ્યં સંપ્રદદે-
વિપ્ર પ્રીયતાંમે ગજનનઃ ॥ ગણેશઃ પ્રતિગૃહ્ણાતિ ગણેશો વૈ દદા-
તિય ! ગણેશસ્તારકોભાભ્યાં ગણેશાય નમો નમઃ ॥

(પછી પૂજન કરાવનાર બ્રાહ્મણની ગંધ પુષ્પથી પૂજા કરી પૂજા કરાવવા નિમિત્ત બ્રાહ્મણ સંતુષ્ટ થાય તેવી દક્ષિણા તેને આપી તેની પાસેથી આશીર્વાદ પૂજા કરનાર લેવો. બ્રાહ્મણે યજ્ઞ-
માનને ચાંદ્રો કરી હાથમાં ચોખા લઈ નીચે પ્રમાણે ભણીને તે આર્શિવાદના ચોખા તે યજ્ઞમાનના ઉપર વધાવવા.)

ॐ સ્વસ્તિનુ-ડડ-ઈન્દ્રોઽબૃહદ્વશ્નવાડ. સ્વસ્તિનન્ પૂષાઽવિશ્વ-
વૈદાઃ । સ્વસ્તિનુસ્તાક્ષર્યોઽ અરિષ્ટનેમિઃ સ્વસ્તિનો બૃહસ્પતિર્દધાતુ ॥

સ્વસ્તિસ્તુયાવિનાશાખ્યા પુણ્યકલ્યાણવૃદ્ધિદા ।

વિનાયકપ્રિયાનિત્યં તાં ચ સ્વસ્તિં ધ્રુવન્તુ નઃ ॥

દેહાન્તેપરમસ્થાનં યત્સુરૈરપિદુર્લભં ।

પ્રાપ્નોતિપુરૂષોનિત્યં મહાદેવપ્રસાદતઃ ॥

યાવદ્ભૂમંડલંધત્તે સશૈલવનકાનનમ્ ॥

તાવત્તિષ્ઠતિમેદિન્યાં સંતતિઃ પુત્રપાત્રિકિઃ ॥

ધનંધાન્યં પશુપુત્રલાભં શતસંવત્સરં દીર્ઘમાયુરસ્તુ ॥ આરા-

ધિત દેવતાઃપ્રસન્ના વરદા ભવા ઇચ્છિતમનઃકામના સિદ્ધિરસ્તુ ॥

વિસર્જનઃ—યાન્તુ ગ્રહગણાઃ સર્વે સ્વશક્ત્યા પૂજિતા મયા ।

ઇષ્ટકામ પ્રસિદ્ધયર્થં પુનરાગમનાય ચ (એમ કહી ચોખા વધાવવા.)

શ્રી ગણેશાયનમઃ

શ્રી સિદ્ધિવિનાયકની કથા.

શૌનકાદ્યાઋષિગણુનૈમિષારણ્યવાસિનઃ ॥

સૂતપૌરાણિકશ્રેષ્ઠમિદમૂચુર્વચસ્તદા ॥ ૧ ॥

નૈમિષારણ્યને વિશે રહેવાવાળા શૌનકાદિ ઋષિગણુ સૂતપુરાણિકને નીચેપ્રમાણે શ્રેષ્ઠ વચન કહેવા લાગ્યા. (૧)

ઋષય ભચુઃ—નિર્વિધ્નેનતુકાર્યાણિકથંસિદ્ધયંતિસૂતજ ॥

અર્થસિદ્ધિઃકથનૃણાંપુત્રસૌભાગ્યસંપદઃ ॥ ૨ ॥

ઋષિઓ કહે છેઃ—હે સૂતપુત્ર ! નિર્વિધ્ન રીતે સર્વ કાર્યો કેવી રીતે સિદ્ધ થાય ? વળી દ્રવ્યપ્રાપ્તિ, પુત્ર, સૌભાગ્ય તથા સંપત્તિ મનુષ્યને કેવી રીતે મળે ? (૨)

દંપત્યોઃકલહેચૈવગંધુભેદેતથાનૃણાં ॥

ઉદાસીનેષુલોકેષુકથંસુમુખતાલવેત્ ॥ ૩ ॥

સ્ત્રી પુરુષમાં કળુઓ થાય અથવા ગંધુઓમાં વૈર ઉત્પન્ન થાય તો તે નાશ પામી સુખ કેવી રીતે થાય ? તે જ રીતે જે લોક આપણા તરફ ઉદાસીન હોય, તે આપણને અનુકૂલ કેવી રીતે થાય ? (૩)

વિદ્યારંભેતથાનૃણાંવાણિજ્યેચકૃષૌતથા ॥

નૃપતેઃપરચક્રેચજયસિદ્ધિઃકથંભવેત્ ॥ ૪ ॥

વિદારંભ સમયે, વ્યાપારમાં, ખેતીમાં તેમ જ રાજનાપર શત્રુ
અઝુમતો હોય ત્યારે જય કેવી રીતે થઈ શકે? (૪)

કાંદેવતાંનમસ્કૃત્યકાર્યસિદ્ધિર્ભવેન્મૃણાં ॥

એતત્સમસ્તંવિસ્તાર્યશ્રદ્ધિનઃસૂતપૃચ્છતાં ॥ ૫ ॥

કયા દેવને નમસ્કાર કરવાથી મનુષ્યની કાર્યસિદ્ધિ થાય છે?
હે સૂત! આ સર્વ પૂછવાવાળા અમોને તે વિસ્તારથી સર્વ કહો. (૫)

સૂત ઉવાચ—સન્નદ્યયોઃપુરાવિપ્રાઃકુરુપાંડવસેનયોઃ ॥

પૃષ્ઠવાન્દેવકીપુત્રકુંતીપુત્રોયુધિષ્ઠિરઃ ॥ ૬ ॥

સૂતપુરાણિક કહે છે:—હે વિપ્રો! પૂર્વે કૌરવ તથા પાંડવનું
સૈન્ય તૈયાર થઈને લડવા માટે ઉભું હતું, તેવામાં કુંતીપુત્ર યુધિષ્ઠિરે
દેવકી પુત્ર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને નીચે પ્રમાણે પ્રશ્ન પૂછ્યો. (૬)

યુધિષ્ઠિર ઉવાચ—નિર્વિઘ્નેનજયંમહાંવદત્વંદેવકીસુત ॥

કાંદેવતાંનમસ્કૃત્યસમ્યગ્ચાલ્યંલભેમહિ ॥ ૭ ॥

યુધિષ્ઠિર કહે છે:—હે શ્રીકૃષ્ણ! નિર્વિઘ્ન રીતે જય કેવી રીતે
થાય, તે તમે અમોને કહો. વળી કયા દેવને નમસ્કાર કરવાથી સારી
રીતે અમોને રાજ્ય-પ્રાપ્તિ થાય? (૭)

શ્રીકૃષ્ણ ઉવાચ—પૂજ્યસ્વગણાધ્યક્ષસુમામલસમુદ્ભવં ॥

તસ્મિન્સંપૂજિતેદેવધ્રુવંરાજ્યમવાપ્સ્યસિ ॥ ૮ ॥

શ્રીકૃષ્ણ કહે છે:—સર્વ ગુણોમાં મુખ્ય તથા પાર્વતીના મળથી ઉત્પન્ન
થયેલા એવા ગણપતિનું પૂજન કરવાથી અચીત્તનું રાજ્યને પ્રાપ્ત થઈશ. (૮)

યુધિષ્ઠિર ઉવાચ—દેવકેનવિધાનેનપૂજનીયોગણાધિપઃ ॥

પૂજિતસ્તુતિથૌકસ્યાંસિદ્ધિર્દોગણુપોલભેત્ ॥ ૯ ॥

યુધિષ્ઠિર કહે છે:—હે દેવ! કેવા વિધિવડે ગણપતિનું પૂજન
કરવું જોઈએ? કઈ તિથિને વિશે ગણપતિનું પૂજન કરવાથી કાર્ય-
સિદ્ધિ થાય? (૯)

શ્રીકૃષ્ણ ઉવાચ—માસિભાદ્રપદેશુકલેચતુર્થ્યાપૂજ્યેન્નૃપ ॥

માસિમાઘેશ્રાવણેવામાર્ગશીર્ષેથલાભવેત્ ॥ ૧૦ ॥

શ્રીકૃષ્ણ કહે છે:—હે રાજન્! ભાદ્રવા શુદ્ધિ ચોથને દિવસે, માઘ
માસમાં, શ્રાવણ માસમાં અથવા તો માર્ગશીર્ષ માસમાં ચોથને
દિવસે ગણપતિનું પૂજન કરવું. (૧૦)

ગજવક્ત્રંતુશુક્લાયાંચતુર્થ્યાપૂજયેન્નૃપ ॥

યદાચોત્પદ્યતેભક્તિસ્તદ્દાપૂજ્યોગણાધિપઃ ॥ ૧૧ ॥

હે રાજન્! કોઈ પણ માસમાં શુક્લ ચતુર્થીને દિવસે ગણ-
પતિનું પૂજન કરવું જોઈએ. જ્યારે ભક્તિ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ગણ-
પતિનું પૂજન કરવું. (૧૧)

પ્રાતઃશુક્લતિલેઃસ્નાત્વામધ્યાહ્નેપૂજયેન્નૃપ ॥

નિષ્ક્રમાત્રસુવર્ણેનતદ્ધર્ધેનવાપુનઃ ॥ ૧૨ ॥

સ્વશક્ત્યાગણનાથસ્યસ્વર્ણરૌપ્યમયાકૃતિ ॥

અથવામૃન્મર્યાકુર્યાદ્વિત્તશાઢયંનકારચેત્ ॥ ૧૩ ॥

પ્રાતઃકાલે સફેત તલ લઈ સ્નાન કરવું તથા હે રાજન્! મધ્યાહ્ને
ગણપતિનું પૂજન કરવું. સાડાત્રણ તોલા સુવર્ણ લેવું અથવા
તેથી અર્ધામાંથી અર્ધુ લઈ યથાશક્તિ ગણપતિની સુવર્ણની અથવા
રૂપાની મૂર્તિ કરાવવી. નહિ તો મટોડીની કરાવવી. જો પૈસો હોય
તો લોભ કરવો નહિ. (૧૨-૧૩)

એકદંતંશૂર્પકર્ણુગજવક્ત્રંચતુર્ભુજં ॥

પાશાંકુશધરંદેવંધ્યાયેત્સિદ્ધિવિનાયકં ॥ ૧૪ ॥

એક દાંતવાળા, સુપડાના સરખા કાનવાળા, હાથીના મુખવાળા,
ચાર ભુજવાળા તથા પાશ અને અંકુશને ધારણ કરવાવાળા એવા
સિદ્ધિવિનાયક દેવનું ધ્યાન કરવું જોઈએ. (૧૪)

આવાહનાસનાર્ધ્યચઢવાપશ્ચાત્રચત્રતઃ ॥

કૃત્વાપૂજનંત્રયત્નેનસ્નાપ્યપંચામૃતૈઃપૃથક્ ॥ ૧૫ ॥

આવાહન, આસન તથા અર્ધ્ય ત્યાર પછી આપવાં. પંચામૃતવડે
જૂદું સ્નાન કરાવી વિધિપુરઃસર ગણપતિની પૂજા કરવી. (૧૫)

રક્તવસ્ત્રયુગંસર્વપ્રદેહદ્યાચ્ચભક્તિતઃ ॥

ગણાધ્યક્ષેતિનામ્નાવૈગંધંદદ્યાચ્ચભક્તિતઃ ॥ ૧૬ ॥

સર્વપ્રદાયનમઃ એ મંત્ર ભણી બે રક્ત વસ્ત્ર ભક્તિયુક્ત થઈ આપવાં
તથા ભક્તિવડે ગણાધિપાયનમઃ એ મંત્રવડે ગંધ અર્પણ કરવો. (૧૬)

વિનાયકેતિપુષ્પાણિધૂપંચોમાસુતાયચ ॥

દીપંરુદ્રત્રિયાચેતિનૈવેદ્યવિઘ્નનાશિને ॥ ૧૭ ॥

વિનાયકાયનમઃ એ મંત્રવડે પુષ્પ તથા ઝમાલતાયનમઃ એ મંત્રથી ધૂપ,
હ્રદપ્રિયાય નમઃ એ મંત્રથી દીપ તથા વિવ્રનાશિને નમઃ એ મંત્રથી નૈવેદ્ય
અર્પણ કરવાં. (૧૭)

કિંચિત્સુવર્ણપૂજ્ઞંચતાંબૂલંચસમર્પયેત ॥

તતોદ્ધર્વાકુરાન્ગૃહ્યવિંશતિચૈકમેવહિ ॥ ૧૮ ॥

ત્યાર પછી કંઈ એક દક્ષિણા તથા તાંબૂલ અર્પણ કરવાં. પછી
એકવીશ દ્વર્વા લેવી. (૧૮)

પૂજનીયઃત્રયત્નેનએભિર્નામપદૈઃસદા ॥

ગણાધિપનમસ્તેસ્તુઉમાપુત્રાધનાશન ॥ ૧૯ ॥

વિનાયકેશપુત્રેતિસર્વસિદ્ધિપ્રદાયક ॥

એકદંતેભવક્રત્રેતિતથામૂષકવાહન ॥ ૨૦ ॥

કુમારગુરવેતુભ્યંપૂજનીયઃત્રયત્નતઃ ॥

દ્વર્વાયુગ્મંગૃહીત્વાતુગંધપુષ્પાક્ષતૈર્યુતં ॥ ૨૧ ॥

એકકેનતુનામ્નાવૈદૃત્વૈકાંસર્વનામભિઃ ॥

અથૈકવિંશતિંગૃહ્યમોદકાન્ધૂતપાચિતાન્ ॥ ૨૨ ॥

નીચે પ્રમાણેનાં નામોવડે ગણેશની પૂજા કરવીઃ ગણાધિપાયનમઃ

ઝમાપુત્રાયનમઃ, અઘનાશનાયનમઃ, વિનાયકાયનમઃ, ઇંશપુત્રાયનમઃ, સર્વસિધિપ્રદાય-
કાયનમઃ, એકદંતાયનમઃ, ઇશ્વકાયનમઃ, મૂષકવાહનાયનમઃ, કુમારગુરવેનમઃ:ઇત્યાદિ
નામોવડે યથાવિધિ પૂજા કરવી. ગંધ, પુષ્પ તથા અક્ષતસહિત એ એ
દ્વર્વા લઈ એકેકું નામ દઈ ગણપતિને ચઢાવવી તથા સર્વ નામો લઈ છેવ-
ટની એક દ્વર્વા ચઢાવી દેવી. પછી ઘીવાળા એકવીશ લાડુ લેવા. (૧૯-૨૨)

સ્થાપયિત્વાગણાધ્યક્ષસમીપેકુરુનંદન ॥

દશવિત્રાયદાતવ્યાઃસ્વયંબ્રાહ્માસ્તથૈવચ ॥ ૨૩ ॥

હે કુરુનંદન! ગણપતિના સમીપ તેને મૂકવા. તેમાંથી દશ
મોદક બ્રાહ્મણને આપવા તથા દશ પોતે લેવા. (૨૩)

એકંગણાધિપેદદ્યાત્સનૈવેદ્યંતૃપોત્તમ ॥

વિનાયકસ્યપ્રતિમાંબ્રાહ્મણાયનિવેદયેત ॥ ૨૪ ॥

વળી રહેલો એક મોદક ગણપતિને નૈવેદ્યમાં અર્પણ કરવો.
ગણપતિની પ્રતિમાનું બ્રાહ્મણને દાન કરવું. (૨૪)

પ્રતિમાદાનમંત્ર:-વિનાયકસ્ય પ્રતિમાં વસ્ત્રયુગ્મેન વેષિતામ્ ॥

તુલ્યસંપ્રદદેવિ પ્રત્રીયતાં મેગજ્ઞનનઃ ॥ ૨૬ ॥

પ્રતિમા દાનનો મંત્ર:-હે વિપ્રો! બે વસ્ત્રોયુક્ત વિનાયકની પ્રતિમા હું તમને આપું છું. આથી ગણપતિ મારા પર સંતુષ્ટ થાઓ. (૨૫)

વિનાયકગણેશત્વં સર્વદેવનમસ્કૃત ॥

પાર્વતીપ્રિયવિધ્નેશમમવિધ્નં વિનાશય ॥ ૨૬ ॥

આ પ્રમાણે બ્રાહ્મણની પ્રાર્થના કર્યા પછી ગણપતિની પ્રાર્થના કરવી. હે વિનાયક! હે ગણેશ! હે સર્વદેવનમસ્કૃત! હે પાર્વતીપ્રિય! હે વિઘ્નેશ! મારા વિઘ્નનો નાશ કરો. (૨૬)

ગણેશઃ પ્રતિગૃહ્ણાતિ ગણેશો વૈદદ્દાતિય ॥

ગણેશસ્તારકો ભાભ્યાં ગણેશાય નમો નમઃ ॥ ૨૭ ॥

ગણેશ પ્રતિગ્રહ કરે છે તથા ગણેશ જ આપે છે. આ રીતે બેઉ પ્રકારે ગણેશ તારવાવાળા છે, માટે ગણેશને નમસ્કાર છે. (૨૭)

કૃત્વા નૈમિત્તિકં કર્મ પૂજયેદિદ્રદેવતાં ॥

બ્રાહ્મણાન્ભોજયેત્પશ્ચાદ્ભુંજયાન્તેલવર્જિતં ॥ ૨૮ ॥

નૈમિત્તિક કર્મ કર્યા પછી ઇષ્ટ દેવતાનું પૂજન કરવું જોઈએ. બ્રાહ્મણોને ભોજન કરાવવું તથા પોતે તેલથી રહિત ભોજન કરવું. (૨૮)

એવં કૃતેધર્મરાજગણુનાથસ્ય પૂજને ॥

વિજયસ્તેલવેન્નૂનં સત્યં સત્યં મયોદિતં ॥ ૨૯ ॥

હે ધર્મરાજ! આ રીતે ગણપતિનું પૂજન કરવાથી તારો ખરેખર વિજય થશે. આ મેં તને સત્ય કહ્યું છે. (૨૯)

ત્રિપુરંહંતુકામેન પૂજિતઃ શુભપાણિના ॥

શકેણ પૂજિતઃ પૂર્વવૃત્રાસુરવધેચ્છયા ॥ ૩૦ ॥

ત્રિપુરાસુર હૈલ્યને મારવાની ઇચ્છાથી મહાદેવે આ પ્રમાણે ગણપતિનું પૂજન કર્યું હતું, તેમજ વૃત્રાસુરનો વધ કરવાની ઇચ્છાથી શકે ગણપતિનું પૂજન કર્યું હતું. (૩૦)

અન્વેષયંત્યાભર્તાં પૂજિતો હૃલ્યયા પુરા ॥

નલસ્યાન્વેષણાર્થાય દમયંત્યા પુરા મિતઃ ॥ ૩૧ ॥

અહુલ્યાએ પોતાના પતિની શોધને અર્થે પૂજન કર્યું હતું તથા દમયંતીએ નળરાજને શોધી કાઢવા ગણપતિનું પૂજન કર્યું હતું. (૩૧)

રઘુનાથેનતદ્વચ્ચસીતાયાન્વેષણેપુરા ॥

દ્રુપ્દુસીતામહાલાગાંવીરેણુચહનૂમતા ॥ ૩૨ ॥

રામચંદ્રજીએ સીતાની શોધ અર્થે પૂજન કર્યું હતું. તેમજ વીર હનૂમાને સીતાનું દર્શન કરવા ગણપતિનું પૂજન કર્યું હતું. (૩૨)

ભગીરથેનતદ્વચ્ચગંગામાનયતાપુરા ॥

અમૃતોત્પાદનાર્થાયતથાદેવાસુરૈરપિ ॥ ૩૩ ॥

ગંગાને લાવવા માટે ભગીરથે તથા અમૃત ઉત્પન્ન કરવા માટે દેવો તથા અસુરોએ ગણપતિનું પૂજન કર્યું હતું. (૩૩)

અમૃતંહરતાપૂર્વધૈનતેયેનપક્ષિણા ॥

આરાધિતોગણાધ્યક્ષોહ્યમૃતંચહૃતંબલાત ॥ ૩૪ ॥

તેજ રીતે ગરુડે અમૃતનું હરણ કરવા પૂર્વે ગણપતિનું પૂજન કર્યું હતું તથા પૂજન કરી બગવટે અમૃતનું હરણ કર્યું હતું. (૩૪)

રુકિમણીહૃતુંકામેનપૂજિતોસૌમયાપ્રભુઃ ॥

તસ્યપ્રસાદાદ્રાજેન્દ્રરુકિમણીપ્રાપ્તવાનહમ્ ॥ ૩૫ ॥

મેં રુકિમણીનું હરણ કરવા ગણપતિનું પૂજન કર્યું હતું તથા ગણપતિના પ્રસાદવડે મને રુકિમણી પ્રાપ્ત થયાં હતાં. (૩૫)

યદાપૂર્વહિદૈત્યેનહૃતોરુકિમણિનંદનઃ ॥

આરાધિતોમયાતદ્વદ્રુકિમણ્યાસહિતેનચ ॥ ૩૬ ॥

પૂર્વે જ્યારે રુકિમણીના પુત્રનું દૈત્યે હરણ કર્યું હતું ત્યારે રુકિમણી સહિત મેં ગણપતિની આરાધના કરી હતી. (૩૬)

કુષ્ઠવ્યાધિયુતેનાથસાંખેનારાધતઃપુરા ॥

જયકામસ્તથાશીઘ્રંત્વમારાધયશાંકરિમ્ ॥ ૩૭ ॥

જાંબવતીના પુત્ર સાંખને કોઢનો વ્યાધિ થયો હતો ત્યારે તેણે ગણપતિની આરાધના કરી હતી. તેજ રીતે જયની ઇચ્છાવાળા તારે પણ શંકરના પુત્ર ગણપતિની પૂજા કરવી જોઈએ. (૩૭)

વિદ્યાકામોલ્લેલેદ્વિધાંધનકામોધનતથા ॥

જયંચજયકામસ્તુપુત્રાર્થીવિદ્વતેસુતાન્ ॥ ૩૮ ॥

વિદ્યાની કામનાવાળાને વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય છે, ધનની કામનાવાળાને ધન, જયની કામનાવાળાને જય તથા પુત્રની કામનાવાળાને પુત્રો પ્રાપ્ત થાય છે. (૩૮)

પતિકામાચભર્તાંસૌભાગ્યચમુવાસિની ॥

વિધવાપૂજયિત્વાતુવૈધવ્યંનાનુયાતકવચિત ॥ ૩૯ ॥

પતિની કામનાવાળીને પતિ તથા સુવાસણને સૌભાગ્ય મળે છે. વિધવા ને પૂજન કરે છે તો ફરી બીજા જન્મમાં તેને વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થતું નથી. (૩૯)

વૈષ્ણવાઘાસુદીક્ષાસુઆદૌપૂજયોગણાધિપઃ ॥

તસ્મિન્સંપૂજિતેવિષ્ણુરીશોભાનુસ્તથાલુભા ॥ ૪૦ ॥

વિષ્ણુ, શિવ આદિ સર્વની દીક્ષા લેતાં પહેલાં પ્રથમ ગણપતિની પૂજા કરવી. તેની પૂજા કરવાથી ભગવાન્ વિષ્ણુ, શંકર, સૂર્ય, પાર્વતી, (૪૦) હવ્યવાહસુખાદેવાઃ પૂજિતાઃ સ્યુર્નસંશયઃ ॥

ચંડિકાઘામાતૃગણાઃ સર્વેતુષ્ટાભવંતિચ ॥ ૪૧ ॥

અગ્નિ ઇત્યાદિ સર્વ દેવનું પૂજન કર્યા બરાબર ફળની સિદ્ધિ થાય છે. તેમજ ચંડિકાદિ સર્વ માતૃગણો સંતુષ્ટ થાય છે. (૪૧)

તસ્મિન્સંપૂજિતેવિપ્રાભક્ત્યાસિદ્ધિવિનાયકે ॥

એવંકૃતેધર્મરાજગણનાથસ્યપૂજને ॥ ૪૨ ॥

હૈ વિપ્રો ! ભક્તિયુક્ત થઈ સિદ્ધિવિનાયકનું પૂજન કરવાથી ચંડિકાદિ સર્વ માતૃગણો સંતુષ્ટ થાય છે. કૃષ્ણે કહ્યું:—હૈ ધર્મરાજ ! ગણપતિનું પૂજન કરવાથી, (૪૨)

પ્રાપ્સ્યસિત્વંસ્વકુંડરાજ્યંહૃત્વાશત્રુરણાગિરે ॥

સિદ્ધ્યંતિસર્વકાર્યાણિનાત્રકાર્યાવિચારણા ॥ ૪૩ ॥

તું તારા શત્રુને રણમાં મારી પોતાનું રાજ્ય મેળવીશ. તેમજ તારાં સર્વ કાર્યો સિદ્ધ થશે, એમાં કોઈ રીતનો સંશય નથી. (૪૩)

એવમિત્યુક્તઃકૃષ્ણેનસાનુજઃપાંડુનંદનઃ ॥

પૂજયામાસદેવસ્યપુત્રત્રિપુરધાતિનઃ ॥ ૪૪ ॥

શ્રીકૃષ્ણે આ પ્રમાણે સર્વ બંધુઓ સહિત યુધિષ્ઠિર રાજાને કહ્યું, એટલે તે સર્વેએ મહાદેવના પુત્ર ગણપતિનું પૂજન કર્યું. (૪૪)

શત્રુસંધનિહત્યાન્ત્રાસવાન્રાજ્યમેભસા ॥

સૂત ઉવાચ-યઃ પૂજયેન્મહાભાગોગણેશસિદ્ધિદાયકમ્ ॥ ૪૫ ॥

સર્વ શત્રુઓને મારી નાંખી પરાક્રમવડે તેણે રાજ્યને મેળવ્યું.

સૂત કહે છે:—જે મહા ભાગ્યશાળી ગણપતિનું પૂજન કરે છે, (૪૫)

સિદ્ધ્યંતિતસ્યકાર્યાણ્ણિમનસાચિતિતાન્યપિ ॥

ખ્યાતિંઅભિષ્યતેતેનનામ્નાસિદ્ધિવિનાયકઃ ॥ ૪૬ ॥

તેના મનનાં જે કાર્યનું ચિંતન થાય છે, તે સર્વ કાર્યો સિદ્ધ થાય છે. સિદ્ધિવિનાયકનું નામ દેવાથી સર્વ પ્રકારની ખ્યાતિને મનુષ્ય પામે છે. (૪૬)

યદ્યદંશ્રીચુચાન્નિત્યંશ્રાવયેદ્વાસમાહિતઃ ॥

સિદ્ધ્યંતિસર્વકાર્યાણ્ણિવિનાયકપ્રસાદતઃ ॥ ૪૭ ॥

ઇતિશ્રીભાદ્રપદશુક્લચતુર્થીગણેશવ્રતકથાભવિષ્યોક્તાસંપૂર્ણા ॥

જે કોઇ આ સાંભળે છે અથવા કોઇને સંભળાવે છે તેા વિનાયકના પ્રસાદથી તેનાં સર્વ કાર્યો સિદ્ધ થાય છે. (૪૭)

ઇતિશ્રી ભાદ્રપદ શુક્લ ચતુર્થી ગણેશવ્રતકથા સમાપ્તા.

માસિભાદ્રપદેશુક્લેશિવલોકેઅપૂજિતા ॥

તસ્યાન્નનાનંતથાદાનંઉપવાસોઽર્ચનંતથા ॥

ક્રિયામાણુંશતગુણુંપ્રસાદાદાતિવૈનૃપ ॥

(ચતુર્થીત્યનુષંગઃ ॥

અસ્યામેવચંદ્રદર્શનેદોષમાહપરાશરઃ ॥)

કન્યાદિત્યચતુર્થ્યાતુશુક્લેચંદ્રસ્યદર્શનં ॥

મિથ્યાભિદૂષણુંકુર્યાત્તસ્માત્પશ્યેન્નતંતદા ॥

તદોષશાંતયેન્નપ્યંવિષ્ણુનોઽન્તંસુમંત્રકં ॥ ૧ ॥

શ્રીકૃષ્ણ કહે છે:—હે ધર્મરાજ ! શિવલોકને આપવાવાળી ભાદરવા શુદ્ધ ચોથ અત્યંત પૂજ્ય છે, આ દિવસે સ્નાન, દાન, ઉપવાસ તથા અર્ચન જે કરે છે તેને ગણપતિની કૃપાથી સોગણું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. આવી આ ચતુર્થી પુણ્યકારક છે. (૧)

(આ દિવસે ચંદ્રદર્શન કરવાથી દોષ પ્રાપ્ત થાય છે એમ પરાશર કહે છે.) કન્યારાશિમાં સૂર્ય હોય તેવામાં ભાદ્રપદ માસની ચતુર્થીને દિવસે ચંદ્ર જોવામાં આવે તો આપણાપર મિથ્યારોપ આવે છે, માટે તે દિવસે ચંદ્રનું દર્શન કરવું નહિ. જો તે દિવસે કદી જોવામાં આવે તો તે દોષના નાશ અર્થે,

સિંહઃ પ્રસેનભવધીતિસિંહો જાંબવતા હતઃ ।

સુકુમારક મા રોદીસ્તવ હોષસ્થમંતકઃ ॥ ૧ ॥

સિંહે પ્રસેનને માર્યો તથા જાંબવાને સિંહને માર્યો. હે સુકુમાર!
તું ૨૩ મા. આ તારો સ્થમંતક મળિું છે.

ઉપર પ્રમાણે કહેલ વિષ્ણુથી કહેવાએલ મંત્રનો જપ કરવો, જેથી
દોષનો નાશ થાય છે.

અથસ્થમંતકોપાખ્યાનં ॥

(ગણેશ ચતુર્થીને દિવસે ચંદ્રદર્શન થવાથી દોષ કેવી રીતે લાગે
છે, તે સંબંધી સ્થમંતકનું આખ્યાન જે સ્કંદપુરાણમાં છે, તે કહેવામાં
આવે છે.)

નંદિકેશ્વર ઉવાચ-શૃણુષ્વૈકાચચિત્તઃસન્વતંગાણેશ્વરંમહત્ ॥

ચતુર્થ્યાશુકલપક્ષેતુસદાકાર્યંપ્રયત્નતઃ ॥ ૧ ॥

નંદિકેશ્વર કહે છે:-ગણપતિનું મહાન્ વ્રત તું એક ચિત્તથી સાંભળ.
શુકલપક્ષની ચોથને દિવસે સર્વદા આ વ્રત કરવું જોઈએ. (૧)

સનત્કુમારયોગીંદ્રયદીચ્છેચ્છુભમાત્મનઃ ॥

નારીવાપુરુષોવાપિયઃકુર્યાદ્વિધિવદ્ધમતં ॥ ૨ ॥

હે યોગીંદ્ર સનત્કુમાર! નારી અથવા તો પુરુષ જે પોતાનું
કલ્યાણ ચહાતો હોય તે જો યથાવિધિ આ વ્રત કરે, (૨)

ભોચયત્યાશુવિષ્ણેન્દ્રસંકટાદ્ધમતિનંહિતત્ ॥

અપવાદહરંચૈવસર્વવિધનપ્રણાશનં ॥ ૩ ॥

હે વિષ્ણેન્દ્ર! તો તે વ્રત કરનાર જલદી સંકટમાંથી મુક્ત થાય છે, તેના
સર્વ અપવાદો ટળી જાય છે તથા તેનાં સર્વ વિધનો નાશ પામે છે. (૩)

કાંતારેવિષમેવાપિરણેરાજકુલેડથવા ॥

સર્વસિદ્ધિકરંવિદ્ધિમતાનામુત્તમંવ્રતં ॥ ૪ ॥

આ વ્રત સર્વ વ્રતોમાં ઉત્તમ છે. વિષમ અરણ્યમાં, રણમાં અથવા
રાજકુળમાં આ વ્રત સર્વ પ્રકારે ખચીત જ સિદ્ધિ આપવાવાળું છે. (૪)

ગજનનપ્રિયંચાત્રિષુલોકેષુવિશ્રુતં ॥

અતોનવિધતેષ્વહનસર્વસંકટનાશનં ॥ ૫ ॥

આ વ્રત ગળનનને અત્યંત પ્રિય છે. આથી તે ત્રણે લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે. આના સિવાય બીજું કોઈ પણ વ્રત વિઘ્નનો નાશ કરવાવાળું નથી. (૫)

સનતકુમાર ઉવાચ—કેનચાદૌપુરાચીર્ણમર્ત્યલોકેકથંગતં ॥

એતત્સમસ્તવિસ્તાર્યબ્રહ્મિગાણેશ્ચરંવતમ્ ॥ ૬ ॥

સનતકુમાર કહે છે:—આ ગણપતિનું વ્રત પ્રથમ કેણે કર્યું હતું? તથા આ વ્રતનો પ્રચાર મર્ત્ય લોકમાં કેવી રીતે થયો? આ સર્વના વિસ્તારયુક્ત ગણપતિનું વ્રત તમે મને કહો. (૬)

નંદિકેશ્વર ઉવાચ—અકેવલંજગન્નાથોવાસુદેવઃપ્રતાપવાન્ ॥

આદિષ્ટેનારદેનૈવવૃથાલાંછનમુક્તયે ॥ ૭ ॥

નંદિકેશ્વર કહે છે:—પ્રતાપવાન્ વાસુદેવે આ વ્રત પ્રથમ કર્યું હતું. વૃથા દોષ વાસુદેવપર આવવાથી તેનો નાશ કરવા નારદે આ વ્રત કરવા ભગવાનને કહ્યું હતું. (૭)

સનતકુમાર ઉવાચ—પદ્મગુણૈશ્ચર્યસંપન્નઃસૃષ્ટિસંહારકારકઃ ॥

વાસુદેવોજગદ્વ્યાપીપ્રાસવાન્લાંછનકથં ॥ ૮ ॥

સનતકુમાર કહે છે:—સૃષ્ટિનો સંહાર કરવાવાળા તથા છ ગુણના ઐશ્વર્યવાળા તેમજ સર્વ જગતને વ્યાપી રહેલા વાસુદેવ ભગવાન્ કેવી રીતે લાંછનને પામ્યા? (૮)

એતદ્દાશ્ચર્યમાખ્યાનંબ્રહ્મિત્વંનંદિકેશ્વર ॥

નંદિકેશ્વર ઉવાચ—ભૂમિભારનિવૃત્યર્થવસુદેવસુતાબુભૌ ॥ ૯ ॥

હે નંદિકેશ્વર! આ સર્વ કુતુહલ હું સાંભળવાની ઇચ્છા રાખું છું, માટે તે મને કહો. ત્યારે નંદિકેશ્વર કહે છે:—ભૂમિનો ભાર ટાળવા વિષ્ણુ તથા અનંત ભગવાને, (૯)

રામકૃષ્ણૌસમુત્પન્નૌપદ્મનાભકૃષ્ણૈશ્ચરૌ ॥

જરાસંઘલયાત્કૃષ્ણોદ્ધારકાંસમકલ્પયત ॥ ૧૦ ॥

વિશ્વકર્માણુમાહૂયપુરીંહાટકનિર્મિતાં ॥

તત્રષોડશસાહસ્રસ્ત્રીણાંચૈવશતાધિકં ॥ ૧૧ ॥

રામ તથા કૃષ્ણને નામે, વસુદેવના પુત્રોરૂપે અવતાર લીધો. જરાસંઘના લયથી કૃષ્ણે વિશ્વકર્માને બોલાવી સુવર્ણની દારિકા નગરી સ્થાપી તથા ત્યાં સોળ હજાર ને એકસો સ્ત્રીઓને માટે, (૧૦-૧૧)

ભવનાનિમનોજ્ઞાનિતેષાંમધ્યેવ્યકલ્પયત્ ॥

પારિજાતતત્ક્રમધ્યેતાસાંભોગાયકલ્પયત્ ॥ ૧૨ ॥

જૂઠાં જૂઠાં ઉત્તમ ઘરો બનાવ્યાં. આ સર્વ સ્ત્રીઓને સુગંધનો ઉપભોગ લેવા માટે તે સર્વ સ્ત્રીઓના ઘરના મધ્ય ભાગમાં પારિ-
જાતક નામનું કલ્પવૃક્ષ આણ્યું. (૧૨)

યાદવાનાંગૃહાસ્તત્રયદ્વંચાશ્ચકોટયઃ ॥

અન્યોડપિખહ્વોલોકાઃસંતિવૈવિગતજ્વરાઃ ॥ ૧૩ ॥

આ દ્વારિકા નગરી એવડી મોટી હુતી કે, તેમાં છપ્પન કરોડ
યાદવોનાં ઘરો હતાં. બીજા પણુ ઘણા લોકો અત્યંત આનંદથી ત્યાં
રહેતા હતા. (૧૩)

યત્કિંચિત્ત્રિષુલોકેષુસુંદરંતત્રદશ્યતે ॥

સત્રાજિતપ્રસેનાખ્યૌપુત્રાવુત્રસ્યવિશ્રુતૌ ॥ ૧૪ ॥

ત્રણે લોકમાં જે કંઈ રમણીય વસ્તુ માલમ પડે, તે સર્વ ત્યાં
જેવામાં આવતી હતી. ત્યાં ઉત્રસેન નામના યાદવને સત્રાજિત તથા
પ્રસેનજિત નામના બે પુત્રો હતા. (૧૪)

અંભોધિતીરમાસાઘતન્મનસ્કતયાચસઃ ॥

સત્રાજિતસ્તપસ્તેપેસૂર્યમુદિશ્યબુદ્ધિમાન્ ॥ ૧૫ ॥

બુદ્ધિમાન્ સત્રાજિત સમુદ્ર તટપર જઈ એકચિત્તથી સૂર્યને
પ્રસન્ન કરવા તપ કરવા લાગ્યો. (૧૫)

મતંનિરશનંગૃહસૂર્યસંખલ્લોચનઃ ॥

તતઃપ્રસન્નોભગવાન્સત્રાજિતપુરતઃસ્થિતઃ ॥ ૧૬ ॥

સૂર્યના તરફ દૃષ્ટિ રાખી તેણે અનશન ત્રત ગ્રહણ કર્યું. આથી
સૂર્ય ભગવાન્ પ્રસન્ન થયા તથા સત્રાજિતના સમક્ષ ઉભા રહ્યા. (૧૬)

સત્રાજિતોપિતુષ્ટાવદષ્ટવાદેવંદિવાકરં ॥

તેજેરાશેનમસ્તેડસ્તુનમસ્તેસર્વતોમુખ ॥ ૧૭ ॥

સૂર્ય ભગવાનને જોઈ સત્રાજિત પણુ નીચે પ્રમાણે સ્તુતિ કરવા
લાગ્યો. હે તેજેરાશિ ! હે સર્વતોમુખ ! આપને નમસ્કાર છે. (૧૭)

વિશ્વવ્યાપિત્રમસ્તેડસ્તુનમસ્તેવિશ્વરૂપિણે ॥

ત્રયીભૂર્તનમસ્તેડસ્તુદેવત્રયનમોડસ્તુતે ॥ ૧૮ ॥

વિશ્વને વ્યાપી રહેનારા તમને નમસ્કાર છે. વિશ્વસ્વરૂપ એવા તમને નમસ્કાર છે. ત્રણ મૂર્તિરૂપ તમને નમસ્કાર છે. ત્રણ દેવતા-રૂપ તમને નમસ્કાર છે. (૧૮)

કાશ્યપેયનમસ્તેડસ્તુહરિદશ્વનમોડસ્તુતે ॥

અહરાજનમસ્તેડસ્તુનમસ્તેચંડરૌચિષે ॥ ૧૯ ॥

હે કશ્યપના પુત્ર ! તમને નમસ્કાર છે. હરિત અશ્વવાળા એવા આપને નમસ્કાર છે. અહના રાજરૂપ તથા પ્રખર તેજવાળા આપને નમસ્કાર છે. (૧૯)

વેદત્રયનમસ્તેડસ્તુસર્વદેવનમોડસ્તુતે ॥

અસીદ્ધપાહિદેવેશસુદૃષ્ટ્યામાંદિવાકર ॥ ૨૦ ॥

ત્રણ વેદોરૂપ તથા સર્વ દેવરૂપ તમને નમસ્કાર છે. હે સૂર્ય ! હે દેવેશ ! મારાપર પ્રસન્ન થાઓ તથા મારી તરફ કૃપાદૃષ્ટિથી જુઓ. (૨૦)

ધૃત્યંસંસ્તૂયમાનેડસૌદેવદેવોદિવાકરઃ ॥

સ્તિગ્ધગંભીરમધુરંસત્રાજિતમુવાચહ ॥ ૨૧ ॥

દેવના દેવ સૂર્ય ભગવાનની આ પ્રમાણે જ્યારે સ્તુતિ કરી ત્યારે સ્તિગ્ધ તથા ગંભીરવાણીવડે સૂર્ય સત્રાજિતને કહેવા લાગ્યા. (૨૧)

સૂર્ય ઉવાચ-વરંશ્રુહિપ્રદાર્યામિયમત્તેનસિવર્તતે ॥

સત્રાજિતમહાભાગતુષ્ટોહંતવનિશ્ચયાત્ ॥ ૨૨ ॥

સૂર્ય ભગવાન કહે છે:-તારા મનમાં જે કાંઈ કામના હોય તે માગ. તે હું તને આપીશ. હે મહાભાગ સત્રાજિત ! તારી દૃઢ ભક્તિથી હું તારાપર અત્યંત પ્રસન્ન થયો છું. (૨૨)

સત્રાજિત ઉવાચ-સ્થમંતકમણિદેહિયદિતુષ્ટોડસિભાસ્કર ॥

દદૌતસ્યચતદ્રલંસ્વકંઠાદવતાર્યસઃ ॥ ૨૩ ॥

સત્રાજિત કહે છે:-હે ભાસ્કર ! આપ જો મારાપર પ્રસન્ન થયા હો તો મને સ્થમંતક મણિ આપો. પછી સૂર્ય ભગવાને પોતાના કંઠમાંથી ઉતારી લઈ તે રત્ન સત્રાજિતને આપ્યું. (૨૩)

ભાસ્કર ઉવાચ-ભારાષ્ટકંશાતકુંભંસ્રવતેડસૌમહામણિઃ ॥

શુચિષ્મતાસદ્ધાર્યરત્નમેતન્મહોત્તમમ્ ॥ ૨૪ ॥

સૂર્ય ભગવાન કહે છે:-આ મહા મણિમાંથી દરરોજ આઠભાર સોનું ઝરે છે. પણ જે પવિત્ર હોય, તેણે જ આ મહા ઉત્તમ મણિને ધારણ કરવો. (૨૪)

સત્રાજિતક્ષણેનૈતદ્દશુચિહંતિમાનવમ્ ॥

ધત્યુક્ત્વાંતર્દધેદેવસ્તેજોરાશિર્દિવાકરઃ ॥ ૨૫ ॥

જે અપવિત્ર મનુષ્ય આ મણિનો સ્પર્શ કરશે તો તરત તેનો નાશ થશે. આ પ્રમાણે કહી તેજના રાશિરૂપ સૂર્ય લગવાનું લ્યાંથી અંતર્ધાન થઈ ગયા. (૨૫)

તત્કંઠરત્નવલ્લમાનરૂપીપુરંસકૃષ્ણસ્યવિવેશસત્વરં ॥

દદ્ધૌલુલૌકામનસાદિવાકરંસંચિતયંતોહિવિમુદ્દૃષ્ટયઃ ॥ ૨૬ ॥

ત્યાર પછી સૂર્યે આપેલો મણિ તેણે ગળામાં ધારણ કર્યો, જેના તેજથી તે અત્યંત દીપવા લાગ્યો ને ત્યાર પછી તે શ્રીકૃષ્ણની દ્વારિકા નગરી પ્રતિ ગયો. આ મણિનું તેજ એટલું બધું હતું કે, લોકોની દૃષ્ટિથી ખમી શકાતું ન હતું. સર્વને એમ લાગ્યું કે, આ શું સૂર્ય આવે છે? (૨૬)

સમાગતાયંહરિદૃશ્વદીધિતિર્નનાર્દનંદ્રષ્ટમસંશયેન ॥

નાયંસહસ્રાંશુરિતીહલૌકાઃસત્રાજિતોડ્યંમણિકંઠભાસ્વાત્ ॥ ૨૭ ॥

કેટલાક એમ કહેવા લાગ્યા કે, ‘આ તો શ્રીકૃષ્ણને જોવા માટે સૂર્યનારાયણ સાક્ષાત્ આવે છે, એમાં સંશય નથી.’ તે સમયે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું; ‘હું લોકો! આ સૂર્ય નથી. પણ સત્રાજિતે તપશ્ચર્યા કરી સૂર્ય પાસેથી મણિ મેળવેલો છે. તે મણિ સત્રાજિતે કુંઠ બાંધ્યો છે. આથી તે અત્યંત તેજસ્વી દેખાય છે.’ (૨૭)

સ્યમંતકંમસહારલંદદ્ધૌતત્કંઠમંડલે ॥

સ્પૃહાંચકેજગન્નાથેનજહારમણિતતઃ ॥ ૨૮ ॥

જ્યારે સત્રાજિત આવ્યો ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે તેના કંઠમાં રહેલો સ્યમંતકમણિ જોઈ તે મણિ મને આપ, એવી ઇચ્છા દર્શાવી, પણ તેણે તે મણિ આપ્યો નહિ. (૨૮)

સત્રાજિતોન્નતભયોયાચયિષ્યતિમાંહરિઃ ॥

પ્રસેનાયદદૌભ્રાત્રેધાર્યૌડ્યંશુચિનાત્વયા ॥ ૨૯ ॥

સત્રાજિતને આથી ભય ઉત્પન્ન થયો કે, કદાચ લગવાનું મારી પાસે આ મણિની યાચના કરશે. આથી તેણે તે મણિ પોતાના ભાઈ પ્રસેનને આપ્યો તથા કહ્યું કે, ‘તારે તે મણિ પવિત્ર થઈને પહેરવો.’ (૨૯)

એકદાકંઠદેશેડસૌક્ષિપ્તવાતંમણિમુત્તમમ્ ॥

મૃગયાક્રીડનાર્થાયયયૌકૃષ્ણેનસંયુતઃ ॥ ૩૦ ॥

એક સમયપર તે ઉત્તમ મણિ કંઠમાં પહેરી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનની સાથે તે મૃગયા રમવા માટે ગયો. (૩૦)

અશ્વાસ્થોડશુચિશ્ચાસૌહતઃસિંહેનતત્ક્ષણાત ॥

રત્નમાદાયસિંહોડપિગચ્છન્નબળવતાહતઃ ॥ ૩૧ ॥

જ્યારે તે અશ્વાસ્થ થયો, તે સમયે અપવિત્ર હતો. આથી સિંહે તેનો ઘાત કર્યો. રત્ન લાઇને જ્યારે સિંહ જતો હતો ત્યારે રસ્તામાં જંબૂવાને તે સિંહને માર્યો. (૩૧)

નાત્વાસવિવરેરલંદૈપુત્રાયજંબવાન્ ॥

પુરીવિવેશકૃષ્ણોડપિસ્વકૈઃસર્વૈઃસમાવૃતઃ ॥ ૩૨ ॥

પ્રસેનોઘાપિનાયાતિહતઃકૃષ્ણેનનિશ્ચિતં ॥

મણિલોભેનહાકુપ્તંબાંધવઃપાપિનાહતઃ ॥ ૩૩ ॥

પછી જંબૂવાને તે મણિ પોતાને ઘેર લાવી પોતાના પુત્રને આપ્યો તથા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પોતાના અનુચરો સહિત દારિકાપ્રતિ ગયા. (૩૨) પ્રસેન જ્યારે સાંજ પડવા છતાં આવ્યો નહિ ત્યારે સર્વને નિશ્ચય થયો કે, કૃષ્ણ ભગવાને તેને મારી નાંખ્યો હશે. લાઇએ ધાર્યું કે, પાપી કૃષ્ણે મણિના ઝોલથી મારા જંબુનો વધ કર્યો હશે. (૩૩)

દારિકાવાસિનઃસર્વેજનાગ્રિયુઃપરસ્પરં ॥

વૃથાપવાદસંતપ્તઃકૃષ્ણોડપિનિરગચ્છનૈઃ ॥ ૩૪ ॥

દારિકામાં રહેનારા સર્વજનો એક બીજાને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા. આ મિથ્યા અપવાદથી સંતપ્ત થયેલા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ઘર-માંથી પ્રસેનની શોધમાટે અરણ્યમાં ગયા. (૩૪)

સહૈવતૈર્યથારણ્યેદંદ્વાસિંહેનપાતિતં ॥

પ્રસેનવાહનયુતંતત્પદાનુચરઃશનૈઃ ॥ ૩૫ ॥

તેમણે અરણ્યમાં જઈ શોધ કરી તો માલમ પડ્યું કે, સિંહે પ્રસેનને તેના ઘોડા સહિત મારી નાંખ્યો છે. ત્યાર પછી સિંહને પગલે પગલે જતાં, (૩૫)

ઋક્ષેણુનિહતંદંદ્વાકૃષ્ણશ્વિલંગતઃ ॥

વિવેશયોજનશતમંધકારંસ્વતેજસા ॥ ૩૬ ॥

રીંછે તે સિંહને મારેલો જોવામાં આવ્યો. ત્યાર પછી શ્રીકૃષ્ણ રીંછની ગુફા આગળ ગયા. ગુફાના દ્વાર આગળ માણસોને મૂકી શ્રીકૃષ્ણે એકલા રીંછના વિવરમાં પ્રવેશ કર્યો. આ ગુફા ૪૦૦ કોશ લાંબી હતી. તેમાં અંધકાર ગીચ ભરેલો હતો. પણ શ્રીકૃષ્ણે પોતાના તેજવડે અંધકારનો નાશ કર્યો ને (૩૬)

નિવાર્યન્દદર્શાંચિત્રાસાદંબદ્ભૂમિકં ॥

તંકુમારંન્નંબવતોદોલાયામમિતધૃતિં ॥ ૩૭ ॥

પોતે છેક છેવટના ભાગમાં ગયા. ત્યાં તેમણે એક સુશોભિત પ્રાસાદ જોયો. ત્યાં એના નાના છોકરાનું પારણું જોવામાં આવ્યું તથા તે પારણામાં જન્મળવતીનો અપાર તેજસ્વી પુત્ર સૂતેલો હતો. (૩૭)

મણિક્યંલંબમાનંચદર્શલગવાન્હરિઃ ॥

રૂપયૌવનસંપન્નાંકન્યાન્નંબવતીપુનઃ ॥ ૩૮ ॥

પારણાને ટાંગેલો મણિ લગવાનના જોવામાં આવ્યો, તેમ જ રૂપ તથા યૌવનયુક્ત જન્મળવતી કન્યાને પણ ત્યાં જોવામાં આવી. (૩૮)

દોલાંદોલયમાનાંચદર્શકમલેક્ષણઃ ॥

વિસ્મયંતુમહચ્ચક્રેષ્ટવાતાંચારુહાસિનીં ॥

દોલાંદોલયમાનાચજગૌગીતમિદંમુહુઃ ॥ ૩૯ ॥

આ કન્યા તે છોકરાને હિંચોળો નાંખતી હતી. આ સુંદર હાસ્યવાળી કન્યાને જોઈ લગવાન અત્યંત વિસ્મય પામ્યા. હિંચકે નાંખતી વખતે તે કન્યા વારંવાર નીચે પ્રમાણે ગીત ગાતી હતી;-(૩૯)

સિંહઃપ્રસેનમવધીત્સિંહોન્નંબવતાહતઃ ॥

સુકુમારકમારેદીસ્તવહ્યેવસ્યમંતકઃ ॥ ૪૦ ॥

‘સિંહે પ્રસેનને માર્યો તથા તે સિંહનો જન્મવાને નાશ કર્યો. હે સુકુમાર! તું ૨૩ મા. આ સ્યમંતક મણિ તારો છે.’ (૪૦)

મહનજ્વરદાહાર્તાદૃષ્વાતંકમલેક્ષણં ॥

ઉવાચલલિતંબાલાગમ્યતાંગમ્યતામિતિ ॥ ૪૧ ॥

કૃષ્ણને જોઈ મહનજ્વરથી પીડિત થયેલી તે બાલા કહેવા લાગી કે, ‘તમે અહીંથી જલદી પાછા જાઓ, પાછા જાઓ. (૪૧)

રત્નગૃહીત્વાવેગેનયાવચ્છેતેતુજન્મવાન્ ॥

ધત્યાકુર્ણ્યહસન્શૌરિઃશંખંદંભૌપ્રતાપવાન્ ॥ ૪૨ ॥

આ રત્ન લઈ જલદી જાંખવાન સૂતા છે તે જાગે નહિ એટલામાં તમે ચાલ્યા જાઓ.' આ રીતનું વચન સાંભળી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન હસ્યા તથા પોતાનો શંખ જોરથી વગાડ્યો. (૪૨)

આકલ્પ્યસહસોત્થાયયુધેઋક્ષરાદ્રતતઃ ॥

તયોર્યુદ્ધમભૂદ્ધોરંહરિજાંખવતોસ્તદા ॥ ૪૩ ॥

આ શંખનો શબ્દ સાંભળતાં જ રીંછોનો રાજા જાંખવાન એકાએક જાગૃત થઈ શ્રીકૃષ્ણની સાથે લડવા માટે આવ્યો. આ સમયે બેઉ વચ્ચે મહાન ભયંકર યુદ્ધ થયું. (૪૩)

દ્વારકાવાસિનઃસર્વેગતાસ્તેસસમેદિને ॥

મૃતઃકૃષ્ણોનિરીક્ષન્તોનિઃસંદિગ્ધંવિચાર્યચ ॥ ૪૪ ॥

કૃષ્ણના અનુચરો જે દ્વાર આગળ બેઠેલા હતા, તે સાત દિવસ વાટ જોઈ રીંછે શ્રીકૃષ્ણનું ભક્ષણ કીધેલું હોવું જોઈએ અથવા તો શ્રીકૃષ્ણ અંદરના ભાગમાં મરી ગયેલા હોવા જોઈએ, એ રીતનો નિશ્ચય કરી સર્વ દ્વારિકા પ્રતિ ગયા. (૪૪)

પરલોકક્રિયાંચકુઃપરેતસ્યતુતેતદા ॥

એકવિંશદિનંચાવદ્બાહુબ્રહ્મરણોવિભુઃ ॥ ૪૫ ॥

પછી બીજાઓએ તેની પરલોક સંબંધી ક્રિયા કરી. અહીં શ્રીકૃષ્ણે ગુફામાં એકવીસ દિવસ પર્યંત બાહુયુદ્ધ, (૪૫)

યુધેતેનઋક્ષેણ્યુદ્ધકર્મણિતોષિતઃ ॥

જાંખવાનપ્રાકૃતનંસ્મૃત્વાદૃષ્ટ્વાદેવખલંમહત્ ॥ ૪૬ ॥

તે જાંખવાન સાથે કર્યું. પછી શ્રીકૃષ્ણનું પરાક્રમ તથા યુદ્ધકૌશલ્ય જોઈ જાંખવાન અત્યંત સંતુષ્ટ થયો. જાંખવાનને સ્મરણ થયું કે, આ કોઈ સામાન્ય નથી, પણ સાક્ષાત્ ઇશ્વર છે, એમ જાણ્યું. (૪૬)

જાંખવાનુવાચ-અજેયોહંડસુરેઃસર્વેયંક્ષરાક્ષસદાનવૈઃ ॥

ત્વયાજિતોઽહંદેવેશદેવસ્ત્વમસિનિશ્ચિતં ॥ ૪૭ ॥

જાંખવાન કહે છે:-હું સર્વ દેવોથી પણ જિતાઉં એવો નથી. યક્ષ, રાક્ષસ તથા દાનવો પણ મને જિતી શકે એમ નથી. આપે મને જિત્યો. હે દેવેશ! આપ ઇશ્વરરૂપ છો, એમાં કોઈ રીતનો સંશય નથી. (૪૭)

જાનેત્વાંવૈષ્ણુવંતેજ્ઞેનાન્યથાખલમીદશમ્ ॥

ધતિપ્રસાદદેવેશંદૈભાષિઃક્યુમુત્તમમ્ ॥ ૪૮ ॥

આપ સાક્ષાત્ વિષ્ણુ છો, નહિ તો આપનામાં આટલું બધું બળ હોય નહિ. આ રીતે ભગવાનને પ્રસન્ન કરી તે ઉત્તમ મંત્રિ ભગવાનને આપ્યો. (૪૮)

સુતાંજંબવતીનામભાર્યાર્થવરવર્ણિનીમ્ ॥

પાણિવૈગ્રાહયામાસદેવદેવંચજંબવાન્ ॥ ૪૯ ॥

જંબવાને પોતાની જંબવતી નામની કન્યા જે શ્રેષ્ઠ વરને વરવાયોગ્ય હતી, તેનો દેવના દેવ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન્ સાથે પાણિ-ગ્રહ કર્યો. (૪૯)

મણિમાદાયદેવોડપિજંબવત્યાપિસંયુતઃ ॥

તદ્વૃત્તાંતંસમાચળેદ્વારકાવાસિનાંસ્વયં ॥ ૫૦ ॥

મણિને લઈ જંબવતીની સાથે શ્રીકૃષ્ણ પણ દ્વારિકા ગયા તથા તે સર્વ વૃત્તાંત ત્યાંના રહેનારાઓને કહી સંભળાવ્યો. (૫૦)

સત્રાજિતસ્યમાષ્ટિક્યંદત્તવાન્સંસદ્વિસ્થિતઃ ॥

મિથ્યાપવાદસંશુદ્ધિંત્રાસવાન્મધુસૂદનઃ ॥ ૫૧ ॥

સભામાં બેઠેલા સત્રાજિતને પોતે આણેલો મણિ પાછો આપ્યો. આ રીતે ભગવાન્ મધુસૂદન મિથ્યાપવાદમાંથી મુક્ત થયા. (૫૧)

સત્રાજિતોડપિસંત્રસ્તઃકૃષ્ણાયપ્રદદૈસુતાં ॥

સત્યભામાંમહાબુદ્ધિર્દૈર્ઘ્યંસર્વગુણાન્વિતાં ॥ ૫૨ ॥

સત્રાજિતે પણ ત્રાસ પામવાથી પોતાની કન્યા, જે સત્યભામા નામની હતી, જે મહા બુદ્ધિમાન્ તથા સર્વ ગુણયુક્ત હતી, તે શ્રીકૃષ્ણને આપી. (૫૨)

શતધન્વાઃકૂરમુખ્યાયાદવાદુષ્ટમાનસાઃ ॥

સત્રાજિતેનતેવૈરંચકૂરભાભિલાષિણુઃ ॥ ૫૩ ॥

શતધન્વા, અકૂર આદિ દુષ્ટ બુદ્ધિવાળા યાદવો રત્નની ઇચ્છાથી સત્રાજિતની સાથે વૈર રાખવા લાગ્યા. (૫૩)

દુરાત્માશતધન્વાપિગતેકૃષ્ણેડથપાંડવાન્ ॥

સત્રાજિતંનિહત્યાશુમણિગ્રાહપાપધીઃ ॥ ૫૪ ॥

એક સમયપર શ્રીકૃષ્ણ દ્વારિકામાંથી હસ્તિનાપુર ગયા, તે સંધિ
જેઠ, પાપબુદ્ધિ દુરાત્મા શતધન્વાએ સત્રાજિતને ઠાર માર્યો તથા
તેની પાસે રહેલા સ્થમંતક મણિનું હરણ કર્યું. (૫૪)

કૃષ્ણસ્થપુરતઃસત્યાસમાચ્છેદિચ્છિતં ॥

અંતર્દુષ્ટોઽભહિઃકોપીકૃષ્ણઃકપટનાયકઃ ॥ ૫૫ ॥

આ શતધન્વાનું કર્મ સત્યભામાએ જ્યારે શ્રીકૃષ્ણભગવાન્ દ્વારિકા
પધાર્યા ત્યારે તેમને કહ્યું. કપટનાયક શ્રીકૃષ્ણભગવાન્ આથી મનમાં
સંતુષ્ટ થયા, પણ બહારથી ક્રોધનો ખોટો ડોળ ઘાલી, (૫૫)

બલદેવંપુરેવાક્યમુવાચધરણીધરઃ ॥

હત્વાસત્રાજિતંદુષ્ટોમણિમાદાયગચ્છતિ ॥ ૫૬ ॥

ભગવાને બળદેવ આગળ નીચે પ્રમાણે કહ્યું; “સત્રાજિતને
મારી દુષ્ટ શતધન્વા મણિ લઈ ચાલ્યો ગયો છે. (૫૬)

નિહત્યશતધન્વાનંગૃહીત્વારભાવયૈઃ ॥

મમભોગ્યંચતદ્રત્નંભવિખ્યતિસુનિશ્ચિતં ॥ ૫૭ ॥

માટે શતધન્વાને મારી નાંખી આપણે રત્ન લઈ આવીએ. આ
રત્ન ખરેખર મારે વાપરવા યોગ્ય થશે, એમાં શક નથી.” (૫૭)

એતચ્છત્વાભયત્રસ્તોશતધન્વાપિયાદવઃ ॥

આહૂયકૂરનામાનંમાણિક્યંબ્રહ્મૈચસઃ ॥ ૫૮ ॥

આ સાંભળી ભયથી ત્રાસ પામેલા શતધન્વા નામના યાદવે
અકૂરને બોલાવી તે મણિ આપી દીધો. (૫૮)

આરુહ્યવડવાંવેગાન્નિર્ગતોદક્ષિણાંદિશં ॥

રથસ્થાવનુગચ્છેતાંતદ્વારામજનાર્દનૌ ॥ ૫૯ ॥

તથા એક અશ્વપર સ્વાર થઈ તે દક્ષિણ દિશા તરફ ચાલ્યો
ગયો. ત્યાર પછી બળરામ તથા શ્રીકૃષ્ણ બેઠે રથમાં બેસી તેની
પછવાડે ગયા. (૫૯)

શતયોજનમાત્રેણુમમારવડવાતદા ॥

પલાયમાનોનિહતઃપદાતિસ્તુપદાતિના ॥ ૬૦ ॥

શતધન્વા આગળ તથા બળરામ અને શ્રીકૃષ્ણ પાછળ એમ સો
યોજન ચાલ્યા ગયા. આખરે અત્યંત શ્રમ લાગવાથી શતધન્વાની

ઘોડી મરી ગઈ. પછી પગવડે તેણે આગળ દોડવા માંડ્યું, એટલે શ્રીકૃષ્ણે રથપરથી ઉતરી તેની પાછળ દોડી તેનો શિરચ્છેદ કર્યો. (પણ તેની પાસે મણિ મળી શક્યો નહિ.) (૬૦)

રથસ્થેબલદેવેતુહતો રભસ્યલોભતઃ ॥

નદ્ભટંતત્રતદ્રભંબલદેવંપુરોષદત્ ॥ ૬૧ ॥

બળદેવ જે રથમાં બેસી રહ્યા હતા, તેને શ્રીકૃષ્ણે આવી કહ્યું કે, રત્નના લોભથી આપણે શતધન્વાને માર્યો, પણ એની પાસે તે મણિ જોવામાં આવ્યો નહિ. આ રીતે બળદેવની આગળ કહ્યું. (૬૧)

તદાકર્ણ્યમહારોષાદુવાચવચનંબલી ॥

કપટીત્વંસદાકૃષ્ણલોભીપાપીચુનિશ્ચિતં ॥ ૬૨ ॥

આ સાંભળી રોષયુક્ત થઈ બળભદ્ર નીચે પ્રમાણે બોલ્યા; ‘હે કૃષ્ણ! તમે કપટી, લોભી તથા પાપી છો, એમાં શક નથી. (૬૨)

અર્થાયસ્વજનંહંસિકસ્ત્વાંબંધુઃસમાશ્રયેત્ ॥

અનેકૈઃશપથૈઃકૃષ્ણોબલદેવંપ્રસાદયન્ ॥ ૬૩ ॥

પૈસાને ખાતર તમે પોતાના બંધુનો વધ કરો છો, તમારો કોણ આશ્રય કરશે?’ ત્યારે અનેક સોગન ખાઈ શ્રીકૃષ્ણે બળદેવને પ્રસન્ન કર્યા. (૬૩)

સોડપિધિક્ષ્ણમિત્યુક્ત્વાયયૌવૈદર્ભમંડલં ॥

કૃષ્ણોડપિરથમારુહ્યદ્વારકાંત્રયયૌપુનઃ ॥ ૬૪ ॥

બળરામ, શતધન્વાને વ્યર્થ માર્યો, તે બદલ દુઃખ દર્શાવી, ધિક્કાર છે એમ બોલી કેટલાક દિવસ પછી વિદર્ભ દેશ પ્રતિ ચાલ્યા ગયા તથા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન્ રથમાં બેઝીને પુનઃ દ્વારિકા પ્રતિ ગયા. (૬૪)

તથૈવોચુર્જનાઃસર્વેનસાધીયાનયંહરિઃ ॥

નિષ્કાશિતોરભલોભાજ્યેષ્ઠોભ્રાતાબલોભલી ॥ ૬૫ ॥

સર્વે મનુષ્યો કહેવા લાગ્યા કે, ભગવાન્ સારું કર્મ કરતા નથી. તેણે રત્નને અર્થે શતધન્વાને માર્યો, એટલું જ નહીં પણ પોતાના જ્યેષ્ઠ બંધુ બળરામને પણ કાઢી મૂક્યા. (૬૫)

તસ્મૃત્વાદીનવદનઃપાપીયાનિવસંસ્થિતઃ ॥

વૃથાભિશાપસંતપ્તોબલૂવસજગત્પતિઃ ॥ ૬૬ ॥

આ પ્રમાણે લોકોનાં વચનો સાંભળી, જગત્પતિ શ્રીકૃષ્ણ તે ખોટા આરોપને લીધે અત્યંત સંતપ્ત થયા તથા પોતે એકાદા અપરાધી સરખા દીન વદનવાળા થઈ ગયા. (૬૬)

અકુરોડપિવિનિષ્કમ્યતીર્થયાત્રાનિમિત્તતઃ ॥

કાશીગત્વાસુખેનાસૌયજ્ઞયજ્ઞપતિપ્રભું ॥ ૬૭ ॥

તોષમુત્પાદયામાસતેનદ્રવ્યેણુબુદ્ધિમાન્ ॥

સુરાલયગૃહૈશ્ચિત્રૈર્નગરંસમકલ્પયત ॥ ૬૮ ॥

સ્યમંતકમણિ અકૂરની પાસે રહેલો છે, એમ પૂર્વે જાણાવેલું છે. કૃષ્ણે મણિ માટે શતધન્વાને માર્યો, એ વાત જાણી અકૂર શ્રીકૃષ્ણના લયથી તીર્થયાત્રાનું બહાનું કાઢી દ્વારિકાથી નિકળી, કાશી જઈ રહ્યા તથા સ્યમંતકમણિમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા દ્રવ્યવડે ખોટા આનંદથી યજ્ઞપતિ પ્રભુની આરાધના કરી તેને સંતુષ્ટ કર્યા. તે મહા બુદ્ધિમાન્ હતો. તેણે કાશીમાં અનેક દેવાલયો, ધર્મશાળાઓ, ઉત્તમ ઘરો બાંધી કાશી નગરીને સુશોભિત કરી. (૬૭-૬૮)

નદુર્લિક્ષંનવૈરોગાનેતયોનચવિર્ધરં ॥

શુચિનાધાર્યતેયત્રમણિઃસૂર્યસ્યનિશ્ચિતં ॥ ૬૯ ॥

સ્યમંતકમણિના પ્રભાવથી દુર્લિક્ષ, રોગ, અતિવૃષ્ટિ, અનાવૃષ્ટિ વગેરે સર્વ ત્યાં નાશ પામ્યાં, તે જ રીતે કોઈ રીતનો ઉત્પાત ત્યાં થતો ન હતો. જ્યારથી અકૂર કાશી રહેવા લાગ્યા ત્યારથી ત્યાં કોઈ પ્રકારનું અરિષ્ટ થતું ન હતું. (૬૯)

ભનન્નપિહિતત્સર્વમાનુષંભાવમાશ્રિતઃ ॥

લોકાચારંતથામાયામજ્ઞાનંઅસમાશ્રિતઃ ॥

અંધુવૈરંસમુત્પન્નંલાંછનંસમુપસ્થિતં ॥ ૭૦ ॥

અકૂર કાશીમાં છે તથા સ્યમંતક મણિ તેની પાસે છે, તે સર્વ સર્વાતર્યામી શ્રીકૃષ્ણ જાણતા હતા, છતાં તેમણે મનુષ્યલાવનો આશ્રય કરેલો હતો, તેથી લોકાચાર, માયા તથા અજ્ઞાનને ધારણ કરી સામાન્ય મનુષ્ય સરખા તેઓ ચિંતા કરવા લાગ્યા કે, વૃથા અંધુમાં વૈર ઉત્પન્ન થયું તથા વૃથા દોષ લાગુ પડ્યો. (૭૦)

વૃથાપવાદબહુલંભયમાનંકથંહરેત ॥

ધતિચિંતાતુરંકૃષ્ણુંનારદઃસમુપસ્થિતઃ ॥ ૭૧ ॥

એક પછી એક એવા અનેક વૃથાપવાદ ઉત્પન્ન થવા લાગ્યા. આ સર્વ અપવાદો કેવી રીતે નહિ સરખા થાય, તેની ચિંતા કરતા હતા. એવામાં નારદ ઋષિ ત્યાં આવ્યા. (૭૧)

ગૃહીત્વાતત્કૃતાંપૂર્ણસુખાસનગતોડઞ્ચવીત ॥

નારદ ઉવાચ—કિમર્થમિદમ્નિદેવકિંવાતેશોકકારણમ્ ॥ ૭૨ ॥

એટલે કૃષ્ણે તેની પૂજા કરી, તેને સુખાસનપર બેસાડ્યા.

નારદ કહે છે:—શ્રીકૃષ્ણની ચિંતાતુર મુખમુદ્રા જોઈ નારદે કહ્યું; ‘હિ દેવ શ્રીકૃષ્ણ! તમે શા કારણથી ખિન્ન થયા છો? તમારા શોકનું શું કારણ છે?’ (૭૨)

યથાવૃત્તંસમાચરન્નારદાયચકેશવઃ ॥

જનનામિકારણંદેવયદર્થલાંછનંતવ ॥ ૭૩ ॥

આવો નારદનો પ્રશ્ન સાંભળી શ્રીકૃષ્ણે જેવો વૃત્તાંત થયો હતો, તેવો મૂળથી સર્વ તેને કહી સંભળાવ્યો. ત્યારે નારદ બોલ્યા કે, ‘હિ દેવ! તમારાપર આવો લોકાપવાદ કેમ થયો છે, તે હું જાણું છું. (૭૩)

ત્વયાભાદ્રપદેશુકલેચતુર્થ્યાચંદ્રદર્શન ॥

કૃતંતેનસમુત્પન્નલાંછનંતુવૃથૈવહિ ॥ ૭૪ ॥

તમે ભાદરવા શુદ્ધ ૪ ને દિવસે ચંદ્રદર્શન કર્યું છે, તેથી તમારાપર વૃથા આરોપ આવ્યો.’ (૭૪)

શ્રીકૃષ્ણ ઉવાચ—વદનારદમેશીઘ્રકેદોષશ્ચંદ્રદર્શને ॥

કિમર્થતુદ્વિતીયાયાંતસ્યકુર્ધતિદર્શન ॥ ૭૫ ॥

શ્રીકૃષ્ણ કહે છે:—હિ નારદ! ચંદ્રદર્શનમાં શું દોષ છે, તે મને કહો તથા દ્વિતીયાને દિવસે અવશ્ય ચંદ્રદર્શન કરવું જોઈએ, તેનું શું કારણ? (૭૫)

નારદ ઉવાચ—ગણનાથેનસંશસ્યંદ્રમાસ્ત્વગર્વતઃ ॥

ત્વદર્શનેનરાણાંહિવૃથાનિંદાભવિષ્યતિ ॥ ૭૬ ॥

નારદ કહે છે:—સ્વપના ગર્વને લીધે ગણપતિએ ચંદ્રમાને શાપ આપ્યો કે, તારાં દર્શન કરવાથી મનુષ્યોની વૃથા નિંદા થશે. (૭૬)

શ્રીકૃષ્ણ ઉવાચ—કિમર્થગણનાથેનશસ્યંદ્રઃસુધામયઃ ॥

ધદમાખ્યાનકંઞ્ચેત્યથાવદ્વક્તુમર્હસિ ॥ ૭૭ ॥

શ્રીકૃષ્ણ કહે છે:-અમૃતમય ચંદ્રમાને ગણપતિએ શાપ શા માટે આપ્યો? આ સર્વ આખ્યાન જેવું હોય, તેવું હે શ્રેષ્ઠ! આપ મને કહેવા યોગ્ય છો. (૭૮)

નારદ ઉવાચ-ગણુનામાધિપત્યેચરુદ્રેણુવિહિતઃપુરા ॥

અણિમામહિમાચૈવલધિમાગરિમાતથા ॥ ૭૮ ॥

નારદ કહે છે:-સર્વ ગણોનું આધિપત્ય રુદ્રે ગણપતિને પૂર્વે આપ્યું. વળી અણિમા, મહિમા, લધિમા, ગરિમા તથા, (૭૯)

પ્રાપ્તિઃપ્રાકાશ્યમીશિત્વંવશિત્વંચાષ્ટસિદ્ધયઃ ॥

ભાર્યાર્થપ્રદદૌદેવોગણેશસ્યપ્રણપતિઃ ॥ ૭૯ ॥

પ્રાપ્તિ, પ્રાકાશ્ય, ઇશિત્વ તથા વશિત્વ આ આઠ સિદ્ધિઓ પ્રણપતિએ ગણપતિને ભાર્યાને અર્થે આપી. (૭૯)

પૂજયિત્વાગણુધ્યક્ષંસ્તુતિકર્તુમચક્રમે ॥

બ્રહ્મોવાચ-ગજવક્ત્રગણુધ્યક્ષલંબોદરવરપ્રદ ॥ ૮૦ ॥

વિઘ્નાધીશ્વરદેવેશસૃષ્ટિસંહારકારક ॥

યઃપૂજયેઙ્ગુણધ્યક્ષંમોહકાઘૈઃપ્રયત્નતઃ ॥ ૮૧ ॥

પછી ગણપતિનું પૂજન કરી બ્રહ્મા સ્તુતિ કરવા લાગ્યા.

બ્રહ્મા સ્તુતિ કરે છે:-હે ગજનન! હે ગણોના અધ્યક્ષ! હે લંબોદર! હે વરપ્રદ! હે વિઘ્નના અધીશ્વર! હે દેવેશ! હે સૃષ્ટિના સંહાર કરવાવાળા! જે કોઈ મોહક આદિવડે પ્રયત્નથી ગણપતિનું પૂજન કરે, (૮૦-૮૧)

તસ્યપ્રણયતેસિદ્ધિર્નિર્વિગ્નેનનસંશયઃ ॥

અસંપૂજ્યગણુધ્યક્ષયેવાંછતિસુરાસુરાઃ ॥ ૮૨ ॥

તેને સર્વ પ્રકારની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે, એમાં કોઈ રીતનો સંશય નથી. ગણપતિનું પૂજન કર્યા વિના જે કોઈ સુર અથવા અસુર, (૮૨)

નતેષાંપ્રણયતેસિદ્ધિઃકલ્પકોટિશૈતરપિ ॥

ત્વર્ણકત્યાતુગણુધ્યક્ષવિષ્ણુઃપાલયતેસદા ॥ ૮૩ ॥

સિદ્ધિની કામના કરે છે, તેને સિદ્ધિ કરોડો કલ્પ વહી ગયા છતાં પ્રાપ્ત થતી નથી. હે ગણુધ્યક્ષ! તારી ભક્તિથી વિષ્ણુ પાલન કરે છે, (૮૩)

રુદ્રોડપિસંહરત્યાશુત્વર્ણકૃત્યૈવકરોચ્યહં ॥

ધૃત્યંસંસ્તૂયમાનોસૌદેવોદેવોગજનનઃ ॥ ૮૪ ॥

તારી ભક્તિથી રુદ્ર સંહાર કરે છે તથા તારી ભક્તિથી હું જગતને ઉત્પન્ન કરું છું. આ રીતે દેવના દેવ ગણુપતિની બ્રહ્માએ સ્તુતિ કરી. (૮૪)

ઉવાચપરમપ્રીતોબ્રહ્માણંજગતાંપતિઃ ॥

શ્રીગણેશ ઉવાચ-વરંબ્રૂહિપ્રદાસ્યામિયત્તમનસિવર્તતે ॥ ૮૫ ॥

અત્યંત પ્રીતિમાન થઈ જગતના પતિ ગણુપતિ બ્રહ્માને કહેવા લાગ્યા.

શ્રી ગણેશ કહે છે:-જે કાંઈ તમારા મનમાં હોય, તે વરદાન માગી લ્યો. (૮૫)

બ્રહ્મોવાચ-ક્રિયમાણુસ્યમેસૃષ્ટિર્નિર્વિઘ્નંતયતાંબ્રહ્મો ॥

એવમસ્તિત્વતિદેવોડસૌગૃહીત્વામોદકાન્કરે ॥ ૮૬ ॥

બ્રહ્મા કહે છે:-સૃષ્ટિ કરવામાં હું જે કાંઈ કાર્ય કરું, તે મારું કાર્ય નિર્વિઘ્ને પાર પડે. 'તથાસ્તુ' એમ કહી હાથમાં મોદક લઈ, (૮૬)

સત્યલોકાત્સમાગત્યસ્વેચ્છયાગગનેશૈઃ ॥

ચંદ્રલોકંસમાસાધસ્થલિતોગણુનાયકઃ ॥ ૮૭ ॥

સત્યલોકમાંથી આવી યથેચ્છ ગગનમાં વિચરતા હતા. તે ચંદ્રલોક પ્રતિ આવ્યા, તેવામાં ઠેસ વાગવાથી ગણુપતિ નીચે પડી ગયા. (૮૭)

ઉપહાસંમહચ્ચક્રંસોમોરુપમદાન્વિતઃ ॥

તદ્બૃવાકોપતાબ્રહ્મોગણુનાથઃશશાપહ ॥ ૮૮ ॥

રૂપથી ગર્વવાળા ચંદ્રે ગણુપતિનો ઉપહાસ કર્યો. કોપથી રક્ત નેત્રવાળા ગણુપતિએ આ પ્રમાણે બોઈ ચંદ્રને શાપ આપ્યો. (૮૮)

દર્શનીયઃસુરૂપોહંસુંદરશ્ચાહમિત્યથ ॥

ગર્વિતોસિશશાંકત્વંફલંપ્રાપ્સ્યસિસત્વરં ॥ ૮૯ ॥

'હું સુંદર તથા સારા રૂપવાળો છું,' એ રીતનો તને ગર્વ થયો છે. પણ આજથી, હે શશાંક ! તું જલદી તેના ફળને પ્રાપ્ત થશે. (૮૯)

અથપ્રસૂતિલોકાસ્ત્વાંનહિપશ્યંતિપાપિનં ॥

યેપશ્યંતિપ્રમાદેનત્વાંનરામૃગલાંછનં ॥ ૯૦ ॥

આજ સૂધી લોકો તને પાપી છે એમ જોતા નથી. જે કોઈ પ્રમાદવડે મૃગલાંછન એવા તને જોશે, (૯૦)

મિથ્યાભિશાપસંયુક્તાભવિષ્યંતિહિતેધ્રુવં ॥

હાહાકારોમહાનૂભતઃશ્રુત્વાશાપંચભીષણું ॥ ૯૧ ॥

તે આજ પછી ખચીત મિથ્યા શાપથી યુક્ત થશે, એમાં સંશય નથી. આવો ભયાનક શાપ સાંભળી મહાન્ હાહાકાર ઉત્પન્ન થયો. (૯૧)

અત્યંતંભલાનવદનોઽજલેચંદ્રઃસમાવિશત્ ॥

કુમુદંકૌમુદીનાથસ્તિથસ્તત્રકૃતાલયઃ ॥ ૯૨ ॥

કરમાયલા મુખવાળા ચન્દ્રમાએ પછી જળમાં પ્રવેશ કર્યો. કૌમુદીના નાથ એવા ચન્દ્રમા રાત્રિવિકાસી કમળને વિશે પોતાનો આશ્રય કરી રહ્યા. (૯૨)

તતોદેવર્ષિગંધર્વાનિરાશોદ્વિઝમાનસઃ ॥

તુરાસાહપુરોધાયજગ્મુસ્તેતંપિતામહં ॥ ૯૩ ॥

ત્યાર પછી ચન્દ્ર નહિ સરખો થયો. આથી દેવ, ઋષિ, ગંધર્વ ઇત્યાદિ સર્વ લોક નિરાશ તથા ઉદ્વિઝ અંતઃકરણવાળા થઈ, ઇંદ્રને આગળ કરી, પોતાનું દુઃખ નિવેદન કરવા બ્રહ્માદેવ પાસે ગયા. (૯૩)

દૃષ્ટ્વાપિતામહંદેવંશશંસુશ્ચંદ્રચેષ્ટિતં ॥

દત્તઃશાપોગણેશેનકથયામાસુરાદરાત્ ॥ ૯૪ ॥

પિતામહુ બ્રહ્માને જોઈ ચન્દ્રને કેવી રીતે ગણપતિથી શાપ પ્રાપ્ત થયો, તે સર્વ અવિસ્તર હકીકત કહી સંભળાવી. (૯૪)

વિચાર્યભગવાન્બ્રહ્માતાન્સુરાનિદ્રમગ્રવીત્ ॥

ગણેશશાપોદેવેંદ્રશક્યતેકેનનાન્યથા ॥ ૯૫ ॥

બ્રહ્મા વિચાર કરી તે દેવોને નીચે પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા:- 'હે દેવેન્દ્ર ! આ ગણેશનો શાપ છે. તે કોનાથી ટાળવા શક્ય છે ? (૯૫)

કર્તુરુદ્રેણુનમયાવિષ્ણુનાચાપિનિશ્ચિતં ॥

તમેવદેવદેવેશંવજ્ઞંવશરણંસુરાઃ ॥

સએવશાપમોક્ષંચકરિષ્યતિનસંશયઃ ॥ ૯૬ ॥

હું, રુદ્ર અથવા વિષ્ણુ કોઈ પણ તે ટાળવા શક્તિમાન નથી. હે દેવતાઓ ! દેવના દેવ એવા તે ગણપતિને જ શરણે જાઓ. તે જ શાપને ટાળી શકશે, એમાં કોઈ રીતનો સંશય નથી.' (૯૬)

દેવા ઉચુ:-કેનોપાયેનવરદોગજવક્રોગણેશ્વર: ॥

પિતામહમહાપ્રાણતદ્દેમાકંવદ્દપ્રભો ॥ ૯૭ ॥

દેવો કહે છે:-હે પિતામહ ! હે મહાપ્રાણ ! હે પ્રભો ! કયા

ઉપાયથી વર આપનારા ગજનન પ્રસન્ન થઈ શકે ? (૯૭)

પિતામહ ઉવાચ-ચતુર્થ્યાદેવદેવોઽસૌપૂજનીયઃસદૈવહિ ॥

કૃણુપક્ષેવિશેષેણુનકતાંકુર્યાચ્ચતદ્દમતાં ॥ ૯૮ ॥

પિતામહ કહે છે:-દરરોજ ચતુર્થીને દિવસે ગણુપતિનું પૂજન કરવું જોઈએ: તથા કૃણુપક્ષમાં વિશેષે કરી રાત્રિના ચંદ્રનો ઉદય થયા પછી તે વ્રત નક્ક ભોજનથી કરવું. (૯૮)

અપૃષ્ઠૈર્ધૃતસંયુક્તૈર્મોદકૈઃપરિતોષયેત ॥

મધુરાન્નહવિધ્યંચ સ્વયં ભુંજતવાગ્ધતઃ ॥ ૯૯ ॥

રાત્રિના પૂજા કરી ઘીથી તળેલા માલપૂડા તથા મોદક ગણુપતિને અર્પણ કરી સંતુષ્ટ કરવા. ત્યાર પછી મૌન ધારણ કરી પોતે મધુર હવિષ્યાન્ન ભોજન કરવું. (૯૯)

સ્વર્ણુરૂપંગણેશસ્થદાતવ્યંપ્રાહ્મણાયચ ॥

શકત્યાચદક્ષિણાંદદ્વાદ્વિતશાઠ્યંનકારયેત ॥ ૧૦૦ ॥

સોનાની ગણુપતિની મૂર્તિ કરાવી, તેની પૂજા કરાવીને, તે પ્રાહ્મણને દાનમાં આપવી. યથાશક્તિ દક્ષિણા આપવી. પૈસો હોય છતાં કંજુસાઈ કરવી નહિ. (૧૦૦)

એવંશ્રુત્વાચ્ચતેસર્વેપ્રેષયામાસુઃ)ગાળ્પતિં ॥

સગત્વાકથયામાસચંદ્રાયબ્રહ્મણોદિતં ॥ ૧૦૧ ॥

આ રીતે સાંભળી સર્વે દેવોએ બૃહસ્પતિને ચંદ્રમા પાસે મોકલ્યા તથા બ્રહ્માએ જે કહ્યું હતું, તે બૃહસ્પતિએ ચંદ્રને કહ્યું. (૧૦૧)

વ્રતચક્રેતતશ્ચંદ્રોયથોક્તંબ્રહ્મણાપુરા ॥

આવિર્બલૂવભગવાન્ગણેશોવ્રતતોષિતઃ ॥ ૧૦૨ ॥

જેમ બ્રહ્માએ કહ્યું હતું, તેમ ચંદ્રમાએ વ્રત કર્યું. પછી વ્રતથી સંતુષ્ટ થયેલા ગણુપતિ ત્યાં પ્રકટ થયા. (૧૦૨)

તંકીડમાન્ગણુનાયકંચતુષ્ટાવદ્બ્દવાતુકલાનિધાનઃ ॥

ત્વંકારણ્ણકારણ્ણકારણાનાંવેતાસિવેધંચવિભોપ્રસીદ ॥૧૦૩॥

કળાના સ્થાનરૂપ ચંદ્રમા અષ્ટસિદ્ધિ સહુવર્તમાન કીડા કરતા ગણુપતિને જોઈ, અત્યંત નમ્ર થઈ તેની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા.

ચંદ્ર સ્તુતિ કરે છે:-હે ભગવન્! તમે જગતના કારણરૂપ હોવાથી સર્વ કારણના પણ કારણને જાણવાવાળા છો. આપ વેદ અર્થાત્ જાણવા યોગ્યરૂપે છો. આપ મારાપર પ્રસન્ન થાવો. (૧૦૩)

પ્રસીદ્ધદેવેશજગન્નિવાસગણેશલંબોદરવક્તુંડ ॥

વિરિંચિનારાયણપૂજ્યમાનક્ષમસ્વમેર્ગવૃત્તચહાસ્યં ૧૦૪

હે દેવેશ! હે જગન્નિવાસ! હે ગણેશ! હે લંબોદર! હે વક્તુંડ! પ્રહ્લા તથા નારાયણ આદિથી પૂજવામાં આવતા હે ગણુપતિ! ગર્વ-વરે મેં જે હાસ્ય કર્યું હોય, તે આપ ક્ષમા કરો. (૧૦૪)

યેત્વામસંપૂજ્યગણેશનૂનંવાંછંતિમૂઢાઃસ્વકૃતાર્થસિદ્ધિ ॥

તદૈવનષ્ટાવિશ્રુતંચલોકેજ્ઞાતોમયાતેસકલઃપ્રભાવઃ ૧૦૫

જે આપની પૂજા નહીં કરતાં, પોતાના કાર્યની સિદ્ધિ થાય એવી ઇચ્છા કરે છે, તે મૂર્ખ સર્વ લોકમાં કમનચીજવાન થાય છે, એમાં કોઈ રીતનો સંશય નથી. હે ભગવન્! હવે મેં તમારો સર્વ પ્રભાવ જાણ્યો છે. (૧૦૫)

યેચાપ્યુદાસીનનરાસ્તુપાપાસ્તેયાંતિવાસંનરકેસદૈવ ॥

હેરખલંબોદરમેક્ષમસ્વદુશ્ચેષ્ટિતંતકરુણાસમુદ્ર ॥ ૧૦૬ ॥

જે આપની સેવા કરવામાં ઉદાસીન રહે છે, તે પાપી લોક જનીત નરકમાં પડે છે. હે હેરંબ! હે લંબોદર! આપ કેવળ કરુણાના સમુદ્રરૂપ છો. મારાથી જે કાંઈ ખોટું આચરણ થયું હોય, તે આપ ક્ષમા કરો. (૧૦૬)

એવંસસ્તૂયમાનોડસૌચંદ્રેણાથગત્તનનઃ ॥

ગણેશ ઉવાચ-તુષ્ટોડહંતવદાસ્યામિવરંબ્રહ્મિનિશાકર ॥ ૧૦૭ ॥

આ પ્રમાણે ચંદ્રે જ્યારે ગણુપતિની અનેક પ્રકારે સ્તુતિ કરી ત્યારે, ગણુપતિ કહે છે:-હે નિશાકર! હું તારાપર સંતુષ્ટ થયો છું. માટે વર માગ. જે માગશે તે વરદાન આપીશ. (૧૦૭)

ચન્દ્ર ઉવાચ-લોકાનાંદર્શનીયોહંલવામિપુનરેવહિ ॥

વિશાપોહંલવિધ્યામિત્વત્પ્રસાદાદગણેશ્વર ॥ ૧૦૮ ॥

ચંદ્ર કહે છે:-લોકોને વિશે હું પાછો દર્શન દેવાને જેવો રમણીય હોતો તેવો થાઉં. આપના અનુગ્રહથી હું પાછો શાપથી રહિત થાઉં. (૧૦૮)

ગણેશ ચન્દ્ર ઉવાચ-વરમન્યં પ્રદાસ્યામિ નૈતદ્વયં મયા તવ ॥

તતો બ્રહ્માદયઃ સર્વે સમાજગુર્ભયાર્દિતાઃ ॥

વિશાપંકુરુદેવેશાર્થયામો વચંતવ ॥ ૧૦૯ ॥

ગણેશ કહે છે:-તું બીજું જે કાંઈ વરદાન માગીશ, તે હું તને આપીશ; પણ આ વરદાન નહિ આપું. ત્યાર પછી ભયથી દુઃખી થયેલા બ્રહ્માદિ ત્યાં આવ્યા તથા કહેવા લાગ્યા કે, ‘અમે પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે, એને શાપથી મુક્ત કરો.’ (૧૦૯)

વિશાપમકરોચ્ચંદ્રકમલાસનગૌરવાત્ ॥

ભાદ્રશુક્લચતુર્થ્યાતુયેપશ્યંતિ સદૈવહિ ॥ ૧૧૦ ॥

બ્રહ્માનું કહેવું સાંભળી ચંદ્રને શાપથી રહિત કર્યો. ગણપતિએ કહ્યું; ‘ભાદ્રવા શુદ્ધ ચોથને દિવસે જે કોઈ તારાં દર્શન કરશે,’ (૧૧૦)

મિથ્યાપવાદમાવર્ષત્રાપ્સ્યંતીહનસંશયઃ ॥

માસાદૌ પૂર્વમેવ ત્વાંયેપશ્યંતિ સદ્ભાજનાઃ ॥ ૧૧૧ ॥

તેને એક વર્ષ સૂધી મિથ્યા અપવાદ પ્રાપ્ત થશે, એમાં કોઈ રીતનો સંશય નથી. (૧૧૧)

ભદ્રાયાં શુક્લપક્ષસ્ય તેષાં દોષો ન જાયત ॥

તદા પ્રભૃતિ લોકોઽયં દ્વિતીયાયાં કૃતાદરઃ ॥ ૧૧૨ ॥

જે, પ્રત્યેક મહિનાના આરંભમાં, શુક્લ પક્ષની દ્વિતીયાને દિવસે સદા તારાં દર્શન કરશે, તેને પાપ લાગશે નહિ.

નંદિકેશ્વર કહે છે:-હો સનતકુમાર ! આ પ્રમાણે ગણનાયક વરદાન આપું. તે વખતથી સર્વ લોકો શુક્લ દ્વિતીયાને દિવસે આદરપૂર્વક ચંદ્રનું દર્શન કરે છે. (૧૧૨)

પુનરેવ તુ પપ્રચ્છ કલાવાનુ ગણનાયકં ॥

કેનોપાયેન દેવેશતુષ્ટો ભવસિતદ્વદ ॥ ૧૧૩ ॥

આ પ્રમાણે શાપનું નિવારણ સાંભળી, ગણપતિને ચંદ્રે ફરી પ્રશ્ન કર્યો. કયા ઉપાયથી, હે દેવેશ ! આપ પ્રસન્ન થાઓ છો, તે કહો. (૧૧૩)

ગણેશ ઉવાચ-સદાકૃષ્ણચતુર્થ્યાતુમોદકાદૈઃપ્રપૂજ્યમામ્ ॥

રેહિણ્યાસહિતંવાંચસમભ્યર્ચ્યવિધાનતઃ ॥ ૧૧૪ ॥

ગણેશ કહે છે:-સર્વદા કૃષ્ણ ચતુર્થીને દિવસે મોદકાદિ નૈવેદ્ય ધરાવી, મારું પૂજન જે કરશે તથા તારે ઉદય થયા પછી રેહિણી નક્ષત્રસહિત યથાવિધિ તારું પૂજન કરશે, (૧૧૪)

યથાશક્ત્યાચમદ્રૂપંસ્વર્ણેનપરિકલ્પિતં ॥

દત્વાદ્વિજયભુંજ્યાત્કથાશ્રુત્યાવિધાનતઃ ॥ ૧૧૫ ॥

તથા પોતાના સામર્થ્યપ્રમાણે મારી સુવર્ણની મૂર્તિ કરી બ્રાહ્મણને દાનમાં આપશે તથા ત્યાર પછી યથાવિધિ કથા સાંભળી ભોજન કરશે, (૧૧૫)

સદાતસ્યકરિષ્યામિસંકટસ્યનિવારણમ્ ॥

ભાદ્રશુક્લચતુર્થ્યાતુમૃન્મયીપ્રતિમાશુભા ॥ ૧૧૬ ॥

હેમાભાવે તુર્કતંવ્યાનાનાપુષ્પૈઃપ્રપૂજ્યમાં ॥

બ્રાહ્મણાન્ભોજયેત્પશ્ચાન્નગરંચવિશેષતઃ ॥ ૧૧૭ ॥

તેનાં હું સર્વ સંકટ નિવારણ કરીશ. ભાદ્રપદ માસની શુક્લ ચતુર્થીને દિવસે મારી સુવર્ણની અથવા શક્તિ ન હોય તો મૃત્તિકાની સુંદર પ્રતિમા કરવી. તેની નાનાપ્રકારના પુષ્પોવડે પૂજા કરીને, બ્રાહ્મણોને ભોજન આપવું તથા રાત્રીના જાગરણ કરવું. (૧૧૬-૧૭)

સ્થાપયેદમણુંકુંભાંધાન્યોપરિસુશોભિતં ॥

યથાશક્ત્યાચમદ્રૂપંશાતકુંભેનયોજિતં ॥ ૧૧૮ ॥

ધાન્યના પર છિદ્રવિનાના એક કુંભની સ્થાપના કરવી તથા તે કુંભપર યથાશક્તિ મારી સોનાની મૂર્તિની સ્થાપના કરવી. (૧૧૮)

વસ્ત્રદ્વયસમાચ્છન્નમોદકાદૈઃપ્રપૂજ્યમાં ॥

રક્તાંબરધરોમત્યૌંબ્રહ્મચર્યરતઃશુચિઃ ॥ ૧૧૯ ॥

મને જે વસ્ત્રો અર્પણ કરવાં તથા મોદકાદિવડે મારું પૂજન કરવું. પૂજા કરનારા મનુષ્યે રક્તવસ્ત્ર ધારણ કરવાં તથા તેણે સારી રીતે બ્રહ્મચર્ય પાળવું. (૧૧૯)

રજતસ્યતુરૂપમેયથાશક્ત્યાવિનિર્મિતં ॥

વસ્ત્રાંશિવાયવિપ્રાયઉપવસ્ત્રંગણાધિપે ॥ ૧૨૦ ॥

ગંધંલભાદરાયેતિપુષ્પંસિદ્ધિપ્રદાયકે ॥

ધૂપંગજમુખાયેતિદીપમૂષકવાહને ॥ ૧૨૧ ॥

જે સુવર્ણની મૂર્તિ કરાવવાની શક્તિ ન હોય તો યથાશક્તિ રૂપાની મૂર્તિ કરાવવી. જે, શિવાય નમઃ એમ કહી વસ્ત્ર, વિપ્રાય નમઃ એમ કહી ઉપવસ્ત્ર, (૧૨૦) લંબોદરાય નમઃ એમ કહી ગંધ, સિદ્ધિપ્રદાયકાય નમઃ એમ કહી પુષ્પ, ગજમુખાય નમઃ એમ કહી ધૂપ, મૂષકવાહનાય નમઃ એમ કહી દીપ, (૧૨૧)

વિપ્રનાથાયનૈવેદ્યંફલંસર્વાર્થસિદ્ધિદે ॥

તાંબૂલંકામરૂપાયદક્ષિણાંધનદાયક ॥ ૧૨૨ ॥

વિપ્રનાથાય નમઃ એમ કહી નૈવેદ્ય, સર્વાર્થસિદ્ધિદાય નમઃ એમ કહી ફળ, કામરૂપાય નમઃ એમ કહી તાંબૂલ, ધનદાય નમઃ એમ કહી દક્ષિણા મને અર્પણ કરવી. (૧૨૨)

ધક્ષુદૈર્ભોદકૈશ્વહોમંકુર્યાચ્ચનામભિઃ ॥

વિસર્જનતતઃકુર્યાત્સર્વસિદ્ધિપ્રદાયક ॥ ૧૨૩ ॥

નામવટે, શેરડી તથા મોદકથી હોમ કરવો. પછી સર્વ સિદ્ધિને આપનારું વિસર્જન કરવું. (૧૨૩)

એવસંપૂજ્યવિધ્નેશંકુથાંશ્રુત્વાવિધાનતઃ ॥

મંત્રેણાનેનતત્સર્વપ્રાહ્મણાયનિવેદ્યેત ॥ ૧૨૪ ॥

આ પ્રમાણે યથાવિધિ વિધ્નેશની પૂજા કરવી તથા કથા શ્રવણ કરી પછી, કહેલા મંત્રાવડે પૂજાપીઠ તથા ઇતર સાહિત્ય પ્રાહ્મણોને દાન કરવું. (૧૨૪)

દાનેનાનેનદેવેશત્રીતાલવગણેશ્વર ॥

સર્વત્રસર્વદાદેવનિર્વિધ્નકુરુસર્વદા ॥ ૧૨૫ ॥

દાનનો મંત્ર:-હે દેવેશ! હે ગણેશ! આ દાન અર્પણ કરવાથી પ્રસન્ન થાઓ. સર્વ ઠેકાણે તથા સર્વકાળે મારું કાર્ય નિર્વિધ્ન રીતે થવા દો. (૧૨૫)

માનોત્તતિરાજ્યંચપુત્રપૌત્રાન્પ્રદેહિમે ॥

ગાવોધાન્યંચવાસાંસિદ્ધધાત્સર્વેશ્વરશક્તિતઃ ॥ ૧૨૬ ॥

મને માનની ઉન્નતિ, રાજ્ય, પુત્ર તથા પૌત્ર વગેરે આપો. ગાય, ધાન્ય તથા વસ્ત્ર ઇત્યાદિ સર્વ મને આપો. (૧૨૬)

દત્વાતુબ્રાહ્મણુંસર્વેઃસ્વયંભુંભુતવાગ્યતઃ ॥

મોહકાપૂપમધુરંલવણુક્ષારવર્જિતં ॥ ૧૨૭ ॥

આ રીતનો મંત્ર કહી યથાશક્તિ મળેલું સાહિત્ય બ્રાહ્મણોને દાનમાં આપી, મૌન ધારણ કરી ભોજન કરવું. મોહક, માલપૂડા વગેરે ગળ્યા પદાર્થ ભોજનમાં લેવા, પણ ખારા તથા ખાટા પદાર્થો ભોજનમાં લેવા નહિ. (૧૨૭)

એવંકરોતિયશ્ચદ્રતસ્યાહંસર્વદાનયં ॥

સિદ્ધિચઘનધાન્યંચદદામિવિપુલાંપ્રજાં ॥ ૧૨૮ ॥

હે ચંદ્ર! જે આ પ્રમાણે કરે છે, તેનો સર્વદા હું જય કરુંછું. તેને સિદ્ધિ, ધન, ધાન્ય તથા અત્યંત પ્રજા આપું છું. (૧૨૮)

ઇત્યુક્ત્વાંતર્દધેદેવોવિઘ્નરાજોવિનાયકઃ ॥

તદ્દમતંકુરુકૃષ્ણત્વંતતઃસિદ્ધિમવાપ્સ્યસિ ॥ ૧૨૯ ॥

આ પ્રમાણે કહી વિઘ્નરાજ ગણપતિ ત્યાંથી અંતર્ધાન થઇ ગયા. હે કૃષ્ણ! તમે પણ તે વ્રત કરો, જેથી તમોને સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થશે. (૧૨૯)

નારદેનૈવમુક્તશ્ચમતંચકેહરિઃસ્વયં ॥

મિથ્યાપવાદંનિર્મૂળ્યતતઃકૃષ્ણોભવન્ધુચિઃ ॥ ૧૩૦ ॥

નારદે જ્યારે આ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે ભગવાને પોતે આ વ્રત કર્યું. આ વ્રતના પ્રભાવથી ભગવાન મિથ્યાપવાદમાંથી મુક્ત થઇ પવિત્ર થયા. (૧૩૦)

યેશૃણ્વંતિતવાખ્યાનંસ્યમંતકમણીયકં ॥

ચંદ્રસ્યચરિતંસર્વતેષાંદોષોનભયતે ॥ ૧૩૧ ॥

આ સ્યમંતકમણિ સંબન્ધીનું આખ્યાન, જે કોઇ સાંભળે છે, તેમ જ ચંદ્રનું જે કાંઈ ચરિત છે તે સાંભળે છે, તેને કોઈ રીતનો દોષ ઉત્પન્ન થતો નથી. (૧૩૧)

ભાદ્રપદશુક્લચતુર્થ્યાતુકવચિચંદ્રસ્યદર્શનં ॥

ભતંતતપરિહારાર્થશ્રોતવ્યંસર્વમેવહિ ॥ ૧૩૨ ॥

ભાદરવા શુદ્ધ ચોથને દિવસે જો કદી ચંદ્રનું દર્શન થઇ ગયું હોય તો તેનો દોષ ટાળવા આ સર્વ આખ્યાન સાંભળવું. (૧૩૨)

યદાયદામનઃકૃષ્ણસંદેહઉપજાયતે ॥

તદાતદાયશ્રોતવ્યમાખ્યાનકૃત્નાશનં ॥

એવમુક્ત્વાગતોદેવોગણેશઃકૃષ્ણુતોષિતઃ ॥ ૧૩૩ ॥

તે સિવાય જ્યારે જ્યારે મનમાં કષ્ટ ઉત્પન્ન થાય અથવા તે સંદેહ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ત્યારે દુઃખને નાશ કરવાવાળા આ આખ્યાનનું શ્રવણ કરવું. આ પ્રમાણે કૃષ્ણે કરેલા વ્રતથી સંતુષ્ટ થયેલા ગણુપતિ ઉપર પ્રમાણે કહી, ત્યાંથી અંતર્ધાન થઈ ગયા. (૧૩૩)

યદાયદાપશ્યતિકાર્યમુત્થિતંનારીનરશ્ચાથકરોતિતદ્વ્રતં ॥

સિદ્ધયંતિકાર્યાણિમનેષિસતાનિકિંદુર્લભંવિદ્મહરેપ્રસન્ને ॥ ૧૩૪ ॥

ઇતિશ્રીસ્કંદપુરાણેનંદિકેશ્વરસનત્કુમારસંવાદેસ્થમેતકાપાખ્યાનં સંપૂર્ણમ્ ॥

નંદિકેશ્વર સનત્કુમારને કહે છે:-જે જે વેળા સ્ત્રી અથવા પુરુષ કોઈ પણ કાર્ય કરવા પ્રવૃત્ત થાય, તે તે વેળાએ આ વ્રત કરી ગણુપતિની આરાધના કરવી. આથી મનમાં જે કાંઈ કાર્ય ઇચ્છેલું હશે, તે સિદ્ધ થશે. વિદ્મનો નાશ કરનારા ગણુપતિ પ્રસન્ન થવાથી જગતમાં શું કોઈ પણ કાર્ય દુર્લભ રહે છે ? ‘અર્થાત્ નથી રહેતું.’ (૧૩૪)

ઇતિશ્રી સ્કંદ પુરાણામાં નંદિકેશ્વર તથા સનત્કુમારના સંવાદમાં સ્થમેતકનું

ઉપાખ્યાન સંપૂર્ણ.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

અથ સંકષ્ટ ચતુર્થી પૂજ.

દૃષ્ય પક્ષની ચતુર્થીએ પ્રાતઃકાળમાં ઉઠી દંતધાવન કરીને
પછી સંકષ્ટ ચતુર્થી વ્રત કરવા માટે નીચે પ્રમાણે બોલી સંકલ્પ કરવોઃ—
નિરાહારોઽસ્મિ દેવેશ યાવચ્ચંદ્રોદયો ભવેત્ ।

ભોક્ષ્યામિ પૂજયિત્વા ત્વાં સંકષ્ટાત્તારયસ્વ માં ॥

આમ કહી પછી માંગલિક સ્નાન કરી નિત્ય કર્મથી નિવૃત્ત
થવું. પછી રાત્રીએ ચંદ્રોદય થાય ત્યારે સુવર્ણ, રૂપું, તાંબુ અથવા
મૃત્તિકા વગેરે ગમે તેની ગણુપતિની મૂર્તિ કરીને તેમાં ગણુપતિનું
પૂજન કરવું.

ૐ કેશવાય નમઃ ॥ ૐ માધવાય નમઃ ॥ ૐ ગોવિન્દાય નમઃ ॥
એ પ્રમાણે બોલી ત્રણ આચમન કરવાં. હાથ ધોઈ પછી—
ૐ નમો ભગવત વાસુદેવાય ॥

એમ બોલી પૂરક (પહેલાં નાકના ડાબા છિદ્રથી વાયુ ખેંચવો),
કુમ્ભક (મનમાં મન્ત્ર બોલતા સુધી ખેંચેલો વાયુ વચમાં રોકી
રાખવો), રેચક (મનમાં મન્ત્ર બોલી રોકેલો વાયુ નાકના જમણા
છિદ્રથી હળવે હળવે ઉતારવો). એ ત્રણ કર્મથી એક પ્રાણાયામ
થાય છે. એવા ત્રણ અથવા નવ પ્રાણાયામ કરવા. પછી—

સ્વસ્તિસ્તુયાવિનાશાખ્યા પુણ્યકલ્યાણવૃદ્ધિદા ॥

વિનાયકપ્રિયા નિત્યં તાં ય સ્વસ્તિ ધ્રુવન્તુ નઃ ॥

ૐ સ્વસ્તિન-ડ-ઇન્દ્રો વૃદ્ધશ્રવાઃ સ્વતિનઃ પૂખા વિશ્વવેદાઃ
સ્વસ્તિન સ્તાક્યો-ડ-અરિષ્ટનેમિઃ સ્વસ્તિ નો બૃહસ્પતિર્દધાતુ ॥

(એમ બોલી યજમાનના કપાલે કંકુનું તિલક કરવું. પછી બે
હાથ જોડી (નમસ્કાર કરી)ને નીચે પ્રમાણે ઇષ્ટદેવતાઓનું સ્મરણ કરવું.)

ૐ આનો ભદ્રાહ કૃત્વો યન્તુ વિશ્વતોદંબ્યાસો-ડ-અપરી-
તાસ-ડ-ઉદ્ભિદં ॥ દેવાનોયથાસદ્ભિદ્વધે-ડ-અસન્નપ્રાયુવો રક્ષિ-
તારો દિવે દિવે ॥૧॥ દેવાનામ્ભદ્રા સુમતિર્ઋષ્યતાન્દેવાના ૪ રા તિ
ર ભિનો નિવર્તતામ્ ॥ દેવાના ૪ સખ્યમુપસેદિમા વ્યન્દેવાન આયુઃ
પ્રતિરન્તુ જીવસે ॥ ૨ ॥

તાન્પૂર્વયાનિવિદાહુ મહેવ્યમ્ભગમિત્ર મહિતિન્દક્ષ મસિધમ્ ॥
અ યમણું વરુણુ ફ સોમ મ શ્વિના સરસ્વતી નઃ સુભગામયસ્કરત્ ॥૩॥

તન્નોવાતો મયો ભુવાતુમેષજન્તન્માતા પૃથિવીતપિતાધૈ ॥
તદ્ગ્રાવાણુઃ સોમ સુતો મયો ભુવસ્તદશ્વિના શૃણુતન્ધિષ્યાયુવમ્ ॥૪॥

તમીશાનુજગતસ્તુસ્થુષ્પતિન્ધિયા ગિજન્વભર્વસેહમહેવ્યમ્ ॥
પૂષાનો યથા વેદસા મસદ્વૃધે રક્ષિતા પ્રાયુ રદંબઃ સ્વસ્તયે ॥૫॥

સ્વસ્તિન ઇન્દ્રો વૃદ્ધશ્રવાઃ સ્વસ્તિનઃ પુખા વિશ્વવેદાઃ ॥ સ્વ-
સ્તિનસ્તાક્યોડઅરિષ્ટનેમિઃ સ્વસ્તિનો બૃહસ્પતિર્દધાતુ ॥ ૬ ॥

પૃષ્ઠશ્વામરુતઃ પૃશ્નિમાતરઃ શુભંયાવા'નો વિદ્યે'પ જગમયઃ
અગ્નિ જિહ્વા મનવઃ સૂર' ચક્ષ્મો વિશ્વે'નો દેવા અવસાગ-
મન્નિહ ॥ ૭ ॥

ભદ્રં કર્ણેભિઃ શૃણુયામ દેવા ભદ્રમ્પશ્યે માક્ષભિર્યજત્રાઃ ॥
સ્થિરે રંગૈ'સ્તુષ્ઠુ વા ૪ સસ્ત નૂ ભિર્યશેમહિ દેવહિતં યદાયુઃ' ॥૮॥

શુત મિન્તુ શરદોડ અન્તિદેવાયત્રાનશ્ચકાજ્જરસન્નુ નામ્
પુત્રાસો યત્ર પિતરો ભવંતિ માનો મધ્યારી'રિપ્તાયુર્ગતૌઃ ॥૯॥

અદિ'તિ ઘૌરદિ'તિરન્તરિ'ક્ષમદિ'તિર્માતાસપિતાસપુત્રઃ વિશ્વ-
દેવાડઅદિતિઃ યગ-ચજનાડઅદિતિર્જાતમદિતિર્જનિત્વમ્ ॥ ૧૦ ॥

દ્યૌઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ સુશાન્તિર્ભવતુ ॥

શ્રીમન્મહાગણપતયે નમઃ ॥ ઇષ્ટદેવતાભ્યો નમઃ ॥ કુલદેવતા-
ભ્યો નમઃ ॥ ગ્રામદેવતાભ્યો નમઃ ॥ સ્થાનદેવતાભ્યો નમઃ ॥ વાણીહિ-
રણ્યગર્ભાભ્યાં નમઃ ॥ શ્રીલક્ષ્મીનારાયણાભ્યાં નમઃ ॥ શ્રી ઉમામહે-
શ્વરાભ્યાં નમઃ ॥ શચીપુરન્દરાભ્યાં નમઃ ॥ માતૃપિતૃચરણકમલેભ્યો
નમઃ ॥ સર્વેભ્યો દેવેભ્યો નમઃ ॥ સર્વેભ્યો બ્રાહ્મણેભ્યો નમઃ ॥ શ્લોકાઃ ॥
સુમુખશ્યૈકદન્તશ્ચ કપિલો ગજકર્ણકઃ ॥ લમ્બોદરશ્ચ વિકટો વિઘ્નનાશો
ગણાધિપઃ ॥ ધૃમ્કેતુર્ગણાધ્યક્ષો ભાલચન્દ્રો ગજનનઃ ॥ દ્વાદશૈતાનિ
નામાનિ યઃ પઠેન્મૃગ્યુચાદપિ ॥ વિદ્યારંભે વિવાહે ચ પ્રવેશે નિર્ગમે
તથા ॥ સંગ્રામે સંકટે ચૈવ વિઘ્નસ્તસ્ય ન જાયતે ॥ શુદ્ધામ્બરધરંદેવં
શશિવર્ણં ચતુર્ભુજમ્ ॥ પસન્નવદનં ધ્યાયેત્સર્વવિઘ્નોપશાન્તયે ॥
લાલસ્તેષાં જયસ્તેષાં કુતસ્તેષાં પરાજયઃ ॥ યેષામિન્દીવરશ્યામે
હૃદયસ્થો જનાર્દનઃ ॥ યત્રયોગેશ્વરઃ કૃષ્ણો યત્ર પાર્થો ધનુર્ધરઃ ॥ તત્ર
શ્રીવિંજયો ભૂતિર્ધુવાનીતિર્મતિર્મમ ॥ સર્વેષ્વારબ્ધકાર્યેષુ ત્રયસ્ત્રિભુવ-
નેશ્વરાઃ ॥ દેવા દિશંતુ નઃ સિદ્ધિ પ્રદેશાન જનાર્દનાઃ ॥ વિનાયકં ગુરું
ભાનું બ્રહ્મવિષ્ણુમહેશ્વરાન ॥ સરસ્વતીં પ્રણમ્યાદૌ સર્વકાર્યાર્થસિદ્ધયે ॥

સંકલ્પઃ—અત્રાઘ માસોત્તમે માસે, અમુકપક્ષે, અમુકતિથૌ,
અમુક વાસરે, મમ વિદ્યા ધન, પુત્ર, પૌત્ર પ્રાપ્ત્યર્થ સમસ્ત રોગ
મુક્તિકામઃ શ્રી ગણેશ પ્રીત્યર્થ સંકષ્ટ ચતુર્થી વ્રતમહં કરિષ્યે.
તત્રાદૌ દિગ્વરક્ષણં, આસનશુદ્ધિં તથા શરીરશુદ્ધ્યર્થ ન્યાસાંશ્ચ
કરિષ્યે ॥

તદંગત્વેન કલશારાધનં કરિષ્યે ॥

દિગ્વરક્ષણમ્—ડાબા હાથમાં ચોખા લઈ ઉપર જમણે હાથ
ઉઘે પાડવો. પછી નીચેનો મંત્ર ભણવો:—

અપસર્પન્તુ તે ભૂતા યે ભૂતા ભૂમિસંસ્થિતાઃ ।

યે ભૂતા વિઘ્નકર્તાસ્તે નશ્યન્તુ શિવાજ્ઞયા ॥

એમ કહી સઘળી દિશામાં ચોખા વેરવા—

પૃથ્વી પ્રાર્થનાઃ—પૃથ્વીને હાથ અડકાડી નીચેનો મંત્ર ભણવો:—

પૃથિવ ત્વયા ધૃતા લોકા દેવિ ત્વં વિષ્ણુના ધૃતા ॥ ત્વં ચ ધારય માં

દેવિ પવિત્રં કુરુ ચાસનમ્ ॥ પૃથિવ્યૈ નમઃ ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ
સમર્પયામિ ॥ એમ કહી ગંધ પુષ્પ જમીન પર નાંખવાં.

કલશાદિઅર્ચનઃ—કલશને હાથ અડકાડી નીચે પ્રમાણે મંત્ર
ભણવોઃ—કલશસ્ય મુખે વિષ્ણુઃ કંઠે રુદ્રઃ સમાશ્રિતઃ । મૂલે તસ્ય
સ્થિતો બ્રહ્મા મધ્યે માતૃગણાઃ સ્મૃતાઃ ॥ ધેન્વા અમૃતીકૃત્ય, મત્સ્ય
મુદ્રયા આચ્છાદ્ય, વંશરુણાય નમઃ ઇતિ અષ્ટવારં અભિમંત્ર્ય વરુણાય
નમઃ કહી ગંધ પુષ્પ જળમાં નાંખવાં. તે જળમાંથી પવાલામાં
પાણી લેવું. આચમની ભરી તે જળવડે છાતીએ પાણી છાંટવું. તે
પાણી નાંખી દઈ બીજી વાર પાણી લઈ પૂજ્યવ્યવસ્થા પ્રાક્ષણ કરવું.

દીપપૂજન—અગ્નિર્જ્યોતિર્જ્યોતિર્જ્યોતિર્શિમ સ્વાહા સૂર્જ-
જ્યોતિર્જ્યોતિઃસૂર્જઃ સ્વાહા ॥ અગ્નિર્વર્ચ્યોજ્યોતિર્વર્ચઃ સ્વાહા ॥ ભક્ત્યા-
દીપં પ્રચક્ષ્મામિદેવાય પરમાત્મને । ત્રાહિ માં નરકાદ્ઘોરા દીપજ્યોતિ-
ર્નમોઽસ્તુ તે ॥ ઐ દીપસ્થદેવતાયૈ નમઃ આવાહયામિ ॥ સર્વોપચારાર્થે
ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥ આમ કહી દીવાને ચંદન પુષ્પ ચઢાવવું.

શંખપૂજન—ૐ અગ્નિર્ઋષિઃપર્વમાનુષાંચજન્યઃપુરોહિતઃ ॥ તર્મી-
મહેમાહાગયમ્ ॥ ઉપયામગૃહીતો સ્યગ્નયેત્વાવચ્યસવિદ્ભહેપાવમાનાય
ધીમહિ ॥ તન્નઃશંખઃપ્રયોદયાત્ ॥ ત્વંપુરાસાગરોત્પન્નોવિષ્ણુના વિધૃતો
કરે । નિર્મિતઃસર્વદેવૈશ્વપાંચજન્ય નમોઽસ્તુ તે ॥ ઐ શંખસ્થદેવતાયૈ નમઃ
સર્વોપચારાર્થે ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥ આમ કહી શંખને સ્નાન
કરાવી તેમાં જલ ભરી તેના ઉપર ચંદન અક્ષત તથા પુષ્પ ચઢાવવાં.

ઘંટાપૂજનઃ—ૐ સુપુર્ણોસિ ગુરુ ત્મસ્ત્રિવૃત્તે શિરોગાયત્ર-
અક્ષુબ્ધદ્રથન્તરે પશ્વૌ ॥ સ્તોમંડઆત્માચ્છન્દાસ્સંગાનિ જન્નુષ્પિ
નામ ॥ સામં તે તનુર્વામિદેવ્યં જજ્ઞા જજિયં પુચ્છન્ધિષ્ણ્યાઃ શક્રાઃ
સુપુર્ણસિગુરુત્માન્દિવગચ્છ સ્વઃ પત ॥ આગમાર્થતુદેવાનાં ગમનાર્થતુ
રક્ષસામ્ ॥ ઘંટાનાદં પ્રકુર્વીત પશ્ચ્યાદ્ઘંટાં પ્રપૂજયેત્ ॥ ૐ ઘંટા
સ્થ ગરુડાય નમઃ સર્વોપચારાર્થે ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥
ઉપર પ્રમાણે ભણી ઘંટાને સ્નાન કરાવી ચંદન પુષ્પ ચઢાવવું.

પછી ઘઉંનું અષ્ટ દલ કાઢી તેપર પૂર્ણપાત્ર મૂકી તેમાં ગણેશ પ્રતિમાને અભિષેક થઈ રહ્યા પછી મૂકવી. ગણેશપ્રતિમાને પ્રથમ તરલાણામાં મૂકવી.

ધ્યાનમઃ:-લંબોદરં ચતુર્બાહુત્રિનેત્રં રક્તવર્ણકમ્ । ધ્યાયે ગજનનં દેવં તત્ત્વકાંચનસન્નિભમ્ । ચતુર્ભુજં મહાકાયં સૂર્યકોટિસમપ્રભમ્ ॥ ગણેશ્વરાય નમઃ ધ્યાનં સમર્પયામિ ॥

ન્યાસ:-સુમુખાય નમઃ કહી ડાબે હાથે, એકદંતાય નમઃ કહી જમણે હાથે, કપિલાય નમઃ ડાબે પગે, ગજકર્ણકાય નમઃ કહી જમણે પગે, લંબોદરાય નમઃ કહી ડાબી જાનુએ, વિકટાય નમઃ દક્ષિણ જાનુએ, વિઘ્નનાશાય નમઃ કહી ડાબી કેડે, વિનાયકાય નમઃ દક્ષિણ કેડમાં, ધૂમ્ર કેતવે નમઃ નાભિએ, ગણાધ્યક્ષાય નમઃ હૃદયપર, ભાલચંદ્રાય નમઃ કહી કંઠે, ગજનનાય નમઃ વામબાહુ મૂળમાં, ગણુપતયે નમઃ દક્ષિણ બાહુ મૂળમાં, ગણુનાયકાય નમઃ મુખપર, ગજવક્રત્રાય નમઃ નેત્રપર, ગજનનાય નમઃ નાસિકામાં, એક શુંડાય નમઃ લલાટપર, ગજ મુખાય નમઃ શિખાપર તથા ગણાધિપાય નમઃ કહી સઘળે અંગે હાથ અડકાડવો.

પછી દ્વર્વા લઈ ગણુપતિનાપર ઉપર પ્રમાણે ન્યાસ કરવા.

આવાહનમઃ:-ૐ સહસ્રશીર્ષાપુરુષઃ સહસ્રાક્ષઃ સહસ્રપાત્ ॥ સ ભૂમિ & સર્વતરુપૃત્વા ત્યતિષ્ઠદશાઙ્ગુલમ્ ॥ આવાહયામિ વિઘ્નેશ સુરરાજચિતેશ્વર ॥ અનાથનાથ સર્વજ્ઞ પૂજર્થ ગણુનાયકા ॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ આવાહનાર્થે અક્ષતાન્ સમર્પયામિ ॥ કહી અક્ષત ચઢાવવા.

આસનમઃ:-પુરુષડચ્ચેવ દ & સર્વજ્ઞદ્બુતંજ્ઞચ્ચભાવ્યમ્ ॥ ઉતામૃતત્વચ્ચેશાનો જદ્બેનાતિરોહિતિ ॥ વિચિત્રરત્નરચિતં દિવ્યાસ્તરણુસંયુતમ્ ॥ સ્વર્ણસિંહાસનં ચારુ ગૃહાણુસુરપૂજિત ॥ ગણેશાય નમઃ આસનાર્થપુષ્પં સમર્પયામિ, કહી જ્યાં તેને ખેસાડવા હોય ત્યાં પુષ્પ મૂકવું.

પાદમઃ:-ૐ એતાવાંનસ્ય મહિમા તોજ્યાયાં શ્યપૂરુષઃ ॥ પાદોડસ્યવિશ્વા ભૂતાનિ ત્રિપાદસ્યામૃતંન્દિવિ ॥ ઉષ્ણોદકં નિર્મલં ચ સર્વસૌગન્ધ્યસંયુતમ્ ॥ પાદપ્રક્ષાલનાર્થાય દત્તં તે પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥

શ્રીગણપતયે નમ પાદં સમર્પયામિ ॥ એમ કહી ગંધાક્ષ-
તવાળું જળ ગણપતિપર ચઢાવવું.

અર્ધ્યમઃ:-ૐ ત્રિપાદ્ધર્વડઉદૈતપુરુષઃપાદૌસ્યેહાલત્ત પુનઃ । તત્તો
વિષ્વઙ્ગ્યકામત્સાશનાનશનેબલિ ॥ અર્ધ્યચક્લમંયુકતંગંધપુષ્પાક્ષતૈર્યુ-
તમ્ ॥ ગણાધ્યક્ષનમસ્તેડસ્તુગૃહાણુકરુણાનિધે ॥ ગજનનાય નમઃ અર્ધ્ય-
સમર્પયામિ ॥ કહી સોપારી તથા ગંધાક્ષતવાળું જલ ગણ-
પતિ પર ચઢાવવું.

મધુપર્કઃ:-દધ્યામધુસંયુકતંમધુપર્કમયાહુતમ્ । ગૃહાણુસર્વલોકેશ
ગણનાથ નમોડસ્તુતે ॥ શ્રી ગણપતયે નમઃ મધુપર્કસમર્પયામિ ॥ એમ
કહી દહીં, ઘી તથા મધયુક્ત મધુપર્ક ગણપતિને ચઢાવવું.

આચમનઃ:-ૐ તતૌવિરાડબ્યત વિરાઙ્ગેડઅધિપૂરુષઃ ॥ સબ્જતો
અત્યરિચ્યતપુશ્ચાદ્ભૂમિમથોપુરઃ ॥ વિનાયક નમસ્તુભ્યંત્રિદશૌરભિવંદિતા ॥
ગંગાહુતેનતોયેન શીઘ્રઆચમનંકુરુ ॥ શ્રી ગણપતયે નમઃ આચમનં
સમર્પયામિ ॥ એમ કહી ગણપતિને એક આચમની જળ ચઢાવવું.

સ્નાનઃ:-ૐ તસ્માદ્ધિજ્ઞાત્સર્વહુતઃસંભૂતંપૃષ્ઠદ્વાજ્યમ્ ॥ પુશ્તૌતૌશ્ચકં
વાયંવ્યાનારુણ્યા ગ્રામ્યાશ્ચયે ॥ ગંગાદિ સર્વતીર્થેભ્યઃ આનીતં તોય-
મુત્તમમ્ ॥ ભક્ત્યા સમર્પિતં તુભ્યં સ્નાનાયાલીપ્તદ્વાયક ॥ શ્રી ગણ-
પતયે નમઃ સ્નાનંસમર્પયામિ ॥ એમ કહી ગણપતિને સ્નાન કરાવવું.

દુગ્ધસ્નાનઃ:-ૐ આપ્યાયસ્વસમેતુતે વિશ્વતઃ સોમ વૃષ્ણયં
ભવાવાજસ્વસંગ્રથે ॥ કામધેનુ સમુદ્ભૂતં પરમંપાવનંપયઃ ॥ તેન સ્નાનં
કૃરુષ્વત્વં હેરંબગણનાયક ॥ ૐ ગણપતયે નમઃ પયઃ સ્નાનં સમર્પ-
યામિ ॥ પયઃ સ્નાનાંતે વરુણસ્નાનં આચમનીયં સમર્પયામિ ॥ ગણ-
પતિને દૂધ ચઢાવવું તથા ઐ આચમની જલ ચઢાવવું.

દધિસ્નાનઃ:-ૐ દ્ધિક્કાળ્લોડઅકારિષઙ્ગિજ્જોરશ્વસ્ય વા જિનઃ ॥
સુરભિનો મુખાકરત્રણ આયુરિષિ તારિષત્ ॥ ચંદ્રમંડલસંકાશં સર્વ-
દેવપ્રિયં દધિ ॥ સ્નાનાર્થં તે પ્રયચ્છામિ ગૃહાણુ ગણનાયકા શ્રી ગણ-
પતયે નમઃ દધિ સ્નાનં સમર્પયામિ ॥ દધિસ્નાનાંતે વરુણ સ્નાનં,
વરુણ સ્નાનાંતે આચમનં સમર્પયામિ ॥ ગણપતિને દહી તથા ઐ
આચમની જલ ચઢાવવું.

ધૃતસ્નાન:-ૐ ધૃતર્મિમિક્ષે ધૃતમ'સ્ય યોનિધૃતેશ્રિતો ધૃતવસ્યું-
ધામ ॥ આજ્યં સુરાણા માહારમાજ્યં યજ્ઞે પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥ આજ્યં
પરમં પવિત્રં સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ શ્રીગણેશાય નમઃ ધૃતસ્નાનં
સમર્પયામિ ॥ ધૃત સ્નાનાન્તે વરુણ સ્નાનં વરુણસ્નાનાંતે આચ-
મનં સમર્પયામિ ॥ કહી ગણપતિને ધી તથા ળે આચમની જળ ચઢાવવું.

મધુસ્નાન:-ૐ મધુવાતાઃક્રતાયતે મધુક્ષરન્તિ સિન્ધવઃ ॥
માધ્વીનઃ સન્ત્વોષધીઃ ॥ મધુનકતમુતોષયો મધુમત્પાર્થિવઃ રજઃ ॥
મધુઘૌરસ્તુનઃ પિતા મધુ'યાન્તૌ વનસ્પતિર્મધુમૌઅસ્તુસૂર્યઃ ॥ માધ્વી-
ગાવોભવંતુ નઃ ॥ સર્વૌષધિસમુદ્ભુતં પિયૂષમધુરં મધુ ॥ સ્નાનાર્થં તે
પ્રયચ્છામિ ગૃહાણુ ગિરિન્નસુત ॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ મધુસ્નાનં સમર્પ-
યામિ મધુસ્નાનાંતે વરુણ સ્નાનં વરુણસ્નાનાંતે આચમનીયં સમ-
ર્પયામિ એમ કહી ગણપતિને મધ તથા ળે આચમની જળ ચઢાવવું.

શર્કરાસ્નાનમઃ:-ૐ અપાઃ રસમુદ્રયસુ રસૂર્જેસનં રસમાહિ-
તમ્ ॥ ૐ અપા રસસ્ય જ્ઞેરસસ્તમ્વો' ગૃહાણુભ્યુત્તમ મુપયામ
ગૃહીતો સીન્દ્રાયત્વા નુપ્તંગૃહાણુમ્યેષતેજેનિરિન્દ્રાયત્વાનુષ્ટતમમ્ ॥

ધક્ષદંડસમુદ્ભૂતં દિવ્યશર્કરાયુતમ્ ॥ સ્નાપયામિ મહાભક્ત્યા
પ્રીતોભવ શિવાત્મજ શ્રીગણેશાય નમઃ શર્કરાસ્નાનં સમર્પયામિ ॥ શર્ક-
રાસ્નાનાંતે વરુણસ્નાનં વરુણસ્નાનાંતે શુદ્ધોદકસ્નાનં સમર્પયામિ ॥ એમ
કહી ગણપતિને શર્કરાવડે સ્નાન કરાવવું તથા ળે આચમની જળ નાંખવું.

શુદ્ધોદકસ્નાન:-ગંગા ચ યમુના તોયં ગોદાવરી સરસ્વતી ॥
નર્મદા સિન્ધુકાવેરી જલં સ્નાનાય કલ્પિતમ્ ॥ ગણપતયે નમઃ શુદ્ધો-
દક સ્નાનં સમર્પયામિ.

શ્રીગણેશાયનમઃ ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ સમર્પયામિ. કહી ગણપતિને
ગંધાક્ષત તથા પુષ્પ ચઢાવવાં. પછી ઉત્તરમાં કૂલ કાઢી નાંખી
તેપર ગણેશાયર્વશીર્ષવડે અભિષેક કરવો.

શ્રી ગણેશાયર્વશીર્ષમ—શ્રી ગણેશાય નમઃ । ૐ નમસ્તે ગણ-
પતયે । ત્વમેવ પ્રત્યક્ષં તત્ત્વમસિ । ત્વમેવ કેવલં કર્તાસિ । ત્વમેવ
કેવલં ધર્તાસિ । ત્વમેવ કેવલં હૃતાસિ । ત્વમેવ સર્વં ખલ્વિદં બ્રહ્માસિ ।
ત્વં સાક્ષાદાત્માસિ નિત્યમ્ ॥ ૧ ॥ ઋતં વચ્મિ । સત્યં વચ્મિ ॥ ૨ ॥

अव त्वं भाम् । अव वक्तारम् । अव श्रोतारम् । अव दातारम् ।
 अव धातारम् । अवानूयानमव शिष्यम् । अव पश्चात्तात् ॥ अव
 पुरस्तात् । अवोत्तरात्तात् । अव दक्षिणात्तात् । अव योर्ध्वात्तात् ।
 अवाधरात्तात् । सर्वतो मां पाहि पाहि सभन्तात् ॥ ३ ॥ त्वं वाङ्म-
 यस्त्वं चिन्मयः । त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः । त्वं सच्चिदात्मन्दाद्ब्र-
 तीयोऽसि । त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि । त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि ॥ ४ ॥
 सर्वं जगद्विदं त्वत्तो ज्ञयते । सर्वं जगद्विदं त्वत्तस्तिष्ठति । सर्वं जग-
 द्विदं त्वयि लयमेष्यति । सर्वं जगद्विदं त्वयि प्रत्येति । त्वं भूमिरापो-
 नलोनिनो यमः । त्वं यत्वारि वाक्पदानि ॥ ५ ॥ त्वं गुणत्रयातीतः ।
 त्वमवस्थात्रयातीतः । त्वं देहत्रयातीतः । त्वं कालत्रयातीतः । त्वं
 भूलाधारस्थितोऽसि नित्यम् । त्वं शक्तित्रयात्मकः । त्वां योगिनो
 ध्यायन्ति नित्यम् । त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वभिद्रस्त्व
 मग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् ॥ ६ ॥
 गणुद्विं पूर्वमुच्यार्थं वरुणादींस्तदनन्तरम् । अनुस्वारः परतरः ।
 अर्धेन्दुलसितम् । तारेण रुद्रम् । ऐतत्तव मनुस्वरूपम् । गकारः
 पूर्वरूपम् । अकारो मध्यमरूपम् । अनुस्वारश्चान्त्यरूपम् । णिन्दु-
 रुत्तररूपम् । नादः सन्धानम् । सङ्घिता सन्धिः सैषा गणेशविद्या ।
 गणुकृष्णिः । निर्यदृग्गायत्री छन्दः । गणुपतिर्देवता ॥ ॐ गं
 गणुपतये नमः ॥ ७ ॥ ऐकन्दताय विमले वक्तुंदाय धीमहि । तन्ने-
 हन्ती प्रयोदयात् ॥ ८ ॥ ऐकहन्तं यतुर्दुस्तं पाशमंकुशधारिणम् । रदं
 य वरदं दुस्तैर्भिज्जाणुं भूषकध्वजम् ॥ रक्तं लंघोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवा-
 ससम् । रक्तगन्धानुलिप्ताङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम् ॥ लक्ष्म्यानुकम्पिनं
 देवं जगत्कारणमच्युतम् । आविर्भूतं य सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम् ॥
 एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः ॥ ९ ॥ नमो प्रात-
 पतये नमो गणुपतये नमः प्रथमपतये नमस्तेऽस्तु लंघोदरायैकहन्ताय
 विघ्ननाशिने शिवसुताय वरदभूतये नमः ॥ १० ॥ ऐतद्वथर्वशी
 योऽधीते स ब्रह्मभूषाय कृदपते । स सर्वविघ्नैर्न आध्यते । स सर्वत्र
 सुभमेधते । स पञ्चमहापापात्प्रमुच्यते । सायमधीयानो द्विष-

कृतं पापं नाशयति । प्रातरधीयानो रात्रिकृतं पापं नाशयति ।
सायम्प्रातः प्रयुञ्जानो अपापो लवति । सर्वत्राधीयानोपविष्टो
लवति । धर्मार्थकामभोक्षं च विन्दति । छद्ममथर्वशीर्षमशिष्याय न
द्वेयम् । यो यद्वि भोहात् दास्यति स पापीयान् लवति । सहस्रा-
वर्तनाद्यं यं काममधीते तं तमनेन साधयेत् ॥ ११ ॥ अनेन गणु-
पतिमलिषिञ्चति स वाग्मी लवति । चतुर्थ्याभिनशान् जपति स
विद्यावान् लवति । ब्रह्माद्यावरणं विद्यान् णिलेति, कदाचनेति ॥ १२ ॥
यो दूर्वाङ्कुरैर्यजति स वै श्रवणोपभो लवति । यो दानैर्यजति स
यशोवान् लवति स भेधावान् लवति । यो भोदकसहस्रेण यजति स
वाग्मिष्ठतद्गुणमवाप्नोति । यः सान्ध्यसमिद्धभिर्यजति स सर्वं लभते
स सर्वं लभते ॥ १३ ॥ अष्टौ ब्राह्मणान्सम्यक्प्राहुयित्वा सूर्यवर्यस्वी
लवति । सूर्यग्रहणं महानद्यां प्रतिमासन्निधौ वा जप्त्वा सिद्धमंत्रो
लवति । महाविघ्नात्प्रमुच्यते । महादोषात्प्रमुच्यते । महाप्रत्यवाया-
त्प्रमुच्यते । स सर्वविद् लवति स सर्वविद् लवति य एवं वेद ॥ १४ ॥
धृत्युपनिषत् ।

ॐ सहनाववतु ॥ सहनौ' लुनकतु ॥ सह वीर्यं' करवावहै ॥
तुंस्वितावधीतमस्तु ॥ मा विद्विषावहै ॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

वस्त्रमः—रक्तवस्त्रांसुयुग्मं च देवतानामपि दुर्लभम् ॥ गृहाणु
मंगलं देवलभोदर हरात्मज ॥ ॐ तं यज्ञं अर्हि पिप्रौक्षन् पुरुषं नूतमश्रुतः ॥
तेनैवाव्ययजन्त आध्यात्मर्षयश्च ये ॥ ॐ शूर्पकर्णाय नमः वस्त्रं समर्पयामि ॥

यज्ञोपवीतमः—ब्रह्मसूत्रं सोतरीयं गृहाणु गणुनायक ॥ आरक्तं
ब्रह्मसूत्रं च कनकस्योत्तरीयकम् ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ऋयः
सामानिजज्ञिरे । छन्दा * सि जज्ञिरे तस्माद्यज्ञुस्तस्माद्विजयत ॥
ॐ गणेश्वराय नमः यज्ञोपवीतं समर्पयामि ॥

गंधमः—गृहाणेश्वर सर्वज्ञदिव्यचंदनमुत्तमम् ॥ करुणाकर अण्णक्ष
गौरीसुत नमोऽस्तुते ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संलूतं पृषद्वाज्यम् ॥
पुशूस्तोश्चक्रं वायुव्यानारुण्याश्रम्याश्च ये ॥ गणुनायकाय नमः गंधं
समर्पयामि ॥

અક્ષતા:-અક્ષતાશ્ચસુર શ્રેષ્ઠ કુંકુમારકૃતશોભિતાઃ। મયાનિવેદિતા
લકત્યા ગૃહાણુગણનાયક ॥ ઐં અક્ષત્તર્મીમદન્તહ્યવપ્રિયા અધૂષતા
અસ્તોષતસ્વભાનવો વિપ્રાનવિષ્ઠયામૃતીયોન્નન્વિન્દતે હરીં ॥ ગણ-
નાયકાય નમઃ અક્ષતાન્ સનર્પયામિ ॥

પુષ્પાણિ:-કરવી રૈ ભતિ કુસુમૈઃ ચંપકેઃ બકુલૈઃ શુભૈઃ ॥ શતપત્રૈશ્ચ
કદ્ધારૈ રચયે પરમેશ્વર ॥ ઐં ચતુર્ભુજં વ્યદંધુઃ કતિધા વ્યકલ્પયન્
મુખંકિમંસ્યાસીતકિંબાહુ કિમુરુપાદાઉચ્યતે ॥ ઐં વિઘ્નનાશનાય નમઃ।
પુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥ એમ કહી પુષ્પો ચઢાવવાં.

દૂર્વાપેણુ:-હજાર નામ વડે અથવા એકસો આઠ નામવડે દૂવ
ચઢાવવી.

અથાંગપૂજન-

ઐં ગણેશ્વરાય નમઃ પાદૌ પૂજયામિ ॥
,, વિઘ્નરાજાય નમઃ જાનુની પૂજયામિ ॥
,, આબુવાહુનાય નમઃ ઊરૂ પૂજયામિ ॥
,, હેરંભાય નમઃ કટી પૂજયામિ ॥
,, કામારિસૂનવે નમઃ નાભિ પૂજયામિ ॥
,, લંબોદરાય નમઃ ઉદરં પૂજયામિ ॥
,, ગૌરીમુતાય નમઃ સ્તનૌ પૂજયામિ ॥
,, ગણુનાયકાય નમઃ હૃદયં પૂજયામિ ॥
,, સ્થૂલકર્ણાય નમઃ કંઠં પૂજયામિ ॥
,, સ્કંદાગ્રજાય નમઃ સ્કંધૌ પૂજયામિ ॥
,, પાશહસ્તાય નમઃ હસ્તૌ પૂજયામિ ॥
,, ગજવકત્રાય નમઃ વકત્રં પૂજયામિ ॥
,, વિઘ્નહર્ત્રે નમઃ લલાટં પૂજયામિ ॥
,, સર્વેશ્વરાય નમઃ શિરઃ પૂજયામિ ॥
,, ગણાધિપાય નમઃ સર્વાંગં પૂજયામિ ॥

અથાવરણપૂજન-ઐં ગણાધિપાય નમઃ ॥ ઐં ઉમાપુત્રાય નમઃ
,, અનઘાય નમઃ ॥ ઐં હેરંભાય નમઃ ॥ ઐં ગજવકત્રાય નમઃ
,, સુમુખાય નમઃ ॥ ઐં એકહંતાય નમઃ ॥ ઐં કપિલાય નમઃ

ૐ વિકટાય નમઃ ॥ ૐ વિઘ્નનાશિને નમઃ ॥ ૐ ધ્વજકંઠવે નમઃ ॥
 ૐ ગણાધ્યક્ષાય નમઃ ૐ ભાલચંદ્રાય નમઃ ॥ ૐ ઇશ્વરપુત્રાય નમઃ ॥
 ૐ ઇલવકૃત્રાય નમઃ ॥ ૐ મૂષકવાહનાય નમઃ ॥ ૐ કુમારશુરવે
 નમઃ ॥ ૐ સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ॥ શ્લોકઃ-દયાળ્યે ત્રાહિ સંસાર-
 સર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે ત્વાહં પ્રથમાવરણાર્ચનમ્ ॥
 ૐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પ્રથમાવરણાર્ચનં સમર્પયામિ ॥ ઇતિ
 પ્રથમાવરણમ્ ॥ ૐ અવિઘ્નગણુપતયે નમઃ ૐ વીરગણુપતયે નમઃ ॥
 ૐ શ્રી શૂરગણુપતયે નમઃ ॥ ૐ વિનાયકગણુપતયે નમઃ ॥ ૐ
 વરદગણુપતયે નમઃ ॥ ૐ સિદ્ધગણુપતયે નમઃ ॥ શ્લોકઃ-દયાળ્યે
 ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે ત્વાહં દ્વિતીયા-
 વરણાર્ચનમ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ દ્વિતીયાવરણાર્ચનમ્
 સમર્પયામિ ॥ ઇતિ દ્વિતીયાવરણમ્ ॥ ૐ રમાયૈ નમઃ ॥ ૐ રમે-
 શ્વરાય નમઃ ॥ ૐ ગિરિજાયૈ નમઃ ॥ ૐ શંકરાય નમઃ ॥ ૐ વૃષાંકાય
 નમઃ ॥ ૐ રત્નૈ નમઃ ॥ મત્યૈ નમઃ ૐ પુષ્પગણાય નમઃ ॥
 ૐ વરાત્યાય નમઃ ॥ ૐ સદાશિવાય નમઃ ॥ શ્લોકઃ-દયાળ્યે
 ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે ત્વાહં તૃતીયા-
 વરણાર્ચનમ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ તૃતીયાવરણાર્ચનં
 સમર્પયામિ ॥ ઇતિ તૃતીયાવરણમ્ ॥ ૐ સિદ્ધયૈ નમઃ ॥ ૐ સમૃદ્ધયૈ
 નમઃ ॥ ૐ કાંત્યૈ નમઃ ॥ ૐ મહાવત્યૈ નમઃ ૐ મહાદ્રાવિણ્યૈ નમઃ ॥
 ૐ સુધાયૈ નમઃ ૐ વસુમત્યૈ નમઃ ॥ ૐ સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ ॥
 શ્લોકઃ-દયાળ્યે ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમ-
 ર્પયે તુભ્યં ચતુર્થાવરણાર્ચનમ્ ॥ ૐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ
 ચતુર્થાવરણાર્ચનં સમર્પયામિ ॥ ઇતિ ચતુર્થાવરણમ્ ॥ ૐ અવેઘ્ન-
 ગણુપતયે નમઃ ॥ ૐ ઇન્દ્રાય નમઃ ॥ ૐ તેજોધિપતયે નમઃ ॥ ૐ
 અગ્નયે નમઃ ॥ ૐ પ્રેતાધિપતયે નમઃ ॥ ૐ રક્ષોધિપતયે નમઃ ॥
 ૐ નીરતાય નમઃ ॥ ૐ જલાધિપતયે નમઃ ॥ ૐ વરૂણાય નમઃ ॥
 ૐ પ્રાણાધિપતયે નમઃ ॥ ૐ વાયવે નમઃ ॥ ૐ યજ્ઞાધિપતયે નમઃ ॥
 ૐ કુબેરાય નમઃ ॥ ૐ વિશ્વાધિપતયે નમઃ ॥ ૐ ઇશાનાય નમઃ ॥
 શ્લોકઃ-દયાળ્યે ત્રાહિ સંસારસર્પાન્માં શરણાગતમ્ । ભક્ત્યા સમર્પયે

તુભ્યં પંચમાવરણાર્ચનમ્ ॥ ઐ શ્રી સિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પંચમા-
વરણાર્ચનં સમર્પયામિ ॥ ઇતિ પંચમાવરણમ્ ॥ (એ ભણીને શ્રી
ગણેશને પુષ્પો ચઢાવવાં.)

અખીલ ગુલાલઃ-અખીરં ચ ગુલાલં ચ ચુવાચંદનમેવ ચ ॥
સિદ્ધરં ચ પ્રદાસ્યામિ પ્રસન્નો ભવ સર્વદા અહિરિવભોગૈઃ પર્યેતિ
ગ્રાહુઃ જ્યાયાહુતિં પરિભાષમાનઃ ॥ હસ્તધ્વનો વિશ્વા વયુનાનિ
વિક્રાન્ત્યુ માન્યુમાં ૨ સું પરિપાતુ વિશ્વતઃ ॥ ॥ શ્રી વિદ્મહર્ત્રે નમઃ
સૌભાગ્યદ્રવ્યાણિ સમર્પયામિ ॥ એમ કહી અખીલ ગુલાલ ચઢાવવાં.

ધૂપમ્-વનસ્પતિ રસોદ્ભૂતો ગંધાઢ્યો ગંધમુત્તમઃ ॥ આધ્રેયઃ
સર્વદેવાનાં ધૂપોડયં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ઐ ધૂરંસિ ધૂર્વ ધૂર્વા ધૂર્વ
તં યોડસ્માન્ ધૂર્વંતિ તન્ધૂર્વયં વયં ધૂર્વામઃ ॥ દેવાનાંમસિ વહ્નિતમ્
૨ સસ્નિતમંપ્રિત મંજુષ્ઠતમં દેવહૃતમમ્ ॥ ઐ વિક્રટાય નમઃ ધૂપં
આધ્રાપયામિ એમ કહી ધૂપ કરવો.

દીપમ્-ભક્ત્યા દીપં પ્રચચ્છામિ દેવાય પરમાત્મને ॥ ત્રાહિમાં
નરકાદ્ ઘોરાદ્ દીપોડયંપ્રતિગૃહ્યતામ્ ચન્દ્રમામનસોન્નતશ્ચક્ષો
સૂર્યો'અભયત ॥ શ્રોત્રાંદ્રાચુશ્ચં પ્રાણુશ્ચ મુખાદગ્નિ રંજયત ॥

(એમ મંત્ર ભણી દીવાને ગંધપુષ્પ ચઢાવવાં.)

નૈવેદ્યમ્-નૈવેદ્યં ગૃહ્યતાં દેવ ભક્તિં મેહ્યચલાં કુરુ ॥ ઇતિસતં મે
વરં દેહિ પરત્ર ચ પરાં ગતિમ્ ॥

ઐ અન્ન'પતેન્ન'સ્ય નો દેહ્ય નમીવસ્યંશુષ્મિણુઃ ॥ પ્રપ્રદાતારંતા-
રિપુ ભર્જ'નોઘેહિ દિપદે ચતુષ્પદે ॥ ઐ શ્રી ગણેશાય નમઃ મોહકાદિ
નૈવેદ્યં સમર્પયામિ, એમ કહી લાડનું નૈવેદ્ય અર્પણ કરવું. ઐ નાભ્યા-
આસીદન્ત રિક્ષશ્શીર્ણો ઘૌઃ સમવર્તત ॥ પ્રહૃયાં ભૂમિદિશુઃ શ્રોત્રાત્તથા
લોકા અંકટપયન્ ગંગાણુપતયે નમઃ એમ ખોલી નૈવેદ્યને જળવડે
પ્રોક્ષણ કરવું. પછી ઘેનુમુદ્રા બતાવવી. પછી ઐ પ્રાણાય સ્વાહા,
ઐ વ્યાનાય સ્વાહા, ઐ અપાનાય સ્વાહા, ઐ ઉદાનાય સ્વાહા, ઐ
સમાનાય સ્વાહા, એમ કહી નૈવેદ્ય અર્પણ કરવું. પછી અમૃતસ્યો-
પસ્તરણમસિ સ્વાહા, મધ્યે પાનીયં સમર્પયામિ, અમૃત સ્યોપિધાન-
મસિ સ્વાહા, હસ્ત પ્રક્ષાલનં મુખપ્રક્ષાલનં કરોદ્વર્તનાર્થે ચંદનપુષ્પાણિ

સમર્પયામિ ॥ એમ કહી હાથ તથા મુખ ધોવા જલ અર્પણ કરવું તથા હાથને ગંધ લગાડવા ચંદન પુષ્પ અર્પણ કરવાં.

તાંજૂલ મઃ-પુગીફલં મહુદિવ્યં નાગવદ્ધી દલૈર્યુતમ્ ॥ કર્પૂરૈલા સમાયુક્તં તાંજૂલં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ૐ વિદ્મહુર્ત્રે નમઃ તાંજૂલં સમર્પયામિ ॥ એમ કહી તાંજૂલ અર્પણ કરવું.

ફલમઃ-ઇદં ફલં મયા દેવ સ્થાપિતં પુરતસ્તવા ॥ તેન મે સુફલાવા સિર્ભવેન્નન્મનિ જન્મનિ ॥

ૐ યાઃફલિનીયાં ઐફલા પુષ્પાયાશ્ચપુષ્પિણી ॥ બૃહસ્પતિ પ્રસૂતાસ્તાનોમુગ્ધ-ચન્ત્વદ્દસઃ ॥ ૐ સર્વાર્તિનાશિને નમઃ ફલં સમર્પયામિ, એમ કહી ફળ અર્પણ કરવું.

દક્ષિણાઃ-હિરણ્યગર્ભગર્ભસ્થં હેમળીજં વિભાવસોઃ ॥ અનન્ત પુણ્યફલહમતઃશાંતિપ્રયચ્છમે ॥ ૐ હિરણ્યગર્ભસમર્વર્તતાઐભૂતસ્ય જાતઃ પતિરેકંઆગ્રીત્ ॥ સદાધારપૃથિવીધામુતેમાં કર્મૈદેવાયદ્વિષાવિધેમ ॥ ૐ ધૂમ્રાયનમઃ દક્ષિણાં સમર્પયામિ ॥ એમ કહી દક્ષિણા અર્પણ કરવી.

આર્તિક્યમઃ-જ્વાલામાલિન્યૈ નમઃ ગંધાક્ષતપુષ્પાણિ સમર્પયામિ ॥ એમ કહી આર્તિપર ગંધ પુષ્પ ચઢાવવાં ॥ ચક્ષુર્દે સર્વ લોકાનાં તિમિરસ્ય નિવારણમ્ ॥ આરાતિક્યં પ્રયચ્છામિ પ્રીતો ભવ દયાનિધે ॥ ૐ દેવાસો દિવ્યેકાદશસ્થ પૃથિવ્યામધ્યેકાદશસ્થ ॥ અખસુક્ષિતો મહિનૈકાદશસ્થ તે દેવા સો યજ્ઞમિમં જુષધ્વમ્ ॥

(૧) સુખકર્તા દુઃખહર્તા વાર્તા વિદ્વાચી ॥ નુરવી પુરવી પ્રેમકૃપા જયાચી ॥ સર્વાંગી સુંદર ઉટિ શેઢ્ઢરાચી ॥ કંઠી જળકે માળ મુક્તાફળાંચી ॥ ૧ ॥ જય દેવ જય દેવ જય મંગળમૂર્તિ ॥ દર્શનમાત્રે મનકામના પુરતી ॥ ધ્રુવ ॥ રત્નખચિત ફરા તુજ ગૌરી કુમરા ॥ ચંદનાચી ઉટી કુંકુમ કેશરા ॥ હિરેજડિત મુગુટ શોભતો ખરા ॥ રુણુજુણુતી નૂપૂરે ચરણી ધાગરિયા ॥ જય ॥ ૨ ॥ લંબોદર પીતાંબરે ફણિવરબંધના ॥ સરળ સોડ વક્તુંડ ત્રિનયના ॥ દાસ રામાચા વાટ પાહે સદના ॥ સંકષ્ટીં પાવાવેં નિર્વાણીં રક્ષાવેં સુરવરવંદના ॥ જય દેવ જય દેવ જય મંગળમૂર્તી ॥ દર્શનમાત્રે ॥ ૩ ॥

(૨) શેઠુર લાલ ચઢાયો અચ્છા ગજમુખકો ॥ દોંદિલ લાલ ખિરાજે
સુત ગૌરીહરકો ॥ હાત લિયે ગુડલદૂં સાંઈ સુરવરકો ॥ મહિમા કહે
ન જય લાગત હું પદકો ॥ ૧ ॥ જય જય જી ગણુરાજ વિદ્યાસુખ-
દાતા ॥ ધન્ય તુમારાં દર્શન મેરા મન રમતા ॥ ધ્રુમ ॥ અખૌ સિદ્ધિ
દાસી સંકટકો ખૈરી ॥ બિઘનબિનાશન મંગલમૂરત અધિકારી ॥ કોટી
સુરજપ્રકાશ ઐસી છળ તેરી ॥ ગંડસ્થલમહમસ્તક ઝૂલે શશિબિહારી ॥
જયમ ॥ ૨ ॥ ભાવભગતસે કોઈ શરણાગત આવે ॥ સંતત સંપત
સબહી ભરપૂર પાવે ॥ ઐસે તુમ મહારાજ મોકોં અતિભાવે ॥ માણેક-
લાલ નંદન નિશદિન ગુણુ ગાવે ॥ જયમ ॥ ૩ ॥

ૐ ભાલચંદ્રાય નમઃ આરાતિકયં સમર્પયામિ, એક કહી આર્તિ કરવી.

આર્તિવંદન:-જલેન શીતલીકૃત્ય કહી આગળ પાછળ જળ
ફેરવવું. પુષ્પેણ દેવવંદનમ્ ॥ આત્મવંદનમ્ હસ્તપ્રક્ષાલનમ્ ॥ હાથ
ધોઈ નાંખવા.

મંત્રપુષ્પાંજલિ:-

॥ શ્રી હંદિરાજગ્રંથમ્ ॥

ઉમાગર્ભજં કુમ્ભિવકત્રં ગણેશં ભુજકંકણૈઃ શોભનં ધ્વમ્કેતુમ્ ।
ગલે હારમુક્તાશ્લૈઃ શોભિતં તં તુમો જ્ઞાનરૂપં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૧ ॥
ગણેશં વદેત્તં સ્મરેત્સર્વાકાર્યે સ્મૃતઃ સંમુખે જ્ઞાનદઃ સર્વસિદ્ધિઃ ॥
મનશ્ચિન્તિતં કાર્યમેવાશુ સિદ્ધ્યેત્ તુમો બુદ્ધિકાન્તં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૨ ॥
મહાસુન્દરં વકત્રચિન્હં વિરાજં ચતુર્ધાભુજં ચૈકદન્તૈકવાળમ્ ॥
ધ્વલં દેવરૂપં ગણં સિદ્ધિનાથં તુમો ભાલચંદ્ર ગણેશં નમસ્તે ॥ ૩ ॥
સ સિન્દૂરસત્કુંડુમૈસ્તુલ્યવાળું સ્તુતૈર્મોદકેઃ પ્રીયતં વિઘ્નરાજઃ
મહાસંકટચ્છેદિનં ધ્વમ્કેતું તુમો ગૌર્યપત્યં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૪ ॥
યથા પાતકચ્છેદકં વિઘ્નુનામ તથા ધ્યાયતાં શંકરઃ પાપનાશઃ
યથા પૂજિતઃ ષડ્ભુજઃ શોકનાશો તુમો વિઘ્નરાજ ગણેશં નમસ્તે ॥ ૫ ॥
સદા સર્વદં ધ્યાયતામેકદન્તં સુસિન્દૂરકં પૂજિતં રક્તાપુષ્પૈઃ ।
સદા ચચિતં ચન્દનૈઃ કુંકુમોક્તં તુમો જ્ઞાનરૂપં ગણેશં નમસ્તે ॥ ૬ ॥
નમો ગૌરિકાગર્ભજપત્ય તુભ્યં નમો જ્ઞાનરૂપિન્ નમઃ સિદ્ધિકાન્ત
નમો ધ્યેય પૂજ્યાય હે બુદ્ધિનાથ સુરાઃ સર્વે ભજન્તે ગણેશં નમસ્તો ॥ ૭ ॥

लुङ्गं प्रयातं पठेद्यस्तु लक्ष्म्या प्रभाते जपेन्नित्यमेकाग्रचित्तः
क्षयं यान्ति विघ्ना दिशः शोभयन्ते नमो ज्ञानरूपं गणेशं नमस्ते॥८॥

॥ धृतिं हूंठिराजस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

ॐ यजेन् यज्ञमेयजन्त देवा स्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ॥
तेहनाकुम्भदिमानं सयन्त यत्र पूर्वे साद्रयाः सन्ति देवाः ॥ ॐ
राजधिराजयं प्रसह्यमायिने । नमो वयं वै श्रवणाय कुर्महे सभे-
कामान्कामकामाय मह्यं । कामेश्वरो वै श्रवणोदधातु । कुण्डरायैश्रव-
णाय । महाराजय नमः ॥ ॐ स्वस्ति । साम्राज्यं लोक्यं स्वा-
राज्यं वैराज्यं पारमेष्ठ्यं राज्यं महाराज्यमाधिपत्यमयं समन्त-
पर्यायी स्यात्सार्वभौमः । सार्वभूष आन्ताद्वापरार्धात् । पृथिव्यै
समुद्रपर्यन्ताया ऐकरादिति तदप्येष श्लोकोऽभिगीतः ॥ भद्रतः
परिवेष्टारो भद्रतस्यावसन्गृहे । आविक्षितस्य कामप्रेर्विश्वेदेवाः
सभासह धृति ॥ ॐ विश्वतश्चक्षुरेतविश्वतो मुषोव्विश्वतो
आहुरेतव्विश्वतस्पात् ॥ सम्प्राहुर्व्यान्धमत्तिसम्पत्तरेद्यावाभूमी-
जनयन्देव-ऐकं ॥ विनायकेशपुत्रत्वं गणराजसुरोत्तम ॥ हेहि मे
सकलान्कामान्वन्दे सिद्धिविनायक ॥ विघ्नेश्वराय वरदाय सुरप्रियाय
लंभोदराय सकलाय जगद्धिताय ॥ नागाननाय श्रुति यज्ञविभूषि-
ताय गौरीसुताय गणुनाथ नमो नमस्ते ॥ ये मंत्र लक्ष्मी गण-
पतिने कूल यदाववां. ॐ श्रीसिद्धिविनायकाय नमः । मंत्रपुष्पां-
जलिं समर्पयामि ॥

राजपथारः-छत्रं यामरं आदशनं तालमिति राजपथारान्
समर्पयामि ॥

त्वमेव माता य तपता त्वमेव, त्वमेव अंधुश्च सखा त्वमेव ॥
त्वमेव विद्या द्रविणं त्वमेव, त्वमेव सर्वं मम देवदेव ॥ १ ॥ कायेन
वाचा मनसैर्द्रियैर्वा, शुद्धयात्मना वा प्रकृतिस्वभावात् ॥ करोमि
यद्यत् सकलं परस्मै, नारायणायैति समर्पयामि ॥ २ ॥

प्रदक्षिणा-ॐ स्रष्टास्यासन्प्ररिधयस्ति? स्रष्टुमिधं कृता? ।
देवा यद्यजन्तन्वान ।-ऽ-अजं ह्यपुङ्गवम्पशुम् ॥ विघ्नेश्वर विशालाक्ष

સર્વાભીષ્ટફલપ્રદ । પ્રદક્ષિણું કરોમિ ત્વાં સર્વાન્કામાન્પ્રયચ્છ મે ॥ પાપોહં
પાપકર્માહં પાપાત્મા પાપસંભવઃ ॥ ત્રાહિ માં પુંડરિકાક્ષ સર્વપાપહરો
હરિઃ ॥ યાનિ કાનિ ચ પાપાનિ બ્રહ્મહત્યા સમાનિ ચ ॥ તાનિ સર્વાણિ
વિનશ્યન્તિ પ્રદક્ષિણા પદે પદે ॥ એમ કહી ગણપતિને ત્રણ પ્રદક્ષિણા
કરવી. ઐ શ્રીસિદ્ધિવિનાયકાય નમઃ પ્રદક્ષિણાં સમર્પયામિ ॥ (એ
લણીને શ્રીગણેશની પ્રદક્ષિણા કરવી.)

ચંદ્રપૂજનમ્:-આવાહનમ્:-દધિશંખતુષારાભમ્ ક્ષીરોદ્ધાણું
સંભવમ્ ॥ નમામિ શશિનં સોમં શંભોર્મુકુટભૂષણમ્ ॥ ઐ ઇમંદેવા
અસપત્નઃ સુવદ્ધમહતે ક્ષપાય મહતેજ્યેષ્ઠાય મહતે જ્ઞાનરાજ્યાયેન્દ્ર
સ્યેન્દ્રિયાય એમ કહી અક્ષતવડે ચંદ્રને આવાહન કરવું. પછી ગંધ
તથા પુષ્પવડે ચંદ્રમાનું પૂજન કરવું. ત્યાર બાદ નીચેના મંત્રો લણી
દ્વારસિદ્ધિ ત્રણ અર્ધ આપવો:-

ક્ષીરસાગર સંભૂત સુધારૂપ નિશાકર ॥ ગૃહાણાર્ધ્ય મયા દત્તં
ગણેશ પ્રીતિવર્ધન ॥ રોહિણીમહિત ચંદ્રમસે નમઃ અર્ધ્ય સમર્પયામિ
એમ કહી પહેલો અર્ધ્ય આપવો. સંકષ્ટ હરમેદેવ ગૃહાણાર્ધ્ય નમોઽ-
સ્તુતે ॥ ગણેશાય નમઃસ્તુત્યં સર્વસિદ્ધિપ્રદાયક, શ્રી સંકષ્ટ ગણપતયે
નમઃ ઇદં અર્ધ્ય સમર્પયામિ એમ કહી બીજો અર્ધ્ય આપવો. તિથી-
નામુત્તમેદેવિ ગણેશ પ્રિયવલ્લભે ॥ સર્વ સંકષ્ટ નાશાય ચતુર્થ્યર્ધ્ય નમો-
સ્તુતે ॥ શ્રી ચતુર્થ્ય દેવ્યૈ નમઃ ઇદં અર્ધ્ય સમર્પયામિ એમ કહી ત્રીજો
અર્ધ્ય આપવો.

ત્યાર પછી ગણેશની પ્રાર્થના કરવી. નીચે પ્રમાણે લખવું:-

યત્કિંચિત્ કૃતં દેવ યથાશક્તિમયાર્યનમ્ ।

તેન તુષ્ટો ભવદાશુ હૃસ્થાન્કામાંશ્ચ પૂરય ॥

સંકટાનલદગ્ધોહં ગણેશ શરણું ગતઃ ॥

તસ્માન્મનોરથં પૂર્ણું કુરુ સર્વેશ્વરપ્રિય ॥

સંસાર પીડા વ્યથિતં સદૈવ સંકષ્ટભૂતં સુમુખ પ્રસીદ ।

ત્રાયસ્વ માં મોચય કષ્ટસંઘાત્ નમોસ્તુ તે વિઘ્નવિનાશનાય ॥

આવાહનં ન જાનામિ ન જાનામિ તવાચ્યનમ્ ।

પૂજાં ચૈવ ન જાનામિ ક્ષમસ્વ પરમેશ્વર ॥

મંત્રહીનં ક્રિયાહીનં ભક્તિહીનં સુરેશ્વર ।

યત્પૂજિતં મયા દેવ પરિપૂર્ણું તદ્દસ્તુમે ॥

શ્રી ગણેશાયનમઃ પ્રાર્થનાં સમર્પયામિ ॥

ત્યાર પછી ત્રણ પૂર્ણ થવા માટે બ્રાહ્મણને પાંચ લાડુ, દક્ષિણા તથા વસ્ત્ર એનું (વાચનનું) દાન આપવું. નીચે પ્રમાણે ભણવું:-

મોહકાન્સકલ્લાન્પંચ દક્ષિણા વસ્ત્રસંયુતાન્ ।

આપદુત્તારણાર્થાય ગૃહાણુ દ્વિજસત્તમ ॥

પછી વિપ્રસ્ત્રી ગણેશની નીચે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવી.

અબુદ્ધમતિરિક્તં વા દ્રવ્યહીનં મયાકૃતં

તત્સર્વં પૂર્ણતાં યાતુ ગણેશપ્રજનેન ચ ॥

ત્યારપછી ઐં નમોહરંબમદમોદિતસંકષ્ટાન્નિવારય નિવારય નમઃ ॥

એ મૂલમંત્રને એકવિંશ વખત બોલી જપવો. પછી હાથમાં ચોખ્ખા લઈ નીચે પ્રમાણે ભણીને ગણેશનું વિસર્જન કરવું.

ગચ્છ ગચ્છ સુરશ્રેષ્ઠ સ્વસ્થાને ત્વં ગણેશ્વર ।

ત્રનેનાનેન મે દેવ યથોક્તક્ષલ્લો ભવ ॥

એ પ્રમાણે દેવનું વિસર્જન કરીને દક્ષિણાસહિત પ્રતિમાનું બ્રાહ્મણને દાન આપવું. બ્રાહ્મણને જમાડવા. નૈવેદ્ય ધરાવેલા લાડુઓ પોતે સગાઓ સાથે ભક્ષણ કરવા.

ઇતિ સંકષ્ટ ચતુર્થી પૂજા સંપૂર્ણ.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

સંકષ્ટચતુર્થી કથા

:૦:

નારદીયે-સૂત ઉવાચ-અરણ્યેવર્તમાનંતંપાંડુપુત્રંયુધિષ્ઠિરમ્ ॥

સખાંધવંસુખાસીનંપ્રયયોવ્યાસઆદરાત્ ॥ ૧ ॥

નારદ પુરાણુને વિષે સૂત કહે છે:-પૂર્વે ગંધુસહવર્તમાન પાંડુ-પુત્ર ધર્મરાજ અરણ્યમાં સુખચેતથી બેઠા હતા, તે સમયે વ્યાસ લગવાનું આદરથી ત્યાં આવી પહોંચ્યા. ૧.

તંદર્શ્યામુનિશર્દૂલંવ્યાસંપ્રત્યુધયોનૃપઃ ॥

મધુપર્કવટે પૂજાંચકૃત્વાવાક્યમુવાચહ ॥ ૨ ॥

ઋષિશ્રેષ્ઠ વ્યાસ આવી પહોંચ્યા છે, એમ જોઈ ધર્મરાજે એકદમ ઉઠી સામે જઈ તેમને લઈ આવી, ઉચ્ચ આસનપર બેસાડ્યા અને મધુપર્કવટે પૂજા કરીને કહ્યું; ૨.

યુધિષ્ઠિર ઉવાચ-અધમેસકૂલંજન્મભવતાગમનેકૃતે ॥

યત્સંકટંહિસંજાતંવનેમમ નિવાસિનઃ ॥ ૩ ॥

યુધિષ્ઠિર કહે છે:-આપના આજે પધારવાથી મારો જન્મ સફળ થયો છે. વનમાં વાસ કરવાથી જે કાંઈ સંકટ ઉત્પન્ન થયું તે સર્વ, ૩.

તત્સર્વવિલયંયાતંભવતોદર્શનેનહિ ॥

આત્માનંસાધુમન્યેઽહંરાજ્યતૃણાપરાડંસુખમ્ ॥ ૪ ॥

આપનાં દર્શનના પ્રભાવથી નાશ પામ્યું. રાજતૃણાથી પરાંગ-સુખ એવો હું પોતાને કૃતકૃત્ય માનું છું. ૪.

દુઃખિતતુપુનઃસ્વામિન્રાજ્યબ્રહ્મવનેસ્થિતમ્
એતેલીમાદયઃસર્વેબાંધવાવ્યથયંતિમામ્ ॥ ૫ ॥

પણ હે સ્વામિન્ ! મારા ભાઈઓ રાજ્યથી બ્રહ્મ થયેલા વનમાં રહે છે, તે વાસ્તે હું દુઃખી છું. આ લીમાદિ સર્વ બંધુઓ મને બહુ ક્લેશ આપે છે. ૫.

દુરાધર્ષાઃસુવીર્યાહિમચ્છાસનવિધૌરતાઃ ॥

ધયંતુદ્રૌપદીસાધ્વીરાજપુત્રીપતિવતા ॥ ૬ ॥

આ મારા બંધુઓ કાંઈ સામાન્ય નથી. એકના કરતાં એક બળ-શાળી તથા અજિત્ય છે, તેમ છતાં તેઓ મારી આજ્ઞા પાળવામાં તત્પર રહે છે. આ દ્રુપદ રાજાની કન્યા મહા પતિવ્રતા દ્રૌપદી, ૬.

રાજ્યોપભોગયોગ્યાપિસાધદુઃખોપભોગિની ॥

મયાચક્રિકૃતંવ્યાસપૂર્વકપ્રાનુભવિના ॥ ૭ ॥

અખિલ રાજ્યસુખને યોગ્ય છતાં મારે લીધે દુઃખ ભોગવે છે. હે વ્યાસ ! આવી કષ્ટસ્થિતિ આવતાં પહેલાં મેં શું કર્યું, તે સાંભળો. ૭.

દ્વાયદૈસ્તુહુતંરાજ્યંઘૃતચ્છઘ્નરૈતઃશૈઃ ॥

પરાજતાવયંબ્રહ્મસુહૃદ્ભિર્બંધુભિસ્તથા ॥ ૮ ॥

મારા મિત્રો, બાંધવો તથા પિત્રાઈઓએ ઘૃતને નિમિત્તે અમારો પરાજય કરી, અમારાં રાજ્યાદિ સર્વસ્વ હરણ કર્યાં. ૮.

વનંપ્રસ્થાપિતાદૈતરિદમ્બૂયુશ્ચિતેવચઃ ॥

કુર્વંતુગમનંશીઘ્રંવનાયભવદાદયઃ ॥ ૯ ॥

નોકરો પાસે અમને વનમાં હાંકી કઢાવ્યા એટલું જ નહિ, પણ તેઓએ એમ કહ્યું કે, તમે સર્વે જલદી અરણ્ય પ્રતિ જાઓ. ૯.

ઘૃત્યંનિરાકૃતાઃસ્વામિન્યદ્વાતદ્વનમાગતાઃ ॥

અહંતદાપ્રભૃત્યેવનાપશ્યંહિભવાદશાન્ ॥ ૧૦ ॥

હે સ્વામિન્ ! આ રીતે તિરસ્કાર કરાયલા અમોએ જ્યારથી અરણ્યમાં વાસ કર્યો, ત્યારથી આજપર્યંત અમોને આપ સરખાનાં દર્શન પણ થયાં નથી. ૧૦

યદ્યસ્તિવતમેકંદિસર્વસંકષ્ટનાશનં ॥

તન્મેડધકથયબ્રહ્મતુગ્રાહ્યોસ્મિસુવત ॥ ૧૧ ॥

હે બ્રહ્મન્ ! સર્વ પ્રકારનાં સંકટોને મુક્ત કરી શકે, એવું કોઈ એકાદ વ્રત હોય તો તે આજ આપ અમને કહો. હે સુવ્રત ! હું આપને અનુગ્રહ કરવા યોગ્ય છું. ૧૧.

વ્યાસ ઉવાચ-નાસ્તિભ્રમંડલેરાજંતેત્સમોધર્મતત્પરઃ ॥

કથયામિવ્રતંતેડધમતાનામુત્તમોત્તમમ્ ॥ ૧૨ ॥

વ્યાસ કહે છે:-હે યુધિષ્ઠિર ! આ ભૂમિ મંડળપર તારા સરખો ધાર્મિક ખીજે કોઈ નથી, એ વાત ખરી છે. આજ તને સર્વ વ્રતોમાં શ્રેષ્ઠ એવું એક ઉત્તમ વ્રત કહું છું, તે તું સાંભળ. ૧૨.

સંકષ્ટનાશનંનિત્યંશુભદંકલદંભુવિ ॥

યત્કૃત્વાસર્વકાર્યાણાંનિષ્પત્તિર્નયતેધુવમ્ ॥ ૧૩ ॥

આ વ્રત પૃથ્વીપર કરવાવાળાને સર્વ સંકટમાંથી મુક્ત કરે છે. આ વ્રત કરવાથી તત્ક્ષણ સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે. ૧૩.

વિદ્યાર્થીલભતેવિદ્યાધનાર્થીલભતેધનમ્ ॥

ત્રોષિતાર્યાપુરંધ્રીચેત્કરેતિવ્રતમુત્તમમ્ ॥

ધર્મિસતંલભતેસર્વલત્રાયસહમોદતે ॥ ૧૪ ॥

જે વિદ્યાર્થી હોય તેને વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય છે, ધનાર્થી હોય તેને ધન પ્રાપ્ત થાય છે તથા જેનો પતિ અત્યંત દૂર દેશ ગયેલો હોય તે જો આ વ્રત કરે તો તેનો પતિ જલદી ગૃહપ્રતિ આવી, તેની સાથે અત્યંત આનંદને મેળવે છે. ૧૪.

સંકષ્ટેપિયદાક્ષિંતોભાનવોગ્રહપીડિતઃ ॥

કુર્યાદ્વ્રતમિદંરાજન્સઘોમુચ્યેતસંકટાત્ ॥ ૧૫ ॥

હે રાજન્ ! સંકટમાં સપડાયલો કોઈ પણ મનુષ્ય હોય અથવા ગ્રહ પીડાથી કોઈ પીડાતો હોય, તેમ છતાં આ વ્રત કરવાથી તત્કાળ તે સર્વ સંકટમાંથી મુક્ત થાય છે. ૧૫.

પુરાતુનૃપતિઃકશ્ચિદ્દાસીદ્ધર્મપરાયણઃ ॥

સામ્રાજ્યેદીક્ષિતોનિત્યંમંત્રિભિઃપરિવારિતઃ ॥ ૧૬ ॥

હે ધર્મરાજ ! તને એક ઇતિહાસ કહું છું તે તું સાંભળ. પૂર્વે એક રાજા હતો, તે અત્યંત ધાર્મિક હતો, સમ્રાજ્યપણાની સ્થિતિ ભોગવતો હતો તથા પ્રધાનમંડળવડે તે યુક્ત હતો. ૧૬.

સુહૃદ્ભિર્મધુવર્ગેશ્ચપુત્રપૌત્રસમન્વિતઃ ॥

તસ્યતુપ્રિયકર્ત્રીચપત્નીગુણુવતીપ્રિયા ॥ ૧૭ ॥

તેને ઘણા સુહૃદો, બન્ધુવર્ગો તથા પુત્રો અને પૌત્રો હતા. તેને પતિનું પ્રિય કરવાવાળી, ગુણયુક્ત એક પત્ની હતી. ૧૭.

નામ્નારત્નાવલીત્યાસીત્પતિવ્રતાપરાયણા ॥

તયોઃપરસ્પરંપ્રીતિરભવત્સુગુણાશ્રિયા ॥ ૧૮ ॥

આ સ્ત્રીનું નામ રત્નાવલી હતું તથા તે પતિવ્રતાપણામાં અત્યંત ઉત્સુક રહેતી હતી. એક સારાં ગુણવાળાં હોવાથી તેઓમાં પરસ્પર અત્યંત પ્રીતિ થઈ હતી. ૧૮.

કદાચિદ્દૈવયોગેનહૃતંરાજ્યંતુવૈરિભિઃ ॥

કોશોબલંચાપહૃતવિધ્વસ્તોબંધુભિઃસહ ॥ ૧૯ ॥

એક સમયે દૈવયોગથી વૈરીઓએ તેનું રાજ્ય હરી લીધું તથા બન્ધુવર્ગસહિત તે રાજ્યને રાજ્યમાંથી હાંકી કાઢ્યો. ૧૯.

રત્નાવલ્યાતયાસાર્ધંનિર્ગતોભ્રમિવદ્વિભ્રલઃ ॥

વનેશ્વધાર્તઃકુંભિતએકવાસાસ્તૃષાર્દિતઃ ॥ ૨૦ ॥

ત્યાર પછી તે પૃથ્વીપતિ રત્નાવલી નામની પોતાની સ્ત્રીસહિત અરણ્યપ્રતિ ગયો. ત્યાં તે શુધાથી અત્યંત કૃશ થયો. તૃષાથી વ્યાકુળ થયો તથા તેણે કેવળ એક જ વસ્ત્ર શરીરપર ધારણ કરેલું હતું. ૨૦.

ઘતસ્તતશ્ચિરન્નાજન્નાતપેનાતિપીડિતઃ ॥

એકાકીવનમાસાઘતયાસાર્ધંયુધિષ્ઠિર ॥ ૨૧ ॥

હે ધર્મરાજ ! અહીં તહીં કરતાં કરતાં પ્રખર સૂર્યકીરણના તાપને લીધે સ્ત્રીસહવર્તમાન તે રાજા અત્યંત પીડાવા લાગ્યો. ૨૧.

સૂર્યેસ્તાચ્છમાયાતેઅરણ્યેચશિવાર્દિતે ॥

વ્યાધાઃપ્રચુકુશુસ્તત્રપર્જન્યૌપિવવર્ષહ ॥ ૨૨ ॥

આ રીતે તેણે દિવસના કલેશ ભોગવ્યો તથા સૂર્ય અસ્ત પામ્યો ત્યારે અરણ્યમાંહેલાં વાઘ વરુ ઇત્યાદિ મોટાં ભયંકર પ્રાણીઓ જુઓ પાડવા લાગ્યાં તથા વરસાદ પણ વરસવા લાગ્યો. ૨૨.

કંઠકૈઃકલેશિતારાત્રીકંદંતીદુઃખપીડિતા ॥

તાંવિલોક્યનૃપશ્રેષ્ઠોદુઃખેનાતીવપીડિતઃ ॥ ૨૩ ॥

આ પ્રમાણે ફરવાથી તે રત્નાવલી રાણીને સર્વ અંગે ઘણા કાંટા વાગવાથી તે દુઃખી થઈ મોટેથી રડવા લાગી. આ જોઈ, રાજા પણ અત્યંત દુઃખી થવા લાગ્યો. ૨૩.

તતઃપ્રભાતસમયેમાર્કંડેયમહામુનિ ॥

દર્શયારાજતત્રૈવવિસ્મયાવિષ્ણુમાનસઃ ॥ ૨૪ ॥

ત્યાર પછી પ્રાતઃકાલે તે અરણ્યભૂમાં જ મહામુનિ માર્કંડેયને જોઈ, તે રાજા અત્યંત આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયો. ૨૪.

ઉપગમ્યશનસ્તંતુદંડવત્પતિતોભુવિ ॥

પ્રોવાચવચનદીનપ્રાંજલિઃપુરતઃસ્થિતઃ ॥ ૨૫ ॥

તે ઋષિ પાસે ધીમે ધીમે જઈ, તેને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા તથા હાથ જોડી સામે ઉભા રહી અત્યંત દીનવાણીવડે કહ્યું. ૨૫.

કિંકૃતહિમયાસ્વામિન્દુષ્કૃતંકથયસ્વમે ॥

યેનકર્મવિપાકેનરાજ્યલક્ષ્મીઃપરાર્જુનુષી ॥ ૨૬ ॥

‘હે સ્વામિન્! હે માર્કંડેય ઋષિ! મેં પૂર્વજન્મમાં શું પાપ કર્યું હશે કે, જે કર્મવિપાકને લીધે રાજ્યલક્ષ્મી મારાથી પરાડુમુખ થઈ, તે કૃપા કરી મને કહો.’ ૨૬.

માર્કંડેય ઉવાચ-શૃણુરાજન્નવદ્યામિત્યવયાપૂર્વજન્મનિ ॥

કૃતંકર્માશુભયેનગતોસિવિષમ્દશાં ॥ ૨૭ ॥

માર્કંડેય કહે છે:-પૂર્વજન્મમાં તેં જે પાપ કર્યું, તે તું સાંભળ. તેં પૂર્વજન્મે એવું અશુભ કર્મ કર્યું છે કે, જેથી તું આવી વિષમદશાને પામ્યો છે. ૨૭.

પૂર્વહિલુપ્થકશ્ચાસીર્ગતોસિગહનંવન ॥

વરાહસિંહસાદૃલાન્હત્વાશ્રાંતોવનેતદા ॥ ૨૮ ॥

પૂર્વજન્મે તું ભિલ્લ હતો તથા એક વેળા ભયંકર અરણ્યમાં ગયો. ત્યાં વરાહ, સિંહ તથા સાર્દૂલને મારી નાંખી, તે અરણ્યમાં તું અત્યંત થાકી ગયો હતો. ૨૮.

તસ્મિન્નાત્રૌભ્રમન્નાજન્શ્ચતુર્થ્યામાધકૃષ્ણકે ॥

દૃષ્ટંશુભંચકૃષ્ણાયાસ્તડાગંપૃથુનિર્મલં ॥ ૨૯ ॥

હે રાજન્! તે રાત્રીએ માહા વદ ચોથ હતી. તું ત્યાં આમ તેમ ભટકતો હતો, તેવામાં તેં નિર્મળ કૃષ્ણાનું તળાવ જોયું. ૨૯.

તત્તીરેનાગકન્યાનાંસમૂહરક્તવાસસાં ॥

ગણેશપૂજયંતીનાંદૃષ્ટવાન્નિરતંવતે ॥ ૩૦ ॥

વળી તે તીરપર રક્તવસ્ત્ર પહેરેલી તથા વ્રતાચરણમાં તત્પર એવી સુંદર નાગકન્યાઓ ગણેશની પૂજા કરે છે, એમ તેં જોયું. ૩૦.

ઉપગમ્યશનૈસ્તત્રપૃષ્ઠતાસાંત્વયાવિભા ॥

આર્યાઃકિમેતન્મેસર્વકથયન્વહિતત્વતઃ ॥ ૩૧ ॥

હે રાજન્! તું આસ્તે આસ્તે ત્યાં ગયો તથા તે કન્યાઓને પૂછવા લાગ્યો કે, હે આર્ય સ્ત્રીઓ! આ તમે સર્વે શું કરો છો, તે મને વિસ્તારથી કહો. ૩૧.

નાગકન્યા ઉવાચ-પૂજયામોગણુપતિવયંસિદ્ધિપ્રદાયકમ્ ॥

શાંતિદંપુષ્ટિદનિત્યંસર્વવ્યાધિવિનાશનમ્ ॥ ૩૨ ॥

નાગકન્યાઓ કહે છે:-સિદ્ધિને આપવાવાળા ગણુપતિની અમે સર્વ પૂજા કરીએ છીએ, જે ગણુપતિ શાંતિને આપવાવાળા, પુષ્ટિ આપવાવાળા તથા સર્વ પ્રકારના વ્યાધિનો નાશ કરવાવાળા છે. ૩૨.

પુનઃપૃષ્ઠંત્વયાતત્રકિંદાનપૂજ્યતેત્રકઃ ॥ ૩૩ ॥

ત્યાર પછી તેં તે કન્યાઓને પૂછ્યું કે, આ વ્રતમાં કયા દેવની પૂજા કરવામાં આવે છે તથા તેમાં શું હાન કરવામાં આવે છે? ૩૩.

રિચ બચઃ-યદાતૃત્પદ્મતેભક્તિર્માધમાસિગણુધિપમ્ ॥

કૃષ્ણાયાંચચતુર્થ્યાંવૈરક્તપુર્ણપ્રપૂજયેત્ ॥ ૩૪ ॥

સ્ત્રીઓએ કહ્યું:-જ્યારે આપણને ભક્તિ થાય ત્યારે માઘ કૃષ્ણ ચતુર્થીએ ગણુપતિનું રક્તપુર્ણપાવડે પૂજન કરવું. ૩૪.

ગંધધૂપેશ્વદીપેશ્વનૈવેદ્યભક્તિસંયુતઃ ॥

વિવિધાન્મોહકાનૃત્વાપૂરિકાઘૃતપાચિતાઃ ॥ ૩૫ ॥

તે જ રીતે ભક્તિયુક્ત થઈ ગંધ, ધૂપ, દીપ તથા નૈવેદ્ય ધરવું. આ નૈવેદ્યમાં નાનાપ્રકારના મોદકો તથા ઘીમાં તળેલી પુરીઓ લેવી. ૩૫.

નૈવેદ્યપદ્મસંસર્વગણેશાયનિવેદયેત્ ॥

તતોગૃહીતંરાજેન્દ્રત્વયાસંકષ્ટનાશનમ્ ॥ ૩૬ ॥

આ રીતે છ પ્રકારના રસથી યુક્ત નૈવેદ્ય તૈયાર કરી ગણુપતિને નિવેદન કરવું. આ સર્વ સાંભળી, હે રાજેન્દ્ર! તેં પણ સંકટને નાશ કરવાવાળું આ વ્રત ધારણ કર્યું. ૩૬.

અભવદ્ધનધાન્યતેપુત્રપૌત્રસમન્વિતમ્ ॥

કસ્મિંશ્ચિત્સમયેરાજન્ધનમત્તેનચત્વયા ॥ ૩૭ ॥

આ વ્રતના પ્રભાવથી તને ધન, ધાન્ય, પુત્ર તથા પૌત્ર સર્વ પ્રાપ્ત થયાં. કોઈએક સમયપર ધનથી મત્ત થયેલો તું, ૩૭.

વિસ્મૃતંતદ્દમતંયત્તુનૃણાંયત્તેનભૂતિદમ્ ॥

તતઃપ્રાપ્તંચપંચત્વમંતકાલઉપસ્થિતે ॥ ૩૮ ॥

મનુષ્યને સંપત્તિ આપવાવાળું આ વ્રત ભૂદ્વી ગયો. ત્યાર પછી અંતકાળ આવી પહોંચવાથી તું મૃત્યુને શરણુ થયો. ૩૮.

તત્પ્રભાવાદ્રાજકુલેવિશાલેપ્રાસમુત્તમમ્ ॥

ત્વયાજન્મનૃપશ્રેષ્ઠરાજ્યંપ્રાપ્તંચક્ષિદ્ધિમત્ ॥ ૩૯ ॥

આ વ્રતના પ્રભાવથી તારો મહાન્ રાજકુળમાં જન્મ થયો તથા હે નૃપશ્રેષ્ઠ! તું અત્યંત સમૃદ્ધિવાળો રાજ્યને પામ્યો. ૩૯.

સુહૃન્મિત્રપ્રિયાયુક્તઃપ્રાપ્તોઽસિવિપુલંવસુ ॥

કૃતાવજ્ઞાવ્રતસ્યાસ્યતેનાપ્તંકલમીદશમ્ ॥ ૪૦ ॥

સુહૃત, મિત્ર તથા પ્રિયાથી તું યુક્ત થયો તથા અત્યંત પૈસો ટકો તને મળ્યો. પણ તે વ્રતની પૂર્વજન્મમાં જે અવજ્ઞા કરી, તેને લીધે તને આપું અનિષ્ટ ફળ પ્રાપ્ત થયું. ૪૦.

રાજેવાચ-કરિષ્યામ્યધુનાસ્વામિન્કથ્યતાંમમતદ્દમતમ્ ॥

યત્કૃત્વાસકલંરાજ્યપ્રાપ્યતેચમયાપુનઃ ॥ ૪૧ ॥

રાજા કહે છે-હે સ્વામિન્! તે વ્રત હું હવે કરીશ; મારે તે વ્રત મને વિસ્તારપૂર્વક કહો, કે જે કરવાથી મને ફરી સકળ રાજ્યની પ્રાપ્તિ થાય. ૪૧.

ઋષિઉવાચ-વ્રતસંકલ્પમાશુત્વંકુરુયેનનૃપોત્તમ ॥

પ્રાપ્સ્યસિત્વંનિર્જરાજ્યંસંદેહમાકુરુબ્રહ્મા ॥ ૪૨ ॥

ઋષિ કહે છે-હે રાજશ્રેષ્ઠ! તું જલહી આ વ્રત કરવાનો સંકલ્પ કર, જેથી તને તારું રાજ્ય પ્રાપ્ત થશે. તેમાં તું સંદેહ મા કર. ૪૨.

ઇત્યુક્ત્વાસમુનિશ્રેષ્ઠોહ્યતર્ધાનમગાત્તતઃ ॥

મુનેસ્તાદ્વચનંશ્રુત્વાવ્રતસંકલ્પમાતનોત્ ॥ ૪૩ ॥

આ પ્રમાણે કહી, તે મુનિ ત્યાંથી અંતર્ધાન થઈ ગયા. મુનિનું વચન સાંભળી તેણે તે જ વખતે વ્રતનો સંકલ્પ કર્યો. ૪૩.

રાજાચક્રે મુનિપ્રોક્તસંકલંતદ્વયં શુભમ્ ॥

આયાતાઃ સંકલંતસ્ય મંત્રિભૃત્યાશ્ચ સૈનિકાઃ ॥ ૪૪ ॥

જે પ્રમાણે મુનિએ કહ્યું હતું, તે પ્રમાણે વ્રતસંકલ્પ કરી તેણે તે શુભ વ્રત કર્યું. આ વ્રતના પ્રભાવથી તેના મિત્રો, મંત્રીઓ, ભૃત્યો તથા સર્વ સૈનિક આવી મળ્યા. ૪૪.

સમાચયૌ નૃપશ્ચેષ્ટસ્તત્ક્ષણાત્સ્વયમેવહિ ॥

લગ્નવારાજ્યં ચ સંકલંગણેશસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૪૫ ॥

તે રાજા પોતાને ઘેર આવ્યો તથા ગણેશની કૃપાથી તે જ ક્ષણે તેને પોતાનું સર્વરાજ્ય પ્રાપ્ત થયું. ૪૫.

બુભુજે મેદિની રાજપુત્રપૌત્રસમન્વિતઃ ॥ ૪૬ ॥

પુત્ર પૌત્ર સહવર્તમાન તે રાજા પૃથ્વીને ભોગવવા લાગ્યો. ૪૬.

તત્સમાત્વમપિ રાજેન્દ્રકુરુસંકલ્પનાશનમ્ ॥

વ્રતસિદ્ધિપ્રદં નૃણાં સ્ત્રીણાં ચૈવ વિશેષતઃ ॥ ૪૭ ॥

માટે હે ધર્મરાજ ! તું પણ સંકલ્પને હરવાવાળું આ વ્રત કર. આ વ્રત મનુષ્યને તથા વિશેષે કરી સ્ત્રીઓને સિદ્ધિ આપવાવાળું છે. ૪૭. યુધિષ્ઠિર ઉવાચ—સવિસ્તરં વ્રતં બ્રહ્મહિ કૃપયા કલ્પનાશનમ્ ॥ ૪૮ ॥

યુધિષ્ઠિર કહે છે—કલ્પને નાશ કરવાવાળું આ વ્રત વિસ્તારથી મને કહો. ૪૮.

વ્યાસ ઉવાચ—યદ્દાસંકલેશિતો રાજન્દુઃખૈઃ સંકલ્પદારુણૈઃ ॥

પુમાનકૃષ્ણચતુર્થ્યાતુતદ્દાપૂજ્યો ગણાધિપઃ ॥ ૪૯ ॥

વ્યાસ કહે છે—હે રાજન્ ! જે વેળા મનુષ્યને અત્યંત સંકલ્પ આવી પડે, તે વેળા કૃષ્ણ ચતુર્થીને દિવસે ગણપતિનું પૂજન કરવું. ૪૯.

શ્રાવણે ખલુ લેપક્ષે ચતુર્થ્યામાઘમાસિ ચ ॥

તસ્મિન્દિને વ્રતં ગ્રાહ્યં સંકલ્પાખ્યં યુધિષ્ઠિર ॥ ૫૦ ॥

આ સંકલ્પી વ્રત શ્રાવણ વદ અથવા માઘ કૃષ્ણપક્ષની ચતુર્થીએ તો અવશ્ય કરી કરવું. ૫૦.

પ્રાતઃશુચિર્ભવેત્સમ્યગ્દંતઘાવનપૂર્વકં ॥

(નિરાહારોઽસ્મિન્દેવેશયાવચ્ચંદ્રોદયોભવેત્ ॥

ભોક્ત્યામિપૂજયિત્વાત્વાંસંકલ્પાત્તારયસ્વમામ ॥)

સંકલ્પમાદૌ કૃત્વૈવંક્ષાત્વાશુકલતિલૈઃ શુભૈઃ ॥ ૫૧ ॥

પ્રાતઃકાળે ઉઠી હંતધાવન કરી, ઉદ્ધવર્તન તથા સફેત તલ લઈ
સ્નાન કરવું તથા સંકલ્પ કરવો કે, હું ચંદ્રોદયપર્યંત નિરાહાર રહી
તારું પૂજન કરીશ અને પછી ભોજન કરીશ. મારું સંકટમાંથી, હે
દેવ ! રક્ષણ કરે. ૫૧.

આહ્નિકંતુવિધાયૈવપૂજનંકુર્વીતિસુવતઃ ॥

યથાશક્તિતુસૌવર્ણ્યપ્રતિમાંચવિધાયૈવ ॥ ૫૨ ॥

હે સુવત ! સંધ્યાકાળનું આહ્નિક કર્મ કરી રહ્યા પછી યથાશક્તિ
સુવર્ણની પ્રતિમા કરવી. ૫૨.

સૌવર્ણેરાજતેતામ્રેમુન્મયેવાથશક્તિતઃ ॥

કુંભેપુષ્પફલેઃપૂર્ણદેવતત્રૈવવિન્યસેત્ ॥ ૫૩ ॥

સોનાની, રૂપાની તથા બ્રે શક્તિ ન હોય તો મૃત્તિકાની
પ્રતિમા કરવી. વળી મૃત્તિકાના કુંભમાં તેની વિધિપૂર્વક સ્થાપના કરી,
તેમાં ઉદક, પુષ્પ, ફળ વગેરે મૂકી, તેપર દેવની સ્થાપના કરવી. ૫૩.

શુભેદેશેન્યસેત્કુંભંવસ્ત્રંતત્રનિધાયચ ॥

પદ્મમુદ્દલકૃત્વાઉપચારૈઃપ્રપૂજયેત્ ॥ ૫૪ ॥

મુંદર જગ્યાએ કલશનું સ્થાપન કરી, પૂર્ણપાત્રપર વસ્ત્ર પાથરી,
તેપર અમુદ્દલ કાઢી, અનેક પ્રકારના ઉપચારવડે પૂજા કરવી. ૫૪.

આવાહનંગણેશાયઆસનંપાપનાશિને ॥

પાદલંભોદરાયેતિઅર્ધ્યચંદ્રાર્ધધારિણે ॥ ૫૫ ॥

તે નીચે પ્રમાણે:-ગણેશાય નમઃ આવાહન, પાપનાશિને આસન,
લંબોદરાય પાદ, ચંદ્રાર્ધધારિણે અર્ધ્ય, ૫૫.

વિશ્વપ્રિયાયાચમનંસ્નાનંચબ્રહ્મચારિણે ॥

વસ્ત્રંસર્વપ્રદાયૈતિવકતુંડાયસૂત્રકર્ત્ર ॥ ૫૬ ॥

વિશ્વપ્રિયાય આચમન, બ્રહ્મચારિણે સ્નાન, સર્વપ્રદાય વસ્ત્ર, વકતુંડાય
સૂત્ર, ૫૬.

ચંદનંરુદ્રપુષ્પાયપુષ્પંચગુણુશાલિને ॥

ભવાનીપ્રિયકર્ત્રેચધૂપંદદ્યાધથાવિધિ ॥ ૫૭ ॥

રુદ્રપુત્રાય ચંદન, ગુણશાલિને પુષ્પ, ભવાનીપ્રિયકર્ત્રે ધૂપ, ૫૭.

દીપંરુદ્રપ્રિયાયેતિનૈવેદ્યંવિઘ્નનાશિને ॥

તાંબૂલંસિદ્ધિદાયૈતિકલંસંકટહારિણે ॥ ૫૮ ॥

રુદ્રપ્રિયાય હીપ, વિઘ્નનાશિને નૈવેદ્ય, સિદ્ધિદાય તાબુલ, સંકટહારિણે ફલ, ૫૮.

દક્ષિણાંવિશ્વરૂપાયનીરાજનમુમાયુતે ॥

પ્રદક્ષિણૈકદંતાયનમસ્કારંવિનાયકે ॥ ૫૯ ॥

વિશ્વરૂપાય દક્ષિણા, ડમાહતાય નીરાજન, એકદંતાય પ્રદક્ષિણા,
વિનાયકાય નમસ્કાર, ૫૯.

પુષ્પાંજલિંજગદ્ધાત્રેવિઘ્નરાજંક્ષમાપયેત્ ॥

એભિર્નામપદૈઃપૂજાંકૃત્વામાસયમાંશ્ચરેત્ ॥ ૬૦ ॥

જગદ્ધાત્રે પુષ્પાંજલિ તથા વિઘ્નરાજાય એ નામ કહી ક્ષમાપન કરવું.
આ નામોવડે પૂજા કરી પછી દરેક માસના જુદા જુદા નિયમો લેવા. ૬૦

શ્રાવણેસસલકૂકાન્નભર્યેદાધભક્ષયેત્ ॥

આશ્વિનેતૂપવાસચકાર્તિકેક્ષીરસેવનમ્ ॥ ૬૧ ॥

શ્રાવણ માસમાં સાત લાડુનું ભક્ષણ કરીશ, ભાદ્રપદમાં દહીનું
સેવન કરીશ, આશ્વિન માસમાં ઉપોષણ, કાર્તિક માસમાં ક્ષીરસેવન, ૬૧.

માર્ગેમાસિનિરાહારંપૌષેગોમૂત્રપાનકમ્ ॥

તિલાનષ્ટશર્તમાધેક્રાદ્યુનેઘૃતશર્કરામ્ ॥ ૬૨ ॥

માર્ગશીર્ષ માસમાં નિરાહાર, પૌષમાં ગોમૂત્રપ્રાશન, માઘ માસમાં
આહારો તલ, ફાગણમાં ઘી શાકર, ૬૨.

ચૈત્રમાસેપંચગવ્યંદ્વર્વારસંતુમાધવે ॥

જ્યેષ્ઠેઘૃતપલંભોજ્યમાષાઢેમધુભક્ષણમ્ ॥ ૬૩ ॥

ચૈત્રમાં પંચગવ્યનું, દ્વર્વાનો રસ વૈશાખ માસમાં, જ્યેષ્ઠમાં પળના
માપવાળું ઘી તથા આષાઢમાં મધનું ભક્ષણ કરીશ. ૬૩.

ઘૃતિમાસયમાન્કૃતવાનરૌમુર્યેતસંકટાત્ ॥

ભુંજ્યાદ્ધાત્રસસત્રાસાન્વાસ્વેચ્છયાસુખમ્ ॥ ૬૪ ॥

આ પ્રમાણે જે મનુષ્ય માસનિયમ કરે છે, તે મનુષ્ય સર્વ
સંકટમાંથી મુક્ત થાય છે અથવા તો સ્વેચ્છાપ્રમાણે સાત ગ્રાસ
ભોજન કરવું. ૬૪.

અશક્તશ્ચેત્તતઃસિદ્ધિર્ભવિષ્યતિનસંશયઃ ॥

એવંપૂજાપ્રકૃત્યેવ્યાપોડશૌરુપચારકૈઃ ॥ ૬૫ ॥

જો અશક્ત હોય તો યથેચ્છ ભોજન કરવું. આમ ભોજન
કરવાથી ત્રતસિદ્ધિ થશે, એમાં સંશય નથી. આ રીતે ગણપતિની
પોડશોપચારે પૂજા કરવી. ૬૫.

નાનાભક્ત્યાદિસંયુક્તમુપહારં પ્રકલ્પયેત્ ॥

મોહકાન્કારયેદ્રાજંસ્તિભક્તદશસંખ્યયા ॥ ૬૬ ॥

નાના પ્રકારનું પકવાન્નયુક્ત નૈવેદ્ય સમર્પણ કરવું. હે રાજન!
અંદર તલ નાખી દશ મોહક કરવા. ૬૬.

દેવાગ્રેસ્થાપયેત્પંચપંચવિત્રાયદ્વાપયેત્ ॥

પૂજયિત્વાતુતંવિત્રંભક્તિભાવેનદેવવત્ ॥ ૬૭ ॥

પછી તેમાંથી પાંચ લાડુ દેવના મોઢા આગળ મૂકવા તથા પાંચ
બ્રાહ્મણને આપવા અને તે બ્રાહ્મણનું ભક્તિયુક્ત થઈ દેવની માફક
પૂજન કરવું. ૬૭.

દક્ષિણાંચયથાશક્તિદત્વાપંચૈવમોહકાન્ ॥

(સસારપીડાવ્યથિતંસદૈવસંકટભૂતંસુમુખપ્રસીદ્ ॥

ત્રાયસ્વમામોચ્યકૃષ્ણંધાન્નમોડસ્તુતેવિદ્ધવિનાશનાય)

ધૃતિસંપ્રાર્થ્યદેવેશંચંદ્રાયાધ્યર્ચ્યનિવેદયેત્ ॥ ૬૮ ॥

તેને પાંચ મોહક આપી યથાશક્તિ દક્ષિણા આપવી. ત્યાર પછી
હે સુમુખ ! હું સદૈવ સંસારપીડાથી વ્યથિત થયેલો અત્યંત સંકટયુક્ત છું,
અને તે સંકટમાંથી મુક્ત કરો તથા મારું સંરક્ષણ કરો. હું આપને નમ-
સ્કાર કરું છું. આ પ્રમાણે દેવની પ્રાર્થના કરી ચન્દ્રને અર્ધ્ય આપવો. ૬૮

બ્રાહ્મણાન્ભોજયેત્પશ્ચાદ્ગણેશપ્રીતયેસદા ॥

સ્વયંભુંજતપંચૈવમોહકાન્પંધુભિઃસહ ॥ ૬૯ ॥

ગણપતિને પ્રસન્ન કરવા સારૂ ત્યાર પછી બ્રાહ્મણોને ભોજન
કરાવવું તથા પંધુસહવર્તમાન પાંચ મોહકનું પોતે ભક્ષણ કરવું. ૬૯.

અશક્તસ્તેવેકમન્નંવાભુંજતદ્ધિસંયુતમ્ ॥

અથવાભોજનંકાર્યમેકવારંહિપાંડવ ॥ ૭૦ ॥

હે પાંડવ ! અશક્ત હોય તો તેણે એક વેલા દહીં ભાત ખાવા.
તેમ કરતાં પણ વધારે અશક્તિ હોય તો એકવાર ભોજન કરવું. ૭૦.

ભૂમિશાયીનિતકોઘોલોભદંભવિવર્જિતઃ ॥

વિસ્ત્રાંચપ્રતિમાંદધાદાચાર્યાયસદક્ષિણામ્ ॥ ૭૧ ॥

વ્રતને દિવસે ભૂમિપર શયન કરવું, ક્રોધ, લોભ તથા દંભનો
ત્યાગ કરવો. વ્રત સંપૂર્ણ થયા પછી તે પ્રતિમા દક્ષિણાસહિત
આચાર્યને આપવી. ૭૧

ગરુડગરુડસુરશ્રેષ્ઠસ્વસ્થાનેત્વંગણેશ્વર ॥

વ્રતેનાનેવમેદેવયથોક્તકલહોભવ ॥ ૭૨ ॥

હે સર્વદેવશ્રેષ્ઠ! હે ગણેશ્વર! આપ, આપને સ્થાને પધારો.
આ વ્રતવડે મને યથાયોગ્ય કૃણ આપવાવાળા આપ થાઓ. ૭૨.

ઉદ્યાપનંતુકર્તવ્યંચતુર્થ્યામાઘકૃષ્ણકે ॥

ગાણપત્યંકાર્યવિદ્માચાર્યવર્યેહ્યુધઃ ॥ ૭૩ ॥

માઘ વદ ચોથને દિવસે ઉદ્યાપન કરવું. તેમાં બુદ્ધિમાન્ ગણ-
પતિના ઉપાસક તથા યજ્ઞમાં નિષ્ણાત એવા આચાર્યનું વરણ કરવું. ૭૩

એકવિંશતિવિત્રાંશ્ચિમોદૈર્ઘ્યમમાચરેત ॥

અષ્ટોત્તરસહસ્રંવાશતમષ્ટોત્તરંતુવા ॥ ૭૪ ॥

બીજા એકવીશ ગ્રાહ્યણનું ઋત્વિજ તરીકે વરણ કરવું. વળી
અગ્નિમાં ૧૦૦૮ અથવા ૧૦૮ મોહકોનો હોમ કરવો. ૭૪.

અષ્ટવિંશતિમષ્ટૌવાવેદોક્તૈસ્તિલસર્પિષા ॥

સપત્નીકંસુવર્ણાઘૌર્ગોભવસ્ત્રાદિભૂષણૈઃ ॥ ૭૫ ॥

શક્તિ ન હોય તો ૨૮ અથવા ૮ મોહકોનો હોમ કરવો. વળી
વેદોક્ત મંત્રવાળા ધૃતમિશ્રિત તલનો હોમ કરવો. ત્યારપછી હિરણ્ય,
ગાય, ભૂમિ, વસ્ત્ર તથા અલંકાર ઇત્યાદિ આપી સપત્નીક, ૭૫.

આચાર્યપૂજયેદ્રાજન્ગણેશસ્યપ્રતુષ્ઠયે ॥

છત્રંચોપાનહૌદધાત્કમંડલુગૃહાદિકમ્ ॥ ૭૬ ॥

આચાર્યનું ગણેશના સંતોષ અર્થે પૂજન કરવું જોઈએ. તેમ જ
છત્રી, જોડા, કમંડલુ તથા ગૃહ આદિ આપવાં. ૭૬.

એવંકૃતેવિધાનેડસૌપ્રસીદ્ધતિનસંશયઃ ॥

પ્રતિમાસંતુયઃકુર્યાત્રીનજ્ઞાનેકમેવવા ॥ ૭૭ ॥

આ પ્રમાણે વિધિ કરવાથી ગણપતિ પ્રસન્ન થાય છે, એમાં
સંશય નથી. સતત ત્રણ વર્ષપર્યંત અથવા એક વર્ષપર્યંત દરેક
મહિને આ પ્રમાણે જે વ્રત કરે, ૭૭.

અથવાજન્મપર્યંતંતસ્યદુઃખંકદાપિ ન ॥

દારિદ્ર્યંતલવેત્તસ્યસંકુષ્ટેનકદાચન ॥ ૭૮ ॥

અથવા જન્મપર્યંત જે આચરણ કરે, તેને કદી કંઈ પણ દુઃખ થશે
નહિ. તેનાં સર્વ દારિદ્રો નાશ પામશે તથા તેને સંકટ બાધ કરશે નહિ.

વત્સરાંતેદ્વાદશવંશ્રાદ્ધાણુભોજયેત્તતઃ ॥

વિદ્યાર્થીલલતેવિદ્યાધનાર્થીલલતેધનં ॥ ૭૬ ॥

વર્ષને અંતે બાર શ્રાદ્ધાણુને ભોજન કરાવવું. આ પ્રમાણે જે વ્રત કરે છે, તે બે વિદ્યાર્થી હોય તો તેને વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય છે, ધનાર્થી હોય તો તેને દ્રવ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, ૭૬.

પુત્રાર્થીલલતેપુત્રાન્સૌભાગ્યંચસુવાસિની ॥ ૮૦ ॥

પુત્રાર્થી હોય તેને પુત્રપ્રાપ્તિ થાય છે તથા સુવાસિની આ વ્રત કરે તો તેને સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

શૃણ્વંતિયેવતમિદંશુભમીદશંહિ

ભવંતિતેભુવિસુખંવતપૂર્ણકામાઃ ॥

।નત્યંભવંતિલલનાઃપુરુષાઃસુખિન્યઃ

સત્પુત્રપૌત્રધનધાન્યયુતાઃપૃથિવ્યાં ॥ ૮૧ ॥

જે જે લોક આ વ્રતનું આચરણ કરશે તથા આ શુભ ચરિત્રને શ્રવણ કરશે, તે આ વ્રતના પ્રભાવવડે પૂર્ણકામ થઈ પૃથ્વીપર સુખચેતથી રહેશે. પુરુષ અથવા સ્ત્રી ગમે તે આ વ્રતના પ્રભાવવડે પુત્ર, પૌત્ર, ધનધાન્ય ઇત્યાદિકથી યુક્ત થઈ સુખી થાય છે. ૮૧.

એવસુક્ત્વાતતોવ્યાસસ્તત્રૈવાંતરધીયત ॥

યુધિષ્ઠિરસ્તુતત્સર્વમકરોદ્રાજસત્તમઃ ॥ ૮૨ ॥

આ પ્રમાણે કહી વ્યાસ ત્યાંથી અંતર્ધ્યાન થઈ ગયા પછી રાજ-શ્રેષ્ઠ એવા ધર્મરાજે આ સંકષ્ટચતુર્થીનું વ્રત કર્યું. ૮૨.

તેનવ્રતપ્રભાવેભુસ્વરાજ્યંપ્રાપ્તવાન્નૃપઃ ॥

જિત્વારિપૂન્કુરુક્ષેત્રેધર્મેણાપાલયત્પ્રજઃ ॥ ૮૩ ॥

ઘતિશ્રીનારદપુરાણેસંકષ્ટવ્રતંસોધાપનંસમાસમ્

તે વ્રતના પ્રભાવથી ધર્મરાજને પોતાનું રાજ્ય ફરી પ્રાપ્ત થયું. કુરુક્ષેત્રમાં શત્રુઓને જિતી, પ્રજાનું ધર્મવડે પાલન કરવા લાગ્યા.

ઘતિ શ્રીસંકષ્ટચતુર્થીકથા સમાપ્તા.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

શ્રીગણેશ અથર્વશીર્ષની ટીકા.

ૐ નમસ્તે ગણપતયે—હે ગણેશ ! ત્રિગુણવિનિર્મિત સ્થાવર જંગ-
માત્મક સૃષ્ટિગણ (સમુદાય)ના તથા નિર્ગુણ-સગુણ બ્રહ્મ ગણના
તમે પતિ (ઉપરી) છો, એમ શ્રુતિ, સ્મૃતિ અને ઇતિહાસોમાં પ્રતિ-
પાદન કર્યું છે અને તેથી જ શાસ્ત્રોમાં તમારું ગણપતિ અથવા ગણેશ
એવું નામ પ્રસિદ્ધ થયું છે. તે ગણપતિ એવા આપને શ્રેયની ઇચ્છાથી
હું નમસ્કાર કરું છું.

વિવરણ—પ્રથમ બ્રહ્માના મુખથી આઠ લાખ શ્લોકનું પુરાણ
નિકળ્યું. ત્યાર પછી કલિયુગમાં મંદ બુદ્ધિના જીવોને બોધ થવા સારુ
દ્વાપરના અંતમાં વેદ વ્યાસે અષ્ટાદશ પુરાણો તથા ઉપપુરાણોની રચના
કરી. તે અષ્ટાદશ પુરાણોમાં પ્રથમ બ્રાહ્મ નામના પુરાણમાં બુદ્ધિનું
પરમ તત્ત્વ પ્રતિપાદન કરવા માટે નિર્ગુણ ગણેશનું વર્ણન કર્યું છે અને
અન્તે રહેલા બ્રહ્માંડ પુરાણમાં પ્રણવ (ૐ)નું પ્રતિપાદન કરવા સગુણ
ગણેશનું વર્ણન કર્યું છે. તેવી રીતે ઉપપુરાણોમાં પ્રથમ એવા ગણેશ-
પુરાણમાં સગુણનિર્ગુણની ઐક્યતા બતાવનાર ગજવદન (હસ્તિના
મુખવાળી) આકૃતિનું વર્ણન કર્યું છે અને અન્તે રહેલા મુક્તલ પુરાણમાં
યોગમય ગણેશનું વર્ણન કર્યું છે. એ પ્રકારે અષ્ટાદશ પુરાણોમાં તથા
ઉપપુરાણોમાં આદિ તથા અન્તના પુરાણોમાં શ્રી ગણેશથીજ વિષ્ણુની

ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને નાશ થાય છે. તેમજ અન્તે નિર્ગુણ ગણેશબ્રહ્મમાં સર્વનો લય થાય છે, એમ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તેથી તથા “બ્રહ્મણાં બ્રહ્મણસ્પત” ઇત્યાદિ શ્રુતિવાક્યોથી સર્વે દેવોમાં ગણેશ જ મુખ્ય દેવ છે, એમ સિદ્ધ થાય છે. વળી ગણેશ એજ અનાદિ બ્રહ્મ છે, એમ શ્રુતિઓ પણ ગર્જના કરીને કહે છે કે—

“ઽંગણેશો વૈ બ્રહ્મ । તદ્વિદ્યાદિદં કિંચ । સર્વં ભૂતં ભવ્યં જાય-
માનં ચ । તત્સર્વમિત્યાચક્ષતે । અસ્માન્નાતઃ પરં કિંચિત્ । યો વેદ સ
વેદ બ્રહ્મ । બ્રહ્મૈવાપ્નોતિ તત્સર્વમિત્યાચક્ષતે”

ગણેશ એ જ અનાદિ બ્રહ્મ છે. તેનાથી આજગત ઉત્પન્ન થયું છે, થાય છે અને થશે. ગણેશ જ સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલા છે. તેના વિનાનો કોઈ પણ પદાર્થ નથી. એ પ્રમાણે જે જાણે છે, તે બ્રહ્મવિદ્ થઈને અન્તે બ્રહ્મરૂપ ગણેશને પામે છે તથા જન્મ મરણરૂપ દુઃખથી તે મુક્ત થાય છે. માટે પ્રત્યેક કાર્યો નિર્વિઘ્ને સિદ્ધ થવા માટે તેના આરંભમાં પ્રથમ ગણેશનું પૂજન અથવા સ્મરણ કરવામાં આવે છે. તેમજ ઝંકાર પણ ગણેશનું જ સ્વરૂપ હોવાથી તેનો મંગલાચરણરૂપે સર્વત્ર પ્રથમ ઉચ્ચાર કરવામાં આવે છે. કદાચ શંકા થશે કે, જેમ શુભકાર્યોમાં ગણેશનું પૂજન તથા સ્મરણ કરવામાં આવે છે, તેમ મરણવેળા તથા શ્રાદ્ધાદિક અશુભ કાર્યોમાં કેમ તેનું પૂજન કરાતું નથી, એવી શંકા કરવી અયોગ્ય છે. કારણ કે શુભ, અશુભ પ્રત્યેક કાર્યોમાં ગણેશનું પૂજન અથવા સ્મરણ કરવાને શાસ્ત્રોએ આજ્ઞા આપેલી છે. જેમ—કે
શૈવસ્ત્વદીયૈરુત વૈષ્ણવૈશ્ચ શક્તૈશ્ચ સૌરૈરપિ સર્વકાર્યે । શુભાશુભે લૌકિકવૈદિકે ચ
ત્વમચંનીયઃ પ્રથમં પ્રયત્નાત્ ॥ इत्यादि. શિવભક્તોએ, ગણેશભક્તોએ, વિષ્ણુભક્તોએ, દેવીભક્તોએ તથા સૂર્યભક્તોએ લૌકિક તથા વૈદિક સર્વે કાર્યોના આરંભમાં પ્રથમ, હે ગણેશ ! તમારું યત્નપૂર્વક પૂજન કરવું જોઈએ. ગણેશગીતામાં પણ કહ્યું છે કે—યઃસ્મૃત્વા ત્યજતિ પ્રાણમન્ત્રે માં શ્રદ્ધયાન્વિતઃ । સ યાત્યપુનરાવૃત્તિં પ્રસાદાન્મમ ભુજ ॥ જે મરણ વખતે શ્રદ્ધાથી મારું (ગણેશનું) સ્મરણ કરતો પ્રાણને છોડે છે તે મારી કૃપાથી મોક્ષને પામે છે તથા જન્મ મરણરૂપ દુઃખથી મુક્ત થાય

છે. તેમજ “જ્યેષ્ઠરાજમ્” એ શ્રુતિમાં મોક્ષદાતા તરીકે ગણેશને પિતૃ-ઓમાં જ્યેષ્ઠરાજ (શ્રેષ્ઠ) કહ્યા છે. માટેજ ગયાત્રાદ્વમાં ત્યાં રહેલા ગણેશપાદોનું પૂજન કરવામાં આવે છે તથા મૃતપિતૃના મોક્ષ માટે ત્યાં પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે. ગણેશ શબ્દનો અર્થ નીચે પ્રમાણે વેદાદિકમાં પ્રસિદ્ધ છે—

દृશ્યાદૃશ્યસમૂહસ્ય ગણશબ્દોઽસ્તિવાચકઃ । તસ્યેશત્વેન વેદેષુ ગણેશસ્ત્વં પ્રકીર્તિતઃ ॥ તેષાં સ્વામી ગણેશાનસ્તં જ્ઞાત્વા યોગિનઃ પુરા । શાન્તિં પ્રાપ્તા વિશેષેણ યોગશાન્તિમયં પરમ્ ।

અન્યઞ્ચ:—કથિતં સામવેદે યચ્છૃણુ વેદરહસ્યકમ્ । યેન ત્વં શાન્તિસંયુક્તો ભવિષ્યસિ ન સંશયઃ ॥ મનોવાણીમયં સર્વં દૃશ્યાદૃશ્ય-સ્વરૂપકમ્ । ગકારાત્મકમેવં તત્તત્ર બ્રહ્મ ગકારકઃ ॥ મનોવાણીવિ-હીનં ચ સંયોગાયોગસંસ્થિતમ્ । ણકારાત્મકરૂપં તણ્ણકારસ્તત્ર સંસ્થિતઃ ॥ વિવિધાનિ ગકારાઞ્ચ પ્રસૂતાનિ મહામતે । વ્રતાનિ તાનિ કથ્યન્તે તત્ત્વરૂપાણિ યોગિભિઃ । ણકારાઞ્ચ પ્રસૂતાનિ બ્રહ્માણિ તાનિ યોગિભિઃ । નિરોધાત્મકરૂપાણિ કથિતાનિ સમન્તતઃ ॥ ગકારશ્ચ ણકારશ્ચ નાસ્મિન્ ગણપતેઃ સ્થિતૌ । તદા જાનીહિ મો યોગિન્ બ્રહ્મા-કારૌ શ્રુતેર્મુખાત્ ॥ તયોઃ સ્વામીગણેશશ્ચ યોગરૂપેણ સંસ્થિતઃ । તં ભજસ્વ વિધાનેન શાન્તિમાર્ગેણ પુત્રક ॥ ઇતિ ॥

દૃશ્ય (જોઈ શકાય તેવું), અદૃશ્ય (ન જોઈ શકાય તેવું) સર્વે ચૈતન્ય-મય પદાર્થોના સમુદાયને કહેનારો ગણુ શબ્દ છે. હે દેવ ! તે ગણુના તમે ઇશ્વર છો, માટે વેદોમાં તમને ગણેશ એ પ્રકારે કહ્યા છે. યોગ-શાન્તિરૂપે રહેલા સર્વોત્તમ એવા શ્રીગણેશને ઘરોઘર જાણીને અનેક યોગીઓ પરમ શાન્તિને પામ્યા છે. વળી સામવેદના રહસ્યમાં પણ કહ્યું છે કે, મન અને વાણીથી ગ્રહણ કરાતા સર્વે દૃશ્ય અદૃશ્ય પદાર્થો ગકારરૂપ છે. તેવા અર્થમાં ગકાર રહ્યો છે તથા મનવાણીની પ્રવૃ-ત્તિથી રહિત જે છે તે ણકારરૂપે છે. તેવા અર્થમાં ણકાર રહ્યો છે. ગકારાત્મક બ્રહ્મથી ઉત્પન્ન થયેલા અનેક પ્રકારના રૂપોને યોગીઓ તત્ત્વરૂપબ્રહ્મ કહે છે. તે પ્રમાણે ણકારાત્મક બ્રહ્મથી ઉત્પન્ન થયેલાં રૂપોને

યોગીઓ નિરોધાત્મક બ્રહ્મ કહે છે. તે ગકાર તથા છુકાર ગણપતિના નામમાં રહેલા છે. તે ગકાર તથા છુકાર બ્રાહ્મ સર્વે પદાર્થોના ઈશ (નિયંતા)ને ગણેશ કહે છે. હે પુત્ર ! તેને સર્વે દુઃખોની નિવૃત્તિ માટે ભજ. ઇત્યાદિ વિશ્વમાં જ્યારે જ્યારે ધર્મનો નાશ અને અધર્મની પ્રવૃત્તિ થાય છે ત્યારે ત્યારે શ્રીગણેશ અનેક અવતારોને લઈને તે અધર્મનો નાશ કરીને ધર્મનું સ્થાપન કરે છે. શ્રીગણેશના ઉત્તમ ચરિત્રો ગણેશાદિ પુરાણોમાં સારી રીતે વર્ણન કરવામાં આવ્યા છે. ઐં કારનો કરેલો પ્રથમ ઉચ્ચાર અન્યના મંગલાચરણને માટે છે. ઓમિત્યંતદ્વદ્વ ૬૦ ઐં એ બ્રહ્મનું નામ છે. માટે જ આગળની શ્રુતિ કહે છે કે—તસ્ય વાચકઃ પ્રણવઃ એ ઐંકાર બ્રહ્મનો વાચક છે. ઐંકારથી વાચ્ય બ્રહ્મ શ્રી ગણેશ છે. તેથીજ નિર્વિઘ્નતાસિધ્ધ્યર્થ યજ્ઞ, દાન ઇત્યાદિ સત્કર્મોના આરંભમાં તેનો (ઐં) પ્રથમ ઉચ્ચાર કરવામાં આવે છે. એજ શ્રી ગણેશ કહે છે કે—ઐં તત્સદિતિ પર્મં મામકં રૂપમધ્યમ । આદાવન્તે ચ તેનૈવ સ્થિત્યાઽવં નાશયામ્વહમ ॥ “ ઐં તત્સત્ ” એ મારું અવ્યય તથા સર્વોત્કૃષ્ટ રૂપ છે. તે ઐંકારરૂપી સ્વરૂપથી દરેક કર્મના આદિમાં તથા તે કર્મોના અન્તમાં ‘તત્સત્’ એ રૂપથી રહીને વિઘ્નોનો હું નાશ કરું છું.

ત્વમેવ પ્રત્યક્ષં તત્ત્વમસિ—જગતના મૂળકારણરૂપે તમે જ વેદાદિકથી પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યા છો.

ત્વમેવ કેવલં કર્તાસિ—હે ગણેશ ; તમેજ કેવળ સૂક્ષ્મ દેહથી આરંભીને સ્થૂળ દેહપર્યંત જગતના કર્તા છો.

ત્વમેવ કેવલં ધર્તાસિ—તમેજ પોતે જીવોને પ્રાકૃતન કર્માનુસાર આકૃતિ, નામ, રૂપ અને ભોગ (સુખ) આપીને તેઓનું (જીવાત્મક જગતનું) પાલન કરો છો.

ત્વમેવ કેવલં હર્તાસિ—તમેજ પોતે જગતના સંહારકર્તા છો.

ત્વમેવ સર્વં સ્વત્વિદં બ્રહ્માસિ—આ સર્વ જગત્ બ્રહ્મમય છે,—તે બ્રહ્મ તમેજ છો.

ત્વં સાક્ષાદાત્માસિ નિત્યમ્—તમેજ પોતે જગતના સાક્ષાત્ આત્મા-રૂપે રહ્યા છો.

ઇતિ ગણેશનું અધિદેવતત્વપ્રતિપાદન કરનારો પ્રથમ ખંડ સંપૂર્ણ. ૧.

ઋતં વચ્મિ । સત્યં વચ્મિ—હે ગણેશ ! તમે જ કેવળ કાર્યકારણ-રૂપે સર્વત્ર ઓતપ્રોત રહ્યા હોવાથી ઉપરોક્ત કથન સત્ય છે, એમ અસત્ય, આસુરભાવ અને અભિમાનને છોડીને હું સાચે સાચું કહું છું.

ઇતિ સ્વપ્રતિજ્ઞા નામનો દ્વિતીય ખંડ સંપૂર્ણ. ૨.

અવ ત્વં મામ્—હે ગણેશ ! તમે સર્વના નિયંતા તથા રક્ષક હોવાથી ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચતુર્વિધ પુરુષાર્થને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાથી તમારે શરણે હું આવ્યો છું. મારું અનેક વિઘ્નસમુદાયોથી રક્ષણ કરો.

અવ વક્તારમ્—તમારા યથાર્થ સ્વરૂપને તથા તમારી ઉપાસનાથી પ્રાપ્ત થતાં ઉત્તમ શ્રેયોનું સર્વત્ર પ્રતિપાદન કરીને, તમારા પવિત્ર નામનો જપ કરતો હું તમારે શરણે આવ્યો છું. હે પ્રભો ! ઇચ્છિત લાભો આપીને મારું રક્ષણ કરો.

અવ શ્રોતારમ્—તમારી અથર્વશીર્ષ આદિ સ્તુતિ તથા પવિત્ર કથાને શ્રવણ કરનારો હું તમારે શરણે આવ્યો છું. માંડે રક્ષણ કરો.

અવ દાતારમ્—તમારી ઉપાસનાથી પ્રાપ્ત થતા ઉત્તમ લાભો અલકત જનોને સમજાવી તથા ભક્ત બનાવીને તેઓને તમારી ઉપાસના કરવા માટે પરંપરાગત અથર્વશીર્ષ આદિ ઉપાસનાનાં સાધનો હું આપું છું. આવા સ્વરૂપવાળા તમો માંડે રક્ષણ કરો.

અવ ધાતારમ્—તમને કૃમેષાસના તથા જ્ઞાનયોગ અતિ પ્રિય હોવાથી તેના સાધનો એકત્ર કરી તે પ્રમાણે તેની સાધના કરનારો જે હું તે માંડે તમે રક્ષણ કરો.

અવાહુચાનમ્—સહુર્ષિઓએ સેવેલા તમને પ્રિય એવા માર્ગને સેવનારા ભક્તજનોને થતી શંકાનું સમાધાન કરનારો જે હું, તે માંડે તમે રક્ષણ કરો.

અવ શિષ્યમ્—જ્ઞાનશિક્ષા લેવામાં તત્પર એવો હું આપનો શિષ્ય છું. સહુપદેશ આપીને માંડે રક્ષણ કરો.

અવ પશ્ચાત્તાત્—પાછળથી આવતાં વિઘ્નોથી માંડે રક્ષણ કરો.

અવ પુરસ્તાત્—આગળથી આવતાં વિઘ્નોથી માંડે રક્ષણ કરો.

અવોત્તરાત્તાત્—ઉત્તર દિશાથી આવતાં વિઘ્નોથી માંડે રક્ષણ કરે.
અવ દક્ષિણાત્તાત્—દક્ષિણ દિશાથી આવતાં વિઘ્નોથી માંડે રક્ષણ કરે.

અવ ચોર્ધ્વાત્તાત્—ઉપરથી આવતાં વિઘ્નોથી માંડે રક્ષણ કરે.
અવ અધરાત્તાત્—નીચેથી આવતાં વિઘ્નોથી માંડે રક્ષણ કરે.
સર્વતો માં પાહિ પાહિ સમન્તાત્—તથા અંતરાયરૂપે આવતાં અનેક પ્રકારના વિઘ્નોથી સર્વત્ર માંડે રક્ષણ કરે.

ઘટિ રક્ષણપ્રાર્થના નામનો તૃતીય ખંડ સંપૂર્ણ. ૩.

ત્વં વાઙ્મયસ્ત્વં ચિન્મયઃ—હે ગણેશ! તમે વાચાથી વર્ણુવાતા નામ તથા રૂપથી અભિન્ન (બુદ્ધા નહિ) હોવાથી વાણીમય છો. એટલે શબ્દ-બ્રહ્મરૂપે તમે જ રહ્યા છો. વળી આ જગતમાં સર્વત્ર પ્રવેશ કરીને રહેલો નામ, રૂપ અને અહંકારથી યુક્ત જે જીવ, તે પણ તમે જ છો.

ત્વમાનન્દમયસ્ત્વં બ્રહ્મમયઃ—તમે આનંદમય તથા બ્રહ્મમય છો.

ત્વં સચ્ચિદાનન્દાદ્વિતીયોઽસિ—તમે જ પોતે ત્રણકાળમાં અવિચ્છિન્ન એકસ્થિતિથી રહેનાર અદ્વિતીય સત્ છો. ચૈતન્યમય હોવાથી ચિત્ છો. જગત્, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ અવસ્થામાં એક આનંદરૂપે રહેવાથી તમે આનંદમય છો.

ત્વં પ્રત્યક્ષં બ્રહ્માસિ—સર્વ પ્રાણીમાત્રનાં હૃદયાકાશમાં પ્રકાશક-પણાથી રહેલા પ્રત્યક્ષબ્રહ્મરૂપ તમે જ છો.

ત્વં જ્ઞાનમયો વિજ્ઞાનમયોસિ—તમે જ્ઞાનમય તથા વિજ્ઞાનમય છો.

ઘટિ અધ્યાત્મક પ્રતિપાદક ચતુર્થ ખંડ સંપૂર્ણ. ૪.

સર્વં જગદિદં ત્વત્તો જાયતે—અવ્યાકૃત એવા તમારાથી આ સ્થાવર જંગમાત્મક જગત્ ઉત્પન્ન થાય છે.

સર્વં જગદિદં ત્વત્તસ્તિષ્ઠતિ—આ જગત્ તમારા આધારથી જ રહે છે. કારણકે પાલકરૂપે રહેલા તમે એનું પાલન કરો છો.

સર્વં જગદિદં ત્વયિ લયમેષ્યતિ—અને અન્તે મહાપ્રલયરૂપે રહેલા તમારે વિશે આ જગત્ લય પામે છે.

સર્વં જગદિદં ત્વયિ પ્રત્યેતિ—આપ જ એક સત્યતત્ત્વ છો, એવો દૃઢ વિશ્વાસ આ જગત્ તમારે વિશે રાખે છે.

ત્વં મૃમિરાપોઽનલોઽનિલો નમઃ—તમેજ પૃથ્વી, જલ, અગ્નિ, વાયુ અને આકાશ એ પંચ મહાભૂતરૂપે રહ્યા છે.

ત્વં ચત્વારિ વાક્પદાનિ—તમે પરા, પશ્યન્તિ, મધ્યમા અને વૈખરી એ ચાર વાણી, ચાર વેદ, ઉપનિષદો, શ્રુતિ, સ્મૃતિ અને પુરાણ-રૂપે રહ્યા છે.

ઇતિ અધિદૈવત વર્ણન નામનો પંચમ ખંડ સંપૂર્ણ. ૫.

ત્વં ગુણત્રયાતીતઃ—હે ગણેશ ! તમે અનેક જનોના મૂલાધારરૂપે રહ્યા છતાં પણ સત્વ, રજ અને તમો ગુણનાં પ્રકાશ, પ્રવૃત્તિ અને અજ્ઞાન, એ ત્રણ દ્વેષોથી રહિત છે.

ત્વમવસ્થાત્રયાતીતઃ—તમે જગત્, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ એ ત્રણ અવસ્થાના ધર્મોથી રહિત છે.

ત્વં દેહત્રયાતીતઃ—તમે સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ અને આનંદ એ ત્રણ દેહના વૃદ્ધિ, નાશ આદિ છ દ્વેષોથી રહિત છે.

ત્વં કાલત્રયાતીતઃ—તમે ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને નાશ એ કાલ-ત્રયના ધર્મોથી રહિત છે.

ત્વં મૂલાધારસ્થિતોઽસિ નિત્યમ્—તમે સર્વચક્રના આધારભૂત મૂલાધાર નામના ચક્રમાં પ્રણવરૂપે સદા રહો છો.

ત્વં શક્તિત્રયાત્મકઃ—જગતને ઉત્પન્ન કરવું, જગતનું પાલન કરવું અને જગતનો નાશ કરવો, એ પ્રકારની ત્રણ શક્તિઓના આધારરૂપે તમે જ રહ્યા છો.

ત્વં યોગિનો ધ્યાયન્તિ નિત્યમ્—કેવળ પ્રારબ્ધ કર્મભોગોને અના-સક્તિથી ભોગવનારા જીવન્મુક્ત યોગીપુરુષો સમાધિવડે પોતાના આત્મામાં આનંદ બ્રહ્મરૂપે રહેલા એવા તમારું નિત્ય ધ્યાન કરે છે.

ત્વં બ્રહ્મા—રજો ગુણ ધારણ કરીને બ્રહ્માના રૂપથી આ જગતને તમે ઉત્પન્ન કરો છો, માટે બ્રહ્મા એ તમારું રૂપ છે.

ત્વં વિષ્ણુઃ—તમે સત્ત્વગુણને ધારણ કરીને વિષ્ણુરૂપથી જગતનું પાલન કરો છો.

ત્વં રુદ્રઃ—તમેગુણુ ધારણુ કરીને સૃષ્ટિના સંહાર કરનારા રુદ્ર-
રૂપે તમે છો.

ત્વમિન્દ્રઃ—તમેજ ત્રણુ ભુવનના ઐશ્વર્યને ભોગવનારા ઇન્દ્ર-
રૂપે રહ્યા છો.

ત્વમગ્નિઃ—તમેજ સર્વે યજ્ઞોના ભોક્તા તથા સઘળા દેવતાઓના
મુખરૂપે રહેલા અગ્નિ છો.

ત્વં વાયુઃ—પ્રાણીઓના જીવનને આધાર આપનારા વાયુરૂપે
તમે જ રહ્યા છો.

ત્વં સૂર્યઃ—પોતાના ઉદય અસ્તથી દિવસ અને રાત્રીને જૂદાં
પાડીને સર્વે જનોને કર્મમાં પ્રવર્તાવનારા સૂર્ય તમે છો.

ત્વં ચંદ્રમાઃ—સઘળી ઔષધિઓને જીવન આપનારા ચન્દ્રરૂપે
તમે રહ્યા છો.

ત્વં બ્રહ્મભૂર્ભુવઃ સ્વરોમ્—તમે જીવરૂપે રહ્યા છો. ભૂલોક (પૃથ્વી),
ભુવલોક (અંતરિક્ષ) અને સ્વલોક (સ્વર્ગ) એ ત્રિભુવનરૂપે તમે જ
રહ્યા છો. તમારું ખરું રૂપ ઐકાર છે.

ઇતિ અધ્યાત્મપ્રકાશક નામનો પદ્ય ખંડ સંપૂર્ણ.

गणादिं पूर्वमुच्चार्य वर्णादींस्तदनन्तरम् । अनुस्वारः परतः
अर्धेन्दुलसितम् । तारेण रुद्रम् । एतत्तव मनुस्वरूपम् । गकारः पूर्व-
रूपं । अकारो मध्यमरूपम् । अनुस्वारश्चान्तरूपम् । बिन्दुरुत्तररू-
पम् । नादः सन्धानम् । संहिता सन्धिः । सैषा गणेशविद्या । गणक
ऋषिः । निचृद्वायत्रीछन्दः । गणपतिर्देवता । ॐ गं गणपतये नमः ।

પ્રથમ ગકાર, પછી અકાર, તદનન્તર અનુસ્વાર (.) એ ત્રણુને એક
સાથે ગોઠવી શક્તિરૂપી ઐકારને આગળ રાખતાં સઘળી સિદ્ધિ
આપનારું ૐ ગં એવું મંત્રરૂપી સ્વરૂપ શ્રી ગણેશનું સિદ્ધ થાય છે.
એકાક્ષર મંત્ર ૐ ગં એ ગણેશ સ્વરૂપનું જ્ઞાન આપે છે, માંટ એને
ગણેશ વિદ્યા કહે છે. એ મંત્રના ઉપદેષ્ટા ગણુક નામના ઋષિ છે.
એ મંત્રનો નિચૃદ્ ગાયત્રી છંદ છે તથા એ મંત્રના પ્રધાન દેવતા

શ્રીગણુપતિ છે. ઝં* ગં એવા એકાક્ષર મન્ત્રસ્વરૂપે રહેલા ગણુપતિ એવા તમને નમસ્કાર છે.

ઘતિ ગણેશ વિદ્યાપ્રતિપાદક નામનો સપ્તમ ખંડ સંપૂર્ણ. ૭.

एकदन्ताय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि । तन्नो दन्ती प्रचोदयात् ॥

एकदन्तायां विद्महे—એક એટલે માયા (મૂળ અબ્જ પ્રકૃતિ) અને દંત એટલે તેનું દમન કરનાર (તેને નિયમમાં રાખનાર) નિયામક પુરુષ, તે રૂપે રહેલા શ્રીગણેશને અમે બાણીએ છીએ.

वक्रतुण्डायः धीमहि—વક્રતુંડનું અમે ધ્યાન કરીએ છીએ.

तन्नो दन्ती प्रचोदयात्—દંતી એટલે માયાયુક્ત ગણુના પતિ એવા ગણુપતિ અમને સદ્બુદ્ધિ આપો.

ઘતિ ગાયત્રીમંત્રપ્રતિપાદક નામનો અષ્ટમ ખંડ સંપૂર્ણ. ૮.

* એ એકાક્ષર મંત્રનો જપ કરવાથી ગણેશ અતિ પ્રસન્ન થાય છે અને જપ કરનારા ભક્તની સર્વે કામનાઓ (ઇચ્છાઓ) પૂર્ણ કરે છે. એ એકાક્ષર મંત્ર તથા એના જપનો વિધિ આગળ આપેલો છે.

+ એકદંત એ ગણુપતિનું નામ છે. એનો અર્થ મુદ્ગલ પુરાણમાં નીચે પ્રમાણે આપેલો છે.

शब्दात्मिका माया तस्याः सर्वं समुद्रवम् । भ्रान्तिदं मोहदं पूर्णं नानाखे-
लात्मकं किल ॥ दन्तः सत्तावरस्तत्र माया चालक उच्यते । बिम्बेन मोहयु-
क्तश्च स्वयं स्वानंदगो भवेत् ॥ माया भ्रान्तिमयी प्रोक्ता सत्ता चालक उच्यते
तयोर्योगे गणेशोऽयमेकदन्तः प्रकीर्तितः ॥

એક એટલે માયા, તેથી આ સર્વ જગત ઉત્પન્ન થયું છે. એ જગત ભ્રાન્તિ તથા મોહ (અજ્ઞાન) ને પેદા કરે છે. કારણકે એ મોહક એવા ક્રીડા કરવાના પદાર્થોનું સંગ્રહસ્થાન છે. તેમાં માયાનો ચાલક સત્તાધીશ દંત (દમન કરનાર) પુરુષ છે. તે બિંબ (મૂળ પરમાત્મા) પોતે ઉત્પન્ન કરેલી માયાનો આશ્રય કરીને પ્રતિબિમ્બરૂપે મોહક બને છે. વસ્તુતઃ તે સ્વયં સ્વાનન્દમય છે. માયા ભ્રાન્તિ-મય છે અને પોતે તેની ઉપર સત્તા ચલાવે છે. તે બેઠના યોગને સૂચવનાર એકદંત એવું ગણુપતિનું નામ કહેવાય છે. † વક્રતુંડનો પણ અર્થ એજ પુરા-ણમાં નીચે પ્રમાણે આપેલો છે.

बिम्बं मायायुतं वक्रं मोहितं सिद्धिबुद्धिगम् । तद्भावं हन्ति तुण्डेन तेनायं
वक्रतुण्डकः ॥ मायासुखं मोहयुक्तं तस्माद्वक्रमिति स्मृतम् । परं ब्रह्म तयोर्योगे

एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कुशधारिणम् ।

रदं च वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषकच्चजम् ॥

रक्तं लम्बोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम् ।

रक्तगंधानुलिप्ताङ्गं રક્તપુષ્પૈઃ સુપૂજિતમ્ ॥

भक्तानुकम्पिनं देवं जगत्कारणमच्युतम् ।

आविर्भूतं च सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम् ॥

एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः ॥

એક દાંત અને ચાર હસ્તોને ધારણ કરનારા, તે પ્રત્યેક હસ્તોમાં અનુક્રમે પાશ, અંકુશ, દંત અને આયુધો તથા વરદ મુદ્રાને ધારણ કરનારા, દ્વન્તમાં ઉન્દરના નિશાનવાળા, રક્ત શરીરવાળા, લંબોદર (મોટા પેટવાળા), સૂપડા જેવા કાનવાળા, લાલ વસ્ત્રધારી, લાલ ચન્દનથી શોભતા, રાતા પુષ્પોથી સારી રીતે પૂજાયલા, પોતાના ભક્તો ઉપર દયાળુ, જગતના આદિકારણ, અચ્યુત (અવિનાશી), અધર્મીઓના નાશ માટે તથા ધર્મનું સ્થાપન કરવા માટે વારંવાર અવતાર ધારણ કરનારા, સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ પૂર્વે પુરુષ અને પ્રકૃતિથી પર એવા પરબ્રહ્મરૂપી ગણેશનું જે મનુષ્ય એકાગ્રચિત્તથી ધ્યાન કરે છે, તે યોગી બનીને યોગીઓના સમુદાયમાં શ્રેષ્ઠ થાય છે.

ઇતિ ગણેશસ્વરૂપ ધ્યાન નામનો નવમ ખંડ સંપૂર્ણ. ૯.

નમો વ્રાતપતયે—દેવ આદિ સર્વ જીવોના પતિ એવા તમને નમસ્કાર છે.

નમો ગણપતયે—બ્રહ્મા, વિષ્ણુ આદિ મુખ્ય દેવતાઓના ગણ (સમુદાય) ના અધિપતિ એવા તમને નમસ્કાર છે.

वक्रतुण्डोयमुच्यते ॥ कण्ठाघो मायया युक्तो मस्तकं ब्रह्मवाचकम् । वक्राख्यं तस्य विप्रेश तेनायं वक्रतुण्डकः ॥

બિચ્ચ (મૂળ પરમાત્મા) પોતાની પ્રકૃતિનો આશ્રય કરીને અર્થાત્ સિદ્ધિ બુદ્ધિ યુક્ત થઈને જગતરૂપે મોહિત બને છે. એ જગત માયાજન્ય મોહ (અજ્ઞાન) ને ઉત્પન્ન કરે છે માટે એને વક્ર (ભયંકર) કહે છે અને તે વક્રતાયુક્ત માયિક જગતનો તુંડથી (મુખથી) જ્ઞાનોપદેશ આપીને નાશ કરે છે. માટે ગણપતિને વક્રતુંડ કહ્યા છે. ઇત્યાદિ અર્થો છે.

નમઃ પ્રમથપતયે—શ્રેષ્ઠ પુરુષોના પતિ એવા તમને નમસ્કાર છે.

નમસ્તેઽસ્તુ લક્ષ્મીદરાયૈકદન્તાય વિવ્રનાશિને શિવહતાય વરદમૂર્તયે નમઃ—
લંબોદર (મોટા પેટવાળા), માયાને નિયમમાં રાખનારા, વિઘ્નોને
હુણનારા, લકૃતજનોને વરદાન આપવામાં કુશળ, શિવના પુત્ર
તમને નમસ્કાર છે.

ઇતિ સ્તુતિપ્રતિપાદક નામનો દશમ ખંડ સમાપ્ત.

एतदथर्वशीर्षं योऽधीते स ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ स सर्वविघ्नैर्न
बाधने ॥ स सर्वत्र सुखमेधते ॥ स पञ्चमहापापात्प्रमुच्यते ॥ सायम-
धीयानां दिवसकृतं पापं नाशयति ॥ प्रातरधीयानो रात्रिकृतं पापं
नाशयति ॥ सायं प्रातः प्रयुञ्जानो अपापो भवति ॥ सर्वत्राधीया-
नांऽपविघ्नो भवति ॥ धर्ममर्थं कामं मोक्षं च विन्दति ॥ इदमथर्वशीर्ष-
मशिष्याय न देयम् ॥ यो यदि मोहाद्दास्यति स पापीयान्भवति ॥
सहस्रावर्तनाद्यं यं काममधीते तं तमनेन साधयेत् ॥

આ ગણેશ અથર્વશીર્ષનો પાઠ કરનાર ગણેશસ્વરૂપ થઈને હુલેલ
એવા મોક્ષને પામે છે. તેને માંગલિક કાર્યમાં કોઈપણ વિઘ્ન આવતું
નથી. તે સર્વ રીતે સુખી થાય છે. તે પચ્ચમહાપાપોથી મુક્ત થાય છે. સાયંકાળે
આનો પાઠ કરવાથી દિવસના કરેલું પાપ નાશ પામે છે. સાયંકાળ તથા
પ્રાતઃકાળે પાઠ કરવાથી પાઠ કરનારો મનુષ્ય નિષ્પાપ થાય છે. પ્રત્યેક
કર્મના આરંભમાં પાઠ કરવાથી કર્તા વિઘ્નરહિત થાય છે. તે ધર્મ,
અર્થ, કામ અને મોક્ષને પામે છે. ગણેશની ભક્તિ નહિ કરનારા
શિષ્યને આ ઉત્તમ અથર્વશીર્ષ જાણાવવું નહીં. જો કોઈ દ્રવ્યાદિકના લોભથી
અભક્તને જાણાવશે તો તે પાપી થશે. આ અથર્વશીર્ષનો એક હજાર વખત
પાઠ કરવાથી ઇચ્છિત કાર્યો સિદ્ધ થાય છે.

ઇતિ ક્વશ્રુતિ નામનો ૧૧ મો ખંડ સંપૂર્ણ.

अनेन गणपतिमभिषिञ्चति स वाग्मी भवति ॥ चतुर्थ्यामनश्च-
पति स विद्यावान् भवति ॥ इत्यथर्वणवाक्यम् । ब्रह्माद्यावरणं विद्यान्
बिभेति कदाचनेति ॥

આ અથર્વશીર્ષવડે ગણપતિના ઉપર અભિષેક કરવાથી મનુષ્ય
બુદ્ધિવાન થાય છે. ચતુર્થીને દિવસે ઉપવાસ કરીને આનો જપ કર-

વાથી વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય છે તથા જગતને બંધન કરનારી માયાને ઓળખવા શક્તિવાન થવાય છે. તેથી તેને કોઈ પણ પ્રકારે ભય રહેતું નથી. આ અથર્વશીર્ષનું વચન છે.

યો દુર્વાહુરૈર્યજતિ સ વૈ શ્રવણોપમો ભવતિ ॥ યો લાજૈર્યજતિ સ
યશોવાન્ભવતિ સ મેધાવાન્ભવતિ ॥ યો મોદકસહસ્રેણ યજતિ સ
વાચ્ચિત્તફલમવાપ્નોતિ ॥ યઃ સાજ્યસમિદ્ધિર્યજતિ સ સર્વ લભતે
સ સર્વ લભતે ॥

દુર્વાથી ગણુપતિનું પૂજન કરનાર કુબેર ભંડારી જેવો થાય છે. જે ધાણીથી ગણુપતિનું પૂજન કરે છે તે કીર્તિ તથા બુદ્ધિને પામે છે. હળાર લાડુથી પૂજન કરનાર વાંચ્ચિત્ત મનોરથો મેળવે છે. ઘીવાલા સમિધોથી ગણેશનું, હોમાત્મક પૂજન કરવાથી સર્વ ઉત્તમ વસ્તુઓ પ્રાપ્ત થાય છે.

અષ્ટૌ બ્રાહ્મણાન્સમ્યગ્રાહયિત્વા સૂર્યવર્ચસ્વી ભવતિ ॥ સૂર્યગ્રહે મહા-
નદ્યાં પ્રતિમાસન્નિધૌ વા જહ્વા સિદ્ધમન્ત્રો ભવતિ ॥ મહાવિદ્યાત્પ્રમુ-
ચ્યતે ॥ મહાદોષાત્પ્રમુચ્યતે ॥ મહાપ્રત્યવાયાત્પ્રમુચ્યતે ॥ સ સર્વવિદ્ઙ-
વતિ સ સર્વવિદ્ઙવતિ ય एवं વેદ ॥

પ્રાહ્મણોને, આ અથર્વશીર્ષનું ઉત્તમ રહસ્ય સમજાવનાર, સૂર્ય જેવો તેજસ્વી થાય છે. સૂર્યગ્રહણ વળતે ગંગા, નર્મદા આદિ મહા-
નદીને તંત્ર અથવા ગણેશ પ્રતિમાસમક્ષ અથર્વશીર્ષનો જપ કરવાથી
વાદ્સિદ્ધિ થાય છે. આનો પાઠ કરવાથી મહાવિદ્યો તથા દોષોથી
મુક્ત થાય છે. તેમજ મહાજ્ઞાની બને છે.

ઇતિ અનેક પ્રયાગ બનાવનારા ૧૨, ૧૩, ૧૪ ખંડ સંપૂર્ણ.

શ્રીગણેશ અથર્વશીર્ષ ટીકા સમાપ્તા.

ૐ સહ નાવતુ સહ નૌ ભુનક્તુ સહ વીર્ય કરવાવહે ॥ તેજસ્વિનાવ-
ધીતમસ્તુ મા વિદ્વિષાવહે

તે પરમેશ્વર અમારું રક્ષણ કરો. તે, કળને પ્રકાશ કરી અમારું
રક્ષણ કરો. તે બ્રહ્મવિદ્યા પ્રાપ્ત કરવા માટે અમોને સામર્થ્ય આપો.
અમે જે કાંઈ અધ્યયન કર્યું હોય તે, તે પરમાત્માની કૃપાથી સફળ
થાઓ. તેમ જ અમોને પરસ્પર દ્વેષ મા થાવો.

ૐ શાન્તિઃ, શાન્તિઃ, શાન્તિઃ.

श्रीः

अथगणेशएकाक्षरमन्त्रः ॥

आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य ॥ ॐ अस्य श्रीएकाक्षर-
गणपतिमंत्रस्य गणकऋषिः निचृद्वायत्रीछन्दः गणपतिर्देवता गं बीजं
ॐ शक्तिः श्री गणपतिप्रीत्यर्थं सकलाभीष्टसिद्ध्यर्थं च जपे विनियोगः ॥
ॐ गणकऋषये नमः शिरसि ॥ निचृद्वायत्रीछन्दसे नमो मुखे ॥ गण-
पतिदेवतायै नमो हृदये ॥ गं बीजाय नमः गुह्ये ॥ ॐ शक्तये नमः
पादयोः ॥ अथ षडङ्गन्यासः ॥ ॐ गां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । ॐ गीं तर्ज-
नीभ्यां नमः ॥ ॐ गुं मध्यमाभ्यां नमः ॥ ॐ गैं अनामिकाभ्यां नमः ॥ ॐ
गौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥ ॐ गः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ अथहृदया-
दिन्यासः ॥ ॐ गां हृदयाय नमः ॐ गीं शिरसे स्वाहा ॥ ॐ गुं शिखायै
वषट् ॥ ॐ गैं कवचाय हुँ ॥ ॐ गौं नेत्रत्रयाय वौशट् ॥ ॐ गः अस्त्राय
फट् ॥ अथ ध्यानम् ॥ एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कुशधारिणम् । रदं च
वरदं हस्तैर्भिन्नाणं मुषकध्वजम् ॥ रक्तं लम्बोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवास-
सम् । रक्तगन्धानुलिमाङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितं ॥ भक्तानुकम्पिनं देवं
जगत्कारणमच्युतम् । आविर्भूतं च सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम् ॥ नमामि
शिरसा देवं गौरीपुत्रं विनायकम् ॥ ततो मानसोपचारैः पूजयेत् । तद्यथा ।
ॐ गणपतये नमः लंपृथिव्यात्मकं गन्धं परिकल्पयामि ॐ गणपतये नमः
हं आकाशःत्मकं पुष्पं परिकल्पयामि । ॐ गणपतये नमः यं वाय्वः-
त्मकं धूपं परिकल्पयामि । ॐ गणपतये नमः रं तेजःत्मकं दीपं परिक-
ल्पयामि । ॐ गणपतये नमः वं अमृतात्मकं नैवेद्यं परिकल्पयामि । ॐ
गणपतये नमः सं सर्वात्मकं तांबूलं परिकल्पयामि । ॐ गणपतये नमः
सर्वोपचारार्थं नमस्करोमि ॥ ततो मन्त्रजपः । मन्त्रः । ॐ गं गणपतये
नमः ॥ इति अष्टोत्तरशतं सहस्रवारं वा जपेत् । ततः उत्तरषडङ्गन्यासान्
कृत्वा अनेन यथासंख्यया श्रीगणेशएकाक्षरमन्त्रजपकृतेन भगवान्वि-
घ्नहर्ता गणपतिः प्रीयताम् न मम । इति संकल्प्य प्रणमेत् । ॐ रक्ष रक्ष
गणाध्यक्ष रक्ष त्रैलोक्यरक्षक । भक्तानामभयं कर्ता त्राता भव भवार्णवात् ।

॥ इति एकाक्षरमन्त्रजपविधिः संपूर्णः ॥

શ્રી ગણેશાયનમઃ

અથ ગણેશ એકાક્ષર મંત્રઃ

પ્રથમ આચમન તથા ત્રણ પ્રાણાયામ કરી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવોઃ—

સંકલ્પઃ—અત્રાઘ મહા માંગલ્યપ્રદે માસોત્તમે માસે શુભકારિણિ અમુક માસે અમુક પક્ષે અમુક તિથૌ અમુક વાસરે ઐ અસ્ય શ્રી એકાક્ષર ગણુપતિ મંત્રસ્ય ગણુક ઋષિઃ નિચૂદ્ ગાયત્રી છંદઃ ગણુપતિર્દેવતા ગંધીજં, ઐ શક્તિઃ, શ્રી ગણુપતિપ્રીત્યર્થં સકલાભીષ્-સિધ્યર્થં ચ જપે વિનિયોગઃ

ન્યાસઃ—ઐ ગણુક ઋષયે નમઃ શિરસિ એમ કહી મસ્તક વિશે, નિચૂદ્ ગાયત્રી છંદસે નમઃ એમ કહી મુખને વિશે, ગણુપતિ દેવતાયૈ નમઃ કહી હૃદયને વિશે, ગંધીજય નમઃ કહી ગુહ્યને વિશે તથા ઐ શક્તયે નમઃ કહી પાદને વિશે ન્યાસ કરવા.

ષડંગન્યાસઃ—ઐ ગાં અંગુષ્ઠાભ્યાં નમઃ કહી અંગુઠાને વિશે, ઐ ગીં તર્જનીભ્યાં નમઃ કહી અંગુઠાની જોડની આંગળી, ઐ ગું મધ્યમાભ્યાં નમઃ કહી મધ્યમ આંગળી વિશે, ઐ ગૌ અનામિકાભ્યાં નમઃ કહી અનામિકાને વિશે, ઐ ગૌ કનિષ્ઠિકાભ્યાં નમઃ કહી છેલ્લી આંગળીપર, તથા ગઃ કરતલ કર પૃષ્ઠાભ્યાં નમઃ કહી હથેલીને વિશે ન્યાસ કરવા.

હૃદયાદિ ન્યાસ:-ૐ ગાં હૃદયાય નમઃ કહી હૃદયને વિશે, ૐ ગાં શિરસે સ્વાહા કહી મસ્તકને વિશે, ૐ ગું શિખાયૈ વષટ્ કહી શિખા-
પર હાથ, ૐ ગૌઃ કવચાય હું કહી મસ્તકની આગળ પાછળ હાથ ફેરવવો. ૐ ગૌં નેત્રત્રયાય વૌષટ્ કહી નેત્ર પર હાથ મૂકવો તથા ૐ ગઃ અસ્ત્રાય ક્ષટ્ કહી તાલ વગાડવી.

ધ્યાનમ:-નીચેનો મંત્ર ભણી ગણુપતિનું ધ્યાન ધરવું:-એક દંતં ચતુર્દંતં પાશમંકુશધારિણમ્ । રદં ચ વરદં હસ્તૈર્ભિબ્રાણું મુષક ધ્વજમ્ ॥ રક્તં લંબોદરં શૂર્પકર્ણકં રક્તવાસસમ્ । રક્તગંધાનુ-
લિપ્તગં રક્તપુષ્પૈઃ સ્પૂજિતમ્ । ભક્ત્યાનુકંપિનં દેવં જગત્કારણમ-
ચ્યુતમ્ । આવિર્ભૂતં ચ સૃષ્ટયાદૌ પ્રકૃતેઃ પુરુષાત્પરમ્ ॥ નમામિ શિરસા દેવં ગૌરીપુત્રં વિનાયકમ્ ॥ ૧ ॥

માનસ ઉપચારવડે પૂજન:-

ગંધમ:-ૐ ગણુપતયે નમઃ લંપૃથિવ્યાન્યકં ગંધં પરિકલ્પયામિ કહી ગંધની કલ્પના કરવી.

પુષ્પમ:-ૐ ગણુપતયે નમઃ હું આકાશાત્મકં પુષ્પં પરિકલ્પ-
યામિ કહી પુષ્પની કલ્પના કરવી.

ધ્વપમ:-

ૐ ગણુપતયે નમઃ યં વાઙ્માત્મકં ધ્વપં પરિકલ્પયામિ કહી ધ્વપની કલ્પના કરવી.

દીપમ:-

ૐ ગણુપતયે નમઃ રં તેજાત્મકં દીપં પરિકલ્પયામિ કહી દીપની કલ્પના કરવી.

નૈવેદ્યમ:-ૐ ગણુપતયે નમઃ વં અમૃતાત્મકં નૈવેદ્યં પરિકલ્પ-
યામિ કહી નૈવેદ્યની કલ્પના કરવી.

તાંબૂલમ:-ૐ ગણુપતયે નમઃ સંસર્વાત્મકં તાંબૂલં પરિકલ્પ-
યામિ કહી તાંબૂલની કલ્પના કરવી.

નમસ્કાર:-ૐ ગણુપતયે નમઃ સર્વોપચારાર્થે નમસ્કરોમિ કહી નમસ્કાર કરવા.

મંત્રજપ:-ગણેશ એકાક્ષર મંત્રઃ ॥ ગં ગણુપતયે નમઃ કહી ૧૦૮ વાર અથવા હજાર વાર જપ કરવો.

ઉત્તર પડંગ ન્યાસ:-આગળ કહ્યા પ્રમાણે પડંગ ન્યાસ કરવા.

ઉત્તર સંકલ્પ:-અત્રાઘં અનેન યથા સંખ્યયા શ્રી ગણેશ એકાક્ષર મંત્ર જપકૃતેન ભગવાન્ વિવ્રહર્તા ગણુપતિઃ પ્રીયતામ્ નમમ્ એમ કહી સંકલ્પ કરી પ્રણામ કરવા.

વિસર્જન:-રક્ષ રક્ષ ગણાધ્યક્ષ રક્ષ ત્રૈલોક્ય રક્ષક । ભક્તાનામ-ભયંકર્તા ત્રાતા ભવ ભવાર્ણવાત્

ઇતિ એકાક્ષર મંત્ર જપ વિધિ સંપૂર્ણઃ

—: :—

॥ ૐ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥

અચ્યુતં કૃશવં રામનારાયણં કૃષ્ણહ્રદામોદરં વાસુદેવં હરિમ્ ॥ શ્રીધરં માધવં ગોપિકાવલ્લભં જ્ઞાનકીનાયકં રામચન્દ્રં ભજે ॥ ૧ ॥ અચ્યુતં કૃશવં સત્યભામાધવં માધવં શ્રીધરં રાધિકારાધિતમ્ ॥ ઇન્દ્ર-રામાન્દરં ચેતસા સુન્દરં દેવકીનન્દનં નન્દજં સંદધે ॥ ૨ ॥ વિષ્ણુવે જિષ્ણુવે શક્તિને ચક્રિણે રુકિમણી રાગિણે જ્ઞાનકીજ્ઞાનયે ॥ વલ્લવી-વલ્લભાચાચિતાયાત્મને કંસવિધ્વંસિને વંશિને તે નમઃ ॥ ૩ ॥ કૃષ્ણ ગોવિન્દ હે રામ નારાયણ શ્રીપતે વાસુદેવા જિત શ્રીનિધે ॥ અચ્યુ-તાનન્ત હે માધવાધોક્ષજ દ્વારકાનાયક દ્રોપદીરક્ષક ॥ ૪ ॥ રાક્ષસક્ષોભિતઃ સીતયા શોભિતો દણ્ડકારણ્ય ભૂપુણ્યતા કારણઃ ॥ લક્ષ્મણોનાન્વિતો વાનરૈઃ સેવિતોડગસ્ત્યસંપૂજિતો રાઘવઃ પાતુમામ્ ॥ ૫ ॥ ધૈનુકારિષ્ટ-કોડનિષ્ટકૃદ્દેષિણાં કેશિહા કંસહૃદ્દંશિકાવાદકઃ ॥ પૂતનાકોપકઃ સૂરજ-ખેલનો બાલગોપાલકઃ પાતુમાં સર્વદા ॥ ૬ ॥ વિદ્યુદ્ધૃતવાન્પ્રસ્પુર-દ્વાંસસં પ્રાવડભાદવત્રોદ્ધસ દ્વિત્રહમ્ ॥ વન્યયા માલયા શોભિતોરઃ સ્થલં લેહિતાધિ મિદ્યં વારિજક્ષભજે ॥ ૭ ॥ કુચિતૈઃ કુન્તલૈ બ્રાજઃ માનાનનરત્નમૌલિ લસત્કુણ્ડલં ગણ્ડયોઃ ॥ હારકેયુરકં કર્કુણ્ણપ્રોજ્જલં કિર્કિણ્ણીમજ્જુલં શ્યામલં તં ભજે ॥ ૮ ॥ અચ્યુતસ્થાષ્ટકં યઃ પઠેદિષ્ટદં પ્રેમતઃ પ્રત્યહં પૂરુષઃ સસ્પૃહમ્ ॥ વૃત્તતઃ સુન્દરં કર્તૃ વિશ્વંભરં તસ્ય વશ્યો હરિ ભજતે સત્વરમ્ ॥ ૯ ॥

